

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД „ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД „ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

УЛЬЧЕНКО Юлія Вікторівна

УДК [(027:004):378.09](043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ
В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті
01 – Освіта / Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____ Ульченко Ю. В.

Науковий керівник – Хриков Євген Миколайович, доктор педагогічних
наук, професор

Старобільськ – 2017

АНОТАЦІЯ

Ульченко Ю. В. Управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 „Інформаційно-комунікаційні технології в освіті” (01 – Освіта / Педагогіка). – Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Старобільськ, 2017.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та розв’язання наукової проблеми управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу, що полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та впровадженні системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

Аналіз стану дослідженості проблеми засвідчив, що тенденції розвитку вітчизняної освіти значною мірою зумовили необхідність змін й у вищій школі в цілому, та в її окремих ланках. Перед бібліотекою ВНЗ, яка є центром інформаційного забезпечення навчально-виховного й наукового процесів, постає об’єктивна необхідність модернізації її діяльності, переосмислення завдань та напрямків розвитку. Тому невід’ємним складником інформаційно-освітнього середовища сучасного ВНЗ є електронна бібліотека, яка розглядається як інформаційно-бібліотечна система, що включає електронний фонд документів, який організовано згідно відповідної методики та має чітко визначену мету, цільове призначення, й обслуговує локальних та віддалених користувачів.

Міждисциплінарний контекст аналізу базових понять „управління”, „розвиток” та „електронна бібліотека” вказував на їхню складність і різні підходи до їх визначення. Ураховуючи узагальнення визначень понять, з’ясовано, що управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ є багатоаспектним процесом.

Управління розвитком електронної бібліотеки – це складова діяльності суб’єктів управління електронною бібліотекою, що спрямована на неперервне

підвищення її інформаційного потенціалу та ефективності його використання шляхом створення сукупності нормативно-правового, кадрового, матеріально-фінансового, соціально-прогностичного, організаційного забезпечення засобами сучасних ІКТ.

У дисертаційній роботі розроблено критерії та показники оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки, які було визначено за таким алгоритмом: складення переліку усіх можливих критеріїв оцінювання управління розвитком електронної бібліотеки на основі аналізу наукової літератури з проблеми дослідження та сутності управління розвитком електронної бібліотеки; уточнення з наданого переліку найбільш суттєвих ознак управління розвитком електронної бібліотеки шляхом опитування експертів. Критеріями оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки визначено стан: нормативно-правового забезпечення розвитку електронної бібліотеки; кадрового забезпечення розвитку електронної бібліотеки; матеріально-фінансового забезпечення розвитку електронної бібліотеки; ресурсів та послуг електронної бібліотеки; соціально-прогностичної забезпеченості розвитку електронної бібліотеки; організаційного забезпечення розвитку електронної бібліотеки. Згідно представлених критеріїв схарактеризовано низький, середній, високий рівні управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ.

На основі розроблених критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки було здійснено аналіз стану управління розвитком електронних бібліотек в освітньому середовищі ВНЗ України на сучасному етапі. Констатувальний етап експериментальної роботи засвідчив переважно низький і середній рівень управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ.

З урахуванням основних положень системного, синергетичного та інформатичного підходів розроблено систему управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ, в якій виокремлено структурні (мету, зміст, об'єкт та суб'єкт) та функціональні (інформаційні

ресурси електронної бібліотеки; інформаційні послуги, які вона надає; кадрове та соціально-прогностичне її забезпечення) компоненти. Визначено такі підсистеми: інформаційні ресурси електронної бібліотеки, інформаційні послуги електронної бібліотеки, кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки, соціально-прогностичне забезпечення розвитку електронної бібліотеки, орієнтовані на використання сучасних ІКТ в усіх напрямках функціонування електронної бібліотеки вищого навчального закладу, неперервне удосконалення системи ресурсів та послуг електронної бібліотеки відповідно до розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та потреб локальних та віддалених користувачів та використання критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу, зокрема засобами автоматизованої системи моніторингу.

Особливістю пропонованої системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ є те, що засоби інформаційно-комунікаційних технологій охоплюють всі функціональні компоненти розвитку електронної бібліотеки та сприяють більш ефективній їх реалізації.

У ході експерименту доведено ефективність системи управління розвитком електронної бібліотеки. Моніторинг застосування елементів системи у функціонуванні цих електронних бібліотек здійснювався за 12-ма показниками обраних критеріїв.

Порівняння даних двох вимірів до та після експерименту відбувалося із використанням непараметричного критерію Вілкоксона, використання якого дозволило встановити статистичну значущість результатів експериментальної роботи. Аналіз отриманих результатів, порівняння результатів констатувального та формувального етапів експерименту підтвердили, що ефективність управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ підвищилася внаслідок упровадження системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ закладу засобами ІКТ.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що уперше розроблено систему управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому

середовищі ВНЗ, яка ґрунтується на концептуальних положеннях системного, синергетичного та інформатичного підходів, включає такі підсистеми, як інформаційні ресурси електронної бібліотеки, інформаційні послуги електронної бібліотеки, кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки, соціально-прогностичне забезпечення розвитку електронної бібліотеки; дістали подальшого розвитку наукові уявлення про сутність і зміст поняття „електронна бібліотека” як інформаційно-бібліотечної системи, що включає в себе електронний фонд документів, який організований за певною методикою та має певне цільове призначення, обслуговує локальних та віддалених користувачів; поняття „управління розвитком електронної бібліотеки”; критерії, показники та рівні ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в ВНЗ; удосконалено методику використання сучасних ІТ у процесі управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ.

Практичне значення результатів дослідження полягає в їхній достатній готовності до впровадження в діяльність бібліотек ВНЗ України системи управління розвитком електронної бібліотеки, спрямованої на підвищення ефективності її функціонування; розроблено: „Інформаційно-пошуковий навігатор інтернет-ресурсів психолого-педагогічного напрямку” з метою оперативного розкриття фондів бібліотек для інформаційного забезпечення навчального процесу та наукової діяльності вищого навчального закладу; комп’ютерну програму „Система моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки вищого навчального закладу” для визначення стратегічних і тактичних цілей управління ЕБ в освітньому середовищі ВНЗ; методичні рекомендації для фахівців бібліотек щодо інтеграції наукових публікацій до міжнародного наукового інформаційного простору; методику використання бібліотечного блогу для розширення інформаційного простору та популяризації електронної бібліотеки, інформування про нові ресурси та послуги серед локальних та віддалених користувачів; рекомендації з організації і проведення семінарів-практикумів засобами ІКТ, спрямованих на формування інформатичної компетентності молодих науковців та аспірантів; програму та інформаційно-

методичне забезпечення курсів підвищення кваліфікації для працівників бібліотеки, зокрема електронної бібліотеки в дистанційному форматі.

Ключові слова: електронна бібліотека, управління розвитком електронної бібліотеки, освітнє середовище вищого навчального закладу, інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу, система управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу, критерії, показники ефективності управління розвитком електронної бібліотеки.

ANNOTATION

Ulchenko J. V. Electronic library development management in the educational environment of a higher educational institution. - Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

The thesis for obtaining the candidate of pedagogical sciences degree in speciality 13.00.10 – „Informational-communicational technologies in education” (01 - Education / Pedagogy). - State institution „Luhansk National University named after Taras Shevchenko”, Starobilsk, 2017.

The thesis presents a theoretical generalization and solution of the scientific problem of the electronic library development management in the educational environment of a higher educational institution, which consists in the theoretical substantiation, development and implementation of a system for electronic library development management in the educational environment of a higher educational institution.

The analysis of the problem research condition has shown that the tendencies of the native education development have largely determined the need for changes both in the higher school as a whole, and in its separate units. The university's library, which is the information provision centre of educational and scientific processes, has an objective need to modernize its activities, redefine tasks and directions of development. Therefore, the electronic library is an integral part of the informational-educational environment of a modern university, and it is considered as an informational-librarian system, which includes an electronic fund

of documents, which is organized according to the appropriate methodology and has a clearly defined purpose, target function, and serves local and remote users.

The interdisciplinary context analysis of the basic concepts such as „management”, „development” and „electronic library” has pointed out their complexity and different approaches to their definition. Taking into account the generalization of the concepts definitions, it has become clear that the electronic library development management in the educational environment of a higher educational institution is a multidisciplinary process.

The electronic library development management is an integral part of the electronic library management subject activities aimed at continuous improving of its informational potential and the effectiveness of its use by creating a set of normative-legal, personnel, material-financial, socio-prognostic, organizational support by means of modern ICT.

The criteria and indicators of electronic library development management evaluation effectiveness have been developed in the thesis and they have been determined by such an algorithm: compilation of a list of all possible criteria for electronic library development management evaluation effectiveness on the basis of the scientific literature analysis on the problem under study and the essence of the electronic library development management; clarification of the most significant features of the electronic library development management from the list by interviewing experts. The criteria for assessing the effectiveness of the electronic library development management have been determined by the condition of the regulatory-legal security for the electronic library development; personnel electronic library development; material-financial support for the electronic library development; resources and services of the electronic library; socio-prognostic security of the electronic library development; organizational support for the electronic library development. According to the presented criteria, the low, the medium and the high levels of electronic library development management of a higher educational institution have been characterized.

A condition analysis of the electronic libraries development management in the educational environment of Ukrainian higher educational institutions at the present stage has been made on the basis of developed criteria for evaluating the effectiveness of the electronic library development management. The preliminary stage of experimental work has mainly showed the low and average level of the electronic libraries development management of a higher educational institution.

Taking into account the main points of the system, synergistic and informative approaches, a system for managing the electronic library development in the informational-educational environment of a higher educational institution has been developed, where the structural (purpose, content, object and subject) and functional (electronic library information resources, information services, which it provides, staffing and socio-prognostic support) components have been defined. The following *subsystems* have been identified: electronic library information resources, electronic library information services, staffing security of the electronic library development, socio-prognostic support for the electronic library development, focused on the use of modern ICT in all areas of the electronic library of the higher educational institution functioning, continuous improvement of the electronic library resources and services system according to the development of informational-communicational technologies and the needs of local and remote users and the usage of criteria for evaluating the effectiveness of the electronic library development management in the educational environment of a higher educational institution, in particular by means of automated monitoring system.

The peculiarity of the proposed system for electronic library development management in the educational environment of a higher educational institution is that the means of informational-communicational technologies cover all functional components of the electronic library development and promote their more effective implementation.

The effectiveness of the management system for the electronic library development has been proved in the course of the experiment. The monitoring use

of system elements in the operation of these electronic libraries was carried out according to 12 indicators of selected criteria.

The comparison of two measurements data before and after the experiment has taken place using the non-parametric Wilcoxon's criterion, the use of which has allowed establishing the experimental work statistical significance. The analysis of the obtained results, comparison of the recording and formation stages experiment results has confirmed that the effectiveness of electronic library development management in the educational environment of a higher educational institution has increased as a result of the introduction of a system for electronic library development management of a higher educational institution by means of ICT.

Scientific novelty of the research is that a system for electronic library development management in the informational-educational environment of the higher education institution, based on the conceptual positions of the system, synergetic and informative approaches, has been developed for the first time, including such subsystems as the electronic library information resources, electronic library information services, personnel provision of the electronic library development, socio-prognostic support for the electronic library development; scientific ideas about the essence and content of such concepts as „electronic library” as an informational-librarian system, which includes an electronic fund of documents, which is organized according to a certain methodology and has a specific purpose, serves local and remote users got further development; the concept of „electronic library development management”; criteria, indicators and levels of effectiveness of the electronic library development management of a higher educational institution; the methodology of using modern IT in the process of electronic library development managing in the informational-educational environment of higher educational institutions has been improved.

The practical significance of the research results is their sufficient readiness to introduce into the activity of the Ukrainian higher educational institutions libraries a system for electronic library development management aimed at

increasing the efficiency of its functioning; the following developments have been made: „Informational-retrieval navigator of Internet resources of psychological-pedagogical direction” with the purpose of library funds operative opening for information provision of educational process and scientific use of higher educational institution; computer program „Monitoring system of the resources use activity of the electronic library of higher educational institution” to determine the strategic and tactical objectives of the electronic library development management in the educational environment of a higher educational institution; methodical recommendations for specialists of libraries concerning integration of scientific publications into the international scientific information space; a methodology for using a library blog to expand the information space and popularize the electronic library, informing about new resources and services among local and remote users; recommendations for the organization and holding of practical seminars by means of ICT aimed at developing the informational competence of young scientists and graduate students; program and informational-methodological provision of advanced training courses for library staff, in particular electronic library in a remote format.

Key words: electronic library, electronic library development management, educational environment of higher educational institution, informational-educational environment of higher educational institution, system of electronic library development of higher educational institution, criteria, indexes and indicators of efficiency of the electronic library development management.

Список публікацій здобувача за темою дисертації:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кормилець Ю. В. Сутність поняття „електронна бібліотека вищого навчального закладу” / Кормилець Ю. В. // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. – Херсон, 2012. – Вип. 15. – С. 149–156.

2. Кормилець Ю. В. Критерії оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу

/ Ю. В. Кормилець // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2013. – № 18 (277), ч. I : Пед. науки. – С. 15–22.

3. Кормилець Ю. В. Модель оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу / Юлія Кормилець // Освіта на Луганщині. – 2013. – № 1 (38). – С. 198–201.

4. Ульченко Ю. В. Обґрунтування системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу / Ю. В. Ульченко // Вісн. Вінницького політех. ін-ту. – Вінниця, 2014. – № 3. – С. 126–130.

5. Ульченко Ю. В. Аналіз системи моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки вищого навчального закладу / Ю. В. Ульченко // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2015. – № 6 (295) : Пед. науки. – С. 66–71.

6. Ульченко Ю. В. Система управлінням розвитком електронной библиотеки в информационно-образовательной среде высшего учебного заведения / Ю. В. Ульченко // Вестн. Таганрог. гос. пед. ин-та имени А. П. Чехова. Гуманитарные науки. – Таганрог, 2014. – № 2. – С. 196–201.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Кормилець Ю. В. Інформаційно-комунікаційні технології в практиці роботи бібліотек вищих навчальних закладів / Ю. В. Кормилець // Сучасна бібліотека в інноваційному просторі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 17–18 берез. 2011. – Луганськ, 2011. – С. 238–242.

8. Кормилець Ю. В. Довідково-бібліографічне обслуговування засобами інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотеці сучасного вищого навчального закладу / Ю. В. Кормилець // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України імені В. О. Сухомлинського / Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – К., 2012. – Вип. 3 : Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи. – С. 262–268.

9. Кормилець Ю. В. Оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу: кадровий аспект / Кормилець Ю. В. // Персонал бібліотеки в системі управління якістю бібліотечно-інформаційної діяльності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 жовт. 2012 р. – Донецьк, 2012. – С. 80–83.

10. Ульченко Ю. В. Теоретичне обґрунтування системи управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу / Ульченко Ю. В. // Збірник матеріалів I Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених „Наукова молодь-2013”, 12 груд. 2013 р. / за заг. ред. проф. Бикова В. Ю. та Спіріна О. М. – К., 2014. – С. 107–110.

11. Кормилець Ю. В. Дослідження ефективності використання електронної бібліотеки ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” / Ю. В. Кормилець // Сучасна бібліотека в інноваційному освітньому просторі : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 14–15 берез. 2013 р. – Луганськ, 2013. – С. 178–182.

12. Kormilets Y. Criteria for evaluation of development of an electronic library of information and learning university environment / Kormilets Yulia // Scientific Youth: Education and Science : book of Abstracts of the III International Scientific-Practical Internet-Conference. February, 18, 2013. – Luhansk, 2013. – P. 138–140.

13. Ульченко Ю. В. Аналіз стану управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищих навчальних закладів України на сучасному етапі / Ульченко Ю. В. // Сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій в науці, освіті та економіці : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Луганськ, 17–18 берез. 2014 р. – Луганськ, 2014. – С. 188–192.

14. Ульченко Ю. В. Функціональні компоненти системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу / Ульченко Ю. В. // Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 19–20 трав. 2017 р., м. Одеса. – О., 2017. – С. 91–93.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	14
ВСТУП.....	15
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	25
1.1. Електронна бібліотека як складова інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.....	25
1.2. Сутність і структура поняття „управління розвитком електронної бібліотеки”.....	54
1.3. Критерії оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу.....	73
Висновки до розділу 1.....	84
РОЗДІЛ 2. ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	87
2.1. Аналіз досвіду управління розвитком електронних бібліотек вищих навчальних закладів на сучасному етапі.....	87
2.2. Теоретичне обґрунтування системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу.....	114
2.3. Експериментальна перевірка та аналіз системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу.....	145
Висновки до розділу 2.....	171
ВИСНОВКИ.....	174
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	180
ДОДАТКИ.....	224

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АБІС – автоматизована бібліотечна інформаційна система

БД – база даних

ВНЗ – вищий навчальний заклад

ВРІ – вибіркове розповсюдження інформації

ДБФ – довідково-бібліографічний фонд

ДПА – довідково-пошуковий апарат

ЕБ – електронна бібліотека

ЕГ – експериментальна група

ЕК – електронний каталог

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

ІОС – інформаційно-освітнє середовище

ІРБІС – інтегрована бібліотечно-інформаційна система, що розвивається

КГ – контрольна група

НБ – наукова бібліотека

УФД/Бібліотека – автоматизована бібліотечна інформаційна система (АБІС) розроблена і підтримується ТОВ „Український фондний дім”

eLNU – репозиторій ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

UNILIB – автоматизована інформаційно-бібліотечна система „Університетська бібліотека”

ВСТУП

Актуальність проблеми дослідження. Пріоритетним напрямом розвитку освіти в Україні у XXI столітті є її інформатизація через упровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що забезпечує підвищення якості й конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції України до європейського і світового освітнього простору, розширює можливості доступу до різних джерел інформації, підготовку молодого покоління до життя в сучасному інформаційному суспільстві, сприяє вдосконаленню освітнього процесу у ВНЗ. Одним із ефективних шляхів розв'язання цього завдання є покращення бібліотечного забезпечення освіти й науки на засадах інформатизації та розвитку інформаційно-ресурсного потенціалу, що передбачає, своєю чергою, розвиток мережі електронних бібліотек (ЕБ) та потребує модернізації процесу управління розвитком бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу.

Сучасні тенденції розвитку інформаційного простору України загалом та освітнього й наукового зокрема відповідають загальним вимогам рішень Всесвітнього саміту з інформаційного суспільства (2005), Програми ЮНЕСКО „Інформація для всіх” (2006), розпорядження Кабінету Міністрів України „Про створення Національного депозитарію академічних текстів” (2016). Динамічний розвиток ІКТ сприяє інформатизації освіти, розвитку інформаційно-освітнього середовища вишу, що актуалізує проблему управління розвитком ЕБ саме в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ і зумовлює необхідність удосконалення процесу управління бібліотекою у ВНЗ шляхом упровадження засобів сучасних інформаційних технологій, які постійно змінюються та вдосконалюються.

Феномен інформаційного середовища як загальний контекст розвитку вищої освіти представлено в наукових працях Р. Абдєєва, Д. Белла (D. Bell), М. Кастельса (M. Castells), М. Маклюєна (M. McLuhan), Р. Масленникова, Е. Тоффлера (A. Toffler) та ін.

Актуальні проблеми інформатизації освіти як пріоритетного напрямку інформатизації суспільства знайшли відображення в дослідженнях Н. Апатової, В. Бикова, К. Власенко, В. Глушкова, Р. Гуревича, А. Гуржія, А. Єршова, М. Жалдака, М. Кадемії, Ю. Машбиця, О. Меняйленка, Н. Морзе, Ю. Рамського, І. Роберт, Є. Полат, О. Спіріна та ін. Психолого-педагогічні особливості комп'ютеризації та інформатизації навчального процесу у ВНЗ розглянуто в студіях О. Адаменко, О. Андрєєва, Б. Гершунського, І. Захарової, Л. Панченко, С. Семерікова, О. Соколова, В. Солдаткіна та ін.

Розробці теоретичних засад розвитку бібліотек в електронному середовищі присвячено наукові праці О. Бобрової, М. Вершиніна, Т. Кузьмішиної, І. Моргенштерна, Ю. Столярова, Е. Сукіасяна та ін. Сучасні тенденції та перспективи розвитку електронних бібліотек аналізували зарубіжні науковці, серед них: О. Антопольський, В. Армс (W. Arms), К. Вигурський, А. Земськов, М. Кузнецова, П. Лапо, Т. Майстрович, В. Петров, А. Соколов, Д. Тевс, Я. Шрайберг, а також вітчизняні дослідники: К. Афанасьєва, Б. Бочаров, І. Давидова, С. Іванова, Л. Костенко, К. Кудім, О. Новицький, О. Овдій, О. Онищенко, Т. Павлуша, Г. Проскудіна, В. Резниченко, М. Слободяник, О. Спірін, А. Чекмарьов, Г. Шемаєва та ін.

Загальним положенням теорії управління соціальними організаціями присвячено праці В. Афанасьєва, Б. Гаєвського, П. Друкера (P. Drucker), Ф. Котлера (Ph. Kotler), Г. Кунца (H. Koontz), С. О'Доннела (C. O'Donnell), Л. Скібіцької, Ф. Хміля та ін.; окремі аспекти теорії та практики менеджменту й маркетингу у сфері бібліотечної діяльності висвітлено в роботах таких українських науковців, як В. Дригайло, О. Башун, Т. Колесникова, Н. Ніколаєнко, Т. Ткаченко, Г. Саприкін, Я. Сошинська та зарубіжних дослідників – С. Андрєєва, А. Апанасенка, І. Герчикової, В. Клюєва, І. Суислової, Г. Паршукової, О. Ястребової, П. Борхарда (P. Borchard), М. Мільца (M. Milz), Г. Райтера (G. Reiter), К. Рейнхардта (K. Reinhardt), К. Ховрда (K. Novard), Д. Еванса (J. Evans) та ін.

Інноваційні підходи до ефективного управління бібліотекою вищого навчального закладу репрезентовано в студіях таких учених, як О. Башун, П. Бокхорст (P. te Boekhorst), І. Бургер, В. Волинець, В. Дригайло, К. Еббот (C. Abbott), О. Ісаєнко, М. Карташова, Т. Колесникова, Н. Ніколаєнко, Р. Полл (R. Poll) та ін.

Різні аспекти створення, функціонування та розвитку ЕБ представлено в дисертаційних роботах. Так, О. Барковою досліджено технологічні засади формування інформаційних ресурсів універсальної електронної бібліотеки; Д. Зуєвим – модель і прототип програмної системи управління науково-освітньою електронною бібліотекою; А. Ісмагіловою – електронну бібліотечну систему як інструмент інтеграції в єдиному інформаційному просторі; Є. Копанєвою – наукометричні технології в електронній бібліотеці; О. Леонтєвим – автоматизовану систему управління інформаційними ресурсами електронної бібліотеки; Ю. Нохрі-ним – електронну бібліотеку як форму існування бібліотеки в інформаційному суспільстві; І. Павлушею – створення та розвиток електронних бібліотек в Україні: бібліотекознавчий аспект (кінець ХХ – початок ХХІ ст.); М. Синициною – методику використання електронної бібліотеки в процесі професійної підготовки студентів; А. Федоровим – створення прототипу електронної бібліотеки вищу культури і мистецтв; А. Цветковою – електронну бібліотеку як засіб підвищення ефективності інформаційного забезпечення в системі середньої загальної освіти. Проте проблема управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу не була предметом окремого наукового пошуку.

Аналіз наукових праць з проблеми дослідження, нормативних документів та сучасного стану інформатизації освіти дозволили виявити низку *суперечностей* між: завданнями й тенденціями розвитку освіти в умовах інформаційного простору та практикою функціонування бібліотек вищих навчальних закладів; ідеями відкритої освіти (Open Education) й реальним станом функціонування електронних бібліотек вищих навчальних

закладів; необхідністю впровадження інноваційних підходів до розвитку бібліотек як найважливіших складників інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів, зокрема електронних, і недостатньою розробленістю цієї проблеми в теорії та практиці інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

Актуальність проблеми дослідження, її теоретична й практична значущість, необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційної роботи: **„Управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за темою: „Системний аналіз процесів упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіту” (державний реєстраційний номер 0111U002248).

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (протокол № 12 від 25.06.2010 р.) та узгоджено Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол № 6 від 28.09.2010 р.).

Об'єктом дослідження є процес управління електронною бібліотекою в освітньому середовищі вищого навчального закладу.

Предмет дослідження – система управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі вищого навчального закладу.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити систему управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ.

Гіпотеза дослідження. Розвиток електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі вищого навчального закладу набуде

ефективності за умов упровадження науково обґрунтованої *системи управління*, яка базується на концептуальних положеннях системного, синергетичного та інформатичного підходів, включає такі *підсистеми*, як інформаційні ресурси електронної бібліотеки, інформаційні послуги електронної бібліотеки, кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки, соціально-прогностичне забезпечення розвитку електронної бібліотеки, зорієнтовані на використання сучасних ІКТ у всіх напрямках функціонування електронної бібліотеки вищого навчального закладу, неперервне вдосконалення системи ресурсів та послуг електронної бібліотеки відповідно до розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і потреб локальних та віддалених користувачів і використання критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу, зокрема засобами автоматизованої системи моніторингу.

Відповідно до мети, предмета й гіпотези визначено такі **завдання дослідження**:

1. Розкрити сутність та місце електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу.
2. Здійснити теоретичну інтерпретацію та операціоналізацію поняття „управління розвитком електронної бібліотеки”.
3. Обґрунтувати критерії, показники та рівні ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу.
4. Схарактеризувати сучасний стан управління розвитком електронних бібліотек вищих навчальних закладів.
5. Теоретично обґрунтувати систему управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу.
6. Експериментально перевірити ефективність розробленої системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу.

Теоретико-методологічні засади дослідження становлять фундаментальні ідеї системного (В. Афанасьєв, І. Блауберг, Б. Юдін), синергетичного (В. Буданов, О. Князева, С. Курдюмов, І. Пригожин) та інформатичного (О. Гончарова, О. Матвієнко, М. Цивін) підходів; концептуальні положення сучасної філософії освіти (В. Андрущенко, Б. Гершунський, І. Зязюн, Б. Коротяєв, В. Кремень, В. Курило, С. Савченко); наукові праці з інформатизації освіти (О. Абросимов, О. Адаменко, О. Андрєєв, В. Биков, К. Власенко, О. Меняйленко, Н. Морзе, Л. Панченко, І. Роберт, Є. Полат, С. Семеріков, О. Спірін); загальні положення теорії управління соціальними організаціями (В. Афанасьєв, Б. Гаєвський, П. Друкер, Г. Кунц, С. О'Доннел, Ф. Хміль), управління освітніми системами (В. Григоращ, Т. Давиденко, Г. Єльнікова, Л. Карамушка, О. Касьянова, Ю. Конаржевський, В. Лазарєв, О. Мармаза, М. Поташник, Є. Хриков, Т. Шамова), управління інформаційно-бібліотечними системами (Т. Дубенок, О. Ісаєнко, М. Карташов, В. Ключєв, Н. Ніколаєнко, Ю. Столяров, І. Сулова), управління бібліотеками вищих навчальних закладів (О. Башун, П. Бокхорст, І. Бургер, В. Волинець, В. Вахнован, В. Дригайло, К. Еббот, Р. Полл), електронними бібліотеками (О. Антопольський, І. Давидова, А. Земськов, І. Ісмагілова, О. Онищенко, І. Павлуша, Т. Павлуша, О. Спірін, Ю. Столяров, Я. Шрайберг, М. Яцимірська); педагогічні засади розвитку бібліотек в електронному середовищі (О. Боброва, М. Вершинін, Т. Кузьмішина, І. Моргенштерн, Ю. Столяров, Г. Шемаєва); загальнонаукові положення моделювання соціальних, педагогічних та управлінських систем (В. Буданов, В. Василькова, Л. Даниленко, В. Докучаєва, А. Євтодюк, Ю. Конаржевський, В. Маслов, О. Мещанінов, В. Олійник, І. Пригожин, В. Штофф); теорія і практика вимірювань у педагогіці (О. Адаменко, Дж. Гласс, Д. Новиков, О. Сидоренко, С. Стивенс, Л. Панченко); положення нормативних документів: Закони України „Про вищу освіту”, „Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки”, „Про Національну програму інформатизації”, Національна доктрина розвитку

освіти України у XXI столітті, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр., Державна програма „Інформаційні та комунікаційні технології в науці та освіті”.

Для розв’язання означених вище завдань дослідження, досягнення мети та перевірки висунутої гіпотези використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння концептуальних положень науково-педагогічної літератури з метою з’ясування розробленості проблеми дослідження, визначення її теоретико-методологічних засад і ключових понять дисертаційної роботи; узагальнення, систематизація, моделювання для розробки та обґрунтування системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ; контент-аналіз сайтів бібліотек вишів України, зокрема нормативно-правової та методичної документації щодо створення, функціонування й розвитку електронної бібліотеки, для вивчення сучасного стану управління електронною бібліотекою й визначення шляхів його вдосконалення; *емпіричні*: опитування, спостереження, експертне оцінювання, анкетування з метою виявлення чинників впливу на розвиток електронної бібліотеки; педагогічний експеримент для перевірки ефективності розробленої системи управління розвитком ЕБ в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ; *методи математичної статистики* для опрацювання даних та визначення статистичної значущості отриманих у ході експерименту результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося протягом 2010 – 2016 рр. на базі наукових бібліотек Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Старобільськ), Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (м. Кривий Ріг), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* розроблено систему управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ, яка ґрунтується на концептуальних положеннях системного, синергетичного та інформатичного підходів, включає такі підсистеми, як інформаційні ресурси електронної бібліотеки, інформаційні послуги електронної бібліотеки, кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки, соціально-прогностичне забезпечення розвитку електронної бібліотеки;

– *дістали подальшого розвитку* наукові уявлення про сутність і зміст поняття „електронної бібліотеки” як інформаційно-бібліотечної системи, що включає електронний фонд документів, який організований за певною методикою та має певне цільове призначення, обслуговує локальних і віддалених користувачів; поняття „управління розвитком електронної бібліотеки”; критерії, показники та рівні ефективності управління розвитком електронної бібліотеки у ВНЗ;

– *удосконалено* методику використання сучасних інформаційних технологій у процесі управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ.

Практичне значення результатів дослідження полягає в їхній достатній готовності до впровадження в діяльність бібліотек ВНЗ України системи управління розвитком електронної бібліотеки, спрямованої на підвищення ефективності її функціонування; розроблено: „Інформаційно-пошуковий навігатор інтернет-ресурсів психолого-педагогічного напрямку” з метою оперативного розкриття фондів бібліотек для інформаційного забезпечення навчального процесу та наукової діяльності вищого навчального закладу; комп’ютерну програму „Система моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки вищого навчального закладу” для визначення стратегічних і тактичних цілей управління ЕБ в освітньому середовищі ВНЗ; методичні рекомендації для фахівців бібліотек щодо інтеграції наукових публікацій до міжнародного наукового інформаційного простору; методику використання бібліотечного блогу для

розширення інформаційного простору та популяризації електронної бібліотеки, інформування про нові ресурси та послуги серед локальних і віддалених користувачів; рекомендації з організації й проведення семінарів-практикумів засобами ІКТ, спрямованих на формування інформатичної компетентності молодих науковців та аспірантів; програму та інформаційно-методичне забезпечення курсів підвищення кваліфікації для працівників бібліотеки, зокрема електронної бібліотеки в дистанційному форматі.

Результати дослідження можуть бути використані в діяльності бібліотек та інших інформаційно-бібліотечних центрів, зокрема для системного вдосконалення процесу управління розвитком бібліотек, для оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки, у системі підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців.

Результати дослідження **впроваджено** в практику діяльності наукових бібліотек Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Старобільськ) (довідка про впровадження № 1/1487 від 30.10.2017 р.), Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (м. Кривий Ріг) (довідка про впровадження № 23/1880 від 27.09.2013 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка про впровадження № 2170 від 31.10.2017 р.), Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (довідка про впровадження № 29 від 01.10.2013 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки, результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня: *Міжнародних* – „Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи” (Київ; Переяслав-Хмельницький, 2011), „Персонал бібліотеки в системі управління якістю бібліотечно-інформаційної діяльності” (Донецьк, 2012), „Scientific Youth: Education and Science” (Луганськ, 2013), „Сучасні наукові

дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього” (Одеса, 2017); *Всеукраїнських* – „Сучасна бібліотека в інноваційному освітньому просторі” (Луганськ, 2011, 2013), „Наукова молодь – 2013” (Київ, 2013), „Сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій в науці, освіті та економіці” (Луганськ, 2014); засіданнях міжкафедрального семінару з інформаційно-комунікаційних технологій у науці та освіті ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Публікації. Результати та основні положення дисертаційної роботи висвітлено в 14 одноосібних публікаціях, з них – 4 статті в наукових фахових виданнях України, одна публікація – у зарубіжному періодичному виданні.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (364 найменування, з них 5 іноземними мовами). Робота містить 12 додатків на 46 сторінках, 9 рисунків та 28 таблиць. Загальний обсяг дисертації – 270 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

1.1 Електронна бібліотека як складова частина інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу

Процес інтеграції вищої освіти України в світовий освітній простір є складним та багатогранним завданням, що потребує модернізації освіти, підвищення її якості, підтримки високого статусу вітчизняної освіти і науки, підвищення конкурентоспроможності відповідності сучасним світовим стандартам. У відповідності з активним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій схарактеризовано поняття інформаційно-освітнього середовища ВНЗ.

Різні аспекти створення, функціонування та розвитку інформаційно-освітнього середовища ВНЗ знаходились в центрі уваги О. Андреева [8], Е. Марченко [183], О. Ільченко [111], Ю. Жука [96], С. Мякішева [195], Л. Панченко [220; 221; 223], О. Соколової [264], В. Солдаткіна [9; 276; 277] та ін.

Аналіз робіт цих авторів свідчить про те, що феномен інформаційно-освітнього середовища трактується у трьох основних напрямках:

- як система (О. Андреев [8], Е. Марченко [183], О. Ільченко [111], С. Мякішев [195]);
- як частина інформаційного простору (Ю. Жук [96], О. Соколова [275]);
- як створена всім суспільством інформаційна інфраструктура, що дозволяє здійснити комунікативну діяльність в масштабах, відповідних рівню розвитку цього суспільства: видавництва, бібліотеки, інформаційні центри, банки даних, засоби масової інформації тощо (Н. Тверезовська [296], Д. Касаткін [296]).

За визначенням О. Андрєєва [8], інформаційно-освітнє середовище – це педагогічна система з підсистемами її забезпечення (фінансово-економічна, матеріально-технічна, нормативно-правова, маркетингова і підсистема менеджменту). Він визначає ряд проблем, пов'язаних з функціонуванням інформаційно-освітнього середовища ВНЗ:

– не сформованість понятійно-категоріального апарату та теорії навчання в сучасних інформаційно-освітніх середовищах;

– проблема оптимального змісту навчально-методичних комплексів та методик навчання, розташування дидактичних елементів на різних носіях (паперових, мережевих, CD та ін.);

– проблеми оптимізації психолого-ергономічного представлення навчального матеріалу в електронному вигляді, яке максимально сприяє сприйняттю та розумінню студентами;

– не готовність викладачів та студентів до роботи в сучасному інформаційно-освітньому середовищі;

– виховні проблеми, пов'язані з обмеженням очного контакту учасників навчального процесу;

– валеологічні проблеми – вплив шкідливих факторів на здоров'я студентів, які працюють за комп'ютером (сидяче положення протягом тривалого часу; електромагнітного випромінювання монітора; навантаження на зір) [8].

Так, О. Ільченко [111], досліджуючи проблему організаційно-педагогічних умов розробки та застосування мережевих курсів в навчальному процесі (на прикладі підготовки фахівців з вищою освітою), розглядає інформаційно-освітнє середовище як системно організовану сукупність інформаційного, технічного, навчально-методичного забезпечення, що нерозривно пов'язана з людиною як з суб'єктом освітнього процесу. Таким чином, автор підкреслює зв'язок системи з розвитком особистості.

Е. Марченко [183] визначає інформаційно-освітнє середовище як системно організовану сукупність освітніх закладів та органів управління, локальних та глобальних інформаційних мереж, книжкових фондів бібліотек, система їх наочно-тематичної, функціональної й територіальної адресації та нормативних документів, а також сукупність засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного й організаційно-методичного забезпечення, які реалізують освітню діяльність. У своєму визначенні науковець розглядає технічну складову цього середовища.

С. Мякішев [195] звертає увагу на інформаційно-освітнє середовище ВНЗ як фактор формування професійної компетентності майбутніх педагогів. Розглядаючи сутність поняття „інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу” у своєму дослідженні, вчений робить акцент на інформаційному характері середовища, що передбачає нові технології роботи з інформацією. Дослідник пропонує розглядати інформаційно-освітнє середовище ВНЗ як системно організовану сукупність інформаційних ресурсів, організаційно-методичних засобів, технічних та програмних засобів для реалізації освітньої діяльності.

Отже, загальним в інтерпретації наведених визначень поняття ІОС є те, що науковці (О. Андреев [8], О. Ільченко [111], Е. Марченко [183], С. Мякішев [195] та ін.) мають на увазі систему сукупності, що забезпечують організацію педагогічного процесу на базі ІКТ.

Інші автори (Ю. Жук [96], О. Соколова [275], В. Солдаткін [9]) розглядають інформаційно-освітнє середовище як частину інформаційного простору, яка оточує особистість, забезпечує її інформаційні потреби, що виникають у процесі діяльності людини.

Так, Ю. Жук [96] наголошує, що „інформаційне середовище можна визначити як ту частину інформаційного простору, яка формує найближче інформаційне оточення індивіда, виступає як сукупність умов, що певною мірою забезпечують його продуктивну діяльність. Мета цієї діяльності

визначає те інформаційне середовище, яке обирає людина. Зокрема, у випадку потреби, в освітній діяльності буде обрано інформаційно-освітнє середовище”.

Під інформаційним середовищем педагогічного ВНЗ О. Соколова [275] розуміє одну із сторін діяльності закладу, що включає в себе організаційно-методичні засоби, сукупність технічних і програмних засобів зберігання, обробки, передачі інформації, що забезпечує оперативний доступ до педагогічної інформації та здійснює освітні наукові комунікації, актуальні для реалізації цілей і завдань педагогічної освіти і розвитку педагогічної науки в сучасних умовах.

На думку В. Солдаткіна [9], інформаційно-освітнє середовище – це єдиний інформаційно-освітній простір, побудований за допомогою інтеграції інформації на традиційних і електронних носіях, комп’ютерно-телекомунікаційних технологій взаємодії, що охоплює віртуальні бібліотеки, розподілені бази даних, оптимально структурований навчально-методичний комплекс і розширений апарат дидактики, в якому діють принципи нової педагогічної системи. Учений вважає, що це середовище має забезпечувати:

- єдині засоби навігації, що дає змогу користувачеві швидко і просто знайти потрібний матеріал;
- універсальний набір сервісних служб, які використовує викладач під час викладання дисципліни;
- просту технологію використання навчальної інформації;
- моніторинг середовища на різних рівнях, збір статистичних даних за широким спектром параметрів та ін. [9].

С. Петрович [229], підтримуючи визначення сутності поняття інформаційно-освітнього середовища В. Солдаткіна, виділяє головні властивості цього середовища, зокрема:

- універсальність технологічних процесів створення, зберігання і використання навчально-методичних та інших ресурсів, що забезпечують ведення навчального процесу;

- інтегрованість в єдиний інформаційний простір різних груп засобів нових інформаційних технологій;
- інваріантність середовища й технологій до рівня і профілю освіти;
- методичне забезпечення дисциплін;
- створення, актуалізація і використання лабораторних практикумів з віддаленим доступом [216].

Дослідник розробив систему інформаційно-освітнього середовища коледжу на базі педагогічно програмного засобу „MegaVin”. Інформаційне освітнє середовище “MegaVin” С.Петрович поділяє на такі складові: загальне інформаційне середовище (загальна інформація про коледж), індивідуальне інформаційне середовище, навчальне інформаційне середовище (модулі навчання та контролю навчального процесу).

Всередині цього освітнього середовища цілісність системи забезпечується завдяки розгалуженій системі зв'язків, що сприяє ефективному обміну інформацією. Загальне інформаційне середовище побудовано на основі систем, що традиційно належать до систем керування інформацією.

У схемі інформаційно-освітнього середовища С.Петровича до загального інформаційного простору належать елементи, що дають можливість керувати стрічкою новин, створювати загальні колекції зображень і файлів, використовувати структури груп для відображення ієрархічної структури відділення. Основу для комунікаційної взаємодії з іншими користувачами системи складає індивідуальне інформаційне середовище. З особистих даних користувача, введених у процесі реєстрації, формується його профіль, а потім своя особиста сторінка.

На думку науковця, найважливішим компонентом інформаційно-освітнього середовища є набір елементів, що дають можливість проводити навчання та керувати навчальним процесом. Ці елементи становлять окреме навчально-інформаційне середовище. Базою цього простору є навчальні матеріали дисциплін. Контроль успішності студентів забезпечується

тестовою підсистемою, в окремих випадках викладач може також використати анкети практичні навички студентів.

Таким чином, інформаційно-освітнє середовище, за С. Петровичем, має три компоненти: інформація загального характеру, призначена для всіх користувачів; інформація, пов'язана з навчанням учнів; інформація, призначена для викладачів.

Як відзначає дослідник, використання інформаційно-освітнього середовища "MegaVin" виявляє найбільший потенціал елементів індивідуального простору в підвищенні мотивації студентів і забезпеченні індивідуального підходу до кожного з них.

Предметом дослідження О. Абросимова [2; 3] є теорія і практика формування та розвитку інформаційно-освітнього середовища ВНЗ на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Виходячи з розуміння інформаційно-освітнього середовища ВНЗ як „програмно-телекомунікаційного середовища, яке забезпечує єдиними технологічними засобами інформаційну підтримку і організацію навчального процесу, наукові дослідження, професійне консультування слухачів вищого навчального закладу”, О. Абросимов пропонує таку структуру створення інформаційно-освітнього середовища ВНЗ:

- віртуальні представництва кафедр;
- каталог навчальних планів програм, освітніх стандартів;
- електронна бібліотека;
- науково-дослідний інформаційний ресурс;
- каталог ресурсів Інтернет за профілем навчання та ін.

Для реалізації цієї структури дослідник пропонує такі принципи: відповідність вимогам державних освітніх стандартів та загальним психолого-педагогічним, методичним, технологічним критеріям навчально-методичних та інформаційних ресурсів; економічна зацікавленість автора в розміщенні свого ресурсу в цьому середовищі та забезпеченні захисту його

авторських прав; однообразність засобів навігації по інформаційно-освітньому середовищу.

Схему проектування креативного середовища будує К. Кречетніков. Він вважає, що ця схема складається з мети, завдання, принципів, вимог, змісту, системи організаційно-управлінських мотивів і дій, комунікаційного компонента і критеріїв оцінки ефективності проекту [167].

Науковець зазначає, що основний компонентний склад проектованого креативного освітнього середовища залишається таким самим, як і в існуючій педагогічній системі. Змінюється напрям і характер взаємодії підсистем і елементів, що складають освітнє середовище.

Особливу увагу, на думку дослідника, необхідно приділяти розвитку креативності суб'єктів навчання. При цьому креативність розуміють як інтегральну стійку характеристику особистості, що визначає її здатність до творчості, прийняття нових, нестандартних рішень, генерування оригінальних і корисних ідей.

І. Захарова [100] розглядає інформаційно-освітнє середовище ВНЗ як „відкриту систему, що акумулює інтелектуальний, культурні, програмно-методичні, організаційні й технічні ресурси і що забезпечує можливості продуктивної пізнавальної діяльності тих, хто навчаються”. Дослідниця зазначає, що інформаційно-освітнє середовище – це ієрархічна система, яка має три рівні, а саме:

– 1 рівень (інваріантний) формує Internet-бібліотеки із високорозвиненими метаінформаційними компонентами, які систематизують інформацію про ресурси середовища;

– 2 рівень (спеціалізований) доповнює перший і формується педагогами на основі власних напрацювань і технологій для досягнення конкретних цілей освітнього процесу з орієнтацією на певний контингент студентів;

– 3 рівень (індивідуальний) створюється на основі першого і другого в ході пізнавальної діяльності самих студентів і є сукупністю індивідуальних інформаційно-освітніх середовищ.

За спостереженням І. Захарової, інформаційно-освітнє середовище змінює зміст освіти, активізує традиційні та стимулює розвиток нових форм діяльності тих, хто навчається та тих, хто навчає.

Цікавою є позиція Л. Панченко [221; 223]. Науковець стверджує, що визначення поняття інформаційно-освітнє середовище „повинне включати сукупність умов і впливів в одному оточенні, вказівку на інформаційно-технологічну складову середовища і її склад, призначення середовища в світлі гуманітарної парадигми”. Спираючись на це міркування, під інформаційно-освітнім середовищем педагогічного університету Л. Панченко розуміє цілісну, відкриту, багатовимірну педагогічну реальність, що включає психолого-педагогічні умови, сучасні інформаційно-комунікаційні технології і засоби навчання, і забезпечує супровід і розвиток особистості викладачів і студентів в процесі вирішення освітніх завдань [221]. Основою нашого дослідження обрано саме таке трактування поняття „інформаційно-освітнього середовища”.

На думку науковця, структурна модель інформаційно-освітнього середовища університету складається з таких компонентів:

- суб’єкти інформаційно-освітнього середовища університету;
- просторово-семантичний компонент інформаційно-освітнього середовища: організація простору і дизайн інтер’єрів (комп’ютерних класів, мультимедійних аудиторій, бібліотеки, конферензалів); типологія корпоративної мережі університету (портал університету, сайти інститутів, віртуальні кафедри, електронна бібліотека та ін.); символічний простір (герби, традиції);
- технологічний компонент інформаційно-освітнього середовища: змістовний компонент (концепції навчання, навчальні програми, підручники

та ін.); методичний компонент (форми і методи організації освіти в ІОС); організаційний компонент (управлінська культура, управління знаннями);

– інформаційний компонент інформаційно-освітнього середовища: інформаційні компетенції суб'єктів середовища;

– комунікативний компонент інформаційно-освітнього середовища: стиль спілкування і викладання, цінності, стереотипи та ін.;

– ймовірнісний компонент інформаційно-освітнього середовища: ніші і стихії інформаційно-освітнього середовища [221, с. 87].

Складовою частиною просторово-семантичного компоненту інформаційно-освітнього середовища є бібліотека, яка займає важливе місце в освітній, науковій та інформаційній структурі університету, що актуально для нашого дослідження.

Бібліотека вищої школи є соціальною інституцією, особливістю якої є взаємозв'язок з системою вищої освіти, а однією з основних типологічних ознак – безпосередня включеність у структуру і систему комунікацій ВНЗ.

Важливість відповідності місії бібліотеки стратегії розвитку ВНЗ зумовлена й тим, що процес інтеграції освітніх закладів в європейське середовище вимагає від них відповідності певним стандартам якості освіти.

У зв'язку з цим бібліотеки ВНЗ ставлять перед собою ряд завдань:

1. Створювати та пропонувати сучасні інформаційні продукти, послуги, які б максимально задовольнили освітні та наукові потреби користувачів.

2. Формувати інформаційні ресурси відповідно до навчальних та наукових потреб користувачів, враховуючи перспективи розвитку освітніх послуг університету.

3. Підвищувати інформаційну культуру користувачів, розвивати їхню інформаційну компетентність.

4. Проводити науково-дослідну та методичну роботу, спрямовану на удосконалення всіх напрямків діяльності бібліотеки.

5. Зміцнювати зв'язки із університетськими структурними підрозділами різних рівнів з метою оптимального формування інформаційних ресурсів бібліотеки.

6. Створювати творчі та конструктивні взаємини з бібліотеками інших навчальних закладів та інших відомств, які б сприяли розвитку корпоративних проектів і програм.

Реалізація зазначених завдань залежить від багатьох чинників. Основними умовами успішного впровадження основних положень стратегії розвитку бібліотеки є:

– плідне співробітництво з усіма структурними підрозділами навчального закладу. Тільки узгодженість дій з підрозділами, які забезпечують навчальний та науковий процеси, надасть можливість бібліотеці раціонально й найбільш продуктивно впроваджувати заходи, спрямовані на вирішення її стратегічних завдань;

– активізація наукової діяльності, яка стане запорукою створення умов для змін стереотипу щодо ролі бібліотеки в житті освітнього закладу як підрозділу, що виключно обслуговує інформаційні потреби користувачів;

– усвідомлення місії співробітниками бібліотеки. Кожний співробітник повинен чітко розуміти власне місце в реалізації стратегічних засад свого закладу, знати, якою є мета його діяльності, що від нього вимагається;

– демократичні стосунки з користувачами. Всебічна інформованість користувачів про діяльність бібліотеки, відкритий різноформатний доступ до власних фондів, максимальне забезпечення оперативного доступу до всесвітнього інформаційного простору сприятимуть усвідомленню користувачами місії бібліотеки;

– корпоративна діяльність з іншими бібліотеками. Співробітництво в різних галузях бібліотечної справи дозволить освітянським бібліотекам забезпечити максимальний доступ до інформаційного простору, а також реалізувати в сучасних умовах принцип рівності в отриманні інформації [184].

Визначаючи роль і місце бібліотеки в інформаційно-освітнього середовищі ВНЗ, необхідно відзначити, що до традиційних функцій, закладених в місію бібліотеки, додалися функції інформаційних центрів, які надають доступ до світових інформаційних ресурсів. Якщо раніше бібліотека ВНЗ могла функціонувати відносно автономно, то на сьогодні актуальним стає включення ресурсів бібліотеки в єдину автоматизовану освітню мережу навчального закладу, засновану на тісному співробітництві деканатів, кафедр, навчально-методичного та видавничо-редакційного відділів. Також характерною особливістю сучасної системи освіти та науки є поширення серед науковців та освітян таких електронних інформаційних ресурсів, як матеріали телеконференцій, дискусійних груп, форумів, виступів, презентацій наукових праць, окремих авторських публікацій і персональних сторінок, що потребує уваги бібліотечних фахівців для подальшої їх систематизації та розповсюдження. Переважно це ресурси, у яких немає аналогів у друкованому вигляді.

Одним з ефективних засобів підтримки інформаційного забезпечення наукових досліджень є використання автоматизованих бібліотечних систем. У цьому аспекті актуальна проблема створення електронних бібліотек у наукових установах. Вони значно підвищують рівень надання інформаційних послуг, зберігають усі наукові надбання в єдиному сховищі, надають вільний і відкритий доступ до сучасних наукових досліджень і новітніх розробок [284].

Важливим засобом інформатизації освіти і науки є електронна бібліотека як розподілене інформаційне середовище інтегрованих ресурсів, що дає змогу накопичувати, зберігати і використовувати у відкритому доступі колекції електронних документів через глобальні мережі передавання даних. Електронні бібліотеки відіграють важливе значення в діяльності та професійному розвитку викладачів у процесі науково-педагогічних досліджень та обміні досвідом. Їх використання забезпечує, з одного боку, вільний доступ до великої обсягу наукового матеріалу, а з іншого – сприяє

професійному розвитку науковців, вдосконаленню вмінь та навичок роботи з засобами інформаційно-коунікаційних технологій для виконання науково-дослідної діяльності.

Необхідність створення електронних бібліотек у ВНЗ України зумовлена необхідністю підвищення ефективності інформаційного забезпечення наукової й освітньої діяльності, консолідацією наукових напрацювань науковців у єдиному інформаційному науковому просторі, потребою інтеграції наукової діяльності з міжнародними інформаційними системами.

Так, С. Іванова [84] виокремлює основні цілі електронної бібліотеки :

– досягнення якісно нового рівня, повноти й оперативності задоволення інформаційних потреб локальних і віддалених користувачів (студенти, викладачі) через використання інформаційно-комунікаційних технологій із метою підвищення якості освітнього процесу;

– підвищення ефективності застосування сучасних наукових інформаційних ресурсів через створення інформаційного середовища;

– використання функціональних можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;

– оперативне інформування науковців про результати наукової діяльності у світі;

– координація наукової діяльності;

– забезпечення входження наукової громадськості країни до світової інформаційної громадськості і світового інформаційного ринку;

– забезпечення та подальший розвиток наукових зв'язків з ученими світу;

– забезпечення всіх учасників освітнього процесу швидким доступом до необхідних інформаційних ресурсів;

– вільне надання результатів фундаментальних наукових досліджень широкому дослідницькому співтовариству;

- створення нових технологій досліджень, ефективного інструментарію для їх проведення;
- запобігання втраті цінних наукових колекцій для майбутніх поколінь учених;
- забезпечення можливостей для наукової співпраці на регіональному, національному та міжнародному вимірі.

Таким чином, стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє суттєво вдосконалити бібліотечну діяльність на основі застосування електронних бібліотек та розподілених бібліотечних інформаційних мереж.

Виходячи з вищеназваних завдань, можна зробити висновок, що електронна бібліотека є невід’ємною складовою інформаційно-освітнього середовища ВНЗ.

До сфери нормативно-правового регулювання діяльності електронних бібліотек майже в усіх країнах світу входять такі її складові, як: авторські та суміжні права, правовий захист баз даних, комп’ютерних програм, персональних даних, ідентифікація користувача, електронні розрахунки в інформаційній мережі [71].

Сьогодні Україна має систему інформаційного законодавства, яка частково забезпечує правове поле функціонування електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

До цієї системи належать інформаційно-правові норми Конституції України, які закріплюють інформаційні права і свободи, встановлюють основні права й обов’язки відповідних суб’єктів із питань створення і поширення інформації; галузі і розділи законодавства України, присвячені питанням інформаційного права.

Базовим юридичним актом, що регулює діяльність електронної бібліотеки, є Закон України „Про авторське право та суміжні права” (прийнятого в 1993, остання редакція 2017). Закон регулює правовідносини у галузі авторського права і суміжних прав; визначає майнові і немайнові права

авторів, порядок охорони творів, термін дії, порядок передачі авторського права.

У Законі України „Про бібліотеки і бібліотечну справу„ (прийнятого в 1995, остання редакція 2017) [240] визначено статус бібліотек, правові та організаційні засади діяльності бібліотек і бібліотечної справи в Україні. Закон гарантує право на вільний доступ до інформації, знань, залучення до цінностей національної та світової культури, науки та освіти, що зберігаються в бібліотеках.

Закон України „Про видавничу справу” (1997) визначає загальні засади видавничої справи, регулює порядок організації та провадження видавничої діяльності, виготовлення та розповсюдження видавничої продукції, умови взаємовідносин і функціонування суб’єктів видавничої справи.

До основних нормативних документів, які регулюють функціонування та розвиток електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ, належить низка Законів України: „Про вищу освіту” (2014), який встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти; „Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” (1992), який створює правові основи діяльності друкованих засобів масової інформації (преси) в Україні, встановлює державні гарантії їх свободи; „Про інформацію” (1992), який регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; „Про культуру” (2010), який визначає правові засади діяльності у сфері культури, регулює суспільні відносини, пов’язані із створенням, використанням, розповсюдженням, збереженням культурної спадщини та культурних цінностей, і спрямований на забезпечення доступу до них; „Про науково-технічну інформацію” (1993), метою якого є створення в Україні правової бази для одержання та використання науково-технічної інформації; „Про Національну програму інформатизації” (1998), який визначає загальні засади формування, виконання та коригування Національної програми інформатизації; „Про обов’язковий примірник

документів” (1999), який визначає правові засади функціонування системи обов’язкового примірника документів та регулює інформаційні відносини, пов’язані з поповненням національного інформаційного фонду України; „Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” (2007) [242], „Про інформаційні агентства” (1995), який закріплює правові основи діяльності в Україні інформаційних агентств та їх міжнародного співробітництва; „Про електронні документи та електронний документообіг” (2003), який встановлює основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів; „Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах”(1994), який регулює відносини у сфері захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, тощо.

Так, у Постанові Кабінету Міністрів України „Про Концепцію Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи „Бібліотека - ХХІ” (2011) підвищення ефективності використання та забезпечення доступу до документів, які зберігаються у бібліотечних, архівних та музейних фондах, шляхом створення єдиної інформаційної бібліотечної системи „Бібліотека - ХХІ” віднесено до пріоритетних завдань розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Метою „Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року „Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України” (2016) є визначення ключових проблем розвитку бібліотечної справи в Україні, пріоритетів діяльності сучасних бібліотек у забезпеченні сталого розвитку України, напрямів, завдань та основних дій, спрямованих на їх реалізацію.

Зокрема зазначено, стратегічними напрямами розвитку бібліотечної справи передбачено:

1. Удосконалення нормативно-правової бази, яка стосується діяльності бібліотек, та врегулювання стандартів бібліотечно-інформаційної галузі відповідно до міжнародних стандартів.

2. Створення системи гарантованого бюджетного фінансування основних бібліотечних послуг і реформування механізму отримання та використання надходжень з інших джерел фінансування.

3. Створення нової архітектури інтегрованої бібліотечної системи держави на основі універсального доступу та економічної доцільності.

4. Забезпечення професійного розвитку персоналу бібліотек, оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти та підвищення кваліфікації.

5. Модернізація матеріально-технічної бази та інформаційно-технологічної інфраструктури бібліотек.

6. Інтенсивний розвиток та актуалізація документно-інформаційних ресурсів бібліотек на традиційних та електронних носіях і забезпечення доступу до них.

7. Розвиток читання через систему соціального партнерства.

8. Збереження українського культурного надбання в частині документних ресурсів.

9. Науковий супровід розвитку бібліотек в умовах якісних змін.

10. Розвиток ефективних комунікацій, тобто створення системи ефективної внутрішньої та зовнішньої комунікації для розвитку партнерства, просування спільних цінностей та досягнення стратегічних результатів.

Отже, зазначимо, що органи влади приділяють значну увагу розвитку електронних бібліотек в Україні, а державні документи становлять правову базу, яка є необхідною в управлінні розвитком бібліотек ВНЗ.

Відповідно до завдань дисертаційної роботи становить інтерес досвід українських ВНЗ з проблем функціонування та розвитку електронних бібліотек з урахуванням потреб сучасного інформаційно-освітнього середовища. Так, нами було проведено аналіз перспективних планів розвитку, концепцій розвитку (стратегій, програм, планів) наукових бібліотек

ВНЗ – базових документів, які відображають бачення розвитку бібліотеки, з погляду теорії стратегічного менеджменту. У ході вирішення поставленого завдання ми провели контент-аналіз (Додаток А) з метою виявлення бібліотек ВНЗ, на власному сайті яких розміщено відповідні документи для подальшого їх аналізу.

Для проведення контент-аналізу було обрано рейтинг ВНЗ „ТОП-200 Україна” за 2014 – 2016 роки. Проект рейтинг ВНЗ „ТОП-200 Україна” є на сьогодні єдиним акредитованим Міжнародною Експертною Групою з ранжирування IREG академічним рейтингом в Україні, відмінною рисою якого є спроба порівняти між собою університети різних типів на основі застосування до них універсальної системи критеріїв [252].

У ході проведення аналізу сайтів бібліотек ВНЗ представлених у рейтингу ми вивчали документи бібліотек, а саме плани роботи, стратегічні плани розвитку, концепції розвитку тощо з метою виявлення пріоритетних напрямів діяльності бібліотеки як складової інформаційно-освітнього середовища ВНЗ.

Серед наукових бібліотек ВНЗ, які увійшли до переліку, можна відзначити такі університети: Національний технічний університет України „Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”, Київський університет імені Бориса Грінченка, Національний університет „Києво-Могилянська академія”, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Українська інженерно-педагогічна академія, Маріупольський державний університет, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Національний університет „Одеська юридична академія”, Національний університет водного господарства та природокористування.

Так, основна мета Стратегії розвитку Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського на 2017–2020 рр. [289] є якісні зміни в діяльності бібліотеки відповідно до потреб клієнтів, університету, сучасних тенденцій та кращих

світових практик за допомогою інноваційних управлінських рішень і сучасних технологій. Реалізація стратегії передбачає кардинальне переосмислення діяльності Бібліотеки й її трансформацію в процесно-орієнтований інтелектуальний центр університету, який гнучко реагує на зміни. Стратегія визначає візію, місію та цінності, а також цілі та ініціативи, необхідні для їх досягнення, за чотирма основними стратегічними напрямками: навчання і розвиток, процеси, клієнти та фінанси. Так, у стратегічному напрямі „Клієнти” визначено такі цілі: підвищення якості підтримки дослідницької діяльності, підвищення якості підтримки навчання та викладання, комфортне фізичне середовище, комфортне віртуальне середовище, креативне культурно-просвітницьке середовище. У перспективі „Фінанси” визначено стратегічні цілі та ініціативи, які відображають наскільки оптимально бібліотека використовує бюджет і як її сприймають сторони, що його наповнюють (університет, спонсори, грантодавці тощо). Стратегічний напрям „Процеси” відображає ефективне „перезавантаження” процесів та їх максимальна автоматизація, оновлення послуг з максимальним покриттям потреб клієнтів, актуальна колекція інформаційних ресурсів на різних носіях, систематичні позабюджетні ресурси. В свою чергу, ефективна система підвищення кваліфікації, система мотивації персоналу, система внутрішньої та зовнішньої комунікації та системна наукова діяльність бібліотеки відображена в стратегічній перспективі „Навчання та розвиток”.

Перспективний план розвитку бібліотеки Київського університету імені Бориса Грінченка університету на 2014–2017 роки [226] було спрямовано на створення сучасного інформаційно-освітнього середовища Університету, формування сучасних бібліотечно-інформаційних ресурсів для наукової та освітньої діяльності викладачів та студентів, розвиток публікаційної активності науковців Університету.

Пріоритети розвитку бібліотеки узгоджені з основними стратегіями розвитку Університету і спираються на ключові цінності університетської спільноти:

1. Бібліотечно-інформаційне забезпечення запитів студентів та викладачів у процесі навчання. Передбачені завдання: формування інформаційних ресурсів і забезпечення відповідності складу й обсягу фонду інформаційним потребам користувачів, активізація роботи з накопичення електронних ресурсів, модернізація бібліотечних послуг, підвищення рівня ІКТ-компетентності студентів і науково-педагогічних працівників.

2. Удосконалення документо-інформаційних фондів бібліотеки для зручності користувачів. Основні завдання: формування науково-інформаційних ресурсів, популяризація наукового доробку співробітників Університету, забезпечення доступу до світових і вітчизняних науково-освітніх ресурсів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, здійснення інформаційно-бібліографічного супроводу науково-дослідної діяльності.

3. Розвиток кумулятивно-комунікативного середовища навчальних, науково-методичних та інформаційних ресурсів як основи особистісного зростання у процесі реалізації змісту освіти. Перспективні напрями: створення єдиного інформаційного середовища навчальних закладів м. Києва, здійснення співпраці у сфері бібліотечної діяльності, рекламування Університету на ринку освітніх послуг.

4. Упровадження інформаційних технологій у бібліотечні процеси, забезпечення науково-методичного супроводу різних напрямів діяльності Університету. Передбачає напрями робіт з модернізації бібліотечних послуг і удосконалення системи бібліотечно-інформаційного обслуговування; розширення інформаційного сервісу на основі онлайн-технологій

5. Сприяння розвитку міжнародної публікаційної активності науковців Університету з метою популяризації їхніх доробків у світі.

У контексті Стратегічного плану розвитку наукової бібліотеки Національного університету „Кієво-Могилянська академія” на 2015–2025 рр. [101], діяльність наукової бібліотеки спрямована на вирішення таких пріоритетних завдань:

– подальше формування колекції та сервісів Бібліотеки згідно науково-дослідної та освітньої місії Університету, з урахуванням потреб наукового та академічного процесів в НаУКМА та на основі постійної тісної співпраці з кафедрами та науковими центрами Університету;

– розвиток бібліотеки як зібрання сучасної наукової літератури та інформаційних ресурсів й сервісів та гармонійне поєднання їх з меморіальною колекцією;

– розвиток Електронної бібліотеки: створення власних інформаційних ресурсів та організація доступу до світових наукових е-ресурсів;

– розвиток співпраці в рамках консорціумів: консорціуму „ЕЛІБУКР: Електронна бібліотека” (станом на 20.12.2015 р. – 32 університети України. Портал www.elibukr.org) та Консорціуму E-BERUM (доступ до ресурсів Thomson Reuters);

– сприяння відкритому доступу до результатів наукових досліджень в НаУКМА через розвиток та підтримку інституційного репозитарію eKMAIR;

– розвиток та дослідження спеціалізованих колекцій;

– наукова та науково-організаційна діяльність;

– „вбудоване партнерство” з кафедрами та науковими центрами: у супроводі публікаційної активності, захисту інтелектуальної власності, наукометричних та бібліометричних вимірювань та ін.;

– прагнення до рівня послуг, що гнучко відповідають потребам користувачів на засадах комфортності, оперативності, інформативності;

– кадрова політика з розвитку професійних, технологічно-компетентних кадрів (система підвищення кваліфікації, тренінгів тощо).

У ході аналізу плану роботи Наукової бібліотеки Національного медичного університету імені О. О. Богомольця на 2016 р. [231] нами було виявлено, що бібліотека спрямовувала свою діяльність на виконання таких завдань:

– інформаційне забезпечення навчального процесу Університету;

- інформаційно-бібліографічне супроводження наукових досліджень професорсько-викладацького складу, наукової діяльності студентів, магістрів та аспірантів;

- збереження та поповнення фонду бібліотеки науковою та навчально-методичною літературою;

- подальший розвиток автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи на базі програмного забезпечення „ІРБІС64”;

- бібліотечно-бібліографічні та соціологічні дослідження;

- культурно-просвітницька робота серед студентів Університету, спрямована на всебічний гармонійний розвиток молоді (культурно-просвітницькі заходи, експозиції книжково-ілюстративних виставок, тематичні перегляди літератури тощо).

В рамках своєї діяльності бібліотека планувала працювати над наступними проектами:

- функціонування комплексної системи бібліотечно-бібліографічних послуг, створення інформаційних продуктів для забезпечення навчальних та наукових потреб студентів Університету;

- систематичне поповнення, оновлення та організація доступу до „Електронної бібліотеки студента-медика”;

- подальший розвиток автоматизованої бібліотечної інформаційної системи (АБІС) на базі програмного забезпечення Ірбіс64;

- запровадження системи вибіркового розповсюдження інформації (ВРІ) для керівництва університету, кафедр та провідних науковців НМУ імені О. О. Богомольця;

- проведення соціологічного дослідження „Задоволення інформаційних потреб професорсько-викладацького складу Університету” та ін.

З метою збільшення ефективності обслуговування користувачів бібліотеки передбачалося:

- вивчення відповідності інформаційних потреб користувачів університету до інформаційних ресурсів бібліотеки;

- здійснення цільового комплектування у відповідності до потреб користувачів і книгозабезпеченості навчально-виховного процесу;
- вивчення і висвітлення у звітах питань книгозабезпечення з окремих дисциплін;
- проведення комплексного аналізу стану і використання ДПА (довідково-пошуковий апарат), автоматизація і комп'ютеризація бібліотечно-інформаційних процесів;
- формування електронної бази даних і організація обслуговування користувачів;
- використання всіх можливостей мережі Інтернет;
- продовження створення системи бібліографічної бази даних, організації процесу доставки інформації в електронній формі; наповнення web-сайту бібліотеки та його розділів, сторінки у Facebook новинами з життя бібліотеки.

Так, у роботі зі створення й використання електронних ресурсів на 2016 р. планувалося: удосконалення електронного каталогу і його пошукового апарату; подальше поповнення ЕК; редагування ЕК; поповнення ЕК повнотекстовими документами нових видань кафедр; подальше впровадження в роботу АБІС ІРБІС64; опанування Інтернет-ресурсів.

Концепція розвитку Наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії на 2016–2020 рр. [102] визначала одним із пріоритетних напрямків діяльності формування єдиного інформаційного ресурсу, а саме: поповнення фондів навчальною і науковою літературою з профілю підготовки фахівців, передплата електронних ресурсів, створення електронних ресурсів власної генерації, колекцій електронних документів, удосконалення системи навігації у світовому інформаційному середовищі.

Інформаційно-бібліографічна робота Наукової бібліотеки УІПА буде спрямована на вдосконалення інформаційного забезпечення та бібліографічного обслуговування всіх категорій користувачів. Для виконання цього завдання передбачаються такі заходи:

- створення та наповнення власних інформаційних ресурсів: проблемно-орієнтовані і повнотекстові бази даних;
- підвищення інформаційної якості ДБФ шляхом його поповнення сучасними довідковими, енциклопедичними і інформаційними виданнями і на традиційних, і на електронних носіях;
- вдосконалення інформаційного обслуговування професорсько-викладацького складу академії, використовуючи можливості нових технологій, надавати тріал-доступи до науково-інформаційних ресурсів;
- застосування нових інформаційних технологій під час проведення занять зі студентами перших курсів для набуття ними навичок інформаційної культури шляхом пошуку інформації з використанням АБІС „ІРБІС-64” і електронних ресурсів академії;
- рекламування електронних ресурсів бібліотеки на кафедрах і серед студентів академії, систематичне оновлювання інформації на сайті бібліотеки;
- розвиток співробітництва з бібліотеками педагогічного профілю з проблем корпоративної роботи по створюванню бібліографічних й повнотекстових БД та шляхом обміну вторинними ресурсами.

З метою популяризації Наукової бібліотеки та підтримки неформального контакту зі своїми користувачами бібліотека продовжує спілкування в соціальних мережах. Пріоритетними напрямками інформування професорсько-викладацького складу є питання в галузі педагогіки і психології вищої освіти та профтехосвіти. З метою удосконалення ВРІ (вибіркового розповсюдження інформації) планується освоєння можливостей АБІС ІРБІС у цьому напрямку. У Концепції розвитку з метою підвищення популярності та престижу УПА із 2016 р. планується розпочати веббіографічну роботу над проектом „Видатні вчені Української інженерно-педагогічної академії у Вікіпедії”.

В рамках підвищення кваліфікації для співробітників Наукової бібліотеки УПА, окрім традиційних форм, нами було відзначено участь в

онлайн-семінарах для користувачів автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи ІРБІС, що проводяться у формі вебінар-трансляцій.

Стратегія розвитку наукової бібліотеки Маріупольського державного університету на 2014–2018 рр. [290] визначає мету, напрями, пріоритети, завдання діяльності бібліотеки протягом 5 років та механізм їх реалізації. До основних завдань бібліотеки ВНЗ належать: створення електронного та документального інформаційного середовища як ефективною складовою освітньо-наукової інфраструктури університету; забезпечення доступу користувачів бібліотеки до власних, вітчизняних, світових електронних інформаційних ресурсів; перетворення бібліотеки у сучасний науково-інформаційний осередок. У документі представлено механізм реалізації стратегії розвитку бібліотеки, ми перерахуємо напрямки роботи, які було заплановано здійснювати засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Отже, завдання створення власних електронних інформаційних ресурсів та використання вітчизняних, світових електронних інформаційних ресурсів Стратегією передбачало удосконалення організації та подальший розвиток електронної бібліотеки, електронного каталогу, баз даних, інших електронних інформаційних ресурсів бібліотеки; створення нових бібліотечних електронних ресурсів на основі використання ІКТ; організацію та подальший розвиток Інституційного репозиторію; моніторинг відкритих освітніх і наукових ресурсів мережі Інтернет, їх систематизація та оперативне надання доступу до них користувачам.

Розширення засобів доступу користувачам бібліотеки до інформаційних ресурсів та удосконалення бібліотечно-інформаційних послуг документом передбачало забезпечення доступу віддаленим користувачам до її електронних інформаційних ресурсів за допомогою мережі Інтернет та програми ІРБІС-64 у режимі on-line; надання можливості користувачам отримувати електронні інформаційні ресурси бібліотеки безпосередньо на їх власні смартфони, читанки, нетбуки та інші прилади; розширення

бібліотечно-інформаційних послуг за допомогою сайту бібліотеки, блогів, електронної доставки документів, віртуальної довідки та ін.

Наукова бібліотека Маріупольського державного університету планувала також використання у культурно-просвітницькій роботі новітні інформаційні технології (впровадження нових форм роботи) та підвищення професійного рівня співробітників засобами он-лайн курсів, вебінарах.

Вважаємо, що реалізація запропонованих напрямів Стратегії розвитку наукової бібліотеки Маріупольського державного університету сприятиме ефективному розвитку електронної бібліотеки університету та підвищенню використання її інформаційних ресурсів.

Розглянемо Концепцію розвитку Наукової бібліотеки ДВНЗ „Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” на 2013–2015 рр. [143], у якій було заплановано та реалізовано створення Електронної бібліотеки університету із такою структурою:

- електронний каталог (забезпечує можливості багатоаспектного пошуку, здійснення on-line замовлення, перегляд електронних формулярів книг та користувачів);

- база даних повнотекстових видань ПНУ (періодичні видання наукових журналів; праці професорсько-викладацького складу (електронні версії підручників, курсів лекцій, методичних посібників, статей);

- електронні підручники та навчальні матеріали, придбані за кошти університету;

- передплачені електронні ресурси (наукові бази даних з різних галузей знань, електронні періодичні видання);

- бібліографічні видання бібліотеки (база аналітичної інформації; бібліографічні покажчики; бюлетені, списки);

- бази даних відкритих наукових ресурсів (електронні фахові видання України; відкриті архіви України; Інтернет-ресурси у тематичних рубриках; українські та міжнародні ресурси вільного доступу).

До організаційних заходів, представлених у Концепції розвитку наукової бібліотеки, належали розробка відповідної документації, яка регламентує діяльність Університетського репозитарію та Електронної бібліотеки.

Проаналізуємо План роботи бібліотеки Житомирського державного університету імені Івана Франка [230] на 2017 рік та розглянемо основні напрями розвитку бібліотеки з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Модернізацію та оптимізацію бібліотечних послуг планувалося здійснювати через сайт бібліотеки, електронний каталог, on-line замовлення, віртуальні довідки. Проведення інформаційних заходів у ЗМІ здійснюється через розміщення на сайті бібліотеки бібліографічних списків літератури, покажчиків, віртуальних виставок та ін. Такі розділи плану роботи, як „Методична робота”, „Бібліотечний менеджмент” було представлено через традиційні форми роботи, частково розділи „Організація обслуговування користувачів”, „Культурно-просвітницька робота”, „Довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування”, „Інформатизація та автоматизація бібліотечних процесів”, „Бібліотечний маркетинг” – з використанням засобів нових інформаційних технологій.

Основні напрями діяльності наукової бібліотеки Національного університету „Одеська юридична академія” у 2016 році були представлені у Плані роботи наукової бібліотеки [232]. Вони визначені з урахуванням ліцензійних та акредитаційних умов освітньої діяльності в Україні, загальної академічної теми наукових досліджень на 2016–2020 рр. „Розвиток Української держави та права в умовах євроінтеграції: стан, виклики та перспективи”, зміст яких передбачав:

– здійснення ефективного та оперативного бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування користувачів на засадах загальнодоступності та оперативності обслуговування, диференційованого

підходу до користувачів, діалогічності, комфортності та принципу наочності за горизонтальною моделлю обслуговування;

– популяризація політики Open Access та просування наукового доробку науковців Університету через розміщення їх робіт у відкритих повнотекстових базах даних (SelectedWorks, ResearchGate, Academia.edu, Digital Commons Network та ін.) та репозитарії eNUOLAIR (Electronic National University Odessa Law Academy Institutional Repository);

– аналіз наукометричних та вебметричних показників діяльності НУ „ОЮА”, просування репозитарію в міжнародних та українських вебметричних рейтингах;

– кастомізація (налаштування), створення та наповнення контенту сайту наукової бібліотеки, що сприятиме розвитку міжнародного брендінгу НУ ОЮА, представлення доступу віддаленому користувачу через інтерфейс всього комплексу послуг, що надає бібліотека та створення дієвого каналу „зворотнього зв’язку” з користувачем;

– освоєння нових інформаційних бібліотечних технологій на основі автоматизованої інформаційної бібліотечної системи UniLib;

– забезпечення максимально широкого доступу до ресурсів світового інформаційного простору та можливості професійно користуватися ними, поліпшення координації з корпоративною мережею університету;

– розвиток та поглиблення наукової діяльності бібліотеки шляхом удосконалення науково-дослідницької, науково-методичної та наукової інформаційно-бібліографічної роботи;

– модернізація системи підвищення кваліфікації співробітників бібліотеки;

– реалізація можливостей міжбібліотечного та міжнародного абонементів, внутрішнього та міжнародного книгообміну, електронної доставки документів тощо.

Концепція розвитку Наукової бібліотеки Національного університету водного господарства та природокористування на період 2013–2017 рр. [144]

визначає стратегічні напрямки її розвитку, цілі і завдання по їх реалізації, роль бібліотеки у загальному контексті розвитку університету і бібліотечно-інформаційному просторі бібліотек ВНЗ України.

Зазначена вище програма включала: правові основи діяльності Наукової бібліотеки; види діяльності; функції; пріоритетні напрямки діяльності; забезпечення збереження документних та електронних ресурсів; удосконалення довідково-бібліографічного апарату; пропагування інформаційних ресурсів бібліотеки; модернізація бібліотечних послуг; розширення номенклатури інформаційної продукції; підвищення комфортності обслуговування всіх категорій користувачів; науково-дослідна та методична робота; підвищення професійної компетентності співробітників бібліотеки; модернізація матеріально-технічної бази бібліотеки; формування позитивної громадської думки; очікувані результати; фінансування.

У Концепції розвитку Наукової бібліотеки було представлено такі напрями роботи бібліотеки із застосуванням засобів ІКТ:

- впровадження в систему обслуговування он-лайн технологій;
- активізація використання віддалених інформаційних ресурсів;
- надання доступу користувачам до електронних ресурсів бібліотеки власної генерації, світових і вітчизняних інформаційних ресурсів, у т.ч. через тимчасові тріал-доступи;
- удосконалення системи міжбібліотечного абонементу з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Отже, на основі контент-аналізу власних сайтів бібліотек ВНЗ можна зробити висновок, що значна кількість бібліотек університетів залишаються інформаційно закритими, а неповне та невчасне наповнення сайтів бібліотек суперечить болонським принципам функціонування європейських університетів.

За результатами аналізу можна відзначити, що програми розвитку бібліотек ВНЗ України базуються на поєднанні традиційних форм роботи та широкого впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій,

інформатизації бібліотечних процесів. Представлений перелік напрямів розвитку бібліотек ВНЗ залежить, насамперед, від типу, функціональних можливостей і обсягу функцій, які виконує бібліотека в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу.

Проведений аналіз дає підстави зробити висновок, що сучасна бібліотека ВНЗ – це потужний інформаційно-аналітичний центр, який акумулює інформаційні ресурси, надає розширений набір інформаційних послуг, сприяє розвитку науки та освіти, а також соціокультурної складової. Тож, постає проблема дослідження електронної бібліотеки, яке спрямоване на вивчення умов розвитку, становлення, функціонування системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ як конкретного об'єкта.

Підводячи підсумки розгляду електронної бібліотеки як складової частини інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, можна зробити висновки:

1. Поняття інформаційно-освітнього середовища може розглядатися в трьох напрямках: як система (О. Андрєєва [8], Е. Марченко [183], О. Ільченко [111], С. Мякішев [195]), як частина інформаційного простору (Ю. Жук [96], О. Соколова [275], В. Солдаткін [9; 276; 277]), як створена всім суспільством інформаційна інфраструктура. У ряді вивчених праць дослідники інформаційно-освітнього середовища (Ю. Жук [96], І. Захарова [100]) акцентують увагу на особливостях розвитку суб'єкта освіти на індивідуальному рівні. У наукових працях С. Петровича [229], О. Абросимова [2; 3], К. Кречетнікова [167] представлено технологічні основи інформаційно-освітнього середовища ВНЗ.

2. На сьогодні електронна бібліотека ВНЗ стала одним з основних елементів інфраструктури інформаційного суспільства, яка забезпечує інформаційне обслуговування та формування інформаційної культури учасників навчально-виховного процесу ВНЗ.

1.2 Сутність і структура поняття „управління розвитком електронної бібліотеки”

Створення ефективної системи управління розвитком електронної бібліотеки вимагає з'ясування сутності та структури поняття „управління розвитком електронної бібліотеки”. Але спочатку вважаємо за доцільне визначити сутність понять „управління”, „управління розвитком”, „електронна бібліотека”.

Поняття „управління” є багатозначним. У наш час зміст цього поняття використовують численні науки: економіка, філософія, соціологія, психологія, педагогіка, кібернетика тощо. Варто зазначити, що у науковій літературі існують різні підходи щодо тлумачення поняття „управління”, його застосування.

Наведемо визначення сутності поняття „управління” у довідкових виданнях: енциклопедичний словник з філософії розкриває поняття „управління” як „функцію організованих систем, що виникли природним (еволюційним) або штучним шляхом. Найбільш загальними функціями управління вважаються підтримка і оптимізація системних характеристик, свідомо дія на внутрішні і зовнішні (по відношенню до системи) процеси, створення різноманітності, регулювання, обліку” [310, с. 890].

За психологічною енциклопедією, „управління – цілеспрямований вплив керівника на свідомість і поведінку окремих індивідів або членів організації з метою підвищення організованості та ефективності їх спільної діяльності” [245, с. 371].

В економічній енциклопедії дане поняття визначається як „вплив на процес, об'єкт чи систему для збереження їхньої стійкості або переведення з одного стану в інший відповідно до визначених цілей”. Автор цієї статті Ф. Хміль зазначає, що „середовище, в якому існує людина, складається з трьох компонентів: живої природи, неживої природи і людського суспільства. Така характеристика навколишнього середовища дає змогу виокремити три типи процесів управління: управління (регулювання) в живій

природі (біологічних системах); управління в неживій природі (технічних системах); управління в суспільстві (соціальних системах). Процеси управління в біологічних і технічних системах є порівняно простими і програмуються природою або людиною. Найскладніші процеси управління – в людському суспільстві, оскільки потребують цілеспрямованого впливу на діяльність людей, об'єднаних у групи, колективи, класи з різноманітними інтересами” [83, с. 731].

П. Друкер [79] визначає управління як особливий вид діяльності, який перетворює неорганізований натовп в ефективну, цілеспрямовану і продуктивну групу.

Аналізуючи наукові підходи щодо визначення поняття „управління”, ми з’ясували, що, на думку В. Афанасьєва „управління – це передовсім усвідомлена діяльність людини, яка має певну мету. І не просто діяльність, а той особливий її різновид, який пов’язаний із виробленням, з організацією, спрямованою на втілення виконання в життя, з регулюванням системи до відповідної до заданої мети, до підбиття підсумків діяльності, до систематичного отримання, переробки та використання інформації” [14].

Доцільним є визначення Л. Скібіцької та О. Скібіцького, які підкреслюють, що „управління – це складний процес, який включає цілеспрямований вплив на об’єкти, системи з метою збереження їхньої сталості або переведення з одного стану в інший з метою досягнення певних цілей” [266, с. 16].

Г. Єльнікова [92] визначає управління як особливий вид людської діяльності в умовах постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовища, який забезпечує цілеспрямований вплив на керовану систему для збереження і впорядкування її в межах заданих параметрів на основі закономірностей її розвитку та дії механізмів самоуправління.

Дослідник Б. Гаєвський дає наступне визначення соціального варіанту терміну „управління”, виходячи з кібернетичного бачення управління: „управління – це будь-яка зміна стану об’єкта, системи або процесу, яка веде

до досягнення висунутої мети, що з необхідністю викликає процес приведення суб'єктивної діяльності людей у відповідність з об'єктивною їх природою і потенціалом, розкриваючи певні внутрішні і зовнішні можливості для постійного досить ефективного його використання в інтересах людей” [56, с. 9].

Під управлінням взагалі І. Ісаєв пропонує розуміти „діяльність, спрямовану на вироблення рішень, організацію, контроль, регулювання об'єкта управління відповідно до заданої мети, аналіз і підбиття підсумків на основі дострокової інформації” [112].

В. Лазарєв [306] характеризує управління як безперервну послідовність дій, що здійснюється суб'єктом управління, у результаті яких формується і змінюється образ керованого об'єкта, встановлюються цілі спільної діяльності, визначаються способи їхнього досягнення, розподіляється робота між її учасниками та інтегруються їх зусилля.

Є. Хриков, аналізуючи різні підходи до визначення сутності феномену управління, зазначив, що „немає єдності в поглядах на сутність управління, представлених у публікаціях українських науковців останніх років. Так, одні зазначають, що управління – це діяльність, яка забезпечує планомірний і цілеспрямований вплив на управлінську систему з метою її максимального функціонування, інші розглядають управління як сукупність організаційних, методичних, кадрових та інших заходів, спрямованих на нормальне функціонування педагогічного процесу” [325, с. 32].

На підставі викладеного вище можна зробити висновок про те, що основні підходи до вивчення феномену управління переважно роблять акцент на процесах та методах результативного підвищення діяльності. Разом з тим, власне поняття управління має сенс лише за умови наявності мети. Іншими словами, управлінська діяльність є цілеспрямованою, орієнтованою на досягнення цілей.

Управління бібліотекою ВНЗ є різновидом соціального управління.

Розглядаючи управління соціальними системами, різні дослідники роблять акцент на різних сторонах процесу управління. Поняття „управління як діяльність” розглядають В. Лазарєв [306], М. Поташник [306] та ін.; ознаки, функції, принципи управління досліджували В. Афанасьєв [14], Ю. Конаржевський [139] та ін.; І. Дмитренко, В. Маслов [185], В. Пікельна та ін. вивчали загальні основи управління [64, с. 34].

Так, слушною є думка Л. Даниленко, яка зазначає, що „управління – це сукупність скоординованих керівником заходів (прийомів, умов, впливів), які мають забезпечити виконання місії організації” [215, с. 25].

Зокрема, Г. Єльнікова наголошує на тому, що „предмет науки управління як знання, яке уможливило приводити будь-який об’єкт у відповідність із потребами, законами функціонування та розвитку власного потенціалу, а також теоретична характеристика об’єктивних і суб’єктивних механізмів організації управління цими об’єктами в їх взаємозв’язках із зовнішнім середовищем” [91, с. 25].

Спеціального розгляду потребують у контексті нашого дослідження особливості управління бібліотекою та ВНЗ.

Так, Л. Білий, розглядаючи проблему управління ВНЗ недержавної форми власності, трактує управління ВНЗ „як взаємодію керівної і керованої систем, у процесі якої здійснюються цілеспрямовані зміни освітньої системи вищого навчального закладу, які сприяють досягненню цілей підготовки майбутніх фахівців” [26, с. 97].

Науковці А. Асаул і Б. Капаров розглядаючи зміст поняття „управління” пропонують такі підходи:

1. Управління як наука – система впорядкованих знань у вигляді концепцій, теорій, принципів, способів і форм управління.

2. Управління як мистецтво – здатність ефективно застосовувати дані науки управління в конкретній ситуації.

3. Управління як функція – цілеспрямований інформаційний вплив на людей та економічні об'єкти з метою спрямувати їхні дії й одержати бажані результати.

4. Управління як процес – сукупність управлінських дій, що забезпечують досягнення цілей перетворенням ресурсів на „вході” в продукцію на „виході”.

5. Управління як апарат – сукупність структур і людей, що забезпечують використання й координацію всіх ресурсів соціальних систем для досягнення їхніх цілей [13, с. 10–11].

Вагомою для нас є позиція Є. Хрикова, який розглядає „управління навчальним закладом як діяльність керуючої підсистеми, спрямованої на створення прогностичних, педагогічних, психологічних, кадрових, матеріально-фінансових, організаційних, правових, ергономічних, медичних умов, необхідних для нормального функціонування і розвитку навчально-виховного процесу і реалізації цілей навчального закладу” [326, с. 65]. Науковець вважає, що управління полягає у створенні різних типів умов, необхідних для функціонування, розвитку та для реалізації мети навчального закладу. Стрижневим положенням розробленої Є. Хриковим концепції є ідея про спрямованість управління навчальним закладом на забезпечення динамічного розвитку навчального закладу шляхом перетворення всіх його компонентів [326, с. 68].

За Г. Кунцем та С. О'Доннелом, завдання управління полягає в тому, щоб спроектувати та підтримувати таке середовище, у якому люди під час спільної діяльності мотивуються працювати ефективно в напрямі досягнення спільних цілей [172].

Досліджуючи проблему управління бібліотекою університету в сучасних умовах, В. Дригайло визначає в основі управління бібліотекою три підходи розроблені теорією управління:

1. Процесний підхід, при якому управління розглядається як безперервна серія взаємопов'язаних управлінських функцій.

2. Системний підхід, при якому підкреслюється, що керівники повинні розглядати організацію як сукупність взаємопов'язаних елементів: персонал, організаційна структура, завдання і технології.

3. Ситуаційний підхід, який концентрується на тому, що використання різних методів управління визначається ситуацією, тобто конкретним набором обставин, що впливають на організацію в конкретний момент. Тому не існує єдиного способу управління, ефект частіше приносить нестандартне рішення. Ситуаційний підхід має інтегруючий характер, пов'язуючи інші підходи в єдину концепцію [78].

Так, питання управління бібліотечними технологіями в умовах інноваційних структурно-функціональних перетворень розглянуті О. Ісаєнко, який наголошує, що „сучасна бібліотека потребує такої управлінської моделі та конфігурації своєї структури, яка була б здатною системно і повсякчас підтримувати у колективі інноваційну активність та загалом створити повноцінну систему управління нововведеннями” [118].

Цікавим є зауваження Н. Ніколаєнко, яка розглядає управління бібліотекою „як складну ієрархічну систему, суб'єктами якої є керівники операційного, тактичного і стратегічного рівнів управління, а об'єкти представлені як широким колом інформаційних, матеріальних, кадрових і економічних ресурсів, так і сучасними технологіями, програмами, проектами”. Науковець підкреслює, що згідно з постулатами системного підходу, сучасне бібліотечне управління під впливом зовнішнього середовища потребує фундаментальної зміни поглядів і парадигм. Нова парадигма системного управління почала своє формування на початку нового тисячоліття і пов'язується з підходом до бібліотеки як до системи, що швидко змінюється і само організується [202, с. 55].

Проте необхідно пояснити сутність поняття „управління розвитком”.

В одному з видів соціального управління, управління бібліотекою, розрізняють управління функціонуванням та управління розвитком.

Важливими для нашого дослідження в цьому контексті є погляд зарубіжного дослідника М. Карташова [121] щодо управління бібліотекою, який наголошував на тому, що управління функціонуванням покликане забезпечити використання наявного бібліотечного потенціалу. Його об'єктом виступає бібліотечний процес та інші системи, які його забезпечують: матеріально-технічна, кадрова, фінансова тощо.

Управління розвитком бібліотеки повинно забезпечувати збільшення потенціальних можливостей за рахунок засвоєння певних нововведень. Тому об'єктом управління розвитком виступають інноваційні процеси та процеси, що їх забезпечують [119, с. 237].

Таким чином, управління функціонуванням орієнтоване на сьогоденні потреби, а управління розвитком – на майбутні.

Проаналізувавши вищезазначені поняття, ми виокремили провідну ідею у контексті нашого дослідження, а саме спрямованість управління на забезпечення розвитку електронної бібліотеки за рахунок перетворення всіх її компонентів на основі ІКТ.

Отже, логіка нашого дослідження передбачає розкриття поняття „розвиток”.

Розглядаючи зміст поняття „розвиток”, Л. Мельник визначив його як незворотну, спрямовану, закономірну зміну системи на основі реалізації внутрішньо притаманних їй механізмів самоорганізації [186, с. 23]. Згідно з дослідженнями Л. Мельника, розвиток є результатом синергетичного ефекту проявів трьох властивостей: безповоротності, спрямованості, закономірності, а також впорядкованість та активна роль внутрішніх механізмів самоорганізації [Там само].

Автори енциклопедичного словника з соціології пропонують таке визначення сутності поняття „розвиток – це такий тип змін у суспільстві, що відзначається переходом усіх соціальних відносин до якісно нового стану” [279, с. 457]. У філософському енциклопедичному словнику визначено розвиток як „незворотні, спрямовані, закономірні зміни матеріальних та

ідеальних об'єктів. Тільки одночасна наявність усіх трьох указаних властивостей виділяє процеси розвитку серед інших змін: зворотність змін характеризує процеси функціонування (циклічне відтворення постійної системи функцій); відсутність закономірності притаманна для випадкових процесів (змін) катастрофічного типу; при відповідності спрямування змін не можуть накопичуватися, і тому процес залишається характерною для розвитку єдиною внутрішньо взаємопов'язаною лінією” [312, с. 561]. У тлумачному словнику української мови за редакцією А. Івченка „розвиток” тлумачиться як:

- процес виникнення або підсилення чого-небудь;
- процес зміцнення або зростання чогось;
- процес вдосконалення або покращення чого-небудь;
- процес зміни якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого [117, с. 404].

Вітчизняні науковці В. Загорський, Є. Борщук, узагальнюючи існуючі погляди на процеси розвитку з позиції системного аналізу функціонування складних систем, виокремлюють чотири групи різних поглядів науковців на причину розвитку. Перша група дослідників пов'язує розвиток з реалізацією нових цілей, цілеспрямованістю змін, що є необхідною умовою і атрибутом розвитку. Друга розглядає розвиток як процес адаптації до навколишнього середовища. Третя група визнає розвиток його джерелом – суперечностями системи. Четверта – ототожнює розвиток з прогресом, або однією з його форм – еволюцією [97, с.10].

Поняття „розвиток” є загальним. Використовують його найчастіше для визначення процесу руху від нижчого (простого) до вищого (складного). Специфічним різновидом змін є соціальний розвиток. Якщо термін „зміни” фіксує зміни в соціальній системі безвідносно до їх спрямованості, то ядром поняття „розвиток” є своїм оцінний компонент. Це поняття фіксує процеси вдосконалення, поліпшення, зростання. Серед важливих атрибутів розвитку звичайно виділяють такі:

– спрямованість (наявність певного континууму змін, усталеного ряду якісно різних станів);

– усталеність, відчутність зворотності кількісних та якісних змін;

– закономірність, тобто необхідний характер.

Розвиток не можна вважати синонімічним до зміни поняттям або дорівнювати його до прогресу. Розвиток – процес більш складний, ніж зміна або сукупність змін. Сформулювати поняття розвитку можна на основі аналізу різних типів універсальних зв'язків, виражених у законах і категоріях діалектики. Розвиток – це особливий тип зміни. Зміни можуть носити кількісний характер. Розвиток же передбачає появу нових, якісних змін. Проте не всі якісні зміни рівнозначні розвитку. Поняття розвитку виділяє із загальної маси змін такі, що пов'язані з оновленням системи, з її внутрішнім структурним і функціональним зміною, перетворенням в щось нове, інше. Розвиток – процес тривалих, що накопичуються, незворотних змін складних системних об'єктів у досить великі інтервали часу.

Отже, розвиток електронної бібліотеки ВНЗ – це прогресивна зміна її складових, спрямована на досягнення цілей електронної бібліотеки в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, що постійно змінюється.

Проаналізуємо трактування поняття „управління розвитком” в управлінні навчальними закладами.

В освітньому менеджменті питання „управління розвитком навчального закладу” розглядають Д. Горобець [65], В. Григораш [307], О. Касьянова [307], Н. Конопліна [140], О. Мармаза [307], А. Харківська [317] та ін.

Так, Д. Горобець, розглядаючи поняття „управління розвитком педагогічного коледжу”, відзначає, що „управління розвитком – це завжди процес керований, цілеспрямований, який має на виході позитивні зміни. Не ігноруючи загалом зовнішніх впливів на управління, усе-таки перевагу необхідно надавати внутрішнім процесам, які означатимуть саморозвиток системи управління”. Дослідник інтерпретує дане поняття як складову

діяльності суб'єктів управління закладу освіти, що забезпечує неперервне підвищення його освітнього потенціалу шляхом створення сукупності організаційно-педагогічних умов [65, с. 40].

А. Харківська досліджувала теоретико-методичні засади управління інноваційним розвитком вищого педагогічного навчального закладу. Управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ III – IV рівня акредитації науковцем визначено як „діяльність управлінської підсистеми, спрямованої на формування концепції гармонізованого керування освітньою системою ВНЗ, упровадження програм розвитку ВНЗ з урахуванням умов внутрішнього та зовнішнього середовищ, яка веде до набуття ВНЗ таких ознак, як: інноваційність, прогностичність, стратегічність, ефективність, цілеспрямованість, забезпечення високої якості та регулярного зворотного зв'язку” [317].

Науковці В. Григоращ, О. Касьянова, О. Мармаза під управлінням розвитком освітнього закладу розуміють управлінську діяльність, яка спрямована на переведення установи в режим розвитку та забезпечення якісно нових освітніх результатів. Дослідники вказують на те, що розвиток закладу освіти неможливий без розвитку системи управління ним. У свою чергу, розвиток системи управління передбачає:

- розвиток, збагачення всіх характеристик системи;
- розвиток, оновлення функцій управління та конкретних управлінських дій;
- розвиток, удосконалення організаційної системи управління;
- розвиток, оптимізація технологій, механізмів управління;
- розвиток (саморозвиток) керівників закладів освіти, оновлення їх професіоналізму, особистісний розвиток [307, с. 56].

Н. Конопліна, досліджуючи проблеми управління педагогічним ВНЗ, розглядає управління розвитком як спосіб впровадження нововведень в освітню систему, тобто управління є формою інноваційного процесу. Здійснення системних змін в освітній системі педагогічного ВНЗ вимагає

системного управління нововведеннями, яке забезпечує на кожному етапі оновлення освітньої системи збереження її цілісності. Щоб бути ефективним в сучасних умовах, поряд з системністю, управління розвитком ВНЗ має бути цільовим, прогностичним, партисипативним і гнучким [140, с. 103].

Якщо виходити з розуміння управління розвитком як загальної і головної функції, цілком слушним, виглядає звернення до проблематики управління інформаційно-освітнім середовищем вищої школи, невід'ємним складовим якого є електронні бібліотеки.

Доцільним у контексті нашого дослідження є зауваження Н. Ніколаєнко, що сучасна бібліотека потребує такої моделі управління та структури, які були б здатними системно підтримувати в колективі інноваційну активність для реалізації традиційних та інноваційних завдань, забезпечення конкурентоспроможності на ринку інформаційних продуктів і послуг, розкриття багатопланового потенціалу. Виконання цих умов дозволить не лише розв'язати проблеми з конкретними реформами, а й створить основу для розробки та впровадження системних нововведень [201, с. 20].

Суспільне визнання й авторитет бібліотеки визначаються багатством та якістю інформаційно-бібліотечних ресурсів, ступенем задоволення інформаційних потреб користувачів. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, а також зростання вимог з боку користувачів до інформаційно-бібліотечного обслуговування призвело до якісних змін в організації інформаційних ресурсів, їх збереження та забезпечення доступу до них. Одним із напрямків в організації електронних інформаційних ресурсів є створення електронних бібліотек. Розглянемо дефініції поняття „електронна бібліотека”.

Розробці теоретичних основ розвитку бібліотек в електронному середовищі присвячено наукові праці О. Бобрової [28; 29], Т. Кузьмишиної [54], І. Моргенштерна [193], Ю. Столярова [287; 288], Е. Сукіасяна [292] та ін. Сучасні тенденції та перспективи розвитку електронних бібліотек

аналізували зарубіжні науковці, серед них: О. Антопольський [10; 11; 12], К. Вигурський [45], А. Земськов [103; 104; 105], І. Ісмагілова [114], М. Кузнєцова [268], П. Лапо [173; 174], Т. Майстрович [11], В. Петров [268], А. Соколов [173], Д. Тевс [273], Я. Шрайберг [103; 351; 352], а також вітчизняні дослідники: О. Баркова [17; 18], Б. Бочаров [32], С. Іванова [84; 243; 283; 284], Л. Костенко [156; 340], К. Кудім [251], О. Новицький [84; 236; 243; 278], О. Овдій [251], О. Онищенко [211], І. Павлуша [217; 218; 219], Т. Павлуша [331], Г. Проскудіна [251], В. Резніченко [250; 251], М. Слободяник [267], О. Спирін [84; 197; 243; 283; 284], А. Чекмарьов [331; 332; 333] та ін.

Саме поняття „електронна бібліотека” все частіше з’являється на сторінках професійної літератури та використовується під час наукових семінарів і конференцій.

На думку А. Земськова та Я. Шрайберга, електронні бібліотеки мають такі види:

- організована сукупність електронних ресурсів, яка належить будь-якій установі, не пов’язана із традиційними бібліотеками;
- інформаційна технологія у традиційній бібліотеці, яка є одним із компонентів її системи автоматизації;
- бібліотека, яка комплектує фонд тільки електронними документами, або реорганізована традиційна бібліотека, в якій друковані документи переведено в електронний формат, і надалі комплектування або створення ресурсів здійснюється в електронному вигляді [103, с. 17].

Аналіз наукової літератури демонструє той факт, що існує низка авторських трактувань, які визначають трансформацію сучасних бібліотек, засновану на засобах інформаційно-комунікаційних технологій. З’явилися нові поняття: „віртуальна бібліотека”, „гібридна бібліотека”, „комп’ютерна бібліотека”, „онлайнова бібліотека”, „цифрова бібліотека” та „електронна бібліотека”, що були запозичені з інформатики. Сьогодні вони не є

усталеними, досить часто їх навіть вважають синонімами. Тому доцільно проаналізувати ці поняття.

Перше з них – „віртуальна бібліотека”, – на думку К. Генієвої, використовується для визначення загалу інформаційних джерел, які є доступними через глобальні комп’ютерні мережі, що в сукупності утворюють мережу Інтернет [58, с. 3]. Тобто автор зазначає, що „віртуальна бібліотека” не має єдиного місцезнаходження, її ресурси розподілені по всьому світу. Інформаційний потенціал „віртуальної бібліотеки” перевищує документні ресурси будь-якої книгозбірні і постійно збільшується. Як зазначає зарубіжний дослідник В. Фокеев, „електронна (віртуальна) бібліотека – бібліотека машинозчитуваних носіїв інформації, яка функціонує в електронному середовищі” [315, с. 263]. Однак, необхідно зазначити, що ряд авторитетних бібліотекознавців, зокрема Ю. Столяров [288, с. 3], вважають використання терміну „віртуальна бібліотека” недоречним через його метафоричність.

Об’єднання в сучасній бібліотеці історично традиційних функцій, використання електронних ресурсів і послуг, а також упровадження нових альтернативних технологій, і головне – якісна організація і наявність усіх інформаційних ресурсів, – це, на думку науковців, головні ознаки „гібридної бібліотеки” [192]. Такий процес свідчить про те, що створення гібридної бібліотеки не розглядається в контексті надання будь-яких спеціалізованих послуг, а дозволяє змінити погляд на саму ідею бібліотеки, що передбачає надання цифровим і друкованим матеріалам однакового статусу. Так, Т. Кузьмішина [54, с. 5], зазначає, що в закордонних проектах визнається факт існування гібридної бібліотеки як найбільш ефективної форми існування бібліотеки сьогодні, в якій паралельно використовуються різні джерела інформації, розвивається інтегрована система послуг, і технології обслуговування взаємодіють одночасно у двох середовищах – друкованому та електронному.

Під „цифровою бібліотекою” розуміють бібліотеку, у якій вся інформація зберігається в оцифрованому вигляді, або створена цифровими методами, вся інформація зберігається на дисках, дискетах та не передбачає наявності документів на традиційних носіях. Тобто в цьому визначенні наголошується на технології виготовлення документів [239, с. 14].

О. Антопольський вважає, що на відміну від віртуальної, електронна бібліотека може розглядатися, як зібрання електронних текстів (даних), які належать тій або іншій організації (або окремій особі), що виражається у їхньому розміщенні на конкретному web-сайті, який має постійну адресу в мережі Інтернет [11, с. 14].

Якщо говорити про вибір між варіантами „електронна бібліотека” та „цифрова бібліотека”, то фахівець у галузі бібліотечної термінології Е. Сукіасян [292, с. 118] вважає, що термін „електронна бібліотека”, вживаний у зарубіжному бібліотекознавстві, є більш доцільним з точки зору повноти охоплення ознак цієї нової форми бібліотеки. Нам імпонує думка Е. Сукіасяна, який наводить такі аргументи: елемент у поняттях „комп’ютерна” пов’язаний з устаткуванням, „цифрова” – зі способом запису інформації, „онлайнова” – із принципом доступу, „віртуальна” – заперечує реальність об’єкта. Термін „електронна бібліотека” відбиває всю сукупність зазначених ознак.

Здійснімо понятійно-термінологічний аналіз поняття „електронна бібліотека” докладніше, оскільки це суттєво для нашого дослідження. Ми спираємося на алгоритм проведення понятійно-термінологічного аналізу, описаний сучасним науковцем Є. Хриковим [323, с. 220–221].

Для забезпечення об’єктивного аналізу визначень поняття „електронна бібліотека” необхідно скласти їх перелік (див. табл. 1.1). Він включає визначення, що функціонують у професійному середовищі, сформульовані сучасними зарубіжними і вітчизняними дослідниками, які характеризують різні погляди на сутність поняття.

Визначення поняття „електронна бібліотека”

№ визначення	Рік	Автор	Зміст визначень
1	2	3	4
1	2002	І. Павлуша	Електронна бібліотека – вид розподіленої документальної системи, в якій знаходяться документи безвідносно до їхнього фізичного місцезнаходження і юридичної приналежності (бібліотекам, архівам, музеям, інформаційним центрам тощо) у машинозчитуваній (електронній) формі, причому єдиний інтерфейс доступу до них забезпечується програмними засобами з єдиного пункту за допомогою глобальної інформаційної мережі [218, с. 8].
2	2003	А. Земськов	Електронна бібліотека – це створена на професійній основі тематично орієнтована (або організована іншим чином) система доступу до віддалених або локальних електронних ресурсів, здатна обслуговувати електронними ресурсами та спеціалізованою допомогою локальних або віддалених користувачів [103, с. 30].
3	2003	Я. Шрайберг	Електронна бібліотека – це сукупність локальних або розподілених електронних ресурсів, об'єднаних єдиною ідеологією структуризації і доступу [103, с. 31].
4	2004	Концепція Національної електронної бібліотеки Росії	Електронна бібліотека – це бібліотечно-інформаційна система, призначена для організації, зберігання і використання електронних документів, об'єднаних єдиною ідеологією структуризації доступу [198].
5	2005	К. Вигурський	Електронна бібліотека – це інформаційна система, що дозволяє надійно зберігати і ефективно використовувати різноманітні колекції електронних документів (текстових, звукових, відео тощо), локалізованих у самій системі, а також доступних їй через телекомунікаційні мережі [45, с. 5].
6	2005	М. Яцимірська	Електронна бібліотека – це інформаційна система, що дає змогу надійно зберігати й ефективно використовувати різні види електронних документів, передавати інформацію у зручному для кінцевого користувача вигляді [359, с. 30].

Продовження табл. 1.1

1	2	3	4
7	2007	О. Антопольський, Т. Майстрович	Електронна бібліотека – це інформаційна система, що вміщує впорядкований фонд електронних документів, формованих відповідно до заданих критеріїв і призначений для суспільного використання, і комплекс програмно-технологічних засобів, що реалізують функції створення, використання й зберігання цього фонду [11, с. 15].
8	2010	Проект концепції електронної бібліотеки Національної академії педагогічних наук України	Електронна бібліотека – це розподілена інформаційна система, що дозволяє накопичувати, надійно зберігати й ефективно використовувати різноманітні колекції електронних повнотекстових документів, які доступні у зручному для користувача вигляді через глобальні мережі передаванняданих [243].

Кожне із визначень поділимо на окремі складові. Це дозволить, відповідно до мети аналізу, з'ясувати, які спільні та особливі елементи входять до визначень поняття „електронна бібліотека” різних авторів, що спільного і особливого існує у розумінні цього явища (див. табл. 1.2). Спільні елементи доцільно узагальнити, що дозволить розробити визначення, яке відбиває сучасний стан розробки даної наукової проблеми.

Таблиця 1.2

Структура визначень поняття „електронна бібліотека”

Елементи визначень	№ визначення в таблиці № 1								Узагальнені елементи
	1	2	3	4	5	6	7	8	
1	2								3
Вид розподіленої документальної системи	+								Інформаційно-бібліотечна система
Тематично орієнтована (або організована іншим чином) система доступу, створена на професійній основі		+							
Бібліотечно-інформаційна система				+					
Інформаційна система					+	+	+		
Розподілена інформаційна система								+	
Документи у машинозчитуваний (електронний) формі	+			+					Електронний фонд документів

Проведений структурний аналіз наведених визначень свідчить, що переважна більшість науковців вважає, що електронна бібліотека – це інформаційна система. Ми поділяємо думку провідних зарубіжних фахівців у галузі бібліотечної справи, спираючись на визначення, подане у Концепції Національної електронної бібліотеки Росії [198]. Тому, узагальнюючи два з поданих елементів визначення, відзначимо загальне, наявне у більшості з наведених визначень: електронні бібліотеки – це впорядкований фонд електронних документів, насамперед текстових, який реалізується у вигляді складних бібліотечно-інформаційних систем.

Наступну ознаку електронних бібліотек характеризують такі елементи визначень, як єдина ідеологія структуризації доступу; комплекс програмно-технологічних засобів, що реалізують функції створення, використання й зберігання фонду; єдиний інтерфейс доступу, який забезпечують програмні засоби з єдиного пункту за допомогою глобальної інформаційної мережі. Серед цих понять найбільш широким є поняття „структуризація і доступ”, яке передбачає і організацію фонду електронних бібліотек за певною методикою, і доступність його через телекомунікаційні мережі. Таким чином, можна погодитися із тими науковцями, які вважають, що електронні бібліотеки мають уніфікований інтерфейс та надають доступ до фонду електронних документів через мережу Інтернет.

В одному із проаналізованих визначень акцентовано увагу на функціональному аспекті електронної бібліотеки і підкреслено не збереження матеріалу, а обслуговування користувачів незалежно від місця знаходження його або ресурсу. Але, слід зазначити, що питання збереження фонду електронних документів є також дуже важливим для бібліотеки. Отже, загальним в інтерпретації наведених елементів визначень досліджуваного поняття є те, що електронна бібліотека має певне цільове призначення та обслуговує локальних та віддалених користувачів.

Проведений аналіз дозволяє зазначити, що в найбільшій мірі, на наш погляд, сутність поняття „електронна бібліотека” відбиває визначення:

електронна бібліотека – це інформаційно-бібліотечна система, що включає електронний фонд документів, який організовано згідно з відповідною методикою, та має чітко визначену мету, цільове призначення й обслуговує локальних і віддалених користувачів.

Електронна бібліотека на сьогодні стає невід’ємною частиною інформаційно-освітнього середовища ВНЗ.

Особливістю бібліотек вищої школи є їх включеність у структуру вищої освіти. Перспективи розвитку бібліотек ВНЗ сьогодні зумовлюються процесом інформатизації всієї системи сучасної освіти. Цей тип бібліотек не розвивається ізольовано від професійного бібліотечного співтовариства, і процес їх інформатизації є багато в чому схожим із бібліотеками інших типів; водночас університетські бібліотеки орієнтовані на задоволення інформаційних потреб вищої школи і являють собою її підсистему. Це визначає особливість їх інформатизації, яка полягає у підпорядкуванні цілей і завдань бібліотечного характеру більш глобальним пріоритетам інформатизації освітньої діяльності як цілісної системи.

Отже, спираючись на результати порівняльно-зіставного аналізу наукової літератури під електронною бібліотекою ВНЗ ми розуміємо важливий елемент інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, який представляє собою інформаційно-бібліотечну систему, що включає електронний фонд документів, який організовано згідно з відповідною методикою, та має чітко визначену мету, цільове призначення й обслуговує локальних і віддалених користувачів (студентів, молодих науковців, викладачів). До важливих ознак електронної бібліотеки відносимо знаходження її фонду в певному місці (за фізичною адресою ВНЗ до якого вона належить), наявність сформульованої політики комплектування та організовану систему доступу.

У контексті нашого дослідження поняття „управління розвитком” ми маємо співвіднести із поняттям „електронна бібліотека”.

На основі аналізу теорій та концепцій у руслі досліджуваної проблеми

нами встановлено, що „управління розвитком електронної бібліотеки” – це складова частина діяльності суб’єктів управління електронною бібліотекою, що спрямована на неперервне підвищення її інформаційного потенціалу та ефективності його використання шляхом створення сукупності нормативно-правового, кадрового, матеріально-фінансового, соціально-прогностичного, організаційного забезпечення засобами сучасних ІКТ.

Для того, щоб обґрунтувати та експериментально перевірити систему управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ, нам необхідно розробити критерії оцінювання рівня ефективності управління, яка б віддзеркалювала зміст і структуру управлінських процесів та їх результатів.

1.3 Критерії оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу

Управління, як і будь-який інший вид діяльності, вимагає його конкретної оцінки, визначення ефективності.

У практиці досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців, пов’язаних з питанням ефективності управління, виокремлюють поняття „ефективність” та „результативність” управління.

Так, Л. Лігоненко, досліджуючи сутність понять „ефективність” та „результативність”, пропонує визначати їх згідно з стандартом ISO 9000:2000, відповідно до якого результативність – це ступінь реалізації запланованої діяльності та досягнення запланованих результатів, а ефективність – це співвідношення між досягнутим результатом і використаними ресурсами [175].

О. Ткачова [299], аналізуючи понятійний аспект щодо визначення та оцінювання ефективності державного управління, розуміє результативність управління як цільову спрямованість на створення продуктів та послуг, здатних задовольняти певні потреби, забезпечити досягнення кінцевих

результатів, адекватних поставленим цілям управління. Тобто поняття „результативність управління” характеризується ефектом, що досягається суб’єктом управління завдяки його впливу на об’єкт управління.

Зміст, який вкладають у поняття „ефективність управління”, пов’язаний, насамперед, з неадекватністю термінів „ефект” і „ефективність”. Ефект – це підсумок, результат діяльності, тоді як ефективність характеризується відношенням ефекту до витрат ресурсів, що забезпечили одержання ефекту. Застосуванню цієї якісної залежності для кількісної оцінки ефективності управління, як зазначає В. Букіна [36], перешкоджає низка обставин, пов’язаних з поняттям „ефективність”.

Однією з головних передумов забезпечення ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ є оцінювання її рівня. Результати такого оцінювання дозволять: встановити масштаб і зміну спрямованості в управлінні функціонуванням електронної бібліотеки; спрогнозувати вплив на ключові функціональні підсистеми електронної бібліотеки; затвердити відповідні управлінські рішення щодо підвищення та підтримки рівня ефективності управління розвитком електронної бібліотеки; підібрати відповідні методи, способи, інструменти в управлінні розвитком електронної бібліотеки [47].

Окремі аспекти проблеми оцінювання ефективності діяльності бібліотек досліджувались вітчизняними та зарубіжними науковцями. Так, обґрунтування доцільності окремих статистичних показників оцінювання діяльності бібліотеки розкрито в наукових працях О. Василенко, Р. Мотульського. Питання бібліотечної статистики, пов’язані з організацією роботи бібліотек, проаналізовано О. Воскобойніковою-Гузевою [53], Л. Дубровіною, Л. Петровою [227], М. Слободяником [267]. Вивченню проблем, пов’язаних з оцінюванням якості роботи бібліотек, розробкою критеріїв і показників бібліотечної діяльності приділяли увагу П. Брофі [33], А. Ісмагілова [113], М. Карташов [121], В. Ключев [126], Ю. Столяров [288], а

також зарубіжні дослідники П. Бокхорст (P. te Boekhorst) [226], К. Еббот (C. Abbott) [82], Р. Полл (R. Poll) [234] та ін.

Проте питання розробки критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки як елемента інформаційно-освітнього середовища сучасного ВНЗ не були детально розкриті.

На основі порівняльно-зіставного аналізу теорій та концепцій у руслі досліджуваної проблеми в параграфі 1.2 нами було встановлено, що „управління розвитком електронної бібліотеки” – це складова діяльності суб’єктів управління електронною бібліотекою, що спрямована на безперервне підвищення її інформаційного потенціалу та ефективності його використання, шляхом створення нормативно-правового, кадрового, матеріально-фінансового, соціально-прогностичного, організаційного забезпечення електронної бібліотеки. Вважаємо доцільним відзначити, що ефективному розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ необхідні певні умови, оскільки на його перебіг впливає значна кількість чинників, тому необхідно зосередити увагу на вагомих чинниках, урахувавши маловпливові.

Під „чинниками” ми розуміємо сукупність основних базових причин, які є джерелом виникнення, становлення й функціонування розвитку електронної бібліотеки як цілісного феномену [160]. Разом з тим, виявлення управлінських чинників (об’єктивних і суб’єктивних, зовнішніх і внутрішніх) у науковому пізнанні об’єктів соціальної практики (яким і є управління розвитком електронною бібліотекою) є першим кроком, оскільки саме вони пояснюють причини появи управління цієї специфікації.

Разом з тим відзначимо, що чинники в системі освіти не діють ізольовано. Для того, щоб вони могли реалізувати свій потенціал, необхідні відповідні умови. У філософському словнику зазначено, що під „умовою” розуміється обставина, від якої залежить щось інше (зумовлюване), істотний компонент комплексу об’єктів (речей, їх станів, взаємодій), за наявності якого

передбачається існування цього явища, увесь цей комплекс називають достатніми умовами” [312, с. 707].

Саме тому наше дослідження спрямоване на вивчення власне умов розвитку, становлення, функціонування системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ як конкретного об’єкта. При цьому виявлення й вивчення певних умов ми здійснювали в прямому взаємозв’язку з дією тих або тих управлінських чинників.

Розробка системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ вимагає створення системи оцінювання рівня ефективності управління, яка б віддзеркалювала зміст і структуру управлінських процесів та їх результатів.

Теоретичною основою для розробки нами критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки є:

– теорії управління соціальними організаціями (В. Афанасьєв [14], Б. Гаєвський [56], П. Друкер [79], Г. Кунц [172], С. О’Доннел [166], Ф. Хміль [83; 319]), теоретичні положення щодо управління розвитком освітніх систем (Д. Горобець [65], В. Григораш [307], Г. Єльнікова [91; 92], Л. Карамушка [215], О. Касьянова [307], Ю. Конаржевський [139], В. Лазарєв [306], О. Мармаза [307], М. Поташник [306], А. Харківська [317], Є. Хриков [320; 322; 325; 326], Т. Шамова [338]);

– теоретичні засади розвитку бібліотек в електронному середовищі (О. Боброва [28; 29], Т. Кузьмішина [54], І. Моргенштерн [193], Ю. Столяров [288]);

– положення Міжнародного стандарту ISO 11620 „Інформація і документація. Показники ефективності роботи бібліотеки”;

– результати досліджень в галузі бібліотечної справи, зокрема з управління інформаційно-бібліотечними системами (В. Болочагіна, Т. Дубенок, В. Ключєв [126], Ю. Столяров [288], І. Сулова [294]), управління бібліотеками ВНЗ (В. Дригайло [76; 77; 78], О. Башун [76], В. Волинець [76], Т. Колесникова [134; 135; 136; 137], Н. Ніколаєнко [201; 202; 203]),

електронними бібліотеками (О. Антопольський [10; 11; 12], І. Давидова [71], А. Земсков [103; 104; 105], О. Онищенко [211], І. Павлуша [217; 218; 219], Т. Павлуша [331], О. Спірін [84; 197; 243; 283; 284], Ю. Столяров [288], Я. Шрайберг [103; 351; 352], М. Яцимірська [359]).

Теоретичним підґрунтям для розробки критеріїв управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ було обрано концепцію створення умов, розроблену Є. Хриковим [326, с. 67]. Спираючись на теоретичні положення управління освітніми закладами, зокрема концепцію створення умов та специфічні риси власне електронних бібліотек, зазначаємо, що управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ – це діяльність керівної підсистеми, спрямованої на створення нормативно-правових, кадрових, матеріально-фінансових, соціально-прогностичних, організаційних умов, необхідних для розвитку електронної бібліотеки.

Також нашу увагу привернув підхід, що пропонують А. Асаул та Б. Капаров у монографії „Управління вищим навчальним закладом в умовах інноваційної економіки” [13, с. 270], за яким ефективність управління ВНЗ оцінюється за такими параметрами:

- параметри діяльності освітньої установи;
- параметри, що відбивають окремі залежності між керованою й керуючою системами;
- параметри, що характеризують саму систему управління.

Ці параметри, у свою чергу, конкретизуються, що дає можливість охопити всі напрями діяльності навчального закладу.

На підставі того, що критерії ефективності управління розвитком електронної бібліотеки повинні відображати її діяльність і, водночас, систему управління електронною бібліотекою з урахуванням компонентів кожної складової, визначаємо дві групи комплексних параметрів ефективності управління розвитком електронної бібліотеки:

- параметри, що характеризують її діяльність;

– параметри, що характеризують саму систему управління електронною бібліотекою.

Урахування сутності концепції управління як створення умов (Є. Хриков [325; 326]), підходу до оцінки ефективності управління (А. Асаул [13], Б. Капаров [13], Є. Хриков [325; 326]), результатів проведеного нами аналізу наукової літератури та специфіки об'єкту нашого дослідження дало змогу визначити критерії оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки. Під критеріями розуміємо узагальнену характеристику різних аспектів управління розвитком електронної бібліотеки.

Визначення критеріїв оцінювання рівня управління розвитком електронної бібліотеки, які відображають систему ознак, характерних для зазначеного процесу, здійснювалося у два етапи: на першому етапі складено перелік усіх можливих критеріїв оцінювання управління розвитком електронної бібліотеки з урахуванням аналізу наукової літератури з проблеми дослідження та сутності управління розвитком електронної бібліотеки; на другому – запропоновано експертам визначити найбільш суттєві ознаки управління розвитком електронної бібліотеки з наданого переліку в межах соціально-прогностичних, організаційних, нормативно-правових, кадрових, матеріально-фінансових умов й ресурсів та послуг електронної бібліотеки.

Для отримання об'єктивної інформації для визначення критеріїв і показників застосовано метод експертного опитування. В якості експертів виступили представники професорсько-викладацького складу та адміністрації бібліотек ВНЗ Донецької, Луганської, Харківської області, м. Вінниця, м. Кривий Ріг, м. Чернігова, м. Хмельницький, м. Ялта (список експертів наведено в додатку Б). Експертам було запропоновано відзначити в наданому списку найбільш значущі критерії оцінювання розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ (Додаток В).

Таким чином, ми з'ясували найбільш значущі, на думку експертів, критерії оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки, до яких увійшли:

– нормативно-правове забезпечення розвитку електронної бібліотеки, яке включає розроблення на рівні ВНЗ документів, що відображають специфіку управління розвитком електронною бібліотекою з урахуванням ієрархії цілей;

– кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки, яке характеризує кадровий потенціал електронної бібліотеки, його якісний склад, систему підготовки та систему мотивації працівників, що обслуговують електронну бібліотеку;

– матеріально-фінансове забезпечення розвитку електронної бібліотеки, яке спрямоване на збереження вже наявної матеріальної бази та на розвиток відповідно до нових завдань, що виникають перед електронною бібліотекою;

– ресурси та послуги електронної бібліотеки, котрів свою чергу відображають видовий склад інформаційних ресурсів електронної бібліотеки та спектр послуг, що вона надає; включає моніторинг активності використання цих ресурсів та ступеня задоволеності користувачів електронною бібліотекою;

– соціально-прогностична забезпеченість розвитку електронної бібліотеки втілюється у створенні концепції її діяльності, перспективного плану чи програми розвитку електронної бібліотеки;

– організаційне забезпечення розвитку електронної бібліотеки, яке передбачає формування організаційного протоколу електронної бібліотеки, що матеріалізується в системі документів, положень, графіків; яке передбачає узгодженість цілей і змісту роботи електронної бібліотеки зі структурою управління бібліотеки взагалі.

У таблиці 1.3 наведено систему критеріїв оцінювання управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ, створену з урахуванням думок експертів, та відповідні показники для вимірювання рівня такого управління.

Таблиця 1.3

**Критерії оцінювання управління розвитком електронної бібліотеки
в освітньому середовищі вищого навчального закладу**

Критерії		Показники	
1		2	
1	Нормативно-правове забезпечення розвитку електронної бібліотеки	1	Наявність Положення про електронну бібліотеку
		2	Наявність Положення про структурний підрозділ, відповідальний за організацію, функціонування та розвиток електронної бібліотеки
		3	Наявність уніфікованих вимог до електронної бібліотеки
		4	Наявність порядку передавання електронних документів до фонду електронної бібліотеки
2	Кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки	1	Якість складу персоналу електронної бібліотеки
		2	Наявність системи підготовки та підвищення кваліфікації працівників електронної бібліотеки до забезпечення її функціонування та розвитку
		3	Наявність системи мотивації працівників, що обслуговують електронну бібліотеку
		4	Наявність системи оцінювання діяльності персоналу, залученого до функціонування та розвитку електронної бібліотеки
3	Матеріально-фінансове забезпечення розвитку електронної бібліотеки	1	Якість обладнання приміщень та комп'ютерної техніки, необхідних для забезпечення функціонування електронної бібліотеки
		2	Наявність локальної мережі ВНЗ та швидкість каналів з'єднання з сервером бібліотеки
		3	Наявність Інтернет-мережі у структурних підрозділах ВНЗ, гуртожитках
		4	Наявність системи фінансового забезпечення функціонування електронної бібліотеки
4	Ресурси та послуги електронної бібліотеки	1	Видовий склад інформаційних ресурсів електронної бібліотеки
		2	Спектр послуг, що надає електронна бібліотека
		3	Наявність системи моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки
		4	Наявність методики та систематичність вивчення ступеня задоволеності користувачів ЕБ

1		2	
5	Соціально-прогностична забезпеченість розвитку електронної бібліотеки	1	Наявність стратегічного плану розвитку електронної бібліотеки
		2	Наявність програми розвитку електронної бібліотеки
		3	Наявність системи впровадження соціальних інновацій у роботу електронної бібліотеки
		4	Дієвість атрибутів іміджу та конкурентоспроможність електронної бібліотеки
6	Організаційне забезпечення розвитку електронної бібліотеки	1	Наявність положення про нормування роботи працівників, відповідальних за організацію, функціонування та розвиток електронної бібліотеки
		2	Наявність розробленої системи форм організаційного порядку в забезпеченні підвищення керованості електронної бібліотеки
		3	Узгодженість цілей і змісту роботи електронної бібліотеки зі структурою управління бібліотеки
		4	Наявність сформованого організаційного протоколу електронної бібліотеки (система документів, положень, графіків)

Зазначені критерії та показники оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ надають можливість вивчити і дослідити, наскільки ефективно функціонує електронна бібліотека в сучасному освітньо-інформаційному середовищі.

Для вимірювання рівня ефективності управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ використано універсальну характеристику вимірювання, яка була впроваджена С. Стівенсом – показник вимірювання [286]. З метою комплексного опрацювання отриманих емпіричних даних необхідно було розкрити критерії через систему показників, які є індикаторами досліджуваного явища. Для отримання показників названих вище критеріїв оцінювання рівнів ефективності управління розвитком електронної бібліотеки використано метод ранжування. Експертам було запропоновано перелік показників у межах відповідного критерію, які необхідно оцінити за рейтинговою оцінкою. Сутність вимірювання в ранговій шкалі полягала в ранжуванні об'єктів вимірювання. На основі

результатів опитування експертів здійснено оцінювання рівнів ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

Основним методом інтерпретації та представлення результатів оцінювання є висновок про відповідний рівень ефективності управління розвитком електронної бібліотеки. Для визначення рівня ефективності управління розвитком електронної бібліотеки здійснено цілісне оцінювання за певними критеріями, а для оцінювання окремих компонентів управління розвитком електронної бібліотеки – вимірювання рівнів, які мали відтворювати характеристики його складників за відповідними показниками.

Ураховуючи багатоаспектність досліджуваного явища, нами визначено загальні рівні ефективності управління розвитком електронної бібліотеки, яким відповідають певні якісні характеристики. Вищеназвані критерії та показники оцінювання управлінням розвитку електронної бібліотеки дали підставу для виокремлення й опису трьох рівнів управління: низький, середній, високий.

1. Рівень управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ вважаємо низьким, якщо: електронна бібліотека працює в режимі її функціонування; керівна підсистема займає пасивну позицію щодо реформування й оновлення управлінської діяльності; відсутнє нормативно-правове забезпечення розвитку електронної бібліотеки; низький рівень матеріального забезпечення, за якого неможливий розвиток електронної бібліотеки; соціально-прогностичне, організаційне, кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки представлено частково; низький рівень інформованості про ресурси та послуги електронної бібліотеки серед користувачів; кількість персоналу, що має досвід роботи в забезпеченні функціонування та розвитку електронної бібліотеки, незначна; електронна бібліотека в освітньому середовищі ВНЗ користується низьким попитом.

2. Для середнього рівня управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ властивими є такі ознаки: в освітньому середовищі ВНЗ здійснюється стратегічне, тактичне й оперативне

планування розвитку електронної бібліотеки; розподілено обов'язки та відповідальності на рівні керівної та керованої підсистем; актуальність розвитку електронної бібліотеки усвідомлена всіма учасниками управлінського процесу, але відсутній принцип системності в розв'язанні запланованих завдань; визначаються актуальні проблеми на основі результатів, отриманих від інших бібліотек ВНЗ; відсутній чіткий розподіл обов'язків та відповідальності на всіх рівнях управління; наявний нормативно-правовий, соціально-прогностичний супровід, але потребує серйозного доопрацювання; приміщення оснащені сучасною комп'ютерною технікою з доступом до мережі Інтернет; розроблено систему заходів з підвищення професійного рівня персоналу електронної бібліотеки; існує попит серед користувачів на ресурси та послуги, які надає електронна бібліотека.

3. *Високий рівень управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ* має такі якісні характеристики: управління розвитком електронної бібліотеки має системний характер; наявне стратегічне, тактичне й оперативне планування, що реалізовується за участю висококваліфікованого кадрового складу; розроблено концепцію розвитку електронної бібліотеки та нормативно-правові документи внутрішнього користування, які регламентують діяльність керівної та керованої підсистем; розроблено систему підготовки та підвищення кваліфікації працівників електронної бібліотеки до забезпечення її функціонування та розвитку; розроблено систему мотивації працівників, що обслуговують електронну бібліотеку; розроблено систему оцінювання діяльності персоналу, залученого до функціонування та розвитку електронної бібліотеки; приміщення бібліотеки обладнані сучасною комп'ютерною технікою, мають локальну мережу ВНЗ із високою швидкістю каналів з'єднання з сервером бібліотеки; розроблено систему моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки; розроблено методику вивчення ступеня задоволеності користувачів електронної бібліотеки; якість інформаційних

ресурсів електронної бібліотеки відповідає вимогам до такого виду ресурсів; спектр послуг, що надає електронна бібліотека користуються попитом серед локальних та віддалених користувачів, що засвідчено високими показниками відвідувань web-сайту; електронна бібліотека користується високою популярністю серед користувачів внаслідок впровадження у її роботу соціальних інновацій.

Зазначені критерії та показники оцінювання розвитку електронної бібліотеки надають можливість проаналізувати досвід та визначити рівень управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ України на сучасному етапі.

Висновки до розділу 1

Здійснене дослідження теоретичних засад управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ надає можливість зробити такі висновки.

Аналіз наукової літератури в галузі інформатизації освіти демонструє той факт, що існує низка авторських трактувань, які визначають специфіку нового освітнього середовища, заснованого на комп'ютерних технологіях. Поняття „інформаційно-освітнє середовище” в контексті нашої роботи розглядаємо як відкриту недетерміновану систему, здатну до саморозвитку, в якій в якості аттракторів виступають віртуальні спільноти викладачів і студентів (Л. Панченко). Невід'ємним елементом інформаційно-освітнього середовища є електронна бібліотека.

Проведений аналіз досліджень розвитку електронних бібліотек, зокрема у ВНЗ, дозволив визначити основні проблеми їх створення в Україні. Відмічено відсутність цільових державних програм, спрямованих на розвиток електронних бібліотек, початковий стан формування нормативно-законодавчої бази щодо організації та функціонування електронних бібліотек в освітньому середовищі ВНЗ. Доведено, що у розглянутих дослідженнях

залишається невирішеним питання, яке б висвітлювало загальну картину розвитку електронної бібліотеки як елемента інформаційно-освітнього середовища ВНЗ. Показано, що забезпечити такий розвиток покликане саме управління її діяльністю, яке здійснюватиметься на наукових засадах.

За результатами аналізу сайтів бібліотек ВНЗ України відзначено, що стратегічні плани розвитку бібліотек базуються на поєднанні традиційних форм роботи та широкого впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, інформатизації бібліотечних процесів. Представлений перелік пріоритетних напрямів діяльності бібліотек ВНЗ залежить від функціональних можливостей і від обсягу функцій, які виконує бібліотека в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу.

Аналіз базових понять „управління”, „розвиток” та „електронна бібліотека” вказує на їхню складність і різні підходи до їх визначення. Ураховуючи узагальнення визначень понять, з’ясовано, що управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ є складним та багатоаспектним процесом.

На основі аналізу теорій та концепцій у руслі досліджуваної проблеми встановлено, що „управління розвитком електронної бібліотеки” – це складова частина діяльності суб’єктів управління електронною бібліотекою, що спрямована на неперервне підвищення її інформаційного потенціалу та ефективності його використання шляхом створення сукупності нормативно-правового, кадрового, матеріально-фінансового, соціально-прогностичного, організаційного забезпечення засобами сучасних ІКТ.

Виявлено, що теоретичним підґрунтям процесу управління розвитком електронної бібліотеки є концепція створення умов, яка передбачає діяльність керівної підсистеми, спрямованої на створення нормативно-правових, кадрових, матеріально-фінансових, соціально-прогностичних, організаційних умов, необхідних для нормального функціонування та розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

Для перевірки сучасного стану системи управління розвитком

електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ, необхідно розробити систему критеріїв оцінювання рівня ефективності управління, яка б віддзеркалювала зміст і структуру управлінських процесів та їх результатів. Необхідною складовою методики оцінювання ефективності є процедура обґрунтування системи критеріїв та показників оцінки.

Критерії оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки було визначено за таким алгоритмом: складання переліку усіх можливих критеріїв оцінювання управління розвитком електронної бібліотеки на основі аналізу наукової літератури з проблеми дослідження та сутності управління розвитком електронної бібліотеки; уточнення з наданого переліку найбільш суттєвих ознак управління розвитком електронної бібліотеки шляхом опитування експертів.

Визначено, що до найбільш значущих критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки належить стан:

- нормативно-правового забезпечення розвитку електронної бібліотеки;
- кадрового забезпечення розвитку електронної бібліотеки;
- матеріально-фінансового забезпечення розвитку електронної бібліотеки;
- ресурсів та послуг електронної бібліотеки;
- соціально-прогностичної забезпеченості розвитку електронної бібліотеки;
- організаційного забезпечення розвитку електронної бібліотеки.

Для кожного з визначених критеріїв було відібрано відповідні показники, які є основою для вимірювання рівня управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ. Крізь призму цих критеріїв схарактеризовано низький, середній, високий рівні управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ.

Хід дослідження та основні результати, отримані у першому розділі, опубліковані в роботах [148; 150; 151; 152; 153; 154; 362].

РОЗДІЛ 2
ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА
СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЕЛЕКТРОННОЇ
БІБЛІОТЕКИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ
ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

2.1 Аналіз стану управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищих навчальних закладів на сучасному етапі

Для отримання інформації про стан управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ України на сучасному етапі та відповідно до логіки наукового дослідження було проведено констатувальний етап експерименту.

На етапі констатувального експерименту (2011 – 2013 рр.) визначався існуючий стан управління, тобто проводилася діагностика вхідного рівня ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ. У зв'язку з цим розв'язанню підлягали такі завдання: вивчення стану розвитку електронної бібліотеки у вітчизняних ВНЗ; аналіз позитивних та негативних сторін управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

Під вивченням рівня ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ ми розуміємо сукупність процесів вимірювання, накопичення, аналізу й інтерпретації даних, що дають змогу оцінити наявний рівень досліджуваного явища й спрогнозувати його подальший розвиток. Результатом такого вивчення став відповідний висновок щодо наявного рівня ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

У ході отримання первинної інформації використано емпіричні методи набуття даних: аналіз документів (нормативно-правової та методичної документації, пов'язаної зі створенням, функціонуванням та розвитком

електронної бібліотеки) для вивчення існуючої системи управління електронною бібліотекою й визначення шляхів її вдосконалення; анкетування суб'єктів управління; опитування, експертне оцінювання, ранжування з метою виявлення чинників впливу на розвиток електронної бібліотеки. Важливе значення для здобуття об'єктивних даних про ефективність управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ мали дослідження з використанням спостереження за об'єктом (електронна бібліотека) та суб'єктом (адміністрація бібліотеки; персонал, залучений до функціонування та розвитку електронної бібліотеки; локальні користувачі). Для опрацювання первинних даних та узагальнення отриманих у ході експерименту результатів використано методи математичної статистики.

Аналіз стану управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ України на сучасному етапі здійснено на основі розроблених критеріїв оцінювання досліджуваного явища, наведених у таблиці 1.3. Відповідно до цих критеріїв було розроблено індикатори діагностики окремих підпроцесів управління розвитком електронної бібліотеки. За цими індикаторами здійснено вивчення досвіду роботи електронних бібліотек ВНЗ та зафіксовано рівні ефективності управління розвитком електронної бібліотеки та динаміку їхніх зрушень з метою отримання якісних і кількісних показників.

За допомогою цих критеріїв було відстежено необхідні управлінські операції – від прийняття управлінського рішення до досягнення поставленої мети, а також визначено недоліки управлінських процесів та можливість їх корекції, з подальшим удосконаленням управлінської діяльності щодо розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ. У ході аналізу ми зосереджували увагу на соціальну ефективність управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ, основним критерієм якої є інформаційне забезпечення наукових та освітніх потреб локальних та віддалених користувачів.

Зазначені критерії в параграфі 1.3 надали можливість визначити вхідний рівень ефективності управління розвитком електронних бібліотек ВНЗ, що в подальшому дозволило підготувати інформаційну базу для проведення формувального етапу експерименту.

Оцінювання рівня ефективності управління розвитком електронної бібліотеки здійснювалася шляхом:

- вивчення думок експертів щодо ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ;
- вивчення досвіду управлінської діяльності та аналізу документації з розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ;
- визначення неефективних і недостатніх елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

Методика діагностики рівня ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ передбачало вимірювання і фіксацію певного рівня розвитку електронної бібліотеки відповідно до критеріїв та показників його оцінювання. Для оцінювання рівнів ефективності управління розвитком електронної бібліотеки було сформовано групу експертів, до компетентності якої належав аналіз та оцінювання рівня ефективності зазначеного процесу. Змістові характеристики рівнів означених критеріїв виявлялися за результатами співставлення й узагальнення відповідей експертів на запитання анкети.

Остаточне рішення про віднесення до низького, середнього або високого рівня управління розвитком електронної бібліотеки приймалося за результатами підрахунку абсолютних та кумулятивних частот. У разі, якщо $a_2 \geq 75\%$ вважаємо, що це високий рівень управління розвитком електронної бібліотеки. Якщо $a_2 < 75\%$, але $a_2 + b_2 \geq 75\%$, вважаємо, що управління розвитком електронної бібліотеки сформовано на середньому рівні. Де a_i – кількість індикаторів, що відповідають певному рівню. Інакше управління розвитком електронної бібліотеки сформовано на низькому рівні [247, с. 144].

Експериментальною базою констатувального експерименту були електронні бібліотеки таких ВНЗ: Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Донецький національний університет економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Республіканський вищий навчальний заклад „Кримський гуманітарний університет”.

Для зручності оформлення таблиць електронним бібліотекам ВНЗ призначено умовні позначки, наведені в табл. 2.1

Таблиця 2.1

Умовні позначки електронних бібліотек вищих навчальних закладів

Електронні бібліотеки	Позначка
Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”	ЕБ ₁
Донецький національний університет економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського	ЕБ ₂
Республіканський вищий навчальний заклад „Кримський гуманітарний університет”.	ЕБ ₃

Наведемо результати оцінювання вхідного рівня ефективності управління розвитком електронних бібліотек в освітньому середовищі ВНЗ.

1. Визначення рівня нормативно-правового забезпечення розвитку електронних бібліотек в освітньому середовищі вищого навчального закладу.

Будь-яке управлінське рішення, метод впливу на керовану підсистему й окремих працівників завжди має певну правову форму [325, с. 62]. Сутність функцій, які виконує право в процесі управління, полягає в регулюванні стосунків, що виникають під час управління між людьми, у створенні системи юридичних гарантій нормального функціонування установи.

Система управління бібліотекою базується на законах та нормативних актах, що розроблені, прийняті і затверджені вищими представницькими органами державної влади. Ці закони за часи незалежності України сформуvalи систему законодавчого регулювання бібліотечної діяльності, інформаційних відносин і склалась окрема галузь інформаційного права, яка регулює обов'язкові правила і норми дій всіх суб'єктів інформаційних відносин, включаючи систему бібліотек ВНЗ України [197, с. 66]. На початку

експерименту було вивчено чинні нормативні документи, які зазначені в параграфі 1.1, а також з'ясовано, які документи необхідно розробити на рівні ВНЗ, що відображають специфіку управління розвитком електронною бібліотекою з урахуванням ієрархії цілей. У разі відсутності затверджених урядом країни нормативних документів виникає необхідність їх створення на базі певного навчального закладу.

Нормативно-правове забезпечення електронної бібліотеки – це механізм, який використовується керівною підсистемою в поєднанні з іншими способами, особливо коли відбувається розвиток якогось об'єкта. Необхідно підготувати орієнтовний перелік нормативних документів, оскільки адміністрація ВНЗ повинна керуватися правовою основою. М. Поташник зазначає, що „правова норма – важливий і необхідний інструмент управлінської діяльності” [306, с.151]. Як зауважує Є. Хриков [326, с. 93], „розробка правових актів має ґрунтуватися на законах і правових актах більш високого рівня управління. При цьому керівник, спираючись на особливості керованої підсистеми і конкретної ситуації, має зробити вибір між використанням у правовому акті методу обов'язкових розпоряджень, методу дозволу приймати самостійні рішення залежно від наявних умов, методу узгодження або методу координації”.

У своїй роботі наукова бібліотека ЛНУ імені Тараса Шевченка керується Положенням про Наукову бібліотеку університету, окремого Положення про електронну бібліотеку не має. Зміст роботи з організації, забезпечення функціонування та розвитку електронної бібліотеки представлені в Положенні про сектор автоматизації бібліотечно-інформаційної діяльності (додаток Г). З метою створення електронної бази даних бібліотеки розроблені відповідні Розпорядження (додаток Д), в яких регламентується технічні вимоги до електронних документів, які передають до фонду та порядок їхнього передавання.

Початком роботи по створенню електронної бібліотеки Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-

Барановського стало впровадження в роботу бібліотеки наказу ректора університету „Про формування фонду наукової бібліотеки ДонНУЕТ документами наелектронних носіях”. У документі зазначено, що для користування читачами і довгострокового зберігання всі видання ДонНУЕТ, надруковані в університеті і поза його межами, здаються до бібліотеки в одному примірнику, а також на електронних носіях. Створення електронної бібліотеки стало пріоритетним напрямком у розвитку бібліотеки ДонНУЕТ. Для роботи по створенню електронної бібліотеки було розроблене „Положення про електронну бібліотеку”. Загальні положення цього документу визначають електронну бібліотеку як інформаційну систему, що забезпечує створення і збереження документів в електронному вигляді, з можливістю доступу до них через засоби обчислювальної техніки та телекомунікаційні мережі. Електронна бібліотека створювалась як єдиний комплекс, який складається з електронного каталогу, фонду повнотекстових електронних документів та електронних видань на CD-ROM.

Результати вимірювання стану нормативно-правового забезпечення розвитку електронних бібліотек на початку експерименту наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Нормативно-правове забезпечення розвитку електронних бібліотек в освітньому середовищі вищих навчальних закладів на етапі констатувального експерименту

Критерії	Показники	Індикатори	ЕБ ₁	ЕБ ₂	ЕБ ₃	Загальна кількість	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Нормативно-правове забезпечення розвитку електронної бібліотеки	Наявність Положення про електронну бібліотеку	відсутнє Положення				0	0
		розділ про ЕБ в загальному Положенні про бібліотеку	+		+	2	70%
		окреме Положення		+		1	30%

	Наявність Положення про структурний підрозділ, відповідальний за організацію, функціонування та розвиток ЕБ	відсутнє Положення				0	0
		окреме Положення	+	+	+	3	100%
	Наявність уніфікованих вимог до електронної бібліотеки	відсутні уніфіковані вимоги				0	0
		наявні окремі нормативні документи	+		+	2	70%
		наявні нормативні документи		+		1	30%
	Наявність порядку передавання електронних документів до фонду ЕБ	відсутні нормативні документи, що регламентують цю діяльність				0	0
		наявні нормативні документи	+	+	+	3	100%

Аналіз нормативно-правових документів у ході констатувального експерименту свідчить про високий рівень нормативно-правового забезпечення електронних бібліотек зазначених ВНЗ. Постає необхідність зосередження на розробці потенційно корисних документів, які б надали можливість здійснювати правомірні управлінські дії, оскільки більшість документів, пов'язаних з розвитком електронної бібліотеки, знаходилися на стадії незатверджених проектів і потребували вдосконалення. З метою усунення цього негативного явища постає необхідність удосконалення діючих та затвердження нових нормативних документів, без яких значно знижується ефективність управління розвитком електронної бібліотеки.

2. Визначення рівня кадрового забезпечення розвитку електронних бібліотек в освітньому середовищі вищих навчальних закладів.

При визначенні вхідного рівня кадрового забезпечення розвитку електронної бібліотеки проведено опитування персоналу бібліотеки, залученого до функціонування та розвитку електронної бібліотеки.

Основні функції з організації, функціонування та розвитку електронної бібліотеки у науковій бібліотеці ЛНУ імені Тараса Шевченка покладено на Відділ інформаційних технологій і комп'ютерного забезпечення. Склад відділу нараховує 5 співробітників, що складає 9% від загальної кількості персоналу бібліотеки. Усі співробітники мають повну вищу освіту, із них 1 – вищу спеціальну. Деякі послуги, що надає електронна бібліотека, здійснює довідково-бібліографічний відділ, який налічує 6 осіб з вищою освітою, з них 4 – з вищою спеціальною. Рівень організації й проведення атестації персоналу високий. У бібліотеці системно вирішують проблему підвищення кваліфікації бібліотечних працівників.

У науковій бібліотеці „Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського” 12 співробітників (27,3 % від загальної кількості персоналу), які безпосередньо беруть участь у створенні, розробці та наданні послуг на основі використання електронних ресурсів: створення електронного каталогу, електронних колекцій, розробці веб-сайту бібліотеки. Адміністрація створила умови для підвищення фахової майстерності, що підтверджують дипломи та сертифікати про підвищення кваліфікації та участь в науково-практичних семінарах і конференціях.

На момент проведення експерименту кадровий потенціал бібліотеки Республіканського вищого навчального закладу „Кримський гуманітарний університет” нараховував 23 співробітника. Повну вищу освіту мали 21 співробітник, з них вищу спеціальну – 5. Також до штату бібліотеки входило 2 співробітника, які мали середню спеціальну освіту.

Вимірювання стану кадрового забезпечення розвитку електронних бібліотек на початку експерименту подано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

**Кадрове забезпечення розвитку електронних бібліотек
в освітньому середовищі вищих навчальних закладів
на етапі констатувального експерименту**

Критерії	Показники	Індикатори	ЕБ ₁	ЕБ ₂	ЕБ ₃	Загальна кількість	%	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки	Якість складу персоналу електронної бібліотеки	тип освіти					Н	
		освітньо-кваліфікаційний рівень					С	
		досвід роботи в бібліотеці					С	
	Наявність системи підготовки та підвищення кваліфікації працівників ЕБ до забезпечення її функціонування та розвитку	відсутня система підготовки та підвищення кваліфікації					0	0
		навчання з набуття та вдосконалення професійних знань	+			+	2	70%
		заходи з підвищення загальнокультурного рівня				+	1	30%
	Наявність системи мотивації працівників, що обслуговують ЕБ	відсутня система мотивації	+	+		+	3	100%
		наявна система мотивації					0	0
	Наявність системи оцінювання діяльності персоналу, залученого до функціонування та розвитку ЕБ	відсутня системи оцінювання діяльності персоналу	+	+		+	3	100%
		наявна системи оцінювання діяльності персоналу					0	0

Аналіз управління розвитком електронних бібліотек за критерієм „кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки” свідчить про низький рівень створення кадрових умов, які забезпечують функціонування та розвиток електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

Володіння інформаційними технологіями і готовність до їх застосування в професійній діяльності стали найважливішими вимогами до сучасного інформаційно-бібліотечного працівника. Навчання має стати нормою, роль знань у сучасному інформаційному середовищі зростає усе більшими темпами. Саме система управління розвитком електронної бібліотеки передбачає прийняття рішень на основі знань та використання нових знань для прогнозування постійних змін та перетворень. Важливо проводити навчання керівного складу персоналу, так як керівники структурних підрозділів, відповідальних за організацію, функціонування та розвиток електронної бібліотеки, застосовують на практиці положення системи управління розвитком і постійно покращують якість управлінських рішень в керованих ними структурних підрозділах. Система підготовки та підвищення кваліфікації працівників електронної бібліотеки має бути більш гнучкою та мобільною. Особливо це стосується молодих спеціалістів та нових співробітників, які прийшли працювати до бібліотеки без спеціальної освіти.

Кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки потребує значного впливу з боку адміністрації та ретельно підготовлених заходів щодо підвищення професійних умінь і компетентності співробітників з використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності.

3. Визначення рівня матеріально-фінансового забезпечення розвитку електронних бібліотек в освітньому середовищі вищих навчальних закладів.

Матеріально-технічне забезпечення розвитку електронної бібліотеки містить технічне обладнання приміщень; якість комп'ютерної техніки, необхідної для забезпечення функціонування електронної бібліотеки; якість

та наявність локальної мережі ВНЗ та швидкість каналів з'єднання з сервером бібліотеки; наявність Інтернет-мережі у структурних підрозділах ВНЗ, гуртожитках; наявність системи фінансового забезпечення функціонування електронної бібліотеки.

Для вимірювання зазначених параметрів матеріально-фінансового забезпечення бібліотеці ЛНУ імені Тараса Шевченка було проаналізовано плани приміщень, підраховано кількість автоматизованих робочих місць з підключенням до мережі Інтернет і для співробітників, і для користувачів електронної бібліотеки. Також було перевірено ліцензії на програмне забезпечення електронної бібліотеки, що здійснюється на основі автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи УФД/Бібліотека. Деякі модулі автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи були удосконалені й адаптовані співробітниками бібліотеки відповідно до виробничих потреб. На час проведення констатувального експерименту перевірено можливості бібліотеки ВНЗ щодо наявності послуги доступу до ресурсів електронної бібліотеки за допомогою технології Wi-Fi. Було встановлено, що матеріально-технічна база бібліотек відокремлених структурних підрозділів університету не дозволяє в повному обсязі здійснювати взаємодію в роботі з технічного забезпечення та комплектування електронних фондів.

Перспективними напрямками удосконалення матеріально-фінансового забезпечення бібліотеки ЛНУ визначено оснащення необхідною комп'ютерною технікою бібліотеку ВНЗ; нарощування потужності серверного обладнання бібліотеки; розширення зони доступу Wi-Fi.

На момент проведення експерименту комп'ютерне забезпечення НБ ДонНУЕТ налічувало 112 комп'ютерів, які об'єднані в локальну мережу бібліотеки, з них 44 комп'ютера – автоматизовані робочі місця співробітників; 68 комп'ютерів – автоматизовані робочі місця користувачів. Для підтримки ЕБ використовувалось програмне забезпечення „Unilib”.

Супроводження програмного забезпечення здійснювалось співробітниками ресурсного центру університету.

Результати вимірювання стану матеріально-фінансового забезпечення розвитку електронних бібліотек на початку експерименту подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

**Матеріально-фінансове забезпечення розвитку електронних бібліотек
в освітньому середовищі вищих навчальних закладів
на етапі констатувального експерименту**

Критерії	Показники	Індикатори	ЕБ ₁	ЕБ ₂	ЕБ ₃	Загальна кількість	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Матеріально-фінансове забезпечення розвитку електронної бібліотеки	Якість обладнання приміщень та комп'ютерної техніки, необхідних для забезпечення функціонування ЕБ	застаріла комп'ютерна техніка	+	+	+	3	100%
		комп'ютерна техніка нового покоління				-	
	Наявність локальної мережі ВНЗ та швидкість каналів з'єднання з сервером бібліотеки	низька швидкість каналів з'єднання з сервером	+		+	2	70%
		середня швидкість каналів з'єднання з сервером		+		1	30%
		висока швидкість каналів з'єднання з сервером				0	0
	Наявність Інтернет-мережі у структурних підрозділах ВНЗ, гуртожитках	відсутня Інтернет-мережа				0	0
		наявна Інтернет-мережа	+	+	+	3	100%

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
	Наявність системи фінансового забезпечення функціонування ЕБ	відсутня система фінансового забезпечення				0	0
		фінансове забезпечення здійснюється хаотично	+	+	+	3	100%
		чітка система фінансового забезпечення				0	0

Аналіз стану управління електронною бібліотекою за критерієм „матеріально-фінансове забезпечення розвитку електронної бібліотеки” свідчить про середній рівень розвитку матеріально-фінансового забезпечення електронної бібліотеки. Автоматизовані робочі місця співробітників необхідно оновлювати комп’ютерною технікою нового покоління, оскільки це необхідна вимога подальшого розвитку програмного забезпечення електронної бібліотеки. Розвиток матеріально-фінансового забезпечення потребує чимало зусиль для подальшої роботи, окремі елементи матеріально-технічного забезпечення потребують значних фінансових витрат, відсутність яких гальмує процес розвитку електронної бібліотеки.

4. Визначення рівня ресурсів та послуг, які надають електронні бібліотеки в освітньому середовищі вищих навчальних закладів.

На етапі констатувального експерименту здійснювався аналіз якісного рівня ресурсів та послуг, що надає електронна бібліотека, зокрема: якість інформаційних ресурсів електронної бібліотеки; спектр послуг, що надає електронна бібліотека; системи моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки; методики та систематичність вивчення ступеня задоволеності користувачів електронної бібліотеки.

Фонд електронної бібліотеки складається з таких баз даних:

- автореферати дисертацій (доступ для віддалених користувачів);
- FTP сервер бібліотеки (доступ для локальних користувачів);

– дисертації, магістерські роботи, збірники наукових праць, матеріали наукових конференцій, монографії, періодичні видання, праці викладачів (матеріали, доступ до яких надається тільки в електронному читальному залі бібліотеки);

– світові електронні бази даних.

Також електронна бібліотека надає доступ до інтелектуальних продуктів наукового, освітнього та методичного призначення, створених університетськими спільнотами Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (додаток Е), тематичний склад якого визначається Інститутами та факультетами відповідно до наукового та навчального процесів ВНЗ.

Наповнення фонду електронної бібліотеки електронними ресурсами здійснюється централізованим введенням документів (тільки певна група співробітників мають право вводити документи). Фонд електронної бібліотеки формується відповідно до навчальних планів, програм та тематики наукових досліджень ВНЗ.

Діяльність електронної бібліотеки пропонує користувачам широкий спектр інформаційних продуктів та послуг, зокрема: інформація про нові надходження, тематичні бібліографічні списки, списки періодичних видань, виставки, електронний каталог, довідкова служба тощо.

З метою вивчення реального стану задоволеності користувачів рівнем обслуговування в 2012 році було проведено опитування „Якість інформаційних ресурсів та послуг електронної бібліотеки ЛНУ імені Тараса Шевченка”, що дало змогу виявити та вжити корегувальні дії для усунення невідповідностей у роботі електронної бібліотеки (додаток Ж).

Загалом у дослідженні взяли участь 322 респонденти, що склало 28 % від загальної кількості локальних відвідувачів електронного читального залу, який безпосередньо надає доступ до електронної бібліотеки університету. Респондентами були студенти 1–5 курсів денної та заочної форм навчання.

Код поля изменен

Код поля изменен

Код поля изменен

Код поля изменен

Код поля изменен

Код поля изменен

Код поля изменен

Анкети поширювались протягом квітня-травня 2012 р., дані збирались у червні 2012 р., аналіз отриманих анкет – вересень-жовтень 2012 р.

Студентам було запропоновано низку питань, які були згруповані в декілька блоків, спрямованих на вивчення поінформованості користувачів про ресурси та послуги електронної бібліотеки ВНЗ.

На питання „Як часто Ви використовуєте інформаційні ресурси електронних бібліотек?” 53% респондентів відповіли: приблизно раз на місяць, 12% – приблизно раз на рік, 29% опитаних користувачів працюють із електронною бібліотекою кожен день та 6% студентів не використовують інформаційні ресурси електронної бібліотеки у своїй науковій та навчальній діяльності.

Таким чином, близько 82% опитаних використовують інформаційний ресурс регулярно, а не тільки в сесійний період, що свідчить про важливу роль електронної бібліотеки в навчальному процесі.

У наступному питанні анкети – „Якими розділами сайту та видом інформаційних ресурсів електронної бібліотеки університету Ви користуєтесь найчастіше?” – респондентам було надано перелік розділів сайту та видовий склад документів, включених до складу електронної бібліотеки. Результати відповідей представлено на рис. 1.

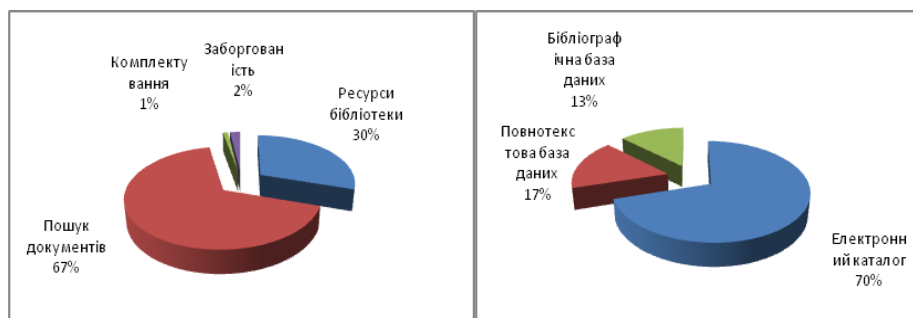

Рис. 2.1. Використання ресурсів та послуг електронної бібліотеки

ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

Результати відповідей показали, що локальні користувачі (67%) найбільш часто звертаються до розділу сайту „Пошук документів”, а саме до електронного каталогу. На жаль, нечасто використовують повнотекстову та

бібліографічну базу даних, які містять актуальну оперативну інформацію, електронні публікації збірників наукових праць наукових конференцій, наукові фахові видання університету, що відрізняються новизною змісту в порівнянні з іншими видами видань.

Цікавим для дослідження виявилось питання про додаткові послуги електронної бібліотеки, у якому користувачі висловили побажання керівництву бібліотеки щодо вдосконалення послуг електронної бібліотеки університету, а саме збільшення повнотекстових документів педагогічного напрямку та організація чатів із співробітниками бібліотеки on-line.

З метою вивчення інтенсивності використання „Довідкової служби” електронної бібліотеки було проведено аналіз статистичних даних за 2012 рік. Збір здійснюється автоматизованою системою, яка формує дані на сайті <http://www.liveinternet.ru>.

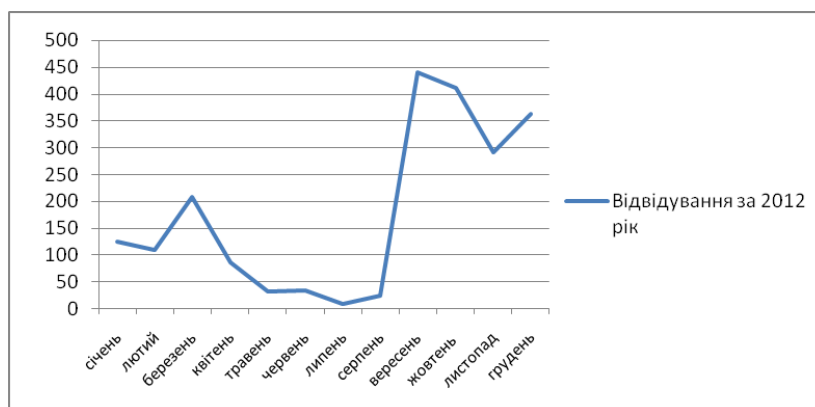

Рис. 2.2. Інтенсивність використання „Довідкової служби” електронної бібліотеки ЛНУ ім. Тараса Шевченка за 2012 рік

Якщо прослідкувати тенденцію звернення користувачів до цієї послуги, представлену на рис. 2.2, то чітко простежується зростання інтенсивності її використання.

Важливою складовою діяльності бібліотеки ЛНУ імені Тараса Шевченка є розвиток інформаційної компетентності користувачів. Так, в загальноуніверситетському курсі пропедевтики передбачено вивчення пошукових інформаційно-бібліотечних систем, яке проводиться на базі

бібліотеки. Передбачено формування у студентів навичок самостійного пошуку літератури за допомогою електронного каталогу, умінь і навичок інформаційного самозабезпечення навчальної і науково-дослідної діяльності, засвоєння раціональних прийомів і засобів самостійного ведення пошуку інформації і систематизації даних, оволодіння формалізованими методами аналітико-синтетичної обробки інформації, правильного оформлення замовлень на книги та періодичні видання, бібліографічно грамотного складання списків літератури для курсових, дипломних і магістерських робіт.

Перспективними напрямками удосконалення ресурсів та послуг електронної бібліотеки ЛНУ імені Тараса Шевченка є організація електронної доставки документів, розширення бази повнотекстових документів за рахунок створення електронних копій, формування електронної бази періодичних видань та розповсюдження її для структурних підрозділів; передплата зарубіжних електронних періодичних видань тощо.

Аналізуючи ресурси електронної бібліотеки ДонДУЕТ, ми встановили, що електронні документи, що надходять до бібліотеки, незалежно від того на якому носії вони знаходяться, підлягають обов'язковому обліку й обробці згідно зі стандартами.

Збільшення кількості різноманітних повнотекстових електронних ресурсів, що надходять до бібліотеки, привело до необхідності упорядкувати технологічний цикл проходження електронного документа, чітко визначити порядок комплектування, реєстрації, обліку, каталогізації, збереження повнотекстового електронного документа. З метою регламентації технологічного циклу шляху повнотекстового документа, в бібліотеці ДонДУЕТ була розроблена технологічна інструкція „Формування повнотекстової колекції електронних видань ДонДУЕТ”.

Інструкція визначила шлях повнотекстового документа, що надходить до бібліотеки.

Шляхи формування фонду електронних ресурсів бібліотеки ДонДУЕТ:

- електронні документи, які надходять з редакційно-видавничого центру університету;
- електронні документи, які надходять безпосередньо від викладачів університету;
- придбання у видавництвах паралельно з друкованими документами їх електронні версії;
- сканування статей з газет, журналів, збірників та ін.;
- використання вільно доступних електронних документів мережі Інтернет;
- використання інформаційних продуктів на CD-ROM.

Від самостійного виготовлення електронних документів на основі друкованих матеріалів шляхом їх оцифрування бібліотека ДонДУЕТ відмовилася.

Діюча в бібліотеці автоматизована бібліотечна інформаційна система „Unilib” забезпечує: підтримку електронного каталогу та баз даних повнотекстових електронних документів, користування електронним каталогом, відбір документів за вказаними критеріями, перегляд та друк відібраної інформації, її експорт, каталогізацію та обробку документів.

Ресурси та послуги, що надають електронні бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ подано в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Ресурси та послуги, що надають електронні бібліотеки в освітньому середовищі вищих навчальних закладів на етапі констатувального експерименту

Критерії	Показники	Індикатори	ЕБ ₁	ЕБ ₂	ЕБ ₃	Загальна кількість	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Ресурси та послуги електронної бібліотеки	Видовий склад фонду ЕБ (Якість інформаційних ЕБ)	бібліографічна інформація	+	+	+	3	60%
		анотована інформація				0	0
		частина док-ту (стаття, розділ)				0	0

Продовження табл. 2.5

		повнотекстовий документ	+	+		2	40%
Електронна бібліотека	Спектр послуг, що надає електронна бібліотека	традиційний спектр послуг	+	+	+	3	75%
		інноваційний спектр послуг		+		1	25%
		Наявність системи моніторингу активності користувачів				+	1
Електронна бібліотека	Спектр послуг, що надає електронна бібліотека	елементарна система моніторингу	+	+		2	70%
		системний моніторинг				0	0
		Наявність методики та систематичність вивчення ступеня задоволеності користувачів ЕБ	відсутня методика вивчення ступеня задоволеності користувачів	+	+	+	3
		наявна методика вивчення ступеня задоволеності користувачів, що використовується епізодично				0	0

За результатами вимірювання рівня ресурсів та послуг, що надає електронна бібліотека в освітньому середовищі ВНЗ, було констатовано, що користувачі визнають потенційну значущість пропонованих електронною бібліотекою університету ресурсів та послуг, проте недостатньо користуються деякими з них. Аналіз стану управління електронною бібліотекою за критерієм „Ресурси та послуги, що надає електронні бібліотеки” свідчили про низький рівень її розвитку.

Дослідження дало змогу запропонувати рекомендації щодо вдосконалення діяльності бібліотеки в рамках ефективного використання електронної бібліотеки університету: звернути увагу на побажання студентів та організувати інформаційні заходи із збільшення ступеня обізнаності студентів ВНЗ про інформаційно-бібліографічні ресурси та послуги, які надає електронна бібліотека. Тому що, постійний розвиток електронної бібліотеки, наповнення її якісною та необхідною користувачу інформацією,

можливість отримати певні бібліотечні послуги сприятимуть збільшенню групи постійних користувачів та залученню нових.

5. Визначення рівня соціально-прогностичного забезпечення розвитку електронних бібліотек в освітньому середовищі вищих навчальних закладів.

У січні 2008 р. Вченою радою ЛНУ імені Тараса Шевченка затверджена „Комплексна програма розвитку бібліотеки на 2008–2013 рр.”, першочерговим положенням якої стали впровадження та розвиток інформаційних технологій бібліотеки, зокрема організація та забезпечення функціонування електронної бібліотеки. Також, цією програмою було передбачено комплекс заходів, спрямованих на розширення й удосконалення інформаційних послуг бібліотеки.

Бібліотека ЛНУ імені Тараса Шевченка встановлювала нові зв'язки з освітніми і науковими установами й організаціями з метою накопичення і передавання професійного досвіду і набуття знань.

Сучасне інформаційно-освітнє середовище ВНЗ, використання інформаційних технологій, мережі Інтернет передбачала розширення функцій наукової бібліотеки ВНЗ та зміну її іміджу. В інформаційному суспільстві реклама електронної бібліотеки – це дієвий інструмент з інформування користувачів про інформаційні ресурси, спектр послуг, що надає електронна бібліотека, створення позитивного іміджу електронної бібліотеки. Тому перед бібліотеками стоїть завдання засвоєння процесу рекламування послуг і продукції, створення професійної та ефективної бібліотечної реклами.

Дизайн і стиль сайту електронної бібліотеки ЛНУ імені Тараса Шевченка, співвідношення розмірів шрифтів і основного тексту, а також кількість графіки, грамотний спосіб подачі матеріалу сприяють забезпеченню зручності користувачу в роботі з електронною бібліотекою, створенні сприятливого враження про бібліотеку та людей, що в ній працюють. Оновлення сайту – це необхідна складова просування іміджу електронної бібліотеки. Електронна бібліотека ЛНУ імені Тараса Шевченка має свій

логотип, в змістовному плані логотип поєднує елементи фірмового стилю університету та комбінує їх із символами книжкової та інформаційної культури. Сайт – трьохмовний (укр., англ., рос.), що дає можливість отримувати інформацію іноземним користувачам.

Вимірювання рівня соціально-прогностичного забезпечення розвитку електронних бібліотек на початку експерименту наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Соціально-прогностичне забезпечення розвитку електронних бібліотек в освітньому середовищі вищих навчальних закладів на етапі констатувального експерименту

Критерії	Показники	Індикатори	ЕБ ₁	ЕБ ₂	ЕБ ₃	Загальна кількість	%	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Соціально-прогностична забезпеченість розвитку електронної бібліотеки	Наявність плану розвитку електронної бібліотеки	відсутній стратегічний план	+	+	+	3	100%	
		розділ про стратегічний план розвитку ЕБ включено до загальної програми розвитку б-ки				0	0	
		наявний стратегічний план				0	0	
	Наявність програми розвитку електронної бібліотеки	відсутня програма розвитку ЕБ				+	1	30%
		розділ про розвиток ЕБ включено до загальної програми розвитку б-ки	+	+			2	70%
		наявна програма розвитку					0	0
		співпраця з іншими ВНЗ	+	+	+		3	75%
	Наявність системи впровадження соціальних інновацій у роботу ЕБ	встановлення зв'язків із зарубіжними освітніми установами			+		1	25%
		організація чатів, форумів, відеоконференцій					0	0

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
	Наявність атрибутів іміджу ЕБ	співпраця із засобами масової інформації				0	0
		проведення рекламної кампанії	+	+	+	3	100%
		внутрішньобібліотечний імідж (організаційна культура)				0	0

Критерій „соціально-прогностична забезпеченість розвитку електронної бібліотеки” відповідає середньому рівню управління розвитком електронної бібліотеки. Для успішної реалізації поставлених завдань необхідно постійно використовувати передовий досвід діяльності електронних бібліотек в інших організаціях у цілому або у вигляді окремих функціональних складових.

Позитивний імідж електронної бібліотеки формується, насамперед, якістю обслуговування користувачів, швидкістю, комфортністю отримання послуг, своєчасним попередженням конфліктів між електронною бібліотекою та її користувачами.

У формуванні надійної репутації та доброзичливої думки про електронну бібліотеку, її ресурси та послуги, відіграє важливу роль діяльність співробітників електронної бібліотеки, спрямована на встановлення зв'язків з громадськістю, що передбачають проведення Інтернет-конференцій, форумів, телемостів тощо.

б. Визначення рівня організаційного забезпечення розвитку електронних бібліотек в освітньому середовищі вищих навчальних закладів.

Формуючи управлінську підсистему, необхідно забезпечити відповідність її структури і функцій особливостям керованої підсистеми, тенденціям розвитку електронної бібліотеки і управлінням, цілям, поставленим перед електронною бібліотекою.

Сутність формування структури управління полягає в „організаційному закріпленні конкретних функцій за кожною ланкою управління, необхідних

для нормального функціонування всієї системи, що виражається в закріпленні стосунків управління на всіх рівнях” [318, с. 59].

У ході констатувального експерименту визначено функції та завдання структурного підрозділу, що займається організацією, забезпеченням функціонування та розвитком електронної бібліотеки, склад учасників, які реалізовували функції управління розвитком електронної бібліотеки та їх взаємин, а також відповідальність за керівництво й виконання управлінських дій.

Організація процесів управління охоплює комплекс дій з упорядкування всіх підрозділів і посад, які було залучено до управління розвитком електронної бібліотеки, їх взаємин та функціональні зв'язки, розподіл обов'язків та відповідальності залежно від їхнього ієрархічного підпорядкування. З метою оптимізації контролю було призначено відповідальних за розвиток електронної бібліотеки.

Наукова бібліотека ДонНУЕТ з 2008 року розробляє і впроваджує в роботу структурних підрозділів систему управління якістю, яка є частиною процесу її реструктуризації з використанням реінжинірингу і систем безперервних поліпшень технологічних процесів та послуг. На думку фахівців НБ ДонНУЕТ впровадження процесного підходу в діяльність бібліотеки дає можливість удосконалити її структуру, створити нову систему розподілу відповідальності і повноважень, приймати нові типи управлінських рішень. Першим кроком у цьому напрямі стало визначення і опис процесів і їх зв'язків. Опис основних технологічних процесів здійснюється в кожному структурному підрозділі бібліотеки на основі положення про нього, посад і обов'язків його співробітників і є нормативним документом, який закріплює норми відповідальності кожного співробітника. У описі визначається мета процесу; характер робіт, послідовність їх виконання з вказівкою результатів; виконавці, вимоги до їх кваліфікації, терміни виконання; порядок взаємодії між структурними підрозділами бібліотеки і виконавцями; вимоги до ресурсів необхідних для виконання робіт; порядок контролю виконання

робіт; критерії оцінки виконаних процесів. На 2012 рік в бібліотеці ДонНУЕТ розробляються технологічні карти на основні бібліотечні процеси структурних підрозділів і методів управління ними.

Результати вимірювання рівня організаційного забезпечення розвитку електронних бібліотек в освітньому середовищі ВНЗ узагальнено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

**Організаційне забезпечення розвитку електронних бібліотек в
освітньому середовищі вищих навчальних закладів
на етапі констатувального експерименту**

Критерії	Показники	Індикатори	ЕБ ₁	ЕБ ₂	ЕБ ₃	Загальна кількість	%	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Організаційне забезпечення розвитку електронної бібліотеки	Наявність положення про нормування роботи працівників, відповідальних за організацію, функціонування та розвиток ЕБ	відсутнє положення про нормування роботи працівників	+		+	2	70%	
		наявне положення про нормування роботи працівників		+		1	30%	
	Наявність розробленої системи форм організаційного порядку в забезпеченні підвищення керованості ЕБ	відсутня система форм організаційного порядку					0	0
		наявна система форм організаційного порядку	+	+	+	3	100%	
	Узгодженість цілей і змісту роботи електронної бібліотеки зі структурою управління бібліотеки	узгодженість	+	+	+	3	100%	
		часткова узгодженість				0	0	
		неузгодженість				0	0	

Продовження табл. 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8
	Наявність сформованого організаційного протоколу ЕБ (система документів, положень, графіків)	відсутня система організаційних документів ЕБ	+		+	2	70%
		наявні окремі складові організаційного протоколу ЕБ				0	0
		наявна система організаційних документів ЕБ			+		1

За критерієм „організаційне забезпечення розвитку електронної бібліотеки” електронні бібліотеки ВНЗ, а саме ЕБ ЛНУ імені Тараса Шевченка та ЕБ РВНЗ „Кримський гуманітарний університет”, знаходиться на низькому рівні. Необхідно вирішити комплекс основних адміністративно-управлінських завдань, до яких відносили:

1) складання та контроль виконання виробничих і тематичних планів роботи підрозділу, що займається організацією, забезпеченням функціонування та розвитку електронної бібліотеки і окремих працівників;

2) ведення штатного розкладу, контроль штатно-фінансової дисципліни;

3) ведення табельного обліку фактичного робочого часу та вирішення інших кадрових питань;

4) складання розпорядчих та інструктивних документів, планів заходів, проектів рішень тощо, контроль за їх виконанням.

Загальний рівень ефективності управління розвитком електронної бібліотеки визначався середнім значенням сукупності всіх показників, які вміщують визначені нами критерії, отже, вхідний рівень розвитку електронної бібліотеки відповідає середньому рівню.

У процесі визначення змісту управлінської діяльності щодо розвитку електронних бібліотек ВНЗ на сучасному етапі, виявлено:

1) позитивні сторони управління розвитком електронних бібліотек:

– наявність Комплексної програми розвитку бібліотеки на вищому рівні управління;

– створення структурного підрозділу бібліотеки, функціями якого є організація, забезпечення функціонування та розвиток електронної бібліотеки;

– наявність активної позиції щодо управління розвитком електронної бібліотеки серед окремих представників адміністративно-управлінського складу та співробітників бібліотеки;

– наявність широкого спектра послуг, що надає електронна бібліотека;

– наявність програмного забезпечення розвитку електронної бібліотеки;

– створення дієвих атрибутів іміджу електронної бібліотеки.

2) негативні сторони управління розвитком електронних бібліотек:

– нормативно-правове забезпечення розвитку електронної бібліотеки потребує доопрацювання й удосконалення;

– нерационально розподілено й скоординовано дії між учасниками процесу;

– розвиток матеріально-фінансового забезпечення електронної бібліотеки здійснюється повільно;

– недостатньо підготовлений кадровий склад;

– низька мотивація для співробітників, що обслуговують електронну бібліотеку;

– низька популяризація електронної бібліотеки серед локальних та віддалених користувачів;

– відсутня система оптимального розподілу функціональних обов'язків, прав і відповідальності, порядку і форм взаємодії між органами управління та співробітниками.

Визначено особливості загального рівня ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в ДЗ „Луганський національний

університет імені Тараса Шевченка” на етапі констатувального експерименту:

- управління розвитком електронної бібліотеки перебуває в процесі інтенсивного становлення;

- застосування розроблених критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки дало змогу виявити недоліки наявної системи;

- система координації та взаємодії структурних підрозділів та окремих працівників, які займаються організацією, забезпеченням функціонування та розвитком електронної бібліотеки, недостатньо визначена;

- розвиток електронної бібліотеки сприяє підвищенню рейтингу університету серед інших ВНЗ та сприяє поширенню інтелектуальних продуктів університетської спільноти у середовищі світового науково-освітнього товариства.

Отже, аналізуючи рівень ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ відповідно до запропонованих критеріїв, можна зробити висновки, що виявлено недоліки та особливості розвитку електронних бібліотек на етапі констатувального експерименту, описано результати оцінювання вхідного рівня ефективності управління розвитком електронної бібліотеки. Розроблені під час дослідження критерії об’єктивно характеризують і саму систему управління електронною бібліотекою, і її діяльність. Узагальнення результатів констатувального етапу експерименту дозволило зробити висновок про доцільність розроблення системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

2.2 Теоретичне обґрунтування системи управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу

Теоретичне обґрунтування системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ базувалася на основних положеннях системного, синергетичного та інформатичного підходів. Практична реалізація системи управління розвитком електронної бібліотеки вимагала створення умов для забезпечення цього розвитку в освітньому середовищі ВНЗ й передбачає формування ефективної структури управління та оптимального співвідношення керівної та керованої підсистем.

Діалектичний підхід припускає використання разом із загальнонауковими методами дослідження (проб і помилок, від простого до складного, ізоляції й конкретизації, зведення й виведення, аналізу й синтезу та ін.), що містять допоміжний характер, застосування основного діалектичного методу – принцип сходження від абстрактного до конкретного.

За допомогою діалектичного методу як поглибленого пізнання явищ або процесів у їхньому тісному взаємозв'язку та постійному розвитку щодо системи управління розвитком електронної бібліотеки, стало можливим з'ясування причинно-наслідкових факторів управлінських рішень в умовах реальної бібліотечної практики, тобто взаємообумовленість і суперечливість розвитку бібліотечних явищ чи процесів і самої дійсності, в якій знаходиться та чи інша бібліотека. Застосування діалектичного підходу для розроблення системи управління розвитком електронної бібліотеки дозволило виявити головні протиріччя в управлінні бібліотекою, які і стають рушійними силами й чинниками, які сприяють розвитку електронної бібліотеки як складника інформаційно-освітнього середовища ВНЗ.

У процесі дослідження погоджуємося з думкою Н. Ніколаєнко, яка досліджувала питання інноваційних технологій управління бібліотекою як соціокомунікаційною установою (2016). Науковець зазначає, що „обґрунтування будь-якого управлінського рішення потребує діагностики

ситуації за допомогою діалектичного співвідношення загального, особливого та часткового, і відповідно, актуалізує процес постійної (моніторингової) дослідницької роботи самої бібліотеки і керівників усіх рівнів” [202, с. 64].

Розвиток електронної бібліотеки відбувається в кілька стадій: виникнення, становлення, функціонування й удосконалення. Система управління розвитком електронної бібліотеки відображає поступовий характер відтворення управлінських процесів, які спричиняють накопичення кількісних змін, внаслідок яких відбуваються нові якісні зміни системи.

Передумовами виникнення електронної бібліотеки ВНЗ є: інформатизація освіти; потреби споживачів освітніх послуг у нових технологіях надання інформації; вплив зарубіжних тенденцій розвитку освіти; розвиток мережі Інтернет; зростання обсягів електронних документних ресурсів; зміна парадигми системи наукової комунікації (відкритий доступ, відкритий контент); інтенсивне впровадження у роботу бібліотек ВНЗ засобів телекомунікації; поява електронних повнотекстових видань; створення власних електронних зібрань бібліотек; розвиток корпоративних бібліотечних систем; організація роботи бібліотек з Інтернет-ресурсами; комплексна автоматизація бібліотечних процесів із застосуванням мережевих технологій.

На стадії становлення електронної бібліотеки здійснюються планування, формування необхідної документації, створення організаційної структури, визначення фінансових і матеріальних можливостей.

Стадія функціонування характеризується створенням необхідних умов для продуктивного функціонування системи управління розвитком електронної бібліотеки. Основні зусилля спрямовано на створення нормативно-правового, матеріально-фінансового, кадрового, соціально-прогностичного, організаційного забезпечення електронної бібліотеки та системи ресурсів та послуг, які вона надає.

Стадії вдосконалення електронної бібліотеки відповідає постійний аналіз, оцінка виконаних завдань, виявлення недоліків та пошук ефективних

засобів і методів управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

Використання наукового методу пізнання, зокрема моделювання (В. Буданов, В. Василькова, В. Докучаєва, В. Штофф), дозволило відтворити складники системи управління розвитком електронної бібліотеки та їх характеристики. Потреба в моделюванні зазначеної системи зумовлена складністю досліджуваного явища та необхідністю подолання труднощів прогнозування й запобігання прийняття неефективних управлінських рішень. За допомогою моделювання можливе вирішення певних організаційних ситуацій і передбачення їхніх негативних наслідків. У цьому випадку модель потрібна головним чином для здобуття наочних уявлень про конкретні управлінські процеси [160].

Сучасна синергетика як загальнонаукова теорія досліджує процеси, закони самоорганізації систем будь-якої природи і базується на основі результатів досліджень в різних галузях науки, які переконливо показали, що процеси самоорганізації властиві для всіх нерівноважних, відкритих систем; процеси самоорганізації в системах різної природи підлягають однаковим законам і принципам [202, с. 62]. Можливість застосування концепції синергетики в бібліотечній діяльності базується на існуванні подібностей в процесах взаємодії (самоорганізації) елементів, що належать до абсолютно різних якостей [Там само]. З погляду синергетичного підходу система управління розвитком електронної бібліотеки розглядається від виникнення впорядкованих структур із своєрідного хаосу до існування самоорганізованого механізму [35; 41; 236]. Ураховуючи особливості самоорганізованої системи, якій притаманні нелінійність, відкритість, множинність, реагування на зовнішні чинники впливу, неврівноваженість, яка зумовлюється накопиченням флуктацій, складники системи управління розвитком електронної бібліотеки тяжіють до самоорганізації, самозбереження та самовдосконалення, разом з тим зовнішні впливи надають

імпульси до незворотних еволюційних процесів усередині системи [90; 237; 160, с. 140].

Методика вивчення об'єкта і предмета нашого дослідження, яка ґрунтується на системному підході, дозволила виокремити стратегічні напрямки розвитку системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ, що пов'язані із системним впровадженням інноваційних технологій управління та зміною моделі управління бібліотекою в умовах інформатизації.

Таким чином, управління електронною бібліотекою розглядається як складна ієрархічна система, якій властиві субординаційні зв'язки, що забезпечуються органами внутрішнього управління.

Так, Ф. Хміль відзначає, що „ієрархія є необхідною та обов'язковою для будь-якої системи. При цьому система постає у вигляді піраміди, основою якої є структурні елементи, а вершиною – керівний орган. Окремі елементи нижчого рівня функціонально поєднуються з певними структурними елементами вищого. Кожний рівень ієрархії має певну кількість структурних підрозділів і елементів, підпорядкованих вищому рівню, що забезпечує можливості для раціонального розподілу повноважень і відповідальності, суттєве зменшення обсягів інформації, яка циркулює в системі управління” [319, с. 136].

Як зазначають А. Айламазян і Е. Стась, для дослідження та виявлення закономірностей у функціонуванні складних організаційно-педагогічних систем потрібно сформувати теоретичну модель процесу розвитку, що здійснюється поетапно шляхом утворення концептуальної моделі, моделі процесу самореалізації, математичної моделі, машинної (цифрової) моделі, що реалізує алгоритм рішення рівнянь, які складають математичну модель [7].

На думку Є. Хрикова, для моделювання і створення управлінської системи необхідно визначити достатню кількість структурних елементів системи, розкрити функціональні властивості кожного елемента, знайти оптимальні способи взаємодії елементів [326].

Л. Калініна зазначає, що „ознаки системи будь-якої природи стали вихідними в теорії систем: мета, функції, структура (організація), компоненти (об’єкти, суб’єкти), властивості складових її об’єктів (атрибути); відносини або взаємодія між компонентами чи змінними на протигагу нестабільній випадковості, а також між її компонентами та системи із зовнішнім середовищем й іншими системами вищого або нижчого рівня субпідрядності (наявність ієрархічних рівнів). Важливою особливістю функціонування більшості систем є циркуляція та передача інформації, наявність процесів керування” [119, с. 47].

В. Хачванкян наголошує, що поняття системи вживають для позначення сукупності процесів та дій, що приводять до утворення й удосконалення взаємозв’язків між частинами цілого; внутрішньої впорядкованості автономних частин цілого [318, с. 80].

Відповідно до положень системного підходу модель системи зорієнтована на розкриття цілісності об’єкта, механізмів, що забезпечують його розвиток, на виявлення різноманітних типів зв’язків складного об’єкта та зведення їх у єдину теоретичну картину. Для побудови системи було використано системний аналіз розвитку електронної бібліотеки, який формалізовано у вигляді сукупності описів самого розвитку. Системний підхід надав можливість визначити складники системи, які відіграють важливу роль у розвитку електронної бібліотеки, а також послідовність організаційних заходів, що впливають на ефективність функціонування зазначеної системи.

Відповідно до системного підходу управління розвитком електронної бібліотеки містить:

- розроблення цілей і завдань управління, зумовлених переходом від одного стану розвитку електронної бібліотеки до іншого та постійна орієнтація на ці цілі;
- визначення компонентів системи управління та налагодження зв’язків між ними;

– визначення функцій, обґрунтування та впровадження етапів і заходів, необхідних для розвитку електронної бібліотеки;

– визначення та впровадження ефективних механізмів управління, тобто цілісної системи форм, методів, засобів, принципів управління електронною бібліотекою, яка забезпечує діяльність керівної системи;

– обґрунтування критеріїв ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

Розроблення моделі системи управління розвитком електронної бібліотеки забезпечує прогностичною інформацією про електронну бібліотеку та її вірогідний розвиток, а також створює умови для формулювання стратегічних і тактичних цілей, які визначають хід процесу і спрямовують управління на якісні зміни та позитивні результати.

Розглянемо особливості моделювання системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ як складну організаційну систему, що потребує формування певної структури, яка є формою організаційного відтворення певних закономірних взаємозв'язків між внутрішніми й зовнішніми компонентами, що спрямовані на взаємозбагачення; є концептуальною формою відображення сукупності елементів системи, зміст яких своєрідно поєднують у собі об'єктивні знання про реальну дійсність.

Моделювання системи управління розвитком електронної бібліотеки полягає у відтворенні таких процесів: обґрунтування критеріїв, показників та рівнів ефективності управління розвитком електронної бібліотеки; визначення сучасного рівня ефективності управління розвитком електронних бібліотек ВНЗ України; теоретичне обґрунтування системи управління розвитком електронної бібліотеки та експериментальна перевірка ефективності розробленої системи управління розвитком електронної бібліотеки.

Під час моделювання системи управління розвитком електронної бібліотеки було враховано, що його процедури відображають найбільш важливі властивості та умови ефективності управлінського процесу. Вони

мають стабільний характер, що зумовлює якість управління зазначеним процесом.

Процес управління розвитком електронної бібліотеки становить сукупність управлінських завдань, виконання яких є змістом управління. Модель системи містить: діагностування для відображення реального стану управління розвитком електронної бібліотеки; розроблення системи, що відображає бажаний стан; реалізацію запропонованої системи управління розвитком електронної бібліотеки, що зумовлює появу системи нового рівня.

Моделювання системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ передбачає:

- визначення внутрішніх суперечностей системи управління розвитком електронної бібліотеки, їх розкриття;
- розробку критеріїв ефективного управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ;
- встановлення реального стану існування системи управління розвитком електронних бібліотек ВНЗ;
- опис бажаного стану функціонування електронної бібліотеки;
- обґрунтування структури системи управління розвитком електронної бібліотеки.

Аналіз результатів наукових досліджень різних авторів та результати наших спостережень дали нам змогу висунути концептуальні положення щодо розробки системи управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ:

1. Управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ повинно мати системний характер.
2. Для побудови системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ необхідно визначити реальний стан і тенденції розвитку електронних бібліотек.
3. Забезпечити динамічний розвиток електронної бібліотеки можна за умов здійснення систематичного аналізу управлінської діяльності, що

передбачає розробку критеріїв, показників та оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки, засобом автоматизованої системи моніторингу.

4. Система управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ складає певну послідовність управлінських процесів, зумовлену загальною логікою управлінської діяльності та особливостями розвитку цього середовища.

5. Ефективна система управління розвитком електронної бібліотеки передбачає високий рівень взаємодії керівної та керованої підсистеми.

6. Необхідною умовою ефективного розвитку електронної бібліотеки є високий рівень стратегічного та тактичного планування розвитку електронної бібліотеки.

7. Необхідною умовою ефективного розвитку електронної бібліотеки є високий рівень професіоналізму та мотивації персоналу, який буде залучений до розвитку електронної бібліотеки.

8. Ефективне управління розвитком електронної бібліотеки неможливе без застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які постійно змінюються та вдосконалюються.

Моделювання системи управління розвитком електронної бібліотеки передбачало опис ідеального стану системи, у якій ефективно функціонують усі підсистеми й утворюють єдине ціле, що дозволяє отримати оптимальні результати в процесі взаємодії всіх структурних елементів системи.

Система управління розвитком електронної бібліотеки має певну структуру. Спираючись на визначення системи як „множини взаємопов'язаних і розміщених у певному порядку елементів, які утворюють цілісність, стійку єдність із середовищем, мають інтегративні якості та закономірності взаємодії” [319, с. 7], структуру системи управління розвитком електронної бібліотеки можна представити певною сукупністю елементів.

Структура системи управління розвитком електронної бібліотеки в

інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ представлено на рис. 2.3.

Основою моделювання системи управління розвитком електронної бібліотеки є створення нормативно-правового, кадрового, матеріально-фінансового, соціально-прогностичного, організаційного забезпечення розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ та системи ресурсів та послуг, які вона надає. Завдяки визначенню складників управлінського процесу виокремлено найбільш дієві структурні елементи розвитку електронної бібліотеки, що визначають сам процес та його результат. У ході моделювання здійснювалася систематизація управлінських процесів, які б дозволяли ефективно розв'язати проблему управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

Таким чином, у результаті моделювання системи управління розвитком електронної бібліотеки визначено й сплановано систему організаційних завдань, вимогами якої є розвиток електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

На нашу думку, послідовність запропонованих підсистем управління розвитком електронної бібліотеки має бути гнучкою та враховувати ступінь розвитку конкретного освітнього середовища ВНЗ, тому окремі етапи системи можуть бути виключені.

У системі управління розвитком електронної бібліотеки виокремлено структурні та функційні компоненти, що відповідають принципам функціонування організаційних систем, а саме принципам цілісності, структурності, взаємозв'язку структури та середовища організації, ієрархічності функціонування [206].

Рис. 2.3. Структура системи управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі вищого навчального закладу

До функційних компонентів належать такі складові: інформаційні ресурси електронної бібліотеки; інформаційні послуги, які надає електронна бібліотека; кадрове та соціально-прогностичне забезпечення електронної бібліотеки. Спираючись на аналіз джерел [119; 325; 326], до структурних компонентів системи управління розвитком електронної бібліотеки віднесемо мету системи, зміст, об'єкт системи, суб'єкт системи.

Основна мета системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ спрямована на сприяння навчальної та науково-дослідницької діяльності на основі повного задоволення інформаційних потреб професорсько-викладацького складу і студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

До компоненту „зміст” належить інформація, яка циркулює в системі реалізації функцій з планування, організації, контролю та регулювання управління розвитком електронної бібліотеки, спрямованих на виконання основних видів діяльності електронної бібліотеки з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Під структурними елементами системи розуміємо інформаційні бази даних, відкриті електронні архіви, міжнародні інформаційні системи, автоматизовані системи моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки, інформаційно-бібліографічні ресурси, сервіси Web 2.0, віртуальні професійні співтовариства, дистанційні навчальні курси, програмні засоби для оцінювання діяльності персоналу, залученого до функціонування та розвитку електронної бібліотеки тощо.

Під компонентом „об'єкт системи” розуміємо локальних та віддалених користувачів електронної бібліотеки. Під компонентом „суб'єкт системи” розуміємо адміністрацію та фахівців електронної бібліотеки, які забезпечують досягнення мети системи управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ.

Кожна система функціонує в певному середовищі, і система управління розвитком електронної бібліотеки не є виключенням. Зовнішніми компонентами для системи будуть адміністрація ВНЗ, директор бібліотеки, адміністратор електронної бібліотеки, які своїми вхідними діями впливають на її функціонування та розвиток.

Адміністрація ВНЗ здійснює всі види управлінських процесів, плануючи і контролюючи раціональне використання ресурсів – нормативно-правових, кадрових, матеріально-фінансових, інформаційних на всіх етапах розвитку електронної бібліотеки. Ректор університету виконує стратегічну функцію, яка полягає в постановці загальних цілей і завдань щодо розвитку інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, складовою частиною якого є електронна бібліотека.

Директор бібліотеки здійснює експертно-інноваційну функцію, яка тісно пов'язана із стратегічною. У процесі реалізації цієї функції директор ініціює, спрямовує розробку та впровадження нових видів продукції та послуг, створює умови для необхідних організаційних перетворень, консультує підлеглих. Разом з тим, директор бібліотеки виконує такі функції: адміністративну, що поєднує ряд підфункцій: контрольну (оцінка результатів діяльності, проведення необхідного коригування); організаційну (розподіл відповідальності, повноважень, завдань, ресурсів, інструктування та ін.); координаційну; кадрову (підбір, орієнтація, навчання, розвиток персоналу, що забезпечує функціонування та розвиток електронної бібліотеки). Директор бібліотеки керує адміністратором електронної бібліотеки.

Адміністратор електронної бібліотеки уповноважений приймати відповідальні рішення з усіх питань функціонування електронної бібліотеки і виконує такі функції:

– здійснює науково-методичну діяльність, яка передбачає регулярний аналіз та оцінку ефективності роботи електронної бібліотеки;

– розробляє методичну документацію та приймає рішення щодо внесення необхідних змін у процеси, пов'язані з функціонуванням та розвитком електронної бібліотеки;

– розглядає та затверджує дизайн електронної бібліотеки, інформаційну структуру, визначає видовий склад контенту та наповнення фонду електронної бібліотеки згідно із навчальним та науково-дослідним напрямами ВНЗ;

– визначає порядок оновлення контенту електронної бібліотеки;

– затверджує відбір нових інформаційних ресурсів для електронної бібліотеки і передає його в підрозділ технологічної обробки документів;

– погоджує та вирішує питання використання документів в локальному та віддаленому доступі з їх правовласниками;

– приймає рішення про вилучення застарілих інформаційних ресурсів електронної бібліотеки;

– приймає рішення про порядок доступу різних категорій користувачів до розділів електронної бібліотеки або окремих її ресурсів та послуг;

– встановлює вартість і порядок розрахунків платних послуг, які надаються електронною бібліотекою локальним та віддаленим користувачам;

– керує роботою щодо соціально-прогностичного забезпечення розвитку електронної бібліотеки.

Особливістю запропонованої системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ є те, що засоби інформаційно-комунікаційних технологій охоплюють всі функційні компоненти розвитку електронної бібліотеки та сприяють більш ефективній їх реалізації. Компоненти системи між собою поєднані внутрішніми зв'язками, відсутність одного з визначених компонентів із запропонованої системи руйнує всю систему. Тож, запропонована система охоплює процеси від етапу прийняття управлінського рішення до реалізації всіх необхідних заходів з управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

Розглянемо детальніше функційні компоненти системи. Головним функційним компонентом розвитку електронної бібліотеки є її контент. Застосовуючи інноваційні підходи, пов'язані з необхідністю розширення меж своєї діяльності та поглиблення зв'язків в загальнонаукових процесах обміну знаннями, бібліотеки ВНЗ взяли на себе відповідальність за:

- організацію принципово нових форм зберігання „інтелектуального капіталу” науки;
- поширення результатів науково-дослідної діяльності вчених;
- забезпечення до них стійкого доступу;
- створення інтегрованих інформаційних середовищ відповідно до профілів діяльності ВНЗ;
- популяризацію досягнень науки в суспільстві;
- інформаційний аналіз та інфометричну діагностику наукового документального потоку університетів та ін. [137, с. 148].

Таким чином, стратегія управління розвитком бібліотек ВНЗ стала передбачати максимально повну орієнтацію на інформаційні потреби вченого. Це характеризується впровадженням нових цифрових сервісів бібліотек із забезпечення розвитку науки. Найбільш поширеними в світі цифровими сервісами бібліотек ВНЗ, спрямованими на підтримку науки та значне поповнення контенту електронної бібліотеки, є послуги з організації та супроводження інституційних репозиторіїв. Так, Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року “Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України” передбачає сприяння створенню відкритого доступу до наукової інформації через розвиток відкритих електронних архівів (університетських інституційних депозитаріїв).

Електронним сховищем, де зберігаються, накопичуються, систематизуються в електронному вигляді продукти інтелектуальної діяльності наукового, освітнього та методичного призначення, та забезпечується довготривалий, постійний і надійний відкритий доступ до них

засобами Інтернет-технологій є репозиторій (електронний архів). Основними функціями репозиторію можна вважати:

- сприяння зростанню популярності ВНЗ шляхом представлення його наукової продукції у глобальній мережі Інтернет;
- збільшення впливу наукових досліджень в академічній спільноті світу та сприяння застосування (залучення) результатів досліджень ВНЗ в науковий обіг;
- збільшення індексу цитування наукових публікацій співробітників навчального закладу шляхом забезпечення вільного доступу до них за допомогою мережі Інтернет;
- створення додаткового ефективного віртуального середовища для науково-дослідницької діяльності в ВНЗ, поліпшення рівня задоволення інформаційних запитів користувачів;
- створення середовища, що дозволяє науковцям зручно розміщувати свої наукові дослідження в електронній формі в надійний, організований електронний архів, що забезпечує відкритий доступ до них.

Так, основними завданнями університетського репозиторію є:

- забезпечення накопичення, систематизацію, зберігання в електронному вигляді інтелектуальних продуктів наукового, освітнього та методичного призначення, створених університетськими спільнотами ВНЗ, та забезпечити довготривалий, постійний і надійний відкритий доступ до них засобами Інтернет-технологій;
- забезпечити місце і спосіб централізованого і довготривалого зберігання в електронному вигляді повних текстів творів;
- поширити ці матеріали у середовищі світового науково-освітнього товариства;
- створити надійну і доступну систему обліку публікацій наукових робіт інститутів, факультетів і окремих працівників.

Розглянемо такий мережевий сервіс на прикладі ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. Репозиторій Луганського

національного університету імені Тараса Шевченка (далі eLNU) – це інституційний репозиторій відкритого доступу, що забезпечує накопичення, систематизацію, зберігання в електронному вигляді інтелектуальних продуктів наукового, освітнього та методичного призначення, створених університетськими спільнотами Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірантами чи студентами університету, та забезпечує довготривалий, постійний і надійний безкоштовний відкритий доступ через мережу Інтернет, поширення цих матеріалів у середовищі світового науково-освітнього товариства. Репозиторій є частиною загального електронного фонду наукової бібліотеки. Назва eLNU є скороченням повної назви електронного Інституційного Репозиторію Луганського національного університету імені Тараса Шевченка англійською мовою. Адреса репозиторію в мережі Інтернет: <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/>. (рис. 2.4.)

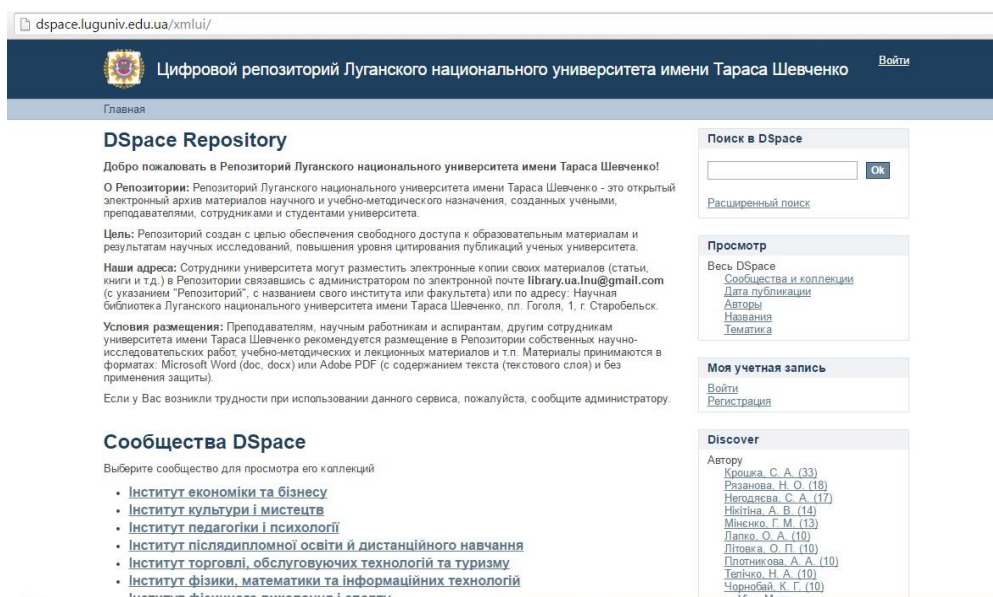

Рис. 2.4. Фрагмент Репозиторію ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

eLNU є веб-орієнтована, кумулятивна та постійна база даних (цифрових копій документів) інтелектуальних продуктів університетської спільноти.

Репозиторій створюється за допомогою програмного забезпечення відкритого доступу DSpace, розробки Массачусетського технологічного інституту, що підтримує протокол обміну метаданими OAI-PMH (OpenAccessInitiativeProtocolforMetadataHarvesting), дозволяючи тим самим інтегрувати електронний репозиторій у міжнародні реєстри ROAR, OpenDOAR та інші. Репозиторій поповнюється документами шляхом передачі автором електронної копії твору до Наукової бібліотеки згідно з нормативними документами університету.

Університетський репозиторій eLNU є універсальним за змістом науковим зібранням. Структура університетського репозиторію складається із спільнот (фондів) Інститутів, факультетів та науково-дослідницьких університетських установ у кореневому каталозі. Кожна спільнота може мати колекції: „Наукові роботи”, „Навчальні видання”, „Наукові роботи студентів” та інші. Тематичний склад визначається Інститутами та факультетами відповідно до наукового та навчального процесів університету. До репозиторію можуть бути залучені:

- статті, монографії, підручники, методичні матеріали, тематичні збірки, матеріали конференцій;
- наукові публікації працівників Луганського національного університету імені Тараса, здійснені в інших видавництвах, за умови відсутності заборони на їх розміщення в репозиторії з боку видавництв;
- автореферати дисертацій, що захищені працівниками Луганського національного університету імені Тараса;
- інші матеріали наукового, освітнього або методичного призначення за бажанням їх автора (рис. 2.5.).

За видами електронних ресурсів репозиторій не має обмежень. Це можуть бути електронні текстові дані, електронні числові дані, електронні картографічні дані, електронні зображення (відео, презентації), електронні звукові дані, електронні інтерактивні мультимедіа. Хронологічні рамки для розміщення документів у репозиторії не встановлюються. За бажанням

автора та рівнем доступності документи в репозиторії можуть бути у відкритому доступі або в авторизованому режимі.

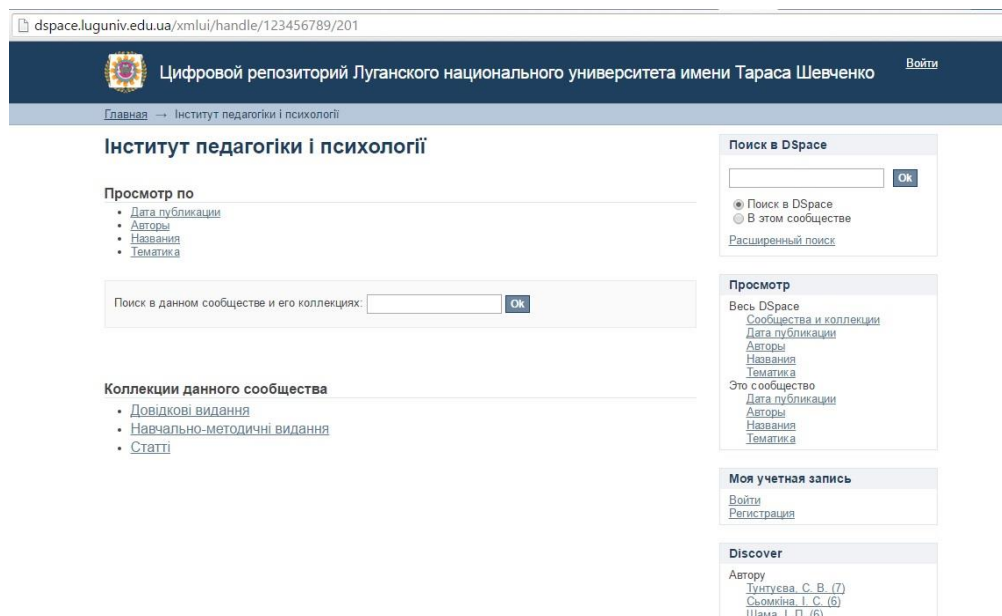

Рис. 2.5.Фрагмент колекції Інституту педагогіки і психології

Репозиторій поповнюється документами шляхом передачі автором електронної копії твору до Наукової бібліотеки згідно з нормативними документами університету. Архівування здійснюється уповноваженими працівниками Наукової бібліотеки відповідно до нормативних документів університету. Процедура архівування в репозиторії здійснюється шляхом поетапного заповнення полів, які містять основний набір даних про твір (метаданих): автор (співавтори), назва, рік видання, анотація, джерело, видавництво, організація, ключові слова (українською, російською та англійською мовами) та файлу твору в одному з наступних форматів (табл. 2.8.):

**Формати, що рекомендуються для застосування,
при розміщенні матеріалів**

Матеріал	Назва формату	Розширення
Текст	AdobePDF, Microsoft Word	pdf, doc
Презентація	Microsoft Powerpoint	ppt
Таблиці	Microsoft Excel	xls
Зображення	JPEG, GIF	jpg, gif
Аудіо	WAV, MP3	wav, mp3
Відео	MPEG	mpeg, mpg

Таким чином, до основних функцій репозиторію ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” належать: навчальна, спрямована на сприяння навчальному процесу; наукова, спрямована на сприяння науково-дослідницькому процесу; довідково-інформаційна, спрямована на задоволення інформаційних запитів з різних галузей знань; поповнення бібліотечного фонду оригінальними електронними документами та електронними копіями друкованих видань та їх збереження.

Отже, просуваючи ідеологію відкритого доступу, університетська бібліотека у повній мірі забезпечує розвиток академічної науки і освіти на основі сучасних ІКТ. Створення інституційних репозиторіїв підвищує престиж та рейтинг і університету, і самої бібліотеки.

Необхідним напрямом в управлінні розвитком електронної бібліотеки повинна стати модернізація університетського репозиторію – найважливішого інструменту просування результатів наукової діяльності ВНЗ. Оптимізувати структуру і інтерфейс цього ресурсу, передбачити заходи, які спрямовані на просування репозиторію на майданчиках відкритого доступу та в міжнародному рейтингу.

Важливим напрям роботи електронної бібліотеки в забезпеченні навчального процесу та наукової діяльності ВНЗ засобами ІКТ є формування власно створених інформаційно-бібліографічних навігаторів по ресурсах

мережі Інтернет. У межах підсистеми інформаційних ресурсів, що надає електронна бібліотека нами було розроблено „Інформаційно-пошуковий навігатор інтернет-ресурсів психолого-педагогічного напрямку” (див. додаток И). Навігатор містить такі розділи:

- електронні бібліотеки (науково-інформаційні ресурси мережі Інтернет), електронна адреса;
- вид документа (книги, довідкові видання, статті, автореферати дисертацій);
- бібліографічні інформаційні ресурси (списки, покажчики);
- правила або умови пошуку на сайті.

Мета навігатора – оперативне розкриття фондів бібліотек для інформаційного забезпечення користувачів психолого-педагогічного профілю. Ця бібліографічна база даних передбачає такі процеси: здійснення постійного моніторингу та аналізу віддалених електронних інформаційних ресурсів; виявлення адреси web-сайтів із наявною повнотекстовою та бібліографічною інформацією психолого-педагогічного напрямку; оцінка і відбір, систематизація інформації та надання користувачу. Документи, що входять до такої бази інформаційних ресурсів, після упорядкування розташовано на сервері електронної бібліотеки з можливістю доступу в локальній мережі, а також для віддалених користувачів.

Поданий перелік інтернет-ресурсів може уточнюватися, доповнюватися і розширюватися, але він цілком достатній в якості основи для ефективного пошуку інформації молодими науковцями.

Наступним нерозв’язаним завданням є комплексне оцінювання використання ресурсів та послуг, що надає електронна бібліотека локальним та віддаленим користувачам в освітньому середовищі ВНЗ. Важливим змістовним елементом розробленої нами системи управління розвитком електронної бібліотеки є комп’ютерна програма, яка була впроваджена в практику управлінської діяльності наукових бібліотек ВНЗ.

З метою автоматизації моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки ВНЗ було розроблено комп'ютерну програму, за допомогою якої можна спостерігати за окремими елементами функціонування електронної бібліотеки з метою концентрації уваги на ті ресурси та послуги, що потребують розвитку.

Для розробки автоматизованої системи моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки ВНЗ було використано такі мови програмування: для серверної частини – PHP (мова програмування, спеціально розроблена для написання web-додатків, що виконуються на Web-сервері); для серверу бази даних використано MySQL – це реляційна система керування базами даних (СКБД), яка дозволяє отримувати, додавати та обробляти дані, часто застосовується в поєднанні з PHP; для клієнтської частини було використано мови HTML та JavaScript. HTML („мова розмітки гіпертексту”) є мовою опису вмісту документів Web. JavaScript – це стандартна мова програмування, що використовується у Web-сторінках для впровадження додаткової функціональності, наприклад для меню, звуків та інших інтерактивних особливостей.

Представлена програма використовує статистику вбудованого модуля liveinternet електронної бібліотеки. Цей модуль не вимагає вносити корегування в діючий сайт електронної бібліотеки та надає можливість зібрати інформацію про статистику отриману до впровадження в технологічний процес розробленої системи. Спираючись на перераховані положення було обрано саме таку реалізацію комп'ютерної програми.

Розглянемо детальніше особливості функціонування розробленої системи активності використання ресурсів електронної бібліотеки на прикладі наукової бібліотеки ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Сервіси авторизації користувача передбачають функції входу-виходу користувачів з системи, керування профілем користувача та зміни паролю,

реєстрацію нових користувачів, функції відновлення втрачених аутентифікаційних даних.

В якості засобу навігації розроблена програма містить меню. На головній сторінці представлено головне меню програми й розташовано основні навігаційні посилання: „Налаштування”, „Оновлення статистики” „Відвідування”, „Пошукові системи”, „Вихід” (див. рис. 2.5.).

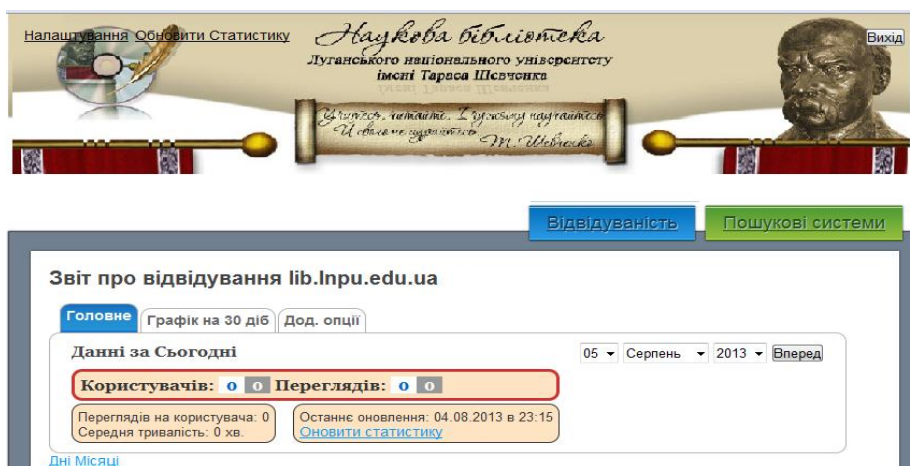

Рис. 2.5. Основні навігаційні посилання ЕБ ЛНУ ім. Тараса Шевченка

Розділ меню „Відвідування” (див. рис. 2.6.) надає звіт про відвідування сайту електронної бібліотеки за поточний місяць, рік та перегляди локальних та віддалених користувачів всіх сторінок сайту електронної бібліотеки. За допомогою пункту меню „Графік за 30 діб” розділу „Відвідування” можна переглянути графічне зображення відвідуваності електронної бібліотеки за певний період. Пункт „Додаткові опції” цього розділу надають можливість зібрати статистику або оновити вже надану інформацію за необхідний період.

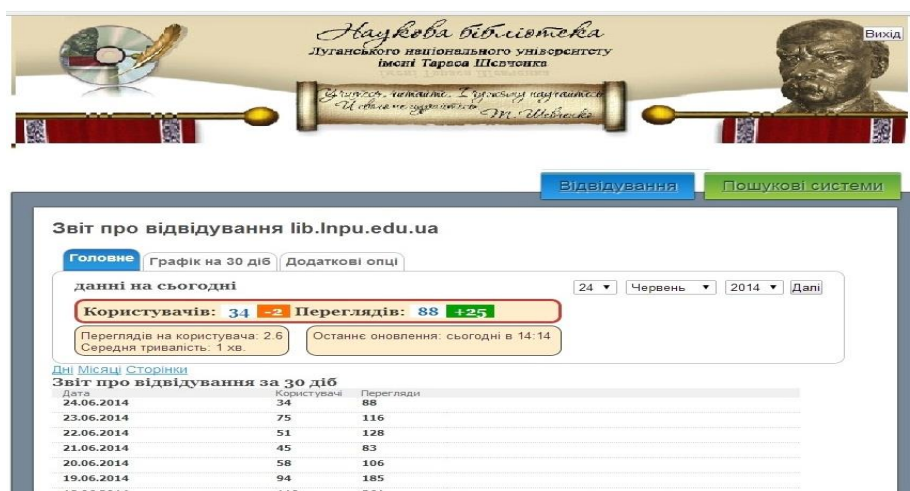

Рис. 2.6. Фрагмент звіту про відвідування ЕБ ЛНУ ім. Тараса Шевченка

Розділ меню „Пошукові системи” (див. рис. 2.7.) автоматизованої системи моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки відображає кількість переходів користувачів з пошукових систем мережі Інтернет, а також інформацію про пошукові запити користувачів ЕБ.

Рис. 2.7. Фрагмент пошукового звіту за пошуковими фразами ЕБ ЛНУ ім. Тараса Шевченка

Аналізуючи функціонування ЕБ значущими є показники, що характеризують джерела трафіка (рис. 2.8.), які допомагають з'ясувати, скільки користувачів відвідали сайт ЕБ цілеспрямовано (мали намір

працювати з матеріалами ЕБ), скільки перейшли на сайт ЕБ з інших сайтів та скільки відвідали сайт у результаті пошуку в певній пошуковій системі.

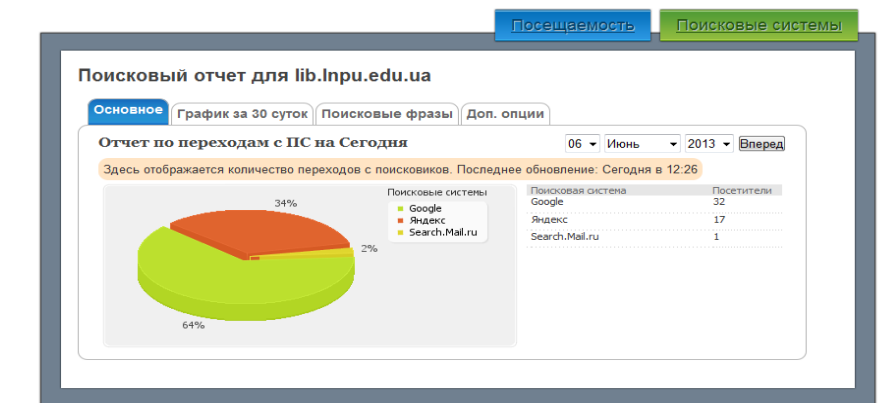

Рис. 2.8. Фрагмент пошукового звіту за пошуковими системами ЕБ ЛНУ ім. Тараса Шевченка за добу.

Дані представленого фрагменту доводять, що найпопулярнішим джерелом трафіку є пошукова система Google, посередництвом якої сайт відвідали 32 користувача, пошукова система Yandex – 17 користувачів тощо. Таким чином, найпопулярнішим засобом переходу користувачів на сайт є пошукова система Google. Система накопичує цю інформацію, аналізує та формує звіт за запитом адміністратора електронної бібліотеки ВНЗ.

У процесі впровадження автоматизованої системи моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки в наукових бібліотеках Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” у 2012–2014 рр. зроблено низку доповнень до метаданих і технічних налагоджень. Рішення про доповнення приймалися адміністрацією бібліотек на засіданнях науково-методичних рад. Кожна програма моніторингу була налаштована та впроваджена в технологічний процес функціонування електронної бібліотеки згідно з специфікою роботи кожного навчального закладу.

Актуальність будь-якої складової електронної бібліотеки ВНЗ серед локальних та віддалених користувачів можливо визначити за кількістю

звернень користувачів та повнотекстових завантажень відповідних ресурсів з електронної бібліотеки. Програма моніторингу дає змогу збирати, переглядати й аналізувати дані про відвідуваність сайту електронної бібліотеки, довідатися, якою є середня кількість переглядів сторінок, зміст яких матеріалів приваблює найбільше число відвідувань, яка інформація залучає найбільшу кількість відвідувачів електронної бібліотеки та багато іншого.

Запропоновану автоматизовану систему та дані моніторингу можуть використовувати керівники бібліотек ВНЗ, науковці, аспіранти, спеціалісти у галузі бібліотечної справи для аналізу та контролю результатів управління розвитком електронної бібліотеки. Створена комп'ютера програма „Система моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки вищого навчального закладу” може застосовуватися в процесі формулювання стратегічних і тактичних цілей управління електронною бібліотекою в освітньому середовищі ВНЗ.

Наступний вид діяльності електронної бібліотеки тісно пов'язаний з цифровими сервісами з інтеграції наукових публікацій до міжнародного наукового інформаційного простору, тобто їх розміщення в міжнародних базах даних (повнотекстових, реферативних, наукометричних та ін.), довідкових і пошукових системах.

Доведено, що глибока системна інтеграція університетських наукових видань в міжнародні інформаційні системи (повнотекстові, реферативні й наукометричні бази даних; системи репозитаріїв; бібліотечні колекції впливових університетів і національних бібліотек різних країн та ін.), дозволяє вченому будь-якої країни ознайомитися з результатами досліджень зарубіжних колег і зв'язатися з ними для подальшої спільної наукової творчості, отримати інформацію про тенденції науково-технічного прогресу, заявити про свої досягнення у світовій науці, дати оцінку аналогічної наукової роботи [137].

Вирішення даного питання, яке ґрунтується на розвитку світової інфраструктури електронної науки (e-science), неможливе без фахівців, що розуміються на збиранні, систематизації, індексації, аналізі інформації, її перетворенні, упорядкуванні в бази даних, збереженні у цифрових архівах та розповсюдженні у глобальному науковому світі. Безумовно, що такими фахівцями є працівники наукових бібліотек [Там само].

Розглянемо практичну реалізацію інтеграційних сервісів на прикладі науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. Номенклатура інтеграційних сервісів цієї бібліотеки має такий вигляд:

- просування наукових статей науковців університету та його періодичних видань до міжнародних інформаційних систем (повнотекстових, реферативних і наукометричних БД, світових е-каталогів, пошукових і довідкових систем світу);

- робота з системою CrossRef, отримання та розподіл DOI (цифрового ідентифікатора об'єкта) між редакціями університетської наукової періодики для статей поточних й архівних номерів (з 01.10.2014 р.);

- сприяння авторам в отриманні унікальних ідентифікаторів ORCID;

- створенні особистих профілів у наукометричних базах даних Google Scholar, eLIBRARY.ru, Index Copernicus та ін.

- реклама журналів із метою пропаганди науки ВНЗ (створення сторінок у Вікіпедії, профілів у Google Scholar та ін.).

Зважаючи на факт відсутності в Україні напрацьованих та опублікованих методик дій із підвищення видимості вітчизняної науки в міжнародному науковому інформаційному просторі, перед фахівцями бібліотек постають труднощі з інтегрування наукових праць дослідників [137, с. 153]. Досвід НТБ ДНУЗТ доводить необхідність системних дій із просування публікацій науковців та періодичних видань ВНЗ. Фахівці пропонують орієнтований перелік напрямів інтеграції університетських наукових ресурсів у міжнародний інформаційний простір. Нами було

проаналізовано поданий перелік та адаптовано згідно із науково-дослідними напрямами ВНЗ, електронні бібліотеки яких брали участь в експерименті. Приклад напрямів інтеграції наукових видань наведено у додатку 3.

Одним з найбільш перспективних напрямків бібліотечної роботи засобами ІКТ в освітньому середовищі ВНЗ є мережеві технології Веб 2.0 – соціальні мережеві сервіси, які розвиваються на принципах доступності, відкритості, інтерактивності, взаємодії і дозволяють користувачеві реалізувати свій творчий і соціальний потенціал.

Влітку 2014 р. компанія Яндекс оприлюднила дані дослідження по використанню соціальних мереж української спільноти. Всього у соціальних мережах, таких як „ВКонтакте”, „Однокласниках”, „Фейсбуці” та „Твіттері” зареєстровано понад 40 мільйонів українських акаунтів. Беззаперечним лідером серед сервісів є „ВКонтакте” – більше 27 мільйонів облікових записів [265, с. 124]. Тобто, бажання українських бібліотек створити власний віртуальний простір для спілкування у вигляді сторінки або групи у цих сервісах є актуальним. Зокрема, на сторінці бібліотеки у соціальній мережі можливий обмін досвідом, обговорення та вирішення конкретних завдань, анонс проектів та заходів, існують умови перегляду новин колег та знайомих [Там само].

Блог уможливує використання більш неформальної манери спілкування, а також залучати користувачів до створення коментарів, отримуючи, таким чином, зворотний зв'язок. Блог може представляти бібліотеку в цілому, відділ бібліотеки або бібліотечне співтовариство. Бібліотечні блоги дозволяють:

– використовувати та просувати в мережі Інтернет інструменти і методи комунікації, що є некоректними для корпоративного бібліотечного сайту, але оптимально підходять під формат корпоративного бібліотечного блогу;

– створювати корпоративні ресурси з достатньою кількістю тематичного контенту, оптимізованого під пошукові системи (який

регулярно додається), що дозволяє постійно залучати користувачів і їх увагу до електронної бібліотеки;

- доносити до аудиторії позицію бібліотеки в не офіційному форматі (одночасно і офіційна і неофіційна позиція);

- тестування нових ідей.

Блог електронної бібліотеки ВНЗ – це мережевий щоденник, який містить регулярно оновлювану інформацію про діяльність електронної бібліотеки (інформація про нові надходження; тематичні списки літератури; мультимедіа презентації; посилання на електронні бібліотеки інших навчальних закладів, наукових установ). Він призначений для студентів, професорсько-викладацького складу та співробітників бібліотек ВНЗ. Мета створення такого блогу:

- розширення інформаційного простору електронної бібліотеки ВНЗ;

- популяризація електронної бібліотеки серед локальних та віддалених користувачів;

- інформування відвідувачів про нові ресурси та послуги електронної бібліотеки.

Отже, використання бібліотечних блогів та професійних спільнот в соціальних мережах – це чудовий майданчик для спілкування, рекомендацій, відгуків, новин, а хмарні технології Google Drive (диск) електронної бібліотеки можуть використовуватися для збереження і розповсюдження різноманітних власних цифрових продуктів (відеоматеріалів, електронних бібліографічних покажчиків, списків, мультимедійних презентацій, віртуальних виставок тощо).

Становлення бібліотеки як інформаційного центру ВНЗ та просування її власних інформаційних послуг в освітнє середовище університету передбачає здійснення різноманітних заходів з формування інформаційної компетентності користувачів. Саме тому нами було розроблено і впроваджено семінари-практикуми для молодих науковців та аспірантів, які проводяться на базі наукової бібліотеки. План проведення семінарів-

практикумів був складений окремо для аспірантів першого, другого та третього років навчання. Теми семінарів наведено у табл. 2.9.

Таблиця 2.9.

**Теми для проведення семінарів-практикумів з формування
інформаційної компетентності для молодих науковців та аспірантів**

№	Тема заняття
Для аспірантів першого року навчання	
1.	Пошук наукової інформації для написання огляду наукової літератури. Фонд наукової літератури бібліотеки (монографії, наукові праці та ін.). Наукові періодичні видання, передплачені науковою бібліотекою. Наукові (друковані та електронні) видання університету. Іноземна література в фондах наукової бібліотеки. Інформаційно-пошуковий навігатор інтернет-ресурсів психолого-педагогічного напряму. Використання ресурсів інших бібліотек. Замовлення необхідної літератури по міжбібліотечному абонементу (МБА).
2.	Пошук наукової інформації у дисертаційних фондах бібліотек за схожими напрямками досліджень.
3.	Бібліографічний опис документів при оформленні огляду літератури.
Для аспірантів другого року навчання	
1.	Пошук фахових періодичних видань для публікацій результатів дисертаційних досліджень. Наукові фахові періодичні видання, в тому числі передплачені науковою бібліотекою, що входять до міжнародних наукометричних баз даних. Наукові фахові (друковані та електронні) видання університету (в т.ч. ті, що входять до міжнародних наукометричних баз даних). Використання міжнародних електронних ресурсів та наукометричних баз даних відкритого типу.
2.	Бібліографічний опис. Правила оформлення списків літератури до науково-дослідних робіт
3.	Ознайомлення з універсальною десятковою класифікацією (УДК). Загальні поняття. Використання УДК при написанні статей та пошуку документів.
Для аспірантів третього року навчання	
1.	Бібліографічний опис. Правила оформлення списків літератури до науково-дослідних робіт.
2.	Бібліографічний опис книг Аналітичний опис Бібліографічний опис рецензії та реферату Складання бібліографічного опису на електронні ресурси Складання бібліографічного списку літератури Бібліографічні посилання
3.	Оформлення та підготовка дисертаційної роботи до захисту.
4.	Порядок передачі дисертаційної роботи та автореферату дисертації до наукової бібліотеки.

Практичні завдання семінару були спрямовані на:

– оволодіння навичками роботи з електронною інформацією за різними параметрами: від простого пошуку по формальним ознакам до інтелектуальних (за предметними рубриками, класифікаційним індексом тощо);

– засвоєння раціональних прийомів і засобів самостійного ведення пошуку інформації і систематизації даних;

– оволодіння умінням складання бібліографічного опису різних видів документів;

– вивчення структури та правил оформлення бібліографічного списку літератури до науково-дослідних робіт.

Наприкінці кожного семінару його учасникам було запропоновано заповнити анкету для оцінки проведеного семінару з можливістю залишити електронну адресу для отримання повідомлень від бібліотечних працівників про проведення інших заходів на базі бібліотеки. Аналіз цих анкет засвідчив, що учасники семінарів-практикумів були повністю задоволені отриманою інформацією. Наш досвід доводить високу ефективність таких семінарів. До того ж, окрім основного навчального завдання, на нього покладається й маркетингова місія: репрезентація користувачам переваги роботи з електронними базами даних (повнота інформації, швидкість, доступність і зручність її одержання), переконати у доцільності їх використання.

Ефективне функціонування та розвиток електронної бібліотеки покликані забезпечити ефективний колектив професіоналів, які мають відповідний рівень знань автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем, мов програмування, програм баз даних тощо. До підсистеми „кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки” слід віднести курси підвищення кваліфікації в дистанційному форматі, що дозволять розширити спектр ВНЗ, серед яких будуть обиратися необхідні курси.

Для реалізації підсистеми кадрового забезпечення залученого до функціонування та розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі

ВНЗ проведено внутрішнє навчання: установчий семінар для заступників директорів бібліотек, методистів, відповідальних осіб; низку семінарів-тренінгів для відповідальних виконавців / адміністраторів щодо навчання технологій (внесення інформаційних ресурсів до сховища електронної бібліотеки, редагування інформаційних ресурсів; моніторинг відвідування сайту електронної бібліотеки) і сервісів електронної бібліотеки ВНЗ.

Для реалізації підсистеми соціально-прогностичного забезпечення розвитку електронної бібліотеки в соціальних мережах можна створити групу або сторінку. Групи краще використовувати для організації короткострокових нерегулярних подій, наприклад, обговорення або проведення заходу. Сторінки більше підходять для довгострокових проєктів, наприклад, представництв електронних бібліотек ВНЗ. Також необхідно вжити заходів до активізації та підвищення науково-методичного рівня використання електронними бібліотеками соціальних мереж, блогосфери, а також у їх використанні дотримуватися корпоративної етики.

Одним із чинників, що впливають на „видимість” сайту в пошукових системах, є кількість релевантних посилань, тому посилання з найбільших соціальних мереж позитивно впливають на місце ресурсу під час пошуку. Спілкування з користувачами та поширення новин бібліотеки у соцмережах – відносно нова форма бібліотечних послуг. Переваги подання інформації про бібліотеку у цих мережах полягають у тому, що ними користується значна кількість користувачів, які регулярно перевіряють новини аккаунтів користувачів і організацій. Присутність електронної бібліотеки у соціальних мережах, використання фото- та відеохостингів, форумів дозволяє оперативно висвітлювати свіжі анонси та новини для цільової аудиторії. Аналіз звернень користувачів дозволить зорієнтувати електронну бібліотеку на ті види послуг, які поліпшать рівень задоволення інформаційних запитів з різних галузей знань. Використання мережових інтерактивних технологій для просування інформаційних ресурсів та послуг електронної бібліотеки є найбільш перспективним напрямком роботи з локальними та віддаленими

користувачами, тому що дозволяє формувати навички інформаційної грамотності, навички групової роботи і співпраці.

Отже, розроблена модель системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ, визначені можливості ІКТ в цілому та інтернет-простору зокрема для розвитку електронної бібліотеки дають підстави стверджувати, що експериментальна перевірка та застосування зазначеної системи в практичній діяльності є можливою та необхідною.

2.3 Експериментальна перевірка та аналіз системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу

Перевірка гіпотези дослідження полягала в необхідності застосування системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ, що становить формувальний етап експерименту. Експериментальне дослідження здійснювалося згідно з основними вимогами до проведення експерименту.

У ході констатувального експерименту нами здійснено оцінювання сучасного досвіду управління електронними бібліотеками та визначено рівні ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ відповідно до розроблених критеріїв оцінювання ефективності управління електронними бібліотеками.

Ураховуючи результати аналізу досвіду управління розвитком електронної бібліотек ВНЗ України та визначених рівнів ефективності управління розвитком цих електронних бібліотек, головна увага під час експериментальної роботи зосереджена на тих складових системи, що недостатньо здійснювалися при функціонуванні та розвитку електронної бібліотеки університетів. У центрі уваги нашого дослідження була практична діяльність управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ. Тому метою було визначено розв'язання завдання, що

стосується саме інформаційних потреб користувачів електронної бібліотеки засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Система управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ характеризується забезпеченістю інформаційно-комунікаційними технологіями всіх функційних компонентів розвитку електронної бібліотеки, а саме інформаційних ресурсів та послуг, які вона надає, її кадрового та соціально-прогностичного забезпечення.

Особливістю розробленої системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ є те, що засоби інформаційно-комунікаційних технологій охоплюють всі процеси функціонування та розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ та сприяють їх реалізації.

Ефективність системи управління розвитком електронної бібліотеки характеризується комплексним використанням всіх її функційних компонентів. Залежно від кількості змістовних елементів системи, що використовує електронна бібліотека з максимальною орієнтацією на забезпечення інформаційних потреб користувачів (студенти, професорсько-викладацький склад, співробітники тощо) можна говорити про ефективність системи в цілому. Так, у ході проведення експерименту в бібліотеках ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка було проведено порівняння змістовних елементів, які використовувалися до впровадження системи управління розвитком електронної бібліотеки (2011–2013 рр.) та елементів системи, що існують з січня 2014 року (табл. 2.10.).

Таблиця 2.10.

Порівняння змістовних елементів, які використовувалися в функціонуванні електронної бібліотеки до впровадження системи управління розвитком ЕБ та після її впровадження

Функційні компоненти системи	Змістовний елемент системи	Електронна бібліотека ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”		Електронна бібліотека Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського		Електронна бібліотека Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка	
		До впровадження системи (дані на 2011-2013 роки)	Після впровадження системи (дані на січень 2014 року)	До впровадження системи (дані на 2011-2013 роки)	Після впровадження системи (дані на січень 2014 року)	До впровадження системи (дані на 2011-2013 роки)	Після впровадження системи (дані на січень 2014 року)
1	2	3	4	5	6	7	8
Підсистема інформаційних ресурсів, що надає ЕБ	Використання відкритого електронного архіву (репозиторію)	Знаходився на стадії впровадження	Використовується регулярно	Не використовувалася	Знаходиться на стадії впровадження	Знаходиться на стадії впровадження	Використовується регулярно
	Організація доступу через сайт ЕБ до міжнародних інформаційних баз даних	Не організовано	Організовано доступ до міжнар. інформ. баз даних в тестовому доступі – 3, відкритому доступі – 2	Не організовано	Організовано доступ до міжнар. інформ. баз даних в тестовому доступі – 6, відкритому доступі – 43	Знаходиться в стадії впровадження	Організовано доступ до міжнар. інформ. баз даних в тестовому та відкритому доступі
	Використання власно створених інформаційно-бібліографічних навігаторів по інтернет-ресурсах	Знаходились на стадії впровадження	Використовуються регулярно	Знаходились на стадії впровадження	Використовуються регулярно	Не використовувались	Знаходиться в стадії впровадження
	Використання автоматизованої системи моніторингу активності використання ресурсів ЕБ	Не використовувалася	Використовується раз на квартал	Не використовувалася	Використовується в підзвітний період	Не використовувалася	Використовується в підзвітний період

Продовження табл. 2.10.

1	2	3	4	5	6	7	8
Підсистема послуг, що надає ЕБ	Використання системи інтеграції університетських наукових видань в міжнародні інформаційні системи	Не використовувалася	Знаходиться на стадії адаптації та впровадження	Не використовувалася	Знаходиться на стадії адаптації та впровадження	Знаходиться на стадії адаптації та впровадження	Знаходиться на стадії адаптації та впровадження
	Використання бібліотечних блогів та професійних спільнот в соціальних мережах	Не використовувалася	Використовується блог відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення Наукової бібліотеки	Не використовувалася	Знаходяться на стадії впровадження	Не використовувалася	Знаходяться на стадії впровадження
	Проведення семінарів-практикумів з формування інформаційної компетентності для молодих науковців та аспірантів засобами ІКТ	Не проводилися	Проводяться періодично, згідно з навчальними планами відділу аспірантури	Не проводилися	Проводяться періодично, згідно з навчальними планами відділу аспірантури	Проводяться періодично	Проводяться періодично
Підсистема кадрового забезпечення розвитку ЕБ	Використання автоматизованої системи оцінювання діяльності персоналу	Не використовувалася	Знаходяться на стадії впровадження	Не використовувалася	Знаходяться на стадії впровадження	Не використовувалася	Не використовувалася
	Проведення внутрішніх семінарів-тренінгів працівників з вивчення сучасних засобів ІКТ	Не використовувалися	Проводяться періодично для вивчення різних засобів ІКТ	Не використовувалися	Знаходяться на стадії впровадження	Знаходяться на стадії впровадження	Знаходяться на стадії впровадження

Продовження табл. 2.10.

1	2	3	4	5	6	7	8
	Курси підвищення кваліфікації	Дистанційні форми не використовувалися	Підвищення кваліфікації співробітників за допомогою відкритих дистанційних курсів – 1 співробітник	Дистанційні форми не використовувалися	Підвищення кваліфікації співробітників за допомогою відкритих дистанційних курсів – 3 співробітника	Дистанційні форми не використовувалися	Дистанційні форми не використовувалися
Підсистема соціально-прогностичного забезпечення розвитку ЕБ	Використання засобів Веб 2.0. для реклами та просування ЕБ: блоги, фото- та відеохостинг, форуми	Не використовувалися	Використовуються епізодично	Використовувались епізодично	Використовуються епізодично	Не використовувалися	Знаходяться на стадії впровадження
	Використання соціальних закладок на сайті ЕБ	Не використовувалися	На сайті ЕБ є посилання на 4 соціальні мережі	Не використовувалися	На сайті ЕБ є посилання на 2 соціальні мережі	Не використовувалися	Не використовувалися

В експерименті в якості експериментальної групи брали участь 3 електронні бібліотеки (Наукова бібліотека ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Наукова бібліотека Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Наукова бібліотека Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка). Моніторинг застосування елементів системи у функціонуванні цих електронних бібліотек здійснювався за 12-ма показниками, індикаторами обраних критеріїв.

Для порівняння змістовних елементів системи, які застосовувалися в функціонуванні електронної бібліотеки до та після експерименту, ми використовували Т-критерій Вілкоксона – непараметричний статистичний критерій, який використовується для перевірки відмінностей між двома парними вибірками. Він надає можливість встановити не тільки спрямованість змін, а також їх вираженість, тобто, здатний визначити, чи є зрушення показників в одному напрямку більш інтенсивним, ніж в іншому. Критерій застосовується в тих випадках, коли ознаки виміряні, принаймні, порядковою шкалою [4].

Суть методу полягає в тому, що ми зіставляємо абсолютні величини вираженості зрушень в тому чи іншому напрямку. Для цього спочатку всі абсолютні величини зрушень ранжуються, а потім підсумовуються ранги. Якщо зрушення в той або інший бік відбуваються випадково, то і суми їх рангів виявляться приблизно рівні. Якщо ж інтенсивність зрушень в одну сторону більше, то сума рангів абсолютних значень зрушень в протилежну сторону буде значно нижче, ніж це могло б бути при випадкових змінах. Зрушення в напрямку, який частіше зустрічається, прийнято вважати „типовими” [270].

Наведемо алгоритм обчислення критерію [263].

1) Обчислити різницю між індивідуальними значеннями в другому і першому вимірах. Визначити, що буде вважатися типовим зрушенням;

2) Відповідно до алгоритму ранжирування, проранжувати абсолютні величини різниць, нараховуючи меншому значенню менший ранг, і перевірити збіг отриманої суми рангів з розрахунковою;

3) Виділити деяким способом ранги, відповідні зрушенням у нетиповому напрямку. Підрахувати їх суму $T_{\text{емп}}$;

4) Визначити критичні значення $T_{\text{крит}}$ для даного обсягу вибірки. Якщо $T_{\text{емп}}$ менше або дорівнює $T_{\text{крит}}$ - зрушення в „типовому” напрямку достовірно переважають.

У нашому випадку обсяг вибірки дорівнює 12, оскільки в якості об'єктів виступають змістовні елементи, за якими проводився моніторинг функціонування електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

Порівняємо запропоновані елементи системи, які використовувалися до та після експерименту в функціонуванні електронної бібліотеки та спрямовані на забезпечення її розвитку. По-перше, виміряємо ознаки порядковою шкалою:

- 0 – елемент системи не використовується;
- 1 – елемент системи використовується епізодично та на стадії адаптації;
- 2 – елемент системи використовується регулярно.

В якості критеріїв виділимо змістовні елементи системи, які використовуються в функціонуванні електронної бібліотеки, а саме р1 – використання відкритого електронного архіву (репозиторію), р2 – організація доступу через сайт ЕБ до міжнародних інформаційних баз даних, р3 – використання власно створених інформаційно-бібліографічних навігаторів по інтернет-ресурсах, р4 – використання автоматизованої системи моніторингу активності використання ресурсів ЕБ, п1 – використання системи інтеграції університетських наукових видань в міжнародні інформаційні системи, п2 – використання бібліотечних блогів та професійних спільнот в соціальних мережах, п3 – проведення семінарів-практикумів з формування інформаційної компетентності для молодих науковців та аспірантів засобами

ІКТ, к1 – використання автоматизованої системи оцінювання діяльності персоналу, к2 – проведення внутрішніх семінарів-тренінгів працівників з вивчення сучасних засобів ІКТ, к3 – курси підвищення кваліфікації, сп1 – використання засобів Веб 2.0. для реклами та просування ЕБ: блоги, фото- та відеохостинг, форуми, сп2 – використання соціальних закладок на сайті ЕБ.

Дані електронної бібліотеки ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” подано у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11.

Ознаки критеріїв оцінювання функціонування та розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу

Критерії	Електронна бібліотека ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”	
	До експерименту	Після експерименту
р1	1	2
р2	0	2
р3	1	2
р4	0	2
п1	0	1
п2	0	2
п3	0	2
к1	0	1
к2	0	2
к3	0	1
сп1	0	1
сп2	0	2

Обчислимо Т-критерій Вілкоксона за допомогою програми PASW Statistics 18 (SPSS) (див. додаток К). Порівняємо кількість та відсоток змістовних елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ, що використовувалися до та після проведення експерименту (див. табл. 2.12. та табл. 2.13).

**Кількість та відсоток елементів системи управління розвитком
електронної бібліотеки вищого навчального закладу, що
використовувалися в її функціонуванні до експерименту**

	Кількість критеріїв	Відсоток критеріїв	Кумулятивний відсоток
не використовується	10	83,3	83,3
використовується епізодично або знаходиться на стадії адаптації	2	16,7	100,0
Загалом	12	100,0	

В електронній бібліотеці ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” до проведення експерименту 10 елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ не використовувалися, що становить у відсотковому співвідношенні 83%, і лише 2 елементи (17%) використовувалися епізодично чи знаходилися на стадії адаптації.

Представимо кількість та відсоток елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ, що використовувалися в її функціонуванні після експерименту (табл. 2.13.).

Таблиця 2.13.

**Кількість та відсоток елементів системи управління розвитком
електронної бібліотеки вищого навчального закладу, що
використовувалися в її функціонуванні після експерименту**

	Кількість критеріїв	Відсоток критеріїв	Кумулятивний відсоток
використовується епізодично або знаходиться на стадії адаптації	4	33,3	33,3
використовується	8	66,7	100,0
Загалом	12	100,0	

В електронній бібліотеці ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” після проведення експерименту 4 змістовні елементи системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ

використовувалися епізодично чи знаходилися на стадії адаптації, що становить у відсотковому співвідношенні 33%, та 8 елементів (67%) використовуються регулярно.

Порівняємо результати експерименту електронної бібліотеки ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за Т-критерієм Вілкоксона (див. табл. 2.14.).

Таблиця 2.14.

Порівняння результатів за Т-критерієм Вілкоксона

Зсуви	N	Середні ранги	Сума рангів
Негативні	0	0,0	0,0
Позитивні	12	6,5	78,0
Немає	0		
Показник			Значення
T _{емп} (емпіричне значення Т-критерію Вілкоксона)			0
T _{крит} (критичне значення Т-критерію Вілкоксона; рівень значущості 0,01;n=12)			9
Z (стандартизоване значення)			-3,145
Значущість Z			0,002

Отже, як можна спостерігати з таблиці 2.14., $T_{емп} < T_{крит}$, отже зрушення в „типовому” напрямку достовірно превалюють, в нашому випадку зрушення в позитивному напрямку превалюють. Також, якщо значущість Z менша за 0,01, відмінності між двома вимірами значущі на рівні 0,01.

Аналогічно порівняємо результати до та після експерименту електронної бібліотеки Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського та оцінимо зрушення у „типовому” напрямку (див. табл. 2.15.).

Ознаки критеріїв оцінювання функціонування та розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу

Критерії	Електронна бібліотека Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган- Барановського	
	До експерименту	Після експерименту
p1	0	1
p2	0	2
p3	1	2
p4	0	2
п1	0	1
п2	0	1
п3	0	2
к1	0	1
к2	0	1
к3	0	1
сп1	1	1
сп2	0	2

Обчислимо Т-критерій Вілкоксона за допомогою програми PASW Statistics 18 (SPSS) (див. додаток К). Порівняємо кількість та відсоток змістовних елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ, що використовувалися до та після проведення експерименту (див. табл. 2.16. та табл. 2.17.).

Таблиця 2.16.

Кількість та відсоток елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу, що використовувалися в її функціонуванні до експерименту

	Кількість критеріїв	Відсоток критеріїв	Кумулятивний відсоток
не використовується	10	83,3	83,3
використовується епізодично або знаходиться на стадії адаптації	2	16,7	100,0
Загалом	12	100,0	

До проведення експерименту в електронній бібліотеці Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського десять елементів (83%) системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ не використовувалися, а інші 17% використовувалися епізодично чи знаходилися на стадії адаптації.

Представимо кількість та відсоток елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ, що використовувалися в її функціонуванні після експерименту (табл. 2.17.).

Таблиця 2.17.

Кількість та відсоток елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу, що використовувалися в її функціонуванні після експерименту

	Кількість критеріїв	Відсоток критеріїв	Кумулятивний відсоток
використовується епізодично або знаходиться на стадії адаптації	7	58,3	58,3
використовується	5	41,7	100,0
Загалом	12	100,0	

Після проведення експерименту в електронній бібліотеці Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського 7 елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ використовувалися епізодично чи знаходилися на стадії адаптації, що становить у відсотковому співвідношенні 58%, та 5 елементів (42%) використовуються регулярно.

Порівняємо результати експерименту електронної бібліотеки Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського за T-критерієм Вілкоксона (див. табл. 2.18.).

Порівняння результатів за Т-критерієм Вілкоксона

Зсуви	N	Середні ранги	Сума рангів
Негативні	0	0,0	0,0
Позитивні	11	6,0	66,0
Немає	0		
Показник			Значення
T _{емп} (емпіричне значення Т-критерію Вілкоксона)			0
T _{крит} (критичне значення Т-критерію Вілкоксона; рівень значущості 0,01;n=12)			9
Z (стандартизоване значення)			-3,035
Значущість Z			0,002

Отже, як можна спостерігати з таблиці 2.18., $T_{емп} < T_{крит}$, отже зрушення в „типовому” напрямку достовірно превалюють, в нашому випадку зрушення в позитивному напрямку превалюють. Також, якщо значущість Z менша за 0,01, відмінності між двома вимірами значущі на рівні 0,01.

Порівняємо результати до та після експерименту електронної бібліотеки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та оцінимо зрушення у „типовому” напрямку (див. табл. 2.19.).

Таблиця 2.19.

Ознаки критеріїв оцінювання функціонування та розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу

Критерії	Електронна бібліотека Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка	
	До експерименту	Після експерименту
1	2	3
p1	1	2
p2	1	2
p3	0	1
p4	0	1
p1	1	1

Продовження табл. 2.19.

1	2	3
п2	0	1
п3	1	1
к1	0	0
к2	1	1
к3	0	0
сп1	0	1
сп2	0	0

Обчислимо Т-критерій Вілкоксона за допомогою програми PASW Statistics 18 (SPSS) (див. додаток К). Порівняємо кількість та відсоток змістовних елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ, що використовувалися до та після проведення експерименту (див. табл. 2.20. та табл. 2.21.).

Таблиця 2.20.

Кількість та відсоток елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу, що використовувалися в її функціонуванні до експерименту

	Кількість критеріїв	Відсоток критеріїв	Кумулятивний відсоток
не використовується	8	66,7	66,7
використовується епізодично або знаходиться на стадії адаптації	4	33,3	100,0
Загалом	12	100,0	

В електронній бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка до проведення експерименту 8 елементів (67%) системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ не використовуються та 4 елементи (33%) використовуються епізодично.

Представимо кількість та відсоток елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ, що використовувалися в її функціонуванні після експерименту (табл. 2.21.).

**Кількість та відсоток елементів системи управління розвитком
електронної бібліотеки вищого навчального закладу, що
використовувалися в її функціонуванні після експерименту**

	Кількість критеріїв	Відсоток критеріїв	Кумулятивний відсоток
не використовується	3	25,0	25,0
використовується епізодично або знаходиться на стадії адаптації	7	58,3	83,3
використовується	2	16,7	100,0
Загалом	12	100,0	

В електронній бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка після проведення експерименту 3 елементи системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ не використовуються, що становить у відсотковому співвідношенні 25%, 7 елементів (58,3%) використовуються епізодично чи знаходилися на стадії адаптації та 2 елементи (16,7%) використовуються регулярно.

Порівняємо результати експерименту електронної бібліотеки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка за Т-критерієм Вілкоксона (див. табл. 2.22.).

Таблиця 2.22.

Порівняння результатів за Т-критерієм Вілкоксона

Зсуви	N	Середні ранги	Сума рангів
Негативні	0	0,0	0,0
Позитивні	7	4,00	28,00
Немає	0		
Показник			Значення
Т _{емп} (емпіричне значення Т-критерію Вілкоксона)			0
Т _{крит} (критичне значення Т-критерію Вілкоксона; рівень значущості 0,01;n=12)			9

Z (стандартизоване значення)	-2,646
Значущість Z	0,008

Отже, як можна спостерігати з таблиці 2.22., $T_{\text{емп}} < T_{\text{крит}}$, отже зрушення в „типовому” напрямку достовірно превалюють, в нашому випадку зрушення в позитивному напрямку превалюють. Також, якщо значущість Z менша за 0,01, відмінності між двома вимірами значущі на рівні 0,01.

Таким чином, в електронних бібліотеках експериментальної групи, де проводився експеримент, зрушення в „типовому” напрямку достовірно превалюють, в найбільшій мірі вони значущі в електронній бібліотеці ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, оскільки найбільша кількість змістовних елементів системи у ході експерименту впроваджена в її функціонування та технологічний процес.

В експерименті в якості контрольної групи брали участь 3 електронні бібліотеки (Донбаського державного технічного університету, Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва) (табл. 2.23.).

Таблиця 2.23.

**Порівняння змістовних елементів системи,
які використовувалися в функціонуванні електронних бібліотек контрольної групи**

Функційний компонент системи	Змістовні елементи системи	ЕБ Донбаського державного технічного університету		ЕБ Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка		ЕБ Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучасва	
		До впровадження системи (дані на 2011-2013 рр.)	Після впровадження системи (дані на 2014 р.)	До впровадження системи (дані на 2011-2013 рр.)	Після впровадження системи (дані на 2014 р.)	До впровадження системи (дані на 2011-2013 рр.)	Після впровадження системи (дані на 2014 р.)
1	2	3	4	5	6	7	8
Підсистема інформаційних ресурсів, що надає ЕБ	Використання відкритого електронного архіву	Не використовувалася	Не використовується	Знаходився на стадії впровадження	Використовується	Знаходився на стадії впровадження	Використовується
	Організація доступу до міжнародних інформаційних БД	Не організовано	Знаходиться на стадії впровадження	Не організовано	Знаходиться на стадії впровадження	Не організовано	Знаходиться на стадії впровадження
	Використання власно створених інформ.-бібл. навігаторів по інтернет-ресурсах	Не використовувались	Не використовуються	Не використовувались	Знаходяться на стадії впровадження	Не використовувались	Знаходяться на стадії впровадження
	Використання автоматизованої системи моніторингу активності використання ресурсів ЕБ	Не використовувалась	Не використовується	Знаходилась на стадії впровадження	Знаходиться на стадії впровадження	Не використовувалась	Знаходиться на стадії впровадження
Підсистема послуг, що надає ЕБ	Використання системи інтеграції університет. наук. видань в міжнар. інформ. системи	Не використовувалась	Використовується	Не використовувалась	Використовується епізодично	Не використовувалась	Використовується епізодично

Продовження табл. 2.23.

1	2	3	4	5	6	7	8
	Використання бібл. блогів та проф. спільнот в соц. мережах	Не використувувалась	Використовується епізодично	Не використувувалась	Не використується	Не використувувалась	Використовується епізодично
	Проведення семінарів-практикумів з формування інформ. компетентності для молодих науковців засобами ІКТ	Проводилися періодично	Проводяться періодично	Проводилися періодично	Проводяться періодично	Проводилися періодично	Проводяться періодично
Підсистема кадрового забезпечення розвитку ЕБ	Використання автоматизованої системи оцінювання діяльності персоналу	Не використувувалась	Не використується	Не використувувалась	Не використується	Не використувувалась	Не використується
	Проведення внутрішніх семінарів-тренінгів працівників з вивчення сучасних ІКТ	Проводилися періодично	Проводяться періодично	Проводилися періодично	Проводяться періодично	Проводилися періодично	Проводяться періодично
	Курси підвищення кваліфікації	Дистанційні форми не використувувалися	Дистанційні форми не використовуються	Дистанційні форми не використувувалися	Дистанційні форми не використовуються	Дистанційні форми не використувувалися	Дистанційні форми не використовуються
Підсистема соціально-прогностичного забезпечення розвитку ЕБ	Використання засобів Веб 2.0. для реклами та просування ЕБ	Використувались епізодично	Використовуються епізодично	Не використувувались	Не використовуються	Не використувувались	Не використовуються
	Використання соц. закладок на сайті ЕБ	Не використувувалися	Не використовуються	Не використувувалися	Не використовуються	Не використувувалися	Не використовуються

Отже, після проведення експерименту в електронних бібліотеках експериментальної групи доцільно провести моніторинг електронних бібліотек контрольної групи. Моніторинг здійснювався за аналогічними 12-ма показниками, що і для експериментальної групи.

Представимо дані за допомогою порядкової шкали (табл. 2.24.).

Таблиця 2.24.

**Ознаки критеріїв оцінювання функціонування та розвитку
електронних бібліотек контрольної групи в освітньому середовищі
вищого навчального закладу**

Критерії	ЕБ Донбаського державного технічного університету		ЕБ Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка		ЕБ Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучасва	
	Дані на 2011-2013 рр.	Дані на 2014 рік	Дані на 2011-2013 рр.	Дані на 2014 рік	Дані на 2011-2013 рр.	Дані на 2014 рік
p1	0	0	1	2	1	2
p2	0	1	0	1	0	1
p3	0	0	0	1	0	1
p4	0	0	1	1	0	1
п1	0	2	0	1	0	1
п2	0	1	0	0	0	1
п3	1	1	1	1	1	1
к1	0	0	0	0	0	0
к2	1	1	1	1	1	1
к3	0	0	0	0	0	0
сп1	1	1	0	0	0	0
сп2	0	2	0	0	0	0

Обчислимо Т-критерій Вілкоксона за допомогою програми PASW Statistics 18 (SPSS) (див. додаток Л) та порівняємо результати. Тож, як можна спостерігати з Додатку Л в жодній з електронних бібліотек контрольної групи немає значущої різниці у період на 2011–2013 роки та початок 2014 року.

На завершальному етапі дослідно-експериментальної роботи здійснено зіставлення змістовних елементів функційних компонентів системи, які використовувалися до та після впровадження системи управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ.

Результати аналізу динаміки використання змістовних елементів функційних компонентів системи на основі Т-критерію Вілкоксона до та після впровадження системи управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ представлено в таблиці 2.25.

Таблиця 2.25.

**Динаміка використання змістовних елементів системи управління
розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого
навчального закладу у ЕГ та КГ до та після проведення експерименту**

Ступінь використання	Абс./ %	ЕГ						КГ					
		ЕБ ₁		ЕБ ₂		ЕБ ₃		ЕБ ₄		ЕБ ₅		ЕБ ₆	
		До	Після	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після
Не використовується	абс.	10	0	10	0	8	3	9	6	8	5	9	4
	%	83,3	0,0	83,3	0,0	66,7	25,0	75,0	50,0	66,7	41,7	75,0	33,3
Використовується епізодично або перебуває на стадії адаптації	абс.	2	4	2	7	4	7	3	5	4	6	3	7
	%	16,7	33,3	16,7	58,3	33,3	58,3	25,0	41,7	33,3	50,0	25,0	58,3
Використовується постійно	абс.	0	8	0	5	0	2	0	1	0	1	0	1
	%	0,0	66,7	0,0	41,7	0,0	16,7	0,0	8,3	0,0	8,3	0,0	8,3

Порівняння результатів загального рівня використання змістовних елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ експериментальної й контрольної груп на початку й після закінчення експерименту представлено у вигляді діаграм (рис. 2.9.).

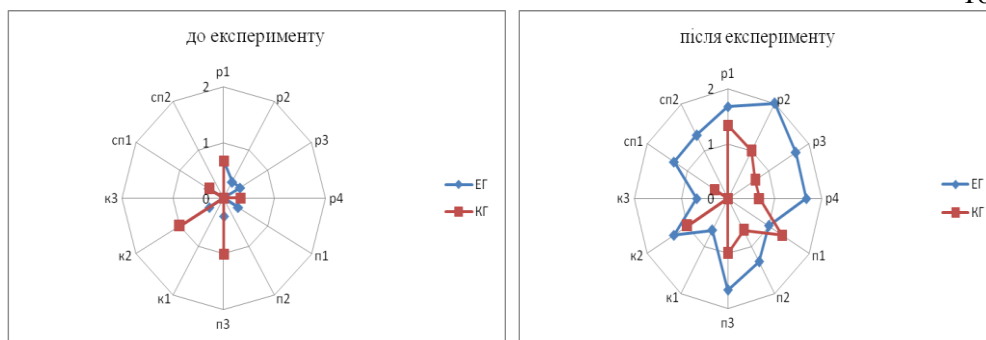

Рис. 2.9 Узагальнені результати порівняння використання змістовних елементів системи управління розвитком ЕБ в освітньому середовищі вищого навчального закладу у ЕГ та КГ до та після проведення експерименту

Результати табл. 2.25 та рис. 2.9 засвідчують, що після завершення формувального експерименту в експериментальній групі показники значно збільшилися. Дані, отримані під час експерименту в електронних бібліотеках, які входили до контрольної групи, демонструють, що показники змінилися, але в цілому відмінності не значущі. Порівняння розподілів експериментальних та контрольних груп бібліотек за ступенем використання елементів системи управління розвитком здійснювалося із використанням непараметричного критерію Вілкоксона в середовищі статистичного пакету SPSS. Розрахунки показали несуттєві відмінності між розподілами до експерименту (абсолютне значення $Z_{emp} = 0,531$, $p > 0,05$); та суттєві відмінності після експерименту ($Z_{emp} = 2,959$, $p < 0,01$), що дозволило встановити статистичну значущість результатів експериментальної роботи (додаток М).

Таким чином, функційні компоненти системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ сприяють:

- 1) розширенню видового складу контенту ЕБ;
- 2) використанню різнопланових веб-сервісів, послуг та способів роботи для підвищення ефективності надання інформаційних послуг;

3) удосконаленню системи оцінювання діяльності персоналу, залученого до функціонування та розвитку ЕБ, та підвищення кваліфікації працівників;

4) раціоналізації соціально-прогностичного забезпечення ЕБ.

До елементів, що сприяють розширенню видового складу електронної бібліотеки, належать використання відкритого електронного архіву (репозиторію), організація доступу через сайт ЕБ до міжнародних інформаційних баз даних, використання власно створених інформаційно-бібліографічних навігаторів по інтернет-ресурсах, використання автоматизованої системи моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки. До впровадження системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ в бібліотеках, де проводився експеримент, видовий склад інформаційних ресурсів складав бібліографічну інформацію в електронну каталогі та електронну базу даних повнотекстових документів (дипломні, магістерські, дисертаційні роботи та електронні копії друківаних видань) з доступом в локальній мережі навчального закладу. Після впровадження системи управління розвитком електронної бібліотеки в бібліотеці ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, частково в наукових бібліотеках Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка використовують відкриті електронні архіви. Зазначений елемент сприяє поповненню контенту ЕБ оригінальними електронними документами та забезпечує вільний доступ до них за допомогою мережі Інтернет, що є актуальним для віддалених користувачів. Використання репозиторію підвищує індекс цитування праць науково-педагогічних працівників та сприяє залученню результатів досліджень в науковий обіг.

Організація доступу через сайт ЕБ до міжнародних інформаційних баз даних та використання власно створених інформаційно-бібліографічних навігаторів по інтернет-ресурсах дозволяє студентам та викладачам

поглибити пошук необхідної інформації та підвищити свій рівень знань з профільних дисциплін, а електронній бібліотеці вийти на новий етап розвитку сучасної модернізованої бібліотечної системи.

Наступний змістовний елемент системи управління розвитком ЕБ – це використання автоматизованої системи моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки. Цей елемент системи входить до критеріїв оцінювання ефективності управління електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ та був впроваджений в наукові бібліотеки Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”. Така технологія дозволяє відслідковувати кількість відвідувачів і рівень їх зацікавленості, збирати різноманітну статистичну інформацію для того, щоб зробити висновок про якість інформаційних ресурсів і послуг, вдосконалювати процес розвитку ЕБ, враховуючи об’єктивну інформацію. Аналіз результатів, що надає автоматизована система моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки, дозволяє отримати об’єктивну картину окремих напрямків діяльності електронної бібліотеки, визначити шляхи її подальшого функціонування та розвитку.

До змістовних елементів, що сприяють розширенню традиційних послуг електронної бібліотеки належить впровадження системи інтеграції університетських наукових видань в міжнародні інформаційні системи. Основним призначенням запропонованого елемента системи управління розвитком електронної бібліотеки є сприяння зростанню популярності ВНЗ шляхом представлення його наукової продукції у глобальній мережі Інтернет.

Використання бібліотечних блогів та професійних спільнот в соціальних мережах експериментальних електронних бібліотек, зокрема блог відділу інформаційних технологій та комп’ютерного забезпечення Наукової бібліотеки ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка” – це ефективний інструмент

міжпрофесійного спілкування, що сприяє професійному зростанню і вдосконаленню, дає можливість самовираження, стимулюючий творчу активність.

Також суттєвим позитивним змінам сприяє проведення семінарів-практикумів з формування інформаційної компетентності для молодих науковців та аспірантів засобами ІКТ. За рахунок впровадження цього компоненту системи всіма електронними бібліотеками експериментальної групи підвищено якість підготовки науково-педагогічних працівників та підвищено здатність ефективно використовувати інформаційні ресурси і засоби ІКТ, а також застосовувати їх у своїй науково-дослідній діяльності.

Підсистема кадрового забезпечення розвитку електронної бібліотеки передбачає використання автоматизованої системи оцінювання діяльності персоналу, залученого до функціонування та розвитку електронної бібліотеки. Такий змістовний елемент системи управління розвитком електронної бібліотеки суттєво впливає на її ефективність та конкурентоспроможність. В електронних бібліотеках експериментальної групи зазначена форма оцінювання діяльності працівників знаходиться на стадії впровадження, надалі планується технічне налагодження відповідної автоматизованої системи та її корегування згідно з посадовими обов'язками, видами виконуваних робіт та ступенем відповідальності співробітників електронної бібліотеки.

Наступним елементом системи управління розвитком є проведення внутрішніх семінарів-тренінгів працівників з вивчення сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій. Така форма підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців, залучених до забезпечення функціонування та розвитку електронної бібліотеки, дає відчутний результат за незначних фінансових витрат і належить до розряду проблемного навчання. Семінари-тренінги сприяють удосконаленню професійних знань, навичок і вмінь працівників щодо теорії та методики інноваційної діяльності в бібліотеках відповідно до нових досягнень в галузі ІТ-технологій та

бібліотечної справи. Завданням семінарів-тренінгів є оцінка масштабів і стану інноваційної діяльності бібліотеки, виявлення проблем, що перешкоджають процесу ефективних змін у бібліотеці; надання можливостей визначення шляхів та інструментів для здійснення змін, спрямованих на ефективне управління розвитком ЕБ в освітньому середовищі ВНЗ.

До проведення експерименту у системі підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців електронної бібліотеки використовувались модернізовані та наповнені новим змістом традиційні форми підвищення кваліфікації (курси, семінари, науково-практичні конференції, практикуми). Реалізація саме дистанційного навчання свідчить про підвищення якості та ефективності процесу підготовки та підвищення кваліфікації працівників електронної бібліотеки до забезпечення її функціонування та розвитку. Одним із основних завдань дистанційної форми підвищення кваліфікації є впровадження ІКТ у роботу персоналу електронної бібліотеки, формування вмінь використання новітніх освітніх та інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Тож, дистанційна форма організації навчального процесу підвищення кваліфікації бібліотекарів з широким застосуванням у навчанні сучасних інформаційних технологій та мережі Інтернет дозволяє з практичної точки зору вдосконалити їх освітній рівень та професійну підготовку внаслідок поглиблення, розширення та оновлення загальнонаукових та спеціальних знань і вмінь; розвинути інформаційну культуру фахівців електронної бібліотеки на базі широкого застосування у професійній діяльності сучасних інформаційних, комп'ютерних та телекомунікаційних технологій.

Останніми функційними компонентами системи, що сприяють раціоналізації соціально-прогностичного забезпечення електронної бібліотеки є використання засобів Веб 2.0. для просування електронної бібліотеки та використання соціальних закладок на її сайті. Аналіз електронних бібліотек ВНЗ Луганського національного університету імені

Тараса Шевченка, Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка показав, що подібні технології активно впроваджуються та допомагають доносити інформацію до користувачів у дуже зручний спосіб, а також виступати як інструмент соціального маркетингу електронної бібліотеки ВНЗ в інформаційному просторі.

Системні дії в запропонованих напрямках роботи дозволять виробити єдину концепцію успішного позиціонування електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ. Результати роботи бібліотечних установ у віртуальному середовищі з часом повинні бути глибше проаналізовані для вироблення планів подальшого розвитку бібліотечних послуг.

Таким чином, ефективність системи управління розвитком електронної бібліотеки впливає на ефективність функціонування та розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ. Проте, вплив зазначених змістовних елементів системи, організованих засобами інформаційно-комунікаційних технологій, є опосередкованими. На ефективність функціонування та розвитку електронної бібліотеки впливають інші чинники такі як, нормативно-правове, матеріально-технічне, організаційне забезпечення електронної бібліотеки. Зазначений перелік залежить від типу і функціональних можливостей бібліотеки ВНЗ і від обсягу функцій, які виконує електронна бібліотека в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу.

Тож, впровадження розробленої системи управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ сприятиме більш ефективній реалізації головних функцій електронної бібліотеки: сприяння навчальному та науково-дослідницькому процесу, підвищення індексу цитування праць викладачів і співробітників, формування високого міжнародного рейтингу університету.

Висновки до розділу 2

На основі розроблених критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки було здійснено аналіз стану управління розвитком електронних бібліотек в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ на сучасному етапі.

Здійснений аналіз рівнів ефективності управління розвитком електронної бібліотеки здійснювалася шляхом: вивчення думок експертів щодо ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ; вивчення досвіду управлінської діяльності та аналізу документації з розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ; визначення неефективних і недостатніх елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ. Остаточне рішення про віднесення до низького, середнього або високого рівня управління розвитком електронної бібліотеки приймалося за результатами підрахунку абсолютних та кумулятивних частот.

Зосереджено увагу на практичній діяльності управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ.

Узагальнені результати аналізу стану управління розвитком електронних бібліотек в освітньому середовищі ВНЗ України на сучасному етапі, дозволили зробити висновок про доцільність розроблення системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ.

Аналіз результатів наукових досліджень різних авторів та результати наших спостережень дали нам змогу висунути концептуальні положення щодо розробки системи управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ, а саме:

- управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ повинно мати системний характер;
- для побудови системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ необхідно визначити реальний стан і тенденції

розвитку електронних бібліотек;

– забезпечити динамічний розвиток електронної бібліотеки можна за умов здійснення систематичного аналізу управлінської діяльності, що передбачає розробку критеріїв, показників та оцінку ефективності управління розвитком електронної бібліотеки, засобом автоматизованої системи моніторингу;

– система управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ складає певну послідовність управлінських процесів, зумовлену загальною логікою управлінської діяльності та особливостями розвитку цього середовища;

– ефективна система управління розвитком електронної бібліотеки передбачає високий рівень взаємодії керівної та керованої підсистеми;

– необхідною умовою ефективного розвитку електронної бібліотеки є високий рівень стратегічного та тактичного планування розвитку електронної бібліотеки;

– необхідною умовою ефективного розвитку електронної бібліотеки є високий рівень професіоналізму та мотивації персоналу, який буде залучений до розвитку електронної бібліотеки;

– ефективне управління розвитком електронної бібліотеки неможливе без застосування сучасних інформаційних технологій, які постійно змінюються та вдосконалюються.

Основою моделювання системи управління розвитком електронної бібліотеки є створення нормативно-правового, кадрового, матеріально-фінансового, соціально-прогностичного, організаційного забезпечення розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ та системи ресурсів та послуг, які вона надає. Завдяки визначенню складників управлінського процесу виокремлено найбільш дієві елементи розвитку електронної бібліотеки, що визначають сам процес та його результат.

У системі управління розвитком електронної бібліотеки виділено структурні та функційні компоненти. До структурних компонентів системи

управління розвитком електронної бібліотеки віднесено мету системи, зміст, об'єкт системи, суб'єкт системи. До функційних компонентів належать такі складові: інформаційні ресурси електронної бібліотеки; інформаційні послуги, які надає електронна бібліотека; кадрове та соціально-прогностичне забезпечення електронної бібліотеки. Зовнішніми компонентами для системи є адміністрація ВНЗ, директор бібліотеки, адміністратор електронної бібліотеки, які своїми вхідними діями впливають на її функціонування та розвиток.

У ході проведення формувального експерименту було здійснено порівняння змістовних елементів, які використовувалися до впровадження системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ та після.

У КГ показники використання елементів запропонованої системи змінилися не суттєво, а аналіз результатів в електронних бібліотеках ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка показав помітні значущі відмінності. Використання Т-критерію Вілкоксона дозволило встановити статистичну значущість результатів експериментальної роботи.

На підставі аналізу експериментальних даних доведено, що впроваджена в бібліотеках ВНЗ система управління розвитком електронної бібліотеки сприятиме підвищенню ефективності управлінської діяльності та розвитку електронної бібліотеки.

Хід дослідження та основні результати, отримані у другому розділі, опубліковані в роботах [149; 300; 301; 302; 303; 304; 305].

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та розв'язання наукової проблеми управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ, що полягає в теоретичному обґрунтуванні та впровадженні системи управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ.

1. Аналіз стану дослідженості проблеми засвідчив, що тенденції розвитку вітчизняної освіти значною мірою зумовили необхідність змін і у вищій школі в цілому, і в її окремих ланках. Перед бібліотекою ВНЗ, яка є центром інформаційного забезпечення навчально-виховного й наукового процесів, постає об'єктивна необхідність модернізації її діяльності, переосмисленні завдань та напрямів розвитку. Тому невід'ємним складником інформаційно-освітнього середовища сучасного ВНЗ є електронна бібліотека, яка розглядається як інформаційно-бібліотечна система, що включає електронний фонд документів, який організовано згідно з відповідною методикою, та має чітко визначену мету, цільове призначення й обслуговує локальних і віддалених користувачів.

Аналіз досліджень електронних бібліотек ВНЗ дозволив визначити основні проблеми їх створення в Україні. Доведено, що у розглянутих дослідженнях залишається невирішеним питання, яке б висвітлювало загальну картину розвитку електронної бібліотеки як елементу інформаційно-освітнього середовища ВНЗ. Показано, що забезпечити такий розвиток покликане саме управління її діяльністю, яке здійснюватиметься на наукових засадах.

2. Міждисциплінарний контекст аналізу базових понять „управління”, „розвиток” та „електронна бібліотека” вказував на їхню складність і різні підходи до їх визначення. Ураховуючи узагальнення визначень понять,

з'ясовано, що управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ є багатоаспектним процесом.

Аналіз теорій та концепцій у руслі досліджуваної проблеми дозволив дійти висновку, що „управління розвитком електронної бібліотеки” – це складова частина діяльності суб'єктів управління електронною бібліотекою, що спрямована на неперервне підвищення її інформаційного потенціалу та ефективності його використання шляхом створення сукупності нормативно-правового, кадрового, матеріально-фінансового, соціально-прогностичного, організаційного забезпечення засобами сучасних ІКТ.

Виявлено, що теоретичним підґрунтям процесу управління розвитком електронної бібліотеки є концепція створення умов, яка передбачає діяльність керівної підсистеми, спрямованої на створення нормативно-правових, кадрових, матеріально-фінансових, соціально-прогностичних, організаційних умов, необхідних для нормального функціонування та розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

3. Розроблено критерії та показники оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки, які було визначено за таким алгоритмом: складення переліку усіх можливих критеріїв оцінювання управління розвитком електронної бібліотеки на основі аналізу наукової літератури з проблеми дослідження та сутності управління розвитком електронної бібліотеки; уточнення з наданого переліку найбільш суттєвих ознак управління розвитком електронної бібліотеки шляхом опитування експертів.

Доведено, що до найбільш значущих критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки належить стан: нормативно-правового забезпечення розвитку електронної бібліотеки; кадрового забезпечення розвитку електронної бібліотеки; матеріально-фінансового забезпечення розвитку електронної бібліотеки; ресурсів та послуг електронної бібліотеки; соціально-прогностичної забезпеченості

розвитку електронної бібліотеки; організаційного забезпечення розвитку електронної бібліотеки.

Згідно з представленими критеріями схарактеризовано низький, середній, високий рівні управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ.

4. На основі розроблених критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки було здійснено аналіз стану управління розвитком електронних бібліотек в освітньому середовищі ВНЗ України на сучасному етапі. Здійснений аналіз рівнів ефективності управління розвитком електронної бібліотеки було реалізовано шляхом: вивчення думок експертів щодо ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ; вивчення досвіду управлінської діяльності та аналізу документації з розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ; визначення неефективних і недостатніх елементів системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ.

Констатувальний етап експериментальної роботи засвідчив переважно низький і середній рівень управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ.

Так, аналіз нормативно-правових документів в ході дослідження свідчить про високий рівень нормативно-правового забезпечення електронних бібліотек зазначених ВНЗ.

Аналіз стану управління електронних бібліотек за критерієм „матеріально-фінансове забезпечення розвитку електронної бібліотеки” та критерієм „соціально-прогностична забезпеченість розвитку електронної бібліотеки” відповідає середньому рівню управління розвитком електронної бібліотеки.

Проте аналіз управління розвитком електронних бібліотек за критерієм „кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки” засвідчив низький рівень створення кадрових умов, які забезпечують функціонування та розвиток електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ. Стан управління електронною бібліотекою за критерієм „Ресурси та послуги, що

надає електронні бібліотеки” та критерієм „організаційне забезпечення розвитку електронної бібліотеки” електронні бібліотеки ВНЗ знаходиться також на низькому рівні.

Узагальнення результатів констатувального етапу експерименту дозволив зробити висновок про доцільність розроблення системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ.

5. З урахуванням основних положень системного, синергетичного та інформатичного підходів розроблено систему управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ, у якій виокремлено структурні (мету, зміст, об’єкт та суб’єкт) та функційні компоненти. До структурних компонентів системи управління розвитком електронної бібліотеки віднесемо мету системи, зміст, об’єкт системи, суб’єкт системи. До функційних компонентів належать такі складові: інформаційні ресурси електронної бібліотеки; інформаційні послуги, які надає електронна бібліотека; кадрове та соціально-прогностичне забезпечення електронної бібліотеки. Зовнішніми компонентами для системи є адміністрація ВНЗ, директор бібліотеки, адміністратор електронної бібліотеки, які своїми вхідними діями впливають на її функціонування та розвиток.

Визначено такі підсистеми: інформаційні ресурси електронної бібліотеки, інформаційні послуги електронної бібліотеки, кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки, соціально-прогностичне забезпечення розвитку електронної бібліотеки, орієнтовані на використання сучасних ІКТ в усіх напрямках функціонування електронної бібліотеки вищого навчального закладу, неперервне вдосконалення системи ресурсів та послуг електронної бібліотеки відповідно до розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та потреб локальних і віддалених користувачів та використання критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу, зокрема засобами автоматизованої системи моніторингу.

Особливістю пропонованої системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ є те, що засоби інформаційно-комунікаційних технологій охоплюють всі функційні компоненти розвитку електронної бібліотеки та сприяють більш ефективній їх реалізації.

Згідно із завданнями дослідження розроблено „Інформаційно-пошуковий навігатор інтернет-ресурсів психолого-педагогічного напрямку”, комп'ютерну програму „Система моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки вищого навчального закладу”, методичні рекомендації для фахівців бібліотек щодо інтеграції наукових публікацій до міжнародного наукового інформаційного простору, програму та інформаційно-методичне забезпечення курсів підвищення кваліфікації для фахівців бібліотеки, зокрема електронної бібліотеки в дистанційному форматі.

б. У ході експерименту доведено ефективність системи управління розвитком електронної бібліотеки. Моніторинг застосування елементів системи у функціонуванні цих електронних бібліотек здійснювався за 12-ма показниками обраних критеріїв.

Зіставлення даних двох вимірів до та після експерименту відбувалося із використанням непараметричного критерію Вілкоксона, використання якого дозволило встановити статистичну значущість результатів експериментальної роботи. Аналіз отриманих результатів, зіставлення результатів констатувального та формувального етапів експерименту підтвердили, що ефективність управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ підвищилася внаслідок упровадження системи управління розвитком електронної бібліотеки ВНЗ закладу засобами ІКТ.

Дисертаційна робота не вичерпує всіх аспектів проблеми дослідження. Перспективними напрямками подальшого вивчення та впровадження в практику роботи електронної бібліотеки в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ сучасних методів управління є розробка теоретичних та методичних засад використання цифрових колекцій, технологій

електронного обслуговування, комплексів дистанційних бібліотечно-інформаційних послуг і веб-сервісів (віртуальних читальних залів, особистих віртуальних кабінетів читачів, інтерактивних інформаційних служб); упровадження мобільних технологій – QR-кодів, мобільних додатків, СМС-бібліотек.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдрахманова М. В. Электронная библиотека вуза: создание и перспективы развития / М. В. Абдрахманова // Формирование фонда библиотек в условиях развития электронных информационных технологий. – Новосибирск, 2012. – С. 69–71.
2. Абросимов А. Г. Информационно-образовательная среда учебного процесса в вузе : монография / А. Г. Абросимов ; М-во образования и науки Рос. Федерации, Самар. гос. экон. акад. – М. : Образование и информатика, 2004. – 254 с. : ил.
3. Абросимов А. Г. Развитие информационно-образовательной среды высшего учебного заведения на основе информационных и телекоммуникационных технологий : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Абросимов Александр Григорьевич. – М., 2005. – 261 с.
4. Адаменко Е. В. Математические методы в психологии и педагогике : учеб. пособие / Е. В. Адаменко ; М-во образования и науки Украины, Луган. нац. пед. ун-т им. Тараса Шевченко. – Луганск : Альма-матер, 2008. – 93 с.
5. Адаменко О. В. Використання нових інформаційних технологій – необхідна умова входження вишів України у світовий освітній простір / Адаменко О. В. // Освіта Донбасу. – 2007. – № 5/6. – С. 5–9.
6. Адаменко О. В. Розвиток інформаційно-освітнього середовища як необхідна умова вирішення завдань професійної підготовки у вищій школі / О. В. Адаменко, Л. Ф. Панченко // Наук. пр. Донецького нац. техн. ун-ту. Сер. Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк, 2008. – С. 163–165.
7. Айламазян А. К. Информатика и теория развития / А. К. Айламазян, Е. В. Стась; отв. ред. Н. Н. Моисеев; АН СССР, Ин-т прогр. систем. – М. : Наука, 1989. – 172, [2] с
8. Андреев А. А. Проблемы педагогики в современных информационно-образовательных средах [Электронный ресурс] / Андреев Александр

Александрович. – Режим доступа: <http://ito.edu.ru/2002/I/1/I-1-251.html>. – Дата обращения: 04.08.2017.

9. Андреев А. А. Прикладная философия открытого образования: пед. аспект / А. А. Андреев, В. И. Солдаткин. – М.: МГОПУ, 2002. – 168 с.
10. Антопольский А. Б. Электронные библиотеки: события и тенденции / А. Б. Антопольский // Библиотечные, музейные, архивные учреждения в век электронных коллекций и библиотек : материалы VI науч.-практ. семинара „Электронные ресурсы библиотек, музеев, архивов”, 28–29 окт. 2010 г., Санкт-Петербург. – СПб., 2010. – С. 8–16.
11. Антопольский А. Б. Электронные библиотеки: принципы создания : науч.-метод. пособие / А. Б. Антопольский, Т. В. Майстрович. – М. : Либерей-Бибинформ, 2007. – 288 с.
12. Антопольский А. Б. Электронные библиотеки: события и тенденции / А. Б. Антопольский // Электронные ресурсы библиотек, музеев, архивов. – СПб, 2014. – С. 16–27.
13. Асаул А. Н. Управление высшим учебным заведением в условиях инновационной экономики / А. Н. Асаул, Б. М. Капаров ; под. ред. А. Н. Асаула. – СПб. : Гуманистика, 2007. – 280 с.
14. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом : (опыт системного исследования) / В. Г. Афанасьев. – 2-е изд., доп. – М. : Политиздат, 1973. – 392 с.
15. Афанасьєва К. О. Правові аспекти функціонування електронних бібліотек / К. О. Афанасьєва // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2008. – № 2. – С. 45–49.
16. Баздырева Т. В. Наполнение контента электронно-библиотечной системы / Т. В. Баздырева, Е. Б. Контарёва // Формирование фонда библиотек в условиях развития электронных информационных технологий. – Новосибирск, 2012. – С. 115–120.
17. Баркова О. В. Організація і технологія формування електронної бібліотеки : [наук.-практ. семінар, НПБ України, 20 трав. 2009 р.]

- / О. В. Баркова // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія.* – 2009. – № 3. – С. 86–87.
18. Баркова О. В. Технологічні засади формування інформаційних ресурсів універсальної електронної бібліотеки : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 „Інформаційні технології” / Баркова Ольга Валентинівна ; Ін-т проблем реєстрації інформації НАН України. – К., 2013. – 25 с.
19. Башун О. Комп’ютерні програми для створення електронних бібліотек / О. Башун // *Бібл. форум України.* – 2012. – № 1. – С. 28–33.
20. Беззуб І. Електронні бібліотеки в сучасній освіті / І. Беззуб // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського.* – 2015. – Вип. 41. – С. 479–495.
21. Биков В. Ю. Автоматизовані інформаційні системи єдиного інформаційного простору освіти і науки / В. Ю. Биков // *Збірник наукових праць Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини* / гол. ред. М. Т. Мартинюк. – Умань, 2008. – Ч. 2. – С. 47–56.
22. Биков В. Ю. Відкрита освіта в Єдиному інформаційному освітньому просторі / В. Ю. Биков // *Пед. дискурс : зб. наук. пр.* / гол. ред. І. М. Шоробура. – Хмельницький, 2010. – Вип. 7. – С. 30–34.
23. Биков В. Ю. Концептуальні засади інформатизації бібліотек освітянської галузі України / В. Ю. Биков, П. І. Рогова, Ю. І. Артемов // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія.* – 2004. – № 4. – С. 44–47.
24. Биков В. Ю. Підвищення значущості інформаційно-комунікаційних технологій в освіті України / В. Ю. Биков // *Педагогіка і психологія.* – 2009. – № 1. – С. 28–33.
25. Біла Л. Освітянські бібліотеки у дзеркалі статистики / Людмила Біла, Анна Копилова // *Вісн. Кн. палати.* – 2013. – № 3. – С. 20–23.
26. Білий Л. Г. Організаційно-педагогічні основи управління вищим навчальним закладом недержавної форми власності : дис. ... канд. пед.

- наук : 13.00.01 / Білий Леонід Григорович ; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2007. – 246 с.
27. Білоусова Л. І. Інтернет-ресурси для освіти / Л. І. Білоусова. – К. : Шк. світ, 2013. – 128 с.
28. Боброва Е. И. Информационно-коммуникационные технологии в деятельности библиотеки вуза : монография / Е. И. Боброва ; М-во культуры Рос. Федерации, Кемеров. гос. ун-т культуры и искусств. – Кемерово : Изд-во КемГУКИ, 2010. – 155 с. : ил., табл.
29. Боброва Е. И. Информационно-коммуникационные технологии в деятельности библиотеки вуза : дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / Боброва Елена Ивановна. – Кемерово, 2007. – 251 с. : ил.
30. Божко Н. Организация управленческой деятельности в библиотеке / Н. Божко // Бібл. форум України. – 2009. – № 1. – С. 30–34.
31. Болдырев П. А. Технология управления электронными ресурсами библиотеки в информационной образовательной среде вуза / П. А. Болдырев // Библиотековедение. – 2014. – № 4. – С. 36–40.
32. Бочаров Б. Особливості формування фонду електронної бібліотеки вищого навчального закладу / Б. Бочаров, М. Воеводіна, І. Рябченко // Вісн. Кн. палати. – 2006. – № 12. – С. 37–38.
33. Брофи П. Оценка деятельности библиотек: принципы и методы = Measuring Librari Performance: principle sand techniques / Питер Брофи. – 2-е изд., стер. – М. : Омега-Л, 2010. – 357 с.
34. Брюховецкий В. Б. Организационно-педагогические условия управления развитием профессионального лица : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Брюховецкий Вячеслав Борисович. – СПб., 2003. – 173 с.
35. Буданов В. Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и в образовании / В. Г. Буданов ; РАН, Ин-т философии. – 2-е изд., испр. – М. : ЛКИ, 2008. – 232 с.
36. Букіна В. М. Система технологій : опорний конспект лекцій / уклад. В. М. Букіна. – К. : КНТЕУ, 2006. – 40 с.

37. Булах Т. Розмежування понять „електронна”, „цифрова”, „віртуальна” та „гібридна” бібліотека / Т. Булах // Шк. б-ка. – 2007. – № 5. – С. 75.
38. Булычева О. С. Электронные библиотеки : перспективы и риски развития / О. С. Булычева, О. В. Сютюренко // Интегрированные цифровые ресурсы: организационно-технологические и научно-методические основы развития : сб. науч. тр. – СПб, 2015. – С. 52–64.
39. Бургер И. П. Организационная структура вузовской библиотеки в условиях формирования информационного общества : дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / Бургер Ирина Петровна. – Новосибирск, 2001. – 270 с.
40. Василів В. Особливості інформатизації системи управління ВНЗ в умовах трансформації вищої освіти України / Володимир Василів, Руслан Костюкевич // Вища шк. – 2011. – № 11. – С. 39–49.
41. Василькова В. В. Порядок и хаос в развитии социальных систем : синергетика в теории социальной самоорганизации / В. В. Василькова. – СПб. : Лань, 1999. – 480 с.
42. Вершинин М. И. Проблемы создания электронного каталога в научных библиотеках : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 05.25.03 „Библиотековедение, библиографоведение и книговедение”/ Вершинин Михаил Иосифович. – СПб., 2002. – 22 с.
43. Вершинин М. И. Теория и методология создания электронного каталога в библиотеке : автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук : спец. 05.25.03 „Библиотековедение, библиографоведение и книговедение”/ Вершинин Михаил Иосифович. – СПб., 2008. – 35 с.
44. Вершинина Л. П. Совершенствование деятельности вузовской библиотеки на основе процессуального подхода / Л. П. Вершинина, Т. С. Ландер // Науч. и техн. б-ки. – 2007. – № 4. – С. 56–64.
45. Вигурский К. В. Что такое электронная библиотека? [Электронный ресурс] / К. В. Вигурский. – Режим доступа: <http://rd.feb-web.ru/library.htm>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 25.03.12.

46. Вилегжаніна Т. Національна електронна бібліотека України: мрія чи реальність? / Т. Вилегжаніна // Бібл. планета. – 2010. – № 3. – С. 4–5.
47. Височина М. В. Аналіз методів оцінювання ефективності управління діяльністю підприємства / Височина М. В. // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 161. – С. 86–89.
48. Виттен И. Программное обеспечение процесса формирования электронной библиотеки / И. Виттен // Науч. и техн. б-ки. – 2004. – № 9. – С. 52–57.
49. Вища освіта в Україні : навч. посіб. / за ред. В. Г. Кременя, С. М. Ніколаєнка. – К. : Знання, 2005. – 327 с.
50. Вища педагогічна освіта України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Луганська область / авт. кол.: Курило В. С., Хриков Є. М., Ваховський Л. Ц. та ін. ; за заг. ред. В. С. Курила. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. – 290 с.
51. Вінічук І. Інформаційно-комунікативні технології як засіб удосконалення бібліотечної системи України в умовах становлення інформаційного суспільства / І. Вінічук // Бібл. вісн. – 2012. – № 3. – С. 8–15.
52. Воронина Е. П. Интеграция электронных ресурсов в образовательный процесс вуза : преподаватели и студенты как пользователи электронной библиотеки / Е. П. Воронина // Электронные ресурсы: от издателей к читателям : материалы Всерос. науч.-практ. конф., Рос. нац. б-ка, Санкт-Петербург, 28 марта – 1 апреля 2011 г. / сост. Т. В. Петрусенко, И. В. Эйдемиллер ; отв. ред. Н. О. Тихонова. – СПб., 2012. – С. 98–99.
53. Воскобойникова-Гузева Е. В. Модернизационные модели развития библиотек / Е. В. Воскобойникова-Гузева // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – 2012. – Вып. 10. – С. 103–115.

54. Вохрышева М. Г. Процесс развития современных библиотек с позиции синергетики / Вохрышева М. Г., Кузьмишина Т. М. // Науч. и техн. б-ки. – 2003. – № 6. – С. 4–13.
55. Впровадження інформаційних технологій у системі вищої освіти // Вища освіта в Україні : навч. посіб. / за ред. В. Г. Кременя, С. М. Николаєнка. – К., 2005. – С. 176–201.
56. Гаєвський Б. А. Основи науки управління : навч. посіб. / Б. А. Гаєвський. – К. : МАУП, 1997. – 112 с.
57. Гайтудинова И. Х. Опыт создания системы библиотечно-информационного сопровождения обучения в вузе / И. Х. Гайтудинова // Информ. бюл. Рос. библ. ассоциации. – 2012. – № 65. – С. 77–80.
58. Гениева Е. Ю. Виртуальная библиотека – символ открытого общества / Е. Ю. Гениева // Библиография. – 1996. – № 4. – С. 3–5.
59. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века / Б. С. Гершунский. – М. : Пед. о-во России, 2002. – 508, [3] с.
60. Гипо И. Н. Квалиметрия качества библиотечного обслуживания / И. Н. Гипо // Науч. и техн. б-ки. – 2009. – № 9. – С. 28–40.
61. Гласс Дж. Статистические методы в педагогике и психологии / Гласс Дж. и Стэнли Дж. ; общ. ред. Ю. П. Адлера ; послесл. Ю. П. Адлера и А. Н. Ковалева. – М. : Прогресс, 1976. – 495 с.
62. Глухов В. А. Исследование, разработка и построение системы электронной доставки документов в библиотеке : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. техн. наук : спец. 05.25.05 „Информационные системы и процессы, правовые аспекты информатики” / Глухов В. А. – Новосибирск, 2000. – 18 с.
63. Гончаров М. А. Основы менеджмента в образовании : учеб. пособие для студентов высших учебных заведений / М. А. Гончаров. – 2-е изд., стер. – М. : Кнорус, 2008. – 480 с.
64. Гордійчук Г. Використання освітнього інформаційного середовища навчального закладу як засобу підвищення якості професійної

- підготовки / Г. Гордійчук // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2008. – № 4. – С. 149–155.
65. Горобець Д. В. Організаційно-педагогічні умови управління розвитком педагогічного коледжу : дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.06 / Горобець Данило Валентинович ; Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2010. – 295 с.
66. Грибков Д. Н. Региональные электронные информационные ресурсы культурно-образовательной сферы: методологические проблемы интеграции : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 05.25.03 „Библиотековедение, библиографоведение и книговедение” / Грибков Дмитрий Николаевич. – М., 2008. – 23 с.
67. Грищенко Т. Наукова бібліотека в інформаційно-освітньому просторі вищого навчального закладу. Аспекти інтегральної взаємодії / Т. Грищенко, Н. Етенко // Вища шк. – 2011. – № 1. – С. 59–66.
68. Грузнова Е. Б. Электронные ресурсы национальной библиотеки как составная часть информационно-образовательного пространства / Е. Б. Грузнова // Науч. и техн. б-ки. – 2005. – № 4. – С. 39–43.
69. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : навч. посіб. для студ. пед. ВНЗ і слухачів ін-тів післядиплом. освіти / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Вінниця : Планер, 2005. – 366 с.
70. Гушко С. В. Управлінські інформаційні системи : навч. посіб. / Гушко С. В., Шайкан А. В. – Л. : Магнолія 2006, 2010. – 318 с.
71. Давидова І. О. Електронні бібліотеки: правові засади функціонування в Україні / Давидова І. О. // Імперативи розвитку електронних бібліотек: pro et contra [Електронний ресурс] = Imperatives of the Electronic Libraries Development: pro et contra : матеріали міжнар. веб-конф., Україна, м. Харків, 27 берез. 2014 р. – Х., 2014. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/method_mg/mfiles/201410_method/imperatives.pdf. – Назва з екрану. – Дата звернення: 22.10.16.

72. Даниленко Л. І. Моделювання в теорії та практиці управління освітніми організаціями / Л. І. Даниленко // Освітній менеджмент : навч. посіб. – К., 2003. – С. 38–46.
73. Денисенко С. М. Психолого-педагогічні засади проектування мультимедійного контенту електронних освітніх ресурсів для вищого навчального закладу : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.10 „Інформаційно-комунікаційні технології в освіті” / Денисенко Світлана Миколаївна ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. – К., 2013. – 20 с. : рис., табл.
74. Дзьобань О. П. Інформаційно-освітнє середовище: до проблеми концептуалізації феномену / О. П. Дзьобань // Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Сер.: Філософія, філософія права, політологія, соціологія . – 2013. – № 3. – С. 3–11.
75. Дікунова О. А. Інформаційне забезпечення освітньо-наукової діяльності вищого навчального закладу / О. А. Дікунова // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України імені В. О. Сухомлинського. – К., 2012. – Вип. 3. Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи. – С. 52–60.
76. Дригайло В. Г. Основы управления библиотекой высшего учебного заведения : науч.-практ. пособие / В. Г. Дригайло, Е. В. Башун, В. Н. Вольнец. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : ЛИБЕРЕЯ, 2004. – 328 с.
77. Дригайло В. Г. Основы организации работы библиотеки вуза : науч.-практ. пособие / В. Г. Дригайло. – М. : ЛИБЕРИЯ-БИБИНФОРМ, 2007. – 624 с.
78. Дригайло В. Г. Проблеми управління бібліотекою університету в сучасному періоді / В. Г. Дригайло. – Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/konf-2011t/101.pdf. – Загл. с екрана. – Дата звернення: 09.12.16.

79. Друкер П. Ф. Эффективное управление / Питер Друкер; [пер. с англ. М. Котельниковой]. – М. : АСТ Астрель, 2004. – 284,[1] с.
80. Дубай С. С. Исследование эффективности использования электронной библиотеки Белорусского государственного медицинского университета / С. С. Дубай, Е. С. Тенюшко // Науч. и техн. б-ки. – 2011. – № 10. – С. 21–26.
81. Дубовий В. Вища школа і бібліотека: встановлення корпоративних відносин / В. Дубовий, А. Безмошук // Бібл. планета. – 2006. – № 2. – С. 26–27.
82. Еббот К. Визначення якості роботи у сфері бібліотечних та інформаційних послуг / Крістін Еббот ; ред. Сильвія П. Уебб. – Лондон : Асліб, [1994]. – 72 с.
83. Економічна енциклопедія : у 3 т. / редкол.: Б. Д. Гаврилишин та ін. ; відп. ред. С. В. Мочерний. – К. : Академія, 2000– . – Т. 3 : П (поручництво) – Я (японський центр продуктивності). – 2002. – 952 с.
84. Електронні бібліотечні інформаційні системи наукових і навчальних закладів : колективна монографія / [О. М. Спірін, С. М. Іванова, О. В. Новицький та ін. ; за наук. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна] ; Нац. акад. пед. наук України. Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. – К. : Пед. думка, 2012. – 175 с.
85. Елисина Е. Ю. Обеспечение доступа к электронным документам в библиотеках: теория и практика : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 05.25.03 „Библиотековедение, библиографоведение и книговедение” / Елисина Елена Юрьевна. – М., 2008. – 17 с.
86. Енциклопедія освіти / редкол.: В. Г. Кремень (голов. ред.) та ін. ; АПН України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
87. Еременко Т. В. Вузовская библиотека в современной информационно-образовательной среде : опыт сравнительного библиотековедческого

- исследования : дис. ... д-ра пед. наук : 05.25.03 / Еременко Татьяна Вадимовна. – М., 2004. – 421 с. : ил.
88. Еременко Т. В. Электронные и вузовские библиотеки: терминологические проблемы как проблемы стратегии информатизации библиотечной деятельности / Т. В. Еременко // Вестн. Моск. гос. ун-та культуры и искусств. – 2003. – № 4. – С. 129–137.
89. Есина Л. Сетевые ресурсы в удалённом доступе / Л. Есина // Библиотека. – 2012. – № 2. – С. 53–56.
90. Євтодюк А. В. Синергетичні засади моделювання освітніх систем : дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.03 / Євтодюк Антоніна Володимирівна ; Ін-т вищої освіти акад. пед. наук України. – К., 2002. – 198 с.
91. Єльнікова Г. В. Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Єльнікова Галина Василівна. – Луганськ, 2005. – 443 с.
92. Єльнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : монографія / Г. В. Єльнікова. – К. : ДАККО, 1999. – 178 с.
93. Жабко Е. Д. Справочно-библиографическое обслуживание в электронной среде : автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук : спец. 05.25.03 „Библиотековедение, библиографоведение и книговедение” / Е. Д. Жабко. – СПб., 2007. – 32 с.
94. Жаворонков В. Д. Электронная библиотека в системе высшего учебного заведения / Жаворонков В. Д., Подчиненнов И. Е., Сыромятников В. Н. // Педагогическая информатика. – 2001. – № 1. – С. 65–72.
95. Желай О. Електронні бібліотеки як складова інформатизації українського суспільства / О. Желай // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2008. – Вип. 21. – С. 152–163.
96. Жук Ю. О. Теоретико-методологічні проблеми формування інформаційного освітнього простору України [Електронний ресурс]

- / Ю. О. Жук. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/2887/>. – Дата звернення: 04.08.2017.
97. Загорський В. С. Системний аналіз категорії „розвиток” / Загорський В. С., Борщук Є. М. // Економічні науки. Сер.: Регіональна економіка : зб. наук. пр. – Луцьк, 2010. – Вип. 7 (27), ч. 3. – С. 6–17.
98. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України : монографія / [В. В. Лапінський, А. Ю. Пилипчук, М. П. Шишкіна та ін.] ; за наук. ред. проф. В. Ю. Бикова – К. : Пед. думка, 2010. – 160 с.
99. Застосування телекомунікаційних засобів у начальному процесі: психолого-педагогічні аспекти : навч.-метод. посіб. / за ред. М. Л. Смульсон. – К. : Пед. думка, 2008. – 256 с. : іл., табл.
100. Захарова И. Г. Формирование информационной образовательной среды высшего учебного заведения : автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 „Общая педагогика, история педагогики и образования” / Захарова Ирина Гелиевна ; [Тюмен. гос. ун-т]. – Тюмень, 2003. – 47 с.
101. Звіт про роботу Наукової бібліотеки НаУКМА у 2015 р. [Електронний ресурс] / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т „Києво-Могилянська академія”, Наук. б-ка. – К., 2016. – Режим доступу: <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/8075>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 31.10.2016.
102. Звіт-план роботи бібліотеки 2015–2016 рр. [Електронний ресурс] / [М-во освіти і науки України, Укр. інженерно-пед. акад., Наук. б-ка]. – Х., 2015. – Режим доступу: <http://library.uipa.edu.ua/about/reports-and-plans.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 30.10.2016.
103. Земсков А. И. Электронные библиотеки : учебник для студентов вузов культуры и искусств и других высших учеб. заведений / А. И. Земсков, Я. Л. Шрайберг. – М. : Либерия, 2003. – 352 с.

104. Земсков А. И. Электронные документы, ресурсы, библиотеки / А. И. Земсков // Науч. и техн. б-ки. – 2004. – № 10. – С. 72–81.
105. Земсков А. И. Будущее электронных библиотек / А. И. Земсков // Науч. и техн. б-ки. – 2009. – № 4. – С. 26–35.
106. Зинченко И. Внедрение электронных библиотечных технологий в библиотеке вуза / И. Зинченко // Бібл. форум України. – 2010. – № 4. – С.13–15.
107. Зуб В. Окремі аспекти системи управління бібліотеками України / Володимир Зуб // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 2. – С. 25–28.
108. Зуев Д. С. Модель и прототип программной системы управления научно-образовательной электронной библиотекой : дис. ... канд. техн. наук : 05.13.18 / Зуев Денис Сергеевич. – Казань, 2010. – 158 с. : ил.
109. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія / І. А. Зязюн. – К. ; Черкаси : [Б. в.], 2008. – 608 с.
110. Иванов В. К. Электронная библиотека как индикатор статуса университета / В. К. Иванов // Науч. и техн. б-ки. – 2007. – № 8. – С. 22–31.
111. Ильченко О. А. Организационно-педагогические условия разработки и применения сетевых курсов в учебном процессе (на примере подготовки специалистов с высшим образованием) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Ильченко Ольга Александровна ; [Моск. гос. технол. акад.]. – М., 2002. – 193 с.
112. Исаев И. Ф. Школа как педагогическая система: основы управления / И. Ф. Исаев. – Белгород : Изд-во БГУ, 1997. – 145 с.
113. Исмагилова А. Х. Оценка качества электронных библиотек / А. Х. Исмагилова // Науч. и техн. б-ки. – 2010. – № 5. – С. 60–66.
114. Исмагилова А. Х. Электронная библиотечная система как инструмент интеграции в едином информационном пространстве : дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / Исмагилова Алсу Халитовна. – Казань, 2011. – 212 с. : ил.

115. Іваницька Т. Інформаційний простір бібліотеки: нові технології – нові можливості / Т. Іваницька, Н. Фадєєва // Вища шк. – 2011. – № 4. – С. 113–122.
116. Іванкевич О. В. Розвиток електронної бібліотеки Національного авіаційного університету / О. В. Іванкевич, В. Ю. Вахнован // Вісн. Нац.авіаційного ун-ту. – 2011. – № 4 (49). – С. 74–79.
117. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови / А. О. Івченко. – 13-те випр. вид. – Х. : Фоліо, 2008. – 540 с.
118. Ісаєнко О. Управління бібліотечними технологіями в умовах інноваційних структурно-функціональних перетворень / Олександр Ісаєнко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.]. – К., 2011. – Вип. 29. – С. 33–50.
119. Калініна Л. М. Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Калініна Людмила Миколаївна ; ДВНЗ „Університет менеджменту освіти”. – К., 2008. – 471 с.
120. Калюжная Т. А. Система управления полнотекстовыми электронными изданиями в научной библиотеке : дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / Калюжная Татьяна Альбертовна. – Новосибирск, 2004. – 272 с.
121. Карташов Н. С. Общее библиотековедение : учебник для библ.-информ. фак. вузов культуры и искусства : в 2 ч / Н. С. Карташов, В. В. Скворцов. – М. : Изд-во Моск. гос. ун-та культуры, 1997. – Ч. 2 : Общая теория библиотечного дела. – 1997. – 256 с.
122. Кемпель Г. Н. Роль открытых образовательных ресурсов электронных библиотек в развитии образования, науки и инноваций / Г. Н. Кемпель // Румянцевские чтения – 2012 = The Rumyantsev readings – 2012 : материалы Всерос. науч. конф. (17–18 апр. 2012 г.) : [в 2 ч.] / Рос. гос. б-ка. – М., 2012. – С. 290–295.

123. Кислова М. А. Розвиток мобільного навчального середовища як проблема теорії і методики використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті / Кислова М. А., Семеріков С. О., Словак К. І. // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – Т. 42, № 4. – С. 1–19.
124. Кислюк Л. Аналіз структури та ступеня впровадження електронних ресурсів і баз даних бібліотек вищих навчальних закладів України / Любов Кислюк // Вісн. Кн. палати. – 2009. – № 3. – С. 28–31.
125. Клименко О. Інформаційно-освітнє середовище бібліотеки галузевого ВНЗ : реалії та перспективи / О. Клименко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2010. – Вип. 28. – С. 111–117.
126. Клюев В. К. Менеджмент ресурсного потенціала бібліотеки : учеб.-метод. пособие / В. К. Клюев. – М. : Литера, 2011. – 110 с.
127. Коваленко О. О. Информатизация вузовской библиотеки как образовательная технология / О. О. Коваленко // Высшее образование в России. – 2011. – № 6. – С. 143–147.
128. Ковязина Е. В. Проектирование электронной библиотеки крупного вузовского объединения / Е. В. Ковязина // Науч. и техн. б-ки. – 2010. – № 2. – С. 22–28.
129. Кожевникова Е. С. Авторско-правовая охрана цифрового контента вузовской библиотеки / Е. С. Кожевникова // Библиография. – 2012. – № 1. – С. 23–30.
130. Кожевникова Е. С. Виртуальная библиотека вуза / Е. С. Кожевникова // Библиография. – 2007. – № 3. – С. 29–34.
131. Кожевникова Е. С. Электронно-библиотечные системы библиотеки вуза: правовой аспект / Е. С. Кожевникова // Библиография. – 2012. – № 6. – С. 23–27.
132. Козлова Е. И. Критерии оценки для научных электронных ресурсов / Козлова Е. И. – Режим доступа:

http://www.viniti.ru/icsti_papers/russian/Kozlova.pdf. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 03.01.13.

133. Козяр М. М. Модернізація навчально-виховного процесу на основі використання єдиного інформаційного освітнього середовища / М. М. Козяр // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2011. – № 1. – С. 3–8.
134. Колесникова Т. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень / Т. Колесникова // Вища шк. – 2014. – № 5/6. – С. 7–26.
135. Колесникова Т. Електронні форми бібліотек ВНЗ як вищий рівень інформатизації бібліотечної діяльності в освіті / Тетяна Колесникова // Вісн. Кн. палати. – 2011. – № 3. – С. 23–28.
136. Колесникова Т. Інформатизація бібліотек вищої школи: шляхи еволюції та сучасний стан / Тетяна Колесникова // Вісн. Кн. палати. – 2010. – № 2. – С. 25–28.
137. Колесникова Т. О. Цифрові сервіси бібліотек ВНЗ із забезпечення розвитку науки / Т. О. Колесникова // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону „Про вищу освіту” : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 16–19 черв. 2015 р. – Івано-Франковськ, 2015. – С. 147–161.
138. Коморовская Т. В. Библиотека вуза в условиях трансформации высшего профессионального образования : дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / Коморовская Татьяна Васильевна. – Новосибирск, 2005. – 288 с. : ил.
139. Конаржевский Ю. А. Менеджмент и внутришкольное управление / Ю. А. Конаржевский. – М. : Пед. поиск, 1993. – 224 с.
140. Конопина Н. В. Системно-целевое управление развитием педагогического вуза : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Конопина Надежда Васильевна. – Сургут, 2000. – 308 с.
141. Коношевський Л. Л. Організація інформаційного забезпечення як напрям інтенсифікації роботи електронної бібліотеки вищого

- навчального закладу / Л. Л. Коношевський, М. І. Фурмашок // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – К. ; Вінниця, 2008. – Вип. 18. – С. 391–395.
142. Концепція науково-педагогічної електронної бібліотеки Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського / Н. В. Вараксіна ; [наук. ред. Рогова П. І.] ; НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2013. – 24 с.
143. Концепція розвитку Наукової бібліотеки ДВНЗ „Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” на 2013–2015 рр. [Електронний ресурс] / [уклад. Бігусяк М. В.]. – Режим доступу: <http://lib.pu.if.ua/files/koncept2013.pdf>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 30.10.2016.
144. Концепція розвитку Наукової бібліотеки на період 2013–2017 рр. : [Національний університет водного господарства та природокористування] : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka/nazustrich-200-richchjuttghshevchenka/v-svojij-khati-svoja-j-pravda-i-sila-i-volja-->. – Назва з екрану. – Дата звернення: 28.02.2017.
145. Копанєва В. Бібліотека в системі наукової електронної комунікації / В. Копанєва // Бібл. вісн. – 2007. – № 5. – С. 3–9.
146. Копанєва В. О. Бібліотека як центр збереження інформаційних ресурсів Інтернету : монографія / В. О. Копанєва ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : [Б. в.], 2009. – 198 с.
147. Копанєва Є. О. Наукометричні технології в електронній бібліотеці : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.03 „Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство” / Копанєва Єлизавета Олександрівна ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013. – 16 с.

148. Кормилець Ю. В. Довідково-бібліографічне обслуговування засобами інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотеці сучасного вищого навчального закладу / Ю. В. Кормилець // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України імені В. О. Сухомлинського / Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – К., 2012. – Вип. 3 : Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи. – С. 262–268.
149. Кормилець Ю. В. Дослідження ефективності використання електронної бібліотеки ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” / Ю. В. Кормилець // Сучасна бібліотека в інноваційному освітньому просторі : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 14-15 берез. 2013 р. – Луганськ, 2013. – С. 178–182.
150. Кормилець Ю. В. Інформаційно-комунікаційні технології в практиці роботи бібліотек вищих навчальних закладів / Ю. В. Кормилець // Сучасна бібліотека в інноваційному просторі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 17–18 берез. 2011. – Луганськ, 2011. – С. 238–242.
151. Кормилець Ю. В. Критерії оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу / Ю. В. Кормилець // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2013. – № 18 (277), ч. I : Пед. науки. – С. 15–22.
152. Кормилець Ю. В. Модель оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу / Юлія Кормилець // Освіта на Луганщині. – 2013. – № 1 (38). – С. 198–201.
153. Кормилець Ю. В. Оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу: кадровий аспект / Кормилець Ю. В. // Персонал бібліотеки в системі управління якістю бібліотечно-інформаційної діяльності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 жовт. 2012 р. – Донецьк, 2012. – С. 80–83.

154. Кормилець Ю. В. Сутність поняття „електронна бібліотека вищого навчального закладу” / Кормилець Ю. В. // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. – Херсон, 2012. – Вип. 15. – С. 149–156.
155. Коротяєв Б. І. Педагогічна філософія : монографія / Б. І. Коротяєв, В. С. Курило, С. В. Савченко; Луган. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – Луганськ : Вид-во „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 339 с.
156. Костенко Л. Електронне середовище наукової бібліотеки / Л. Костенко, О. Жабін // Бібл. вісн. – 2008. – № 6. – С. 25–27.
157. Костирко Т. М. Електронні ресурси бібліотеки в інформаційному просторі університету / Т. М. Костирко // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. / відп. ред. В. М. Шейко. – Х., 2008. – Вип. 23. – С. 150–157.
158. Костогриз С. Інформаційне освітнє середовище університету та його формування / С. Костогриз, Г. Красильникова // Нова педагогічна думка. – 2012. – № 1, ч. 2. – С. 7–13.
159. Кочеткова И. Электронные ресурсы и ресурсы Интернета в оптимизации образовательного процесса. Из опыта сотрудничества с библиотекой ВГУЭС / И. Кочеткова // Библ. технологии: наука о мастерстве. – 2011. – № 1 (07). – С. 20–24.
160. Кравченко О. І. Управління розвитком дистанційного навчання у педагогічному університеті : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Кравченко Олена Іванівна ; Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2012. – 283 с.
161. Краевский В. В. Методология педагогики: новый этап : учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / В. В. Краевский, Е. В. Бережнова. – 2-е изд., стер. – М. : Академия, 2008. – 400 с.
162. Краевский В. Источники методологического обеспечения научно-педагогического исследования / В. Краевский // Alma mater. – 2007. – № 3. – С. 35–39.

163. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти : стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 431 с.
164. Кремень В. Філософія освіти ХХІ століття / В. Кремень // Вища шк. – 2002. – № 6. – С. 9–17.
165. Кремень В. Г. Філософія управління : підруч. для студ. вузів / В. Г. Кремень, С. М. Пазиніч, О. С. Пономарьов. – К. : Знання України, 2007. – 360 с. : іл.
166. Кремень В. Постулати філософсько-освітньої діяльності / Василь Кремень // Рідна шк. – 2013. – № 1/2. – С. 3–7.
167. Кречетников К. Г. Проектирование креативной образовательной среды на основе информационных технологий в вузе : автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук : спец. 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” / Кречетников Константин Геннадьевич ; [Ярославл. гос. пед. ун-т им. К. Д. Ушинского]. – Ярославль, 2003. – 39 с.
168. Криль Х. Маркетинг партнерства: новый подход к обеспечению устойчивого развития электронной библиотеки / Х. Криль // Науч. и техн. б-ки. – 2004. – № 9. – С. 58–65.
169. Кудін А. П. Інформаційно-комунікаційні технології в навчанні : навч. посіб. / А. П. Кудін ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т інф-ки. – К. : Волиньполіграф, 2012. – 414 с.
170. Кулаковська Т. Міжнародне співробітництво бібліотек у формуванні електронного середовища наукових бібліотек / Т. Кулаковська, Г. Солоіденко // Бібл. вісн. – 2007. – № 6. – С. 42–46.
171. Кунанець Н. Е. Особливості ефективної роботи електронних бібліотек / Н. Е. Кунанець, О. Б. Малиновський // Вісн. Нац. ун-ту „Львівська політехніка”. Інформаційні системи та мережі. – 2014. – № 805. – С. 420–425.

172. Кунц Г. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций : пер. с англ / Г. Кунц , С. О`Доннел; под. ред. Д. М. Гвишиани. – М. : Прогресс, 1981– . Т. 1. – 1981. – 495 с.
173. Лапо П. М. Введение в электронные библиотеки [Электронный ресурс] / Лапо Петр Михайлович, Соколов Андрей Владимирович. – М., 2005. – Режим доступа: <http://old.nlb.by/html/news2005/7july/data/PDF.pdf>. – Дата обращения: 04.07.2017
174. Лапо П. М. Организационно-технологические и правовые аспекты развития электронных библиотек Беларуси / П. М. Лапо // Электронная библиотека. Вып. 4 : Научные и организационно-технологические основы интеграции цифровых информационных ресурсов : сб. науч. тр. – СПб., 2013. – С. 286–294.
175. Лігоненко Л. О. Дискусійні питання щодо трактування сутності та співвідношення понять „ефективність” і „результативність” управління підприємством / Л. О. Лігоненко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 10. – С. 207–216.
176. Леонтьев А. А. Автоматизированная система управления информационными ресурсами электронной библиотеки : дис. ... канд. техн. наук : 05.13.01 / Леонтьев Алексей Анатольевич. – М., 2004. – 128 с. : ил.
177. Лобузина Е. В. Электронные ресурсы научной библиотеки в современной информационной среде / Е. В. Лобузина // Информационное обеспечение науки: новые технологии. – М., 2011. – С. 344–351.
178. Лопата О. Практика використання електронних інформаційних ресурсів читачами сучасної наукової бібліотеки / О. Лопата // Вісн. Кн. палати. – 2010. – № 4. – С. 25–29.
179. Лунячек В. Е. Інформаційно-комунікаційні технології – складова вищої освіти ХХІ століття / В. Е. Лунячек // Імідж сучасного педагога. – 2011. – № 5. – С. 3–7.

Код поля изменен

Код поля изменен

180. Лупіка Л. Стратегічне управління розвитком бібліотеки вищого навчального закладу / Л. Лупіка // Бібл. форум України. – 2013. – № 2. – С. 4–6.
181. Луцик Ю. Н. Формирование электронной коллекции библиотеки вуза: критерии отбора ресурсов онлайн-доступа // Науч.-техн. информ. Сер. 1. Организация и методика информ. работы. – 2009. – № 3. – С. 11–13.
182. Макеєва І. Організація системи підвищення кваліфікації співробітників бібліотек вищих навчальних закладів України: історія та сучасний стан / Ірина Макеєва // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 6. – С. 12–16.
183. Марченко Е. К. Электронная библиотека как системообразующий модуль системы дистанционного образования / Е. К. Марченко // Открытое образование. – 1998. – № 2. – С. 68–72.
184. Марфіна Ж. В. Місія бібліотек вищів в умовах інтеграції України в загальноєвропейський освітній простір / Ж. В. Марфіна // Сучасна бібліотека в інноваційному просторі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 17–18 берез. 2011. – Луганськ, 2011. – С. 3–8.
185. Маслов В. Моделювання педагогічних систем: сутність та технологія / В. Маслов // Післядиплом. освіта в Україні. – 2013. – № 1. – С. 15–18.
186. Мельник Л. Г. Фундаментальные основы развития / Л. Г. Мельник. – Сумы : Университет. кн., 2003. – 288 с.
187. Меньяйленко О. С. Автоматизовані педагогічні навчальні системи : монографія / О. С. Меньяйленко. – Луганськ : Альма-матер, 2003. – 272 с.
188. Методологічні засади педагогічного дослідження : монографія / авт. кол.: Є. М. Хриков, О. В. Адаменко, В. С. Курило та ін. ; за заг. ред. В. С. Курила, Є. М. Хрикова ; Держ. закл. „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. – 248 с.

189. Мещанінов О. П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні : монографія / О. П. Мещанінов. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. – 460 с.
190. Миколенко Р. Сучасні критерії оцінювання діяльності бібліотек / Р. Миколенко // Бібл. планета. – 2010. – № 4. – С. 17–20.
191. Міжнародний науковий конгрес з розвитку ІКТ та розбудови інформаційного суспільства в Україні : [інформація] // Вища шк. – 2011. – № 12. – С. 6 .
192. Моїсєєва С. Гібридна бібліотека – еволюція чи революція? [Електронний ресурс] / Світлана Моїсєєва. – Режим доступу : <http://antonov.50webs.com/ua/gibrbib.htm>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 25.03.12.
193. Моргенштерн И. Г. Информационное общество : учеб. пособие / Моргенштерн И. Г. – 3-е изд. испр. и доп. – Челябинск : Челяб. гос. акад. культуры и искусств, 2007. – 109 с.
194. Морзе Н. В. Моделі ефективного використання інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій навчання у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс] / Н. В. Морзе, О. В. Глазунова. – Режим доступу: <http://www.nbuiv.gov.ua/e-journals/ITZN/em6/content/08mnvshi.htm>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 21.05.2017.
195. Мякишев С. Л. Информационно-образовательная среда вуза как фактор формирования профессиональной компетентности будущих педагогов : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.08 „Теория и методика проф. образования” / Мякишев Сергей Леонидович ; [Вят. гос. гуманитар. ун-т]. – Киров, 2007. – 20 с. : ил.
196. Накрапленная О. Электронная библиотека как важное звено в информационном обеспечении процесса обучения / О. Накрапленная // Бібл. форум України. – 2008. – № 3. – С. 17–18.

197. Науково-організаційні засади проектування мережі електронних бібліотек установ НАПН України : монографія / за наук. ред. проф. О. М. Спіріна. – К. : Атіка, 2014. – 178 с.
198. Национальная электронная библиотека [Электронный ресурс] : концепция / Рос. гос. б-ка, Рос. нац. б-ка. – Режим доступа: <http://www.rusneb.ru/conception.html>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 16.04.12.
199. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки : проект // Вища шк. – 2013. – № 2. – С. 86–106.
200. Никитина Н. И. Управление социальными и образовательными системами : учеб. пособие / Н. И. Никитина, А. И. Рыбакова, Е. В. Комарова ; М-во образования и науки Российской Федерации, Рос. гос. социальный ун-т. – М. : Изд-во Рос. гос. соц. ун-та, 2012. – 167 с. : ил., табл.
201. Ніколаєнко Н. Ефективне управління сучасною бібліотекою в умовах структурно-функціональних змін / Наталія Ніколаєнко // Вісн. Книж. палати. – 2014. – № 12. – С. 20–23.
202. Ніколаєнко Н. М. Інноваційні технології управління бібліотекою як соціокомунікаційною установою : дис. ... канд. наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Ніколаєнко Наталія Миколаївна ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2016. – 238 с.
203. Ніколаєнко Н. Роль бібліотеки у формуванні науково-освітнього інформаційного простору ВНЗ / Наталія Ніколаєнко // Вища шк. – 2013. – № 5. – С. 48–59.
204. Новиков Д. А. Статистические методы в педагогических исследованиях : (типовые случаи) / Д. А. Новиков; Рос. акад. образования, Ин-т упр. образованием. – М. : МЗ-Пресс, 2004. – 66 с. : ил.
205. Новицька Т. Л. Модель управління інформаційними ресурсами електронної бібліотеки наукової установи / Т. Л. Новицька,

Я. С. Левченко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – Т. 39, вип. 1. – С. 209–221.

206. Новітні інформаційні технології та бібліотека : [зб. авт. ст.] : пер. з англ. / [Ч. Опенгейм та ін.]. – К. : Британська Рада в Україні, 2000. – 108 с.
207. Нохрин Ю. В. Электронная библиотека как форма бытования библиотеки в информационном обществе : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 05.25.03 „Библиотековедение, библиографоведение и книговедение” / Ю. В. Нохрин. – М., 2005. – 18 с.
208. Нохрина В. А. Использование электронных библиотек в справочно-библиографическом обслуживании / В. А. Нохрина, Ю. В. Нохрин // Библиография. – 2008. – № 1. – С. 11–17.
209. Овчинников В. В. Проблемы и возможности электронных библиотек вузов / В. В. Овчинников, О. Г. Смолянинова // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2010. – № 3. – С. 22–26.
210. Олійник В. Управління вищим навчальним закладом на системних засадах / Володимир Олійник // Освіта на Луганщині. – 2011. – № 2. – С. 40–44.
211. Онищенко О. Бібліотека і „цифрове” покоління: нова ситуація – нові форми роботи [Електронний ресурс] / О. Онищенко // Бібл. вісн. – 2016. – № 5. – С. 3–6. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2016_5_3. – Дата звернення: 11.03.2017.
212. Онопченко Г. В. Електронна бібліотека: ефективний інструмент науковця / Онопченко Г. В., Міленін В. М. // Обдарована дитина. – 2008. – № 10. – С. 62–63.
213. Організаційно-управлінські, нормативно-інструктивні і методичні документи для освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України (2006–2010 рр.) : [збірник] / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: І. І. Хемчян ; наук. ред. П. І. Рогова, І. Г. Лобановська]. – К. : [Б. в.], 2010. – 287 с.

214. Орлов П. І. Інформаційні системи і технології в управлінні, освіті, бібліотечній справі : наук.-практ. посіб. / П. І. Орлов, О. М. Луганський. – Донецьк : Альфа-прес, 2004. – 291 с.
215. Освітній менеджмент : навч. посіб. / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К. : Шк. світ, 2003. – 400 с.
216. Основи інформаційних систем : навч. посіб. / В. Ф. Ситник, Т. А. Писаревська, Н. В. Єршоміна, О. С. Краєва ; за ред. В. Ф. Ситника. – Вид. 2, перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2001. – 420 с.
217. Павлуша І. Електронні бібліотеки: новий рівень одержання, розповсюдження та використання інформації / І. Павлуша // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2003. – Вип. 11. – С. 167–176.
218. Павлуша І. А. Створення та розвиток електронних бібліотек в Україні: бібліотекознавчий аспект (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 „Книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство” / Павлуша Ірина Анатоліївна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2002. – 20 с.
219. Павлуша І. А. Електронні бібліотеки: зарубіжний досвід, питання розробки української концепції / І. А. Павлуша // Бібл. вісн. – 1999. – № 4. – С. 13–24.
220. Панченко Л. Університетський портал як складова інформаційно-освітнього середовища університету / Любов Панченко // Рідна шк. – 2013. – № 3. – С. 23–31.
221. Панченко Л. Ф. Інформаційно-освітнє середовище сучасного університету : монографія / Л. Ф. Панченко ; М-во освіти і науки України, Держ. закл. „Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2010. – 280 с.
222. Панченко Л. Ф. Компьютерный анализ данных: учеб. пособие для студентов высших учеб. заведений / Л. Ф. Панченко, Е. В. Адаменко. – Луганск : Изд-во ГУ „ЛНУ имени Тараса Шевченко”, 2010. – 188 с.

223. Панченко Л. Ф. Теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-освітнього середовища університету : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.10 / Панченко Любов Феліксівна; ДЗ „Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка”. – Луганськ, 2011. – 508 с.
224. Пасмор Н. Бібліотека в електронно-освітньому інформаційному середовищі вищого навчального закладу / Н. Пасмор // Новий колегіум. – 2012. – № 4. – С. 43–50.
225. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. М. Бим-Бад ; редкол.: М. М. Безруких, В. А. Болотов, Л. С. Глебова и др. – М. : Большая Рос. энцикл., 2003. – 528 с. : ил.
226. Перспективний план розвитку бібліотеки університету на 2014–2017 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/Перспективний_план2014-2017н.pdf. – Назва з екрану. – Дата звернення: 30.10.2016.
227. Петрова Л. Г. Наукова бібліотека вищого навчального закладу: перспективи розвитку як інформаційної і соціально-педагогічної системи / Л. Г. Петрова // Трансформаційні процеси в сучасній українській культурі : матеріали Всеукр. наук.-теорет. конф., 19–20 квіт. 2007 р. / редкол. М. М. Поплавський (голова) [та ін.]. – К., 2007. – С. 25–28.
228. Петрова М. Роль інформаційно-комунікаційної системи управління у моделюванні пріоритетних напрямів діяльності сучасної бібліотеки / М. Петрова // Бібл. вісн. – 2012. – № 3. – С. 16–20.
229. Петрович С. Педагогічні умови використання інформаційного освітнього середовища у ВНЗ I-II рівнів акредитації / Сергій Петрович // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. педагогічна. – Л., 2009. – Вип. 25, ч. 2. – С. 150–157.
230. План роботи бібліотеки Житомирського державного університету імені Івана Франка на 2017 рік [Електронний ресурс] / [уклад. Б.М.Ренькас]. –

Режим доступу: http://library.zu.edu.ua/doc/plan_2017.pdf. – Назва з екрану. – Дата звернення: 28.02.2017.

231. План роботи Наукової бібліотеки Національного медичного університету імені О. О. Богомольця на 2016 р. [Електронний ресурс] / [уклад. Л. О. Матюхіна]. – Режим доступу: <http://library.nmu.ua/index.php/home/plan-roboty-biblioteku-na-2016-rik>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 29.10.2016.
232. План роботи наукової бібліотеки Національного університету „Одеська юридична академія” на 2016 рік [Електронний ресурс] / [уклад. М. М. Солодухіна]. – О., 2016. – Режим доступу: <http://library.onua.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/План-роботи-Наукової-бібліотеки-Національного-університету-«Одеська-юридична-академія»-на-2016-рік.pdf>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 31.10.2016.
233. Пліш І. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій управління якістю освіти в загальноосвітніх навчальних закладах : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.10 „Інформаційно-комунікаційні технології в освіті” / Пліш Ірина Валеріївна ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. – К., 2012. – 20 с.
234. Полл Р. Измерение качества работы : междунар. рук. по измерению эффективности работы университетских и других научных библиотек / Розвита Полл, Петер те Бокхорст ; пер. с англ. Н. В. Соколовой ; под ред. О. Ю. Устинова. – М. : Логос, 2002. – 152 с.
235. Поперечна Л. А. Стратегія управління інформаційними ресурсами бібліотек ВНЗ (за результатами аналізу діяльності бібліотек ВНЗ III–IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілю у 2007–2009 рр.) / Л. А. Поперечна // Наукові праці Держ. наук.-пед. б-ки ім. В. О. Сухомлинського. – К., 2010. – Вип. 2 : Всеукраїнський

інформаційний ресурс з питань психолого-педагогічної науки і освіти: сучасний стан та шляхи розвитку. – С. 152–167.

236. Пригожин И. Р. Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой / И. Р. Пригожин, И. Стенгерс ; пер. с англ. Ю. А. Данилов ; ред.: В. И. Аршинов, Ю. Л. Климонтович, Ю. В. Сачков. – 6-е изд. – М. : Изд-во ЛКИ, 2008. – 294 с.
237. Пригожин И. Философия нестабильности / И. Пригожин // Вопр. философии. – 1991. – № 6. – С. 45–57.
238. Прилуцька Н. С. Науково-освітні електронні бібліотеки у навчанні інформаційних систем та технологій майбутніх менеджерів / Н. С. Прилуцька, О. І. Яценко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – Т. 36, вип. 4. – С. 98–104.
239. Прилуцька Н. С. Особливості функціонування наукових і освітніх електронних бібліотек [Електронний ресурс] / Н. С. Прилуцька // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – № 2 (22). – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/2011_2/11pnsoeb.pdf. – Назва з екрану. – Дата звернення: 25.03.12.
240. Про бібліотеки і бібліотечну справу [Електронний ресурс] : Закон України від 27.01.1995 р. № 32/95-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 08.02.14.
241. Про затвердження Концепції електронної бібліотеки „Культура України” : наказ НПБУ // Бібл. планета. – 2011. – № 1. – С. 32.
242. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки [Електронний ресурс] : Закон України від 09.01.2007 № 537-V. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 11.10.12.
243. Проект концепції електронної бібліотеки Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс] / О. М. Спірін, С. М. Іванова, О. В. Новицький, М. А. Шиненко // Інформаційні

- технології і засоби навчання. – 2010. – № 6 (20). – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/ITZN/em20/content/10somuos.html>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 25.03.12.
244. Процедури управління якістю освіти у ЛНУ імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс] : збірник процедур / авт-уклад.: Є. М. Хриков, Д. В. Ужченко, Т. Б. Недайнова, Л. П. Масюта, М. А. Семенов, Н. Ю. Мацай ; за ред. Є. М. Хрикова ; Держ. закл. „Луг. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ ім. Т. Шевченка”, 2012. – 76 с.
245. Психологічна енциклопедія / авт.-упор. О. М. Степанов. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с. – (Енциклопедія ерудита).
246. Пяткова І. Електронні інформаційно-комунікаційні технології в роботі бібліотеки / І. Пяткова // Бібл. форум України. – 2013. – № 2. – С. 35–38.
247. Разорьонова М. В. Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до діагностики та корекції рівня комунікативної культури в школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Разорьонова Марина Валентинівна ; М-во освіти і науки України, Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2010. – 268 с.
248. Ракута В. Використання Інтернет-ресурсів для створення електронної бібліотеки / В. Ракута // Інформатика та інформаційні технології в навч. закл. – 2009. – № 3. – С. 77–82.
249. Редькина Н. С. Качество работы: изучение и оценка [Электронный ресурс] / Редькина Н. С. – Режим доступа: http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2010/9-2010/ntb_9_5_2010-редькина.pdf. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 03.01.13.
250. Резніченко В. А. Електронні бібліотеки: інформаційні ресурси та сервіси / В. А. Резніченко, О. В. Захарова, Е. Г. Захарова // Проблеми програмування. – 2005. – № 4. – С. 60–72.

251. Резниченко В. А. О построении моделей электронных библиотек / В. А. Резниченко, Г. Ю. Проскудина, К. А. Кудим, О. М. Овдий // Проблемы програмування. – 2010. – № 4. – С. 60–74.
252. Рейтинг вузов Топ-200 Украина 2016 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ru.osvita.ua/vnz/rating/51454/>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 24.10.2016.
253. Рибальченко Д. О. Управління якістю освітніх послуг у загальноосвітньому навчальному закладі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Рибальченко Денис Олександрович ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка”. – Луганськ, 2014. – 351 с.
254. Рогова П. І. Освітнянські бібліотеки України в реалізації програми рівного доступу до якісної освіти / П. І. Рогова, І. І. Хемчян, Т. О. Судіна // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 1. – С. 128–138.
255. Рогова П. І. Педагогічні бібліотеки України (друга половина ХІХ – 20-ті рр. ХХ ст.) / П. І. Рогова ; АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Четверта хвиля, 2009. – 270 с.
256. Рогова П. І. Стан і перспективи розвитку бібліотечно-інформаційного забезпечення педагогічної науки й освіти в Україні в контексті інформатизації / П. І. Рогова, Ю. І. Артемов // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України імені В. О. Сухомлинського. – К., 2012. – Вип. 3. Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи. – С. 9–21.
257. Романов П. С. Оценка эффективности работы библиотеки методом анализа пакета данных: зарубежный опыт / П. С. Романов // Науч. и техн. б-ки. – 2008. – № 8. – С. 95–101.
258. Рубан В. С. Використання інформаційно-комунікативних технологій в управлінській діяльності вищого навчального закладу / Рубан В. С. // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2010. – № 12 (199) : Пед. науки. – С. 60–66.

259. Румянцев М. Досвід розробки і впровадження електронної бібліотеки ВНЗ / М. Румянцев // Інформатика та інформаційні технології в навч. закл. – 2007. – № 5. – С. 46–49.
260. Свенціцька О. В. Формування нового інформаційно-комунікаційного освітнього середовища / О. В. Свенціцька // Пед. вісн. – 2011. – № 2. – С. 35–36.
261. Семеріков С. О. Фундаменталізація навчання інформатичних дисциплін у вищій школі: монографія / Семеріков С. О. ; наук. ред. М. І. Жалдак. – Кривий Ріг: Мінерал; К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 340 с.
262. Сергеева С. А. Библиотека в информационно-образовательной среде вуза: современное состояние и перспективы : на материале технических университетов : дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / Сергеева Светлана Александровна. – М., 2008. – 249 с. : ил.
263. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Е. В. Сидоренко. – СПб. : Речь, 2000. – 220 с.
264. Синицына М. В. Методика использования электронной библиотеки в процессе профессиональной подготовки студентов : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” / Синицына М. В. – Ярославль, 2005. – 22 с.
265. Скаченко О. О. Бібліотеки училищ і коледжів культури та мистецтв у всесвітній мережі / О. О. Скаченко // Питання культурології. – 2014. – Вип. 30. – С. 120–126.
266. Скібіцька Л. І. Менеджмент : навч. посіб. / Л. І. Скібіцька, О. М. Скібіцький. – К. : ЦУЛ, 2007. – 416 с.
267. Слободяник М. С. Концептуальні засади формування електронної бібліотеки університету / М. С. Слободяник // Бібліотеки та асоціації у світі, що змінюється: нові технології та нові форми співробітництва : матеріали міжнар. наук. конф. „Крим – 2002”. – Судак, 2002. – Т. 1. – С. 257–259.

268. Словарь философских терминов / науч. ред. В. Г. Кузнецова. – М. : ИНФРА-М, 2010. – 731 с.
269. Словник законодавчої та стандартизованої термінології / [уклад.: П. І. Рогова, Я. О. Чепуренко, С. М. Зозуля, І. Г. Лобановська] ; НАПН України ; Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Нілан-ЛТД, 2012. – 283 с.
270. Смагіна О. О. Організація науково-педагогічної діяльності кафедри університету засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10 / Смагіна Ольга Олександрівна ; ДЗ „Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка”. – Старобільськ, 2015. – 274 с.
271. Смаглова Н. Сучасна бібліотека: тенденції та перспективи розвитку в електронному середовищі / Н. Смаглова // Бібл. вісн. – 2013. – № 4. – С. 56–59.
272. Современная электронная библиотека вуза: движение от становления и развития к соответствию ожиданиям / Котляр Э. А., Гужеля Д. Ю., Петрова Ю. В., Полихина Н. А. // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2008. – № 5. – С. 20–28.
273. Создание электронной библиотеки образовательного учреждения / [Тевс Д. П., Петров В. А., Кузнецова М. В. и др.] ; под ред. С. Д. Каракозов. – Барнаул : Изд-во БГПУ, 2004. – 129 с.
274. Соколова Н. В. Электронные библиотеки как факт современного информационного ландшафта / Н. В. Соколова // Университетская кн. – 2010. – № 2. – С. 62–66.
275. Соколова О. И. Педагогические основы развития информационной среды вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Соколова Ольга Ивановна. – Ростов н/Д, 2001. – 229 с.
276. Солдаткин В. И. Проблемы создания информационно-образовательной среды открытого образования (по материалам выступления) / В. И. Солдаткин // Университетское управление: практика и анализ. – 2001. – № 4. – С. 14–17.

277. Солдаткин В. И. Создание информационно-образовательной среды открытого образования Российской Федерации / В. И. Солдаткин // Новые инфокоммуникационные технологии в социально-гуманитарных науках и образовании : современное состояние, проблемы, перспективы развития : материалы междунар. интернет-конф. / под общ. ред. А. Н. Кулика. – М., 2003. – С.161–179.
278. Сорокин И. В. Технологии Web и Web 2.0 как средства интеграции библиотек в современную электронную среду : [конф., 5-13 июня 2010 г., АРК, Украина] / И. В. Сорокин, А. В. Скалабан // Науч. и техн. б-ки. – 2011. – № 3. – С. 23–31.
279. Соціологія : короткий енциклопедичний словник / уклад. : В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко та ін. ; під заг. ред. В. І. Воловича. – К. : Український Центр духовної культури, 1998. – 736 с.
280. Соціологія: терміни, поняття, персоналії, схеми, таблиці : навч. словник-довідник / уклад.: В. М. Піча, Ю. В. Піча, Н. М. Хома та ін. ; за заг. ред. В. М. Пічі. – К.: Каравела ; Л.: Новий Світ–2000, 2002. – 480 с.
281. Сошинська Я. Є. Друковані та електронні ресурси: ступінь прихильності користувачів / Я. Є. Сошинська // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України імені В. О. Сухомлинського : [збірник]. – К., 2010. – Вип. 2 : Всеукраїнський інформаційний ресурс з питань психолого-педагогічної науки і освіти: сучасний стан та шляхи розвитку. – С. 118–121.
282. Спирін О. М. Критерії і показники якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання [Електронний ресурс] / О. М. Спирін // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – № 1 (33). – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/2013_1/788-2559-1-RV.pdf. – Назва з екрана. – Дата звернення: 30.10.13.
283. Спирін О. М. Концептуальні засади побудови мережі електронних бібліотек Національної Академії Педагогічних Наук України [Електронний ресурс] / Спирін О. М., Іванова С. М., Новицький О. В.

- // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – 5 (31). – Режим доступу до журн.: <http://www.journal.iitta.gov.ua>. – Загл. з екрана.
284. Спірін О. М. Досвід впровадження електронної бібліотеки Національної академії педагогічних наук України / О. М. Спірін, С. М. Іванова // Укр. пед. журн. – 2015. – № 1. – С. 192–205.
285. Стасышин В. М. Электронно-библиотечная система в рамках информационной системы университета / В. М. Стасышин, Е. В. Афонина // Формирование фонда библиотек в условиях развития электронных информационных технологий. – Новосибирск, 2012. – С. 106–115.
286. Стивенс С. Психологическая теория измерений / С. Стивенс. – М. : Политиздат, 1966. – 164 с.
287. Столяров Ю. Н. Библиотечный фонд правовой документации : учеб.-практ. пособие / Ю. Н. Столяров. – М. : Либерия, 2003. – 256 с.
288. Столяров Ю. Н. Критика термина виртуальная библиотека / Ю. Н. Столяров // Науч. и техн. б-ки. – 1997. – № 8. – С. 3.
289. Стратегія розвитку бібліотеки КПІ : 2017–2020 рр. : проект [Електронний ресурс] / Наук.-техн. б-ка ім. Г. І. Денисенка Нац. техн. ун-ту України „Київ. політехн. ін-т ім. І. Сікорського”. – К., 2016. – Режим доступу: http://library.kpi.ua/files/28_09_Strategy.pdf. – Назва з екрану. – Дата звернення: 28.02.2017.
290. Стратегія розвитку наукової бібліотеки Маріупольського державного університету на 2014-2018 рр. [Електронний ресурс] / Маріупол. держ. ун-т, Наук. б-ка. – Режим доступу: http://libmargu.narod.ru/index/dostup_do_publichoji_informaciji/0-100. – Назва з екрану. – Дата звернення: 30.10.2016.
291. Стрелкова И. Б. Профессиографический анализ деятельности библиотечного специалиста как основа эффективного управления / И. Б. Стрелкова // Науч. и техн. б-ки. – 2010. – № 1. – С. 74–79.

292. Сукиасян Э. Р. Дискуссионный клуб „Термин” / Э. Р. Сукиасян // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – № 6. – С. 113–119.
293. Сунгатуллина А. Ф. Информационные ресурсы библиотеки вуза как объект управления : дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / Сунгатуллина Альфина Фаритовна. – Казань, 2006. – 195 с.
294. Сулова И. М. Организационное развитие систем управления современной библиотекой : учеб. пособие / И. М. Сулова, Т. Е. Дубенок. – М. : Профессия, 2008. – 190, [1] с. : ил., табл.
295. Сучасний словник іншомовних слів : бл. 20 тис. слів і словосполучень / [уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк] ; НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.
296. Тверезовська Н. Т. Інформаційно-освітнє середовище навчання: історія виникнення, класифікація та функції / Н. Т. Тверезовська, Д. Ю. Касаткін // Наук. зап. Терноп. нац. пед. ун-ту. Сер. Педагогіка. – 2011. – № 3. – С. 190–196.
297. Ткаченко О. Електронні журнали та електронні бібліотеки як фактор інформаційного розвитку / О. Ткаченко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2001. – Вип. 6. – С. 120–130.
298. Ткаченко Ю. „Електронні”, „цифрові” та „віртуальні” бібліотеки: термінологічні зауваження / Ю. Ткаченко // Бібл. вісн. – 2006. – № 2. – С. 14–16.
299. Ткачова О. Ефективність державного управління: поняття та підходи до оцінювання / О. Ткачова // Вісн. Нац. акад. держ. управління при Президенті України. – 2013. – № 2. – С. 30–37.
300. Ульченко Ю. В. Аналіз системи моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки вищого навчального закладу / Ю. В. Ульченко // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2015. – № 6 (295) : Пед. науки. – С. 66–71.
301. Ульченко Ю. В. Аналіз стану управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищих навчальних закладів України

- на сучасному етапі / Ульченко Ю. В. // Сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій в науці, освіті та економіці : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Луганськ, 17–18 берез. 2014 р. – Луганськ, 2014. – С. 188–192.
302. Ульченко Ю. В. Обґрунтування системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу / Ю. В. Ульченко // Вісн. Вінницького політех. ін-ту. – Вінниця, 2014. – № 3. – С. 126–130.
303. Ульченко Ю. В. Система управління розвитком електронної бібліотеки в інформаційно-образовательной среде высшего учебного заведения / Ю. В. Ульченко // Вестн. Таганрог. гос. пед. ин-та имени А. П. Чехова. Гуманитарные науки. – Таганрог, 2014. – № 2. – С. 196–201.
304. Ульченко Ю. В. Теоретичне обґрунтування системи управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу / Ульченко Ю. В. // Збірник матеріалів I Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених „Наукова молодь-2013”, 12 груд. 2013 р. / за заг. ред. проф. Бикова В. Ю. та Спіріна О. М. – К., 2014. – С. 107–110.
305. Ульченко Ю. В. Функціональні компоненти системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу / Ульченко Ю. В. // Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 19–20 трав. 2017 р., м. Одеса. – О., 2017. – С. 91–93.
306. Управление развитием школы / под ред. М. М. Поташника, В. С. Лазарева. – М. : Новая шк., 1995. – 464 с.
307. Управління навчальним закладом : навч.-метод. посіб. : в 2 ч. / О. І. Мармаза, О. М. Касьянова, В. В. Григораш [та ін.]. – Х. : Ранок : Веста, 2003. – Ч. 1 : Абетка менеджера освіти. – 158 с.
308. Федорева Л. В. Стратегия и практика взаимодействия библиотеки и вуза в условиях современной информационно-образовательной среды

- / Л. В. Федорева, Н. В. Лутченко // Современные тенденции развития библиотечно-информационных технологий : материалы пятой Междунар. науч.-практ. конф., посвященной 55-летию Тихоокеанского государственного университета, 23–26 сент. 2013 г., Хабаровск. – Хабаровск, 2013. – С. 9–21.
309. Федоров А. О. Создание прототипа электронной библиотеки вуза культуры и искусств : дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / Федоров Андрей Олегович. – Казань, 2004. – 178 с. : ил.
310. Философия : энциклопедический словарь / под ред. А. А. Ивина. – М. : Гардарики, 2004. – 1072 с.
311. Философский энциклопедический словарь / ред. сост.: Е. Ф. Губский, Г. В. Кораблева, В. А. Лутченко. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 570 с.
312. Философский энциклопедический словарь / редкол. : С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильчев и др. – 2-е изд. – М. : Сов. энцикл., 1989. – 815 с.
313. Философский энциклопедический словарь : [более 3500 статей, раскрывающих содержание понятий всех областей философии: гносеологии, метафизики, психологии, этики, эстетики, философии права, истории и культуры и др. / ред.-сост.: Е. Ф. Губский и др.]. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 568, [1] с.
314. Філософія освіти : навч. посіб. / за заг. ред. В. Андрущенка, І. Передборської. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 329 с.
315. Фокеев В. А. Библиографическая наука и практика : терминологический словарь / В. А. Фокеев ; науч. ред. Г. В. Михеева. – СПб. : Профессия, 2008. – 272 с.
316. Халиков Л. И. Электронные коллекции информационных ресурсов электронной библиотеки вуза / Л. И. Халиков // Электронные библиотеки: перспективные методы и технологии, электронные

коллекции : тр. XII Всерос. науч. конф. RCDL`2010, Казань, Россия 13–17 окт. 2010 г. – Казань, 2010. – С. 362–367.

317. Харківська А. А. Теоретичні та методичні засади управління інноваційним розвитком вищого навчального педагогічного закладу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Харківська Алла Анатоліївна ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка”. – Луганськ, 2012. – 596 с.
318. Хачванкян В. В. Менеджмент підприємства : учеб. пособие / В. В. Хачванкян. – Киев : Знання, 2005. – 422 с.
319. Хміль Ф. І. Основи менеджменту : підручник / Ф. І. Хміль. – К. : Академвидав, 2003. – 608 с.
320. Хриков Є. М. Європейський, національний та інституційний контексти розвитку менеджменту якості вищої освіти в Україні / Хриков Є. М. // *Education and Pedagogical Sciences (Освіта та педагогічні науки)*. – 2012. – № 1 (150). – С. 13–21.
321. Хриков Є. М. Моделювання взаємодії бібліотеки та структурних підрозділів вищого навчального закладу / Є. М. Хриков // *Сучасна бібліотека в інноваційному просторі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.*, 17–18 берез. 2011. – Луганськ, 2011. – С. 27–35.
322. Хриков Є. М. Особливості управління вищими навчальними закладами / Хриков Є. М. // *Освіта Донбасу*. – 2005. – № 2 (109). – С. 80–86.
323. Хриков Є. М. Понятійно-термінологічний аналіз у педагогічних дослідженнях / Є. М. Хриков // *Вісн. Луган. держ. пед. ун-ту ім. Тараса Шевченка*. – Луганськ, 2003. – № 7 (63) : Пед. науки. – С. 215–223.
324. Хриков Є. М. Розгляд суперечностей в педагогічних дослідженнях / Є. М. Хриков // *Шлях освіти*. – 2013. – № 1. – С. 2–7.
325. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Є. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.
326. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Є. М. Хриков. – 2-е вид., доповн. та доопрац. – Х. : [Б. в.], 2016. – Ч. 1. – 2016. – 354 с. Ч. 2. – 2016. – 338 с.

327. Хрущ М. С. Електронні інформаційні ресурси як складова інформаційного простору / М. С. Хрущ // Трансформаційні процеси в сучасній українській культурі : матеріали Всеукр. наук.-теорет. конф., 19–20 квіт. 2007 р. / редкол. М. М. Поплавський (голова) [та ін.]. – К., 2007. – С. 387–390.
328. Цветкова А. Л. Электронная библиотека как средство повышения эффективности информационного обеспечения в системе среднего общего образования : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. техн. наук : спец. 05.25.05 „Информационные системы и процессы, правовые аспекты информатики”/ Цветкова Анна Львовна. – М., 2011. – 25 с.
329. Цветкова А. Л. Электронная библиотека на основе информационной среды образовательного учреждения / А. Л. Цветкова // Науч. и техн. б-ки. – 2010. – № 5. – С. 67–75.
330. Чайковська О. А. Перспективи розвитку та використання освітніх електронних ресурсів у контексті загальної інформатизації суспільства / О. А. Чайковська // Трансформаційні процеси в сучасній українській культурі : матеріали Всеукр. наук.-теорет. конф., 19–20 квіт. 2007 р. / редкол. М. М. Поплавський (голова) [та ін.]. – К., 2007. – С. 390–391.
331. Чекмарьов А. Интернет-порталы библиотек как базовые элементы единого научно-информационного простору : [за матеріалами міжнар. наук. конф., 11–12 жовт. 2006 р., Київ] / А. Чекмарьов, О. Жабін // Бібл. вісн. – 2006. – № 6. – С. 5–8.
332. Чекмарьов А. Електронне середовище бібліотечної галузі: нові ресурси та можливості : [міжнар. наук. конф., 5–6 жовт. 2010 р., м. Київ] / А. Чекмарьов, Д. Соловяненко // Бібл. вісн. – 2010. – № 6. – С. 51–54.
333. Чекмарьов А.О. Національна система електронних бібліотек / Чекмарьов А. О., Костенко Л. Й., Павлуша Т. П. – К. : [Б. в.], 1998. – 50 с.
334. Чепурченко О. Формування професіоналізму шкільних бібліотекарів у системі післядипломної педагогічної освіти: проблеми та шляхи їх

- вирішення / Олена Чепурченко // Освіта на Луганщині. – 2011. – № 1. – С. 75–79.
335. Чиж О. Н. Основні ідеї теоретичного змісту й ціннісні характеристики філософії освіти / Чиж О. Н. // Освіта Донбасу. – 2011. – № 2 (145). – С. 5–8.
336. Чуприна Н. Т. Универсальная библиотека: инновационная деятельность в профессиональной практике : науч.-практ. пособие / Н. Т. Чуприна. – М. : Либерия, 2004. – 120 с.
337. Шабалина И. А. Электронные ресурсы библиотеки в образовательном процессе вуза / И. А. Шабалина // Библиотека в научно-образовательном пространстве университета: информационные ресурсы, услуги, технологии. – Новосибирск, 2015. – С. 25–29.
338. Шамова Т. И. Управление образовательными системами : учеб. пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальностям „Педагогика и психология”, „Педагогика” / Т. И. Шамова, Т. М. Давыденко, Г. Н. Шибанова ; под ред. Т. И. Шамовой. – 5-е изд., стер. – М. : Академия, 2008. – 382, [2] с. : ил., табл.
339. Шевченко Л. Програмно-методичне забезпечення інформаційного освітнього середовища навчального закладу / Л. Шевченко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2008. – № 4. – С. 156–162.
340. Шейко В. Електронні бібліотеки в Україні: перспективи розвитку / В. Шейко // Бібл. вісн. – 2001. – № 5. – С. 31–34.
341. Шемаєва Г. Бібліотечна діяльність в інформаційному забезпеченні науки: стратегії розвитку / Ганна Шемаєва // Вісн. Кн. палати. – 2006. – № 9. – С. 17–20.
342. Шемаєва Г. В. Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій : монографія / Г. В. Шемаєва ; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2008. – 288 с.

343. Шемаєва Г. В. Роль бібліотеки у формуванні науково-освітнього інформаційного простору в контексті Болонської конвенції / Шемаєва Г. В. // Сучасні інформаційно-бібліотечні технології як складова реформування навчального процесу : матеріали XV наук.-практ. конф. (до 50-річчя заснування б-ки УІПА), 15 квіт. 2008 р. / М-во освіти і науки України, Укр. інж.-пед. акад., Бібліотека. – Х., 2008. – С. 18–25.
344. Шемаєва Г. В. Сучасний стан інформаційного забезпечення науки: теоретико-методологічні підходи / Г. В. Шемаєва // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – Х., 2008. – Вип. 23. – С. 125–132.
345. Шемаєва Г. Електронна бібліотека у системі інформаційного забезпечення науки / Ганна Шемаєва // Вісн. Кн. палати. – 2005. – № 8. – С. 27–30.
346. Шемаєва Г. Електронні ресурси бібліотек України в інформаційному забезпеченні науки: стан та перспективи розвитку / Г. Шемаєва // Вісн. Кн. палати. – 2006. – № 8. – С. 29–32.
347. Шемаєва Г. Перспективні напрями розвитку електронних інформаційних ресурсів бібліотек / Г. Шемаєва // Бібл. вісн. – 2012. – № 3. – С. 3–7.
348. Шемаєва Г. Трансформація бібліотеки вищого навчального закладу за сучасних умов / Ганна Шемаєва // Покликання університету : [зб. наук. пр.]. – К., 2005. – С. 140–142.
349. Шемет П. Г. Педагогічні умови розвитку середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів нового типу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Шемет Петро Гаврилович. – Полтава, 1996. – 187 с.
350. Шкира О. Бібліотека вищого навчального закладу: сучасна модель діяльності / О. Шкира // Вища шк. – 2009. – № 7. – С. 80–87.
351. Шрайберг Я. Бібліотеки в електронному середовищі і виклики сучасного суспільства / Я. Шрайберг // Вища шк. – 2009. – № 7. – С. 52–63.

352. Шрайберг Я. Роль бібліотек у забезпеченні доступу до інформації та знань в інформаційному віці / Яків Шрайберг // Вища шк. – 2007. – № 4. – С. 60–74.
353. Щодо вдосконалення роботи бібліотек вищих навчальних закладів : лист М-ва освіти і науки України від 23 берез. 2007 р. № 1/9-175 // Вища освіта в Україні : норм.-прав. регулювання : офіц. вид. : у 2 т. – 2-ге перероб. і доп. – К., 2009. – Т. 2. – С. 874.7–874.8.
354. Электронные ресурсы и современные технологии вузовских библиотек: решения, инновации, возможности : материалы науч.-практ. конф. (Республика Бурятия, Улан-Удэ, 8–10 сент. 2014 г.) / [отв. ред. С. В. Васильева]. – Улан-Удэ : Бурятский ун-т, 2015. – 79 с.
355. Яременко Л. Організаційно-економічний механізм управління вищою освітою / Людмила Яременко // Рідна шк. – 2008. – № 10. – С. 49–51.
356. Ярошенко Т. О. Бібліотека та університет: синергія поступу на шляху до інформаційного суспільства / Т. О. Ярошенко // Концепція розвитку бібліотек вищих навчальних закладів в інформаційному суспільстві : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 23–25 трав. 2006 р. – К., 2006. – С. 24–31.
357. Ярошенко Т. Світова цифрова бібліотека: будуємо глобальне партнерство / Т. Ярошенко // Бібл. планета. – 2010. – № 3. – С. 5–9.
358. Ярошенко Т. Університетські бібліотеки України підтримують ініціативу відкритого доступу до наукової інформації / Т. Ярошенко // Вища шк. – 2009. – № 7. – С. 64–75.
359. Яцимірська М. Г. Сучасний медіатекст : словник-довідник / Марія Яцимірська. – Л. : ПАІС, 2005. – 128 с.
360. Arms W. Digital libraries / William Y. Arms. – Cambridge, Mass. ; London : MIT, 2000. – 287p. : ill.
361. Briffaut J. P. Cloudcomputing : évolution technologique, révolution des usages / Jean-Pierre Briffaut, François Stéphan. – Paris : Hermes science : Lavoisier, 2013. – 270 p.

362. Kormilets Y. Criteria for evaluation of development of an electronic library of information and learning university environment / Kormilets Yulia // Scientific Youth: Education and Science : book of Abstracts of the III International Scientific-Practical Internet-Conference. February, 18, 2013. – Luhansk, 2013. – P. 138–140.
363. Lund P. University Libraries and Space in the Digital World / Lund P. // ELECTRONIC LIBRARY. – 2014. – Vol. 32, numb 5. – P. 763–764.
364. Sadler Sh. Building a Digital Library: What to Expect as a Technology Project Manager on a Library Construction Project / Sadler Shawna // Journal of library administration. – 2015. – Volume 55, Issue 3. – P. 221–234.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Результати контент-аналізу виявлення представленості програми
розвитку бібліотеки вищого навчального закладу на власних сайтах**

№	Назва вищого навчального закладу	Адреса сайту бібліотеки	Наявність інформації про програму розвитку бібліотеки
1	2	3	4
1.	Національний технічний університет України „Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”	Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка http://library.kpi.ua	+
2.	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php 3	-
3.	Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна	Центральна Наукова бібліотека http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr/	-
4.	Національний технічний університет „Харківський політехнічний інститут”	Науково-технічна бібліотека http://library.kpi.kharkov.ua	-
5.	Національний університет „Львівська політехніка”	Науково-технічна бібліотека http://library.lp.edu.ua	-
6.	Національний гірничий університет	Науково-технічна бібліотека http://lib.nmu.org.ua/ua/	-
7.	Національний медичний університет імені О.О. Богомольця	Наукова бібліотека http://library.nmu.ua	+
8.	Національний університет „Києво-Могилянська академія”	Наукова бібліотека http://www.library.ukma.edu.ua	+
9.	Львівський національний університет імені Івана Франка	Наукова бібліотека http://library.lnu.edu.ua/bibl/	-
10.	Національний університет біоресурсів і природокористування України	Наукова бібліотека http://nubip.edu.ua/structure/library	-
11.	Дніпропетровський	Наукова бібліотека	-

	національний університет	http://library.dnu.dp.ua	
12.	Національна металургійна академія України	https://nmetau.edu.ua/ua/mlibrary	+/- (важко знайти інф.)
13.	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	http://lib.kneu.edu.ua/ua/	-
14.	Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського „Харківський авіаційний інститут”	Науково-технічна бібліотека http://library.khai.edu	-
15.	Сумський державний університет	http://library.sumdu.edu.ua	-
16.	Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого	Наукова бібліотека http://library.nlu.edu.ua	-
17.	Одеський національний університет імені І.І. Мечникова	Наукова бібліотека http://lib.onu.edu.ua	-
18.	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	Наукова бібліотека http://lib.npu.edu.ua	-
19.	Національний авіаційний університет	Науково-технічна бібліотека http://www.lib.nau.edu.ua/main/	-
20.	Національний університет харчових технологій	Науково-технічна бібліотека http://library.nuft.edu.ua	-
21.	Харківський національний університет радіоелектроніки	Наукова бібліотека http://lib.nure.ua	-
22.	Національний фармацевтичний університет	Наукова бібліотека http://lib.nuph.edu.ua	-
23.	Донецький національний технічний університет	Науково-технічна бібліотека http://donntu.edu.ua/library	-
24.	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	Наукова бібліотека http://library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua	-
25.	Вінницький національний технічний університет	Науково-технічна бібліотека http://lib.vntu.edu.ua	-
26.	Одеський національний політехнічний	Науково-технічна бібліотека http://library.opu.ua	-

	університет		
27.	Київський національний університет технологій та дизайну	Науково-технічна бібліотека http://biblio.co.ua	-
28.	Київський національний торговельно-економічний університет	https://www.knteu.kiev.ua	+/- (важко знайти інф.)
29.	Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова	http://library.vnmu.edu.ua	-
30.	Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу	Науково-технічна бібліотека http://library.nung.edu.ua	-
31.	Одеський національний економічний університет	http://library.oseu.edu.ua	-
32.	Донецький національний університет	Наукова бібліотека http://library.donnu.edu.ua	-
33.	Національний лісотехнічний університет України	Науково-технічна бібліотека http://library.ntu.edu.ua	-
34.	Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя	Науково-технічна бібліотека http://library.tntu.edu.ua	-
35.	Ужгородський національний університет	Наукова бібліотека http://libuzhnu.brinkster.net	-
36.	Харківський національний медичний університет	Наукова бібліотека http://libr.knmu.edu.ua	-
37.	Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	Наукова бібліотека http://librariesnu.at.ua	-
38.	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Наукова бібліотека http://lib.pu.if.ua	+
39.	Національний університет „Одеська юридична академія”	Наукова бібліотека http://lib.onua.edu.ua/new/index.php	+
40.	Одеська національна академія харчових технологій	Науково-технічна бібліотека http://www.library.onaft.edu.ua	-
41.	Тернопільський національний	http://www.library.tneu.edu.ua	+/- (важко знайти інф.)

	економічний університет		
42.	Одеський національний медичний університет	http://library.odmu.edu.ua	-
43.	Хмельницький національний університет	Наукова бібліотека http://lib.khnu.km.ua	+/- (важко знайти інф.)
44.	Чорноморський державний університет імені Петра Могили	http://chmnu.edu.ua/biblioteka/	-
45.	Університет банківської справи НБУ	Наукова бібліотека http://www.ubs.edu.ua/ua/naukova-biblioteka	-
46.	Київський національний університет будівництва і архітектури	http://library.knuba.edu.ua	-
47.	Запорізький національний технічний університет	Наукова бібліотека http://library.zntu.edu.ua	-
48.	Харківський національний економічний університет	Науково-технічна бібліотека http://library.hneu.edu.ua/index.php	-
49.	Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	Наукова бібліотека http://libr.luguniv.edu.ua	+
50.	Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського	http://library.pdpu.edu.ua	-
51.	Дніпропетровська медична академія	Наукова бібліотека http://library.dsma.dp.ua/	-
52.	Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького	Наукова бібліотека http://medlib.lviv.pro	-
53.	Івано-франківський національний медичний університет	Наукова бібліотека http://lib.ifnmu.edu.ua	-
54.	Українська медична стоматологічна академія	http://www.umsa.edu.ua/biblhome.html	-
55.	Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка	Наукова бібліотека http://books.khntusg.com.ua	-
56.	Кременчуцький національний	http://www.kdu.edu.ua/LIB1/home.html	-

	університет імені Михайла Остроградського		
57.	Кіровоградський національний технічний університет	http://library.kntu.kr.ua	-
58.	Буковинський державний медичний університет	http://medlib.bsmu.edu.ua	-
59.	Університет економіки та права „КРОК”	http://library.krok.edu.ua/	-
60.	Львівський торговельно-економічний університет	http://www.lute.lviv.ua/structure/other-units/library/	обмежений доступ
61.	Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського	http://lib.donnuet.edu.ua	-
62.	Київський міжнародний університет	http://www.kymu.edu.ua/library.html	-
63.	Українська інженерно-педагогічна академія	Наукова бібліотека http://library.uipa.edu.ua	+
64.	Харківський національний автомобільно-дорожній університет	Наукова бібліотека http://library.khadi.kharkov.ua/golovna/	-
65.	Донецький національний медичний університет ім. М. Горького	http://www.dsmu.edu.ua/old/librarydonmu	не має доступу
66.	Національний транспортний університет	http://www.library.ntu.edu.ua	-
67.	Національний університет водного господарства та природокористування	Наукова бібліотека http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka	+
68.	Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв	Наукова бібліотека http://nakkim.edu.ua/academy/biblioteka	-
69.	Одеський національний морський університет	Науково-технічна бібліотека http://www.osmu.odessa.ua/ru/biblioteka.html	-
70.	Таврійський державний агротехнологічний університет	Наукова бібліотека http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka/	-
71.	Донбаська державна машинобудівна академія	Науково-технічна бібліотека http://www.dgma.donetsk.ua/pro-biblioteku.html	-
72.	Запорізький державний медичний університет	Наукова бібліотека http://zsmublog.blogspot.com	-

73.	Національна академія управління	http://nam.kiev.ua/biblioteka.html	-
74.	Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського	Наукова бібліотека http://mdu.edu.ua/?page_id=511	-
75.	Луцький національний технічний університет	http://library.lntu.edu.ua	-
76.	Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки	http://library.eenu.edu.ua	-
77.	Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна	Науково-технічна бібліотека http://library.diit.edu.ua/index.php?lang=ua	-
78.	Миколаївський національний аграрний університет	http://lib.mnau.edu.ua	-
79.	Придніпровська державна академія будівництва та архітектури	Науково-технічна бібліотека http://library.pgasa.dp.ua/index.php/en/	-
80.	Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова	https://onat.edu.ua/?pg=biblio_info	-
81.	Запорізький національний університет	Наукова бібліотека http://library.znu.edu.ua	-
82.	Херсонський національний технічний університет	http://kntu.net.ua/index.php/ukr/Struktura/Viddili/Biblioteka-HNTU	-
83.	Національна музична академія України імені П.І. Чайковського	http://knmau.com.ua/struktura-akademii/biblioteka/	-
84.	Національний університет фізичного виховання і спорту України (НУФВСУ)	http://www.uni-sport.edu.ua/struktura-universitetu/biblioteka.html	-
85.	Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка	http://conservatory.lviv.ua/about-us/struktura/	не має доступу
86.	Приазовський державний технічний університет	Науково-технічна бібліотека http://ntb.pstu.edu/uk/	-
87.	Київський університет імені Бориса Грінченка	http://library.kubg.edu.ua	+
88.	Національний університет „Одеська морська академія”	http://ami.edu.ua/ua/biblioteka-ami-onma-ru	-

89.	Харківський національний університет будівництва та архітектури	http://www.kstuca.kharkov.ua/library/57-pro-biblioteku.html	-
90.	Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського	http://library.tdmu.edu.ua	-
91.	Одеський державний екологічний університет	http://library.odeku.edu.ua	-
92.	Херсонський державний університет	Наукова бібліотека http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx	-
93.	Український державний університет залізничного транспорту	Науково-технічна бібліотека http://library-kart.kh.ua	не має доступу
94.	Донецький державний університет управління	http://dsum.edu.ua	+/- (важко знайти інф.)
95.	Маріупольський державний університет	Наукова бібліотека http://libr-margu.narod.ru	+
96.	Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	http://lib.hnpu.edu.ua	-
97.	Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка	Науково-технічна бібліотека http://lib.pntu.edu.ua	-
98.	Кам'янець-Подільський національний університет	http://library.kpnu.edu.ua	-
99.	Національний університет „Острозька академія”	Наукова бібліотека http://lib.oa.edu.ua	-
100.	Криворізький національний університет	http://lib.knu.edu.ua	-
101.	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	Наукова бібліотека http://www.library.tnpu.edu.ua	-
102.	Житомирський державний університет імені Івана Франка	http://library.zu.edu.ua	+

Список експертів, які приймали участь у визначенні значущості критеріїв оцінювання стану розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу

№	ІПП	Назва навчального закладу	Посада	Вчений ступінь
1	2	3	4	5
1.	Айвазян Олена Борисівна	Хмельницький національний університет	Директор наукової бібліотеки	Кандидат історичних наук
2.	Бадер Валентина Іванівна	Донбаський державний педагогічний університет (м. Слов'янськ)	Завідувач, професор кафедри теорії і практики початкової освіти	Доктор педагогічних наук
3.	Білоус Валентина Степанівна	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	Директор бібліотеки	
4.	Денісенко Ольга Василівна	Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка	Директор бібліотеки	
5.	Ковалеріст Людмила Андріївна	Кримський гуманітарний університет (м. Ялта)	Директор бібліотеки	
6.	Макарова Ганна Григорівна	Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка	Директор наукової бібліотеки	
7.	Марфіна Жанна Вікторівна	Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	Директор наукової бібліотеки	Кандидат філологічних наук
8.	Пасинкова Олена Валеріївна	Приазовський державний технічний університет (м. Маріуполь)	Заступник директора науково-технічної бібліотеки	
9.	Рачинська Людмила Михайлівна	Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов	Директор бібліотеки	
10.	Рижанова Алла Олександрівна	Харківська державна академія культури	Завідувач, професор кафедри соц. педагогіки	Доктор педагогічних наук

1	2	3	4	5
11.	Рогова Тетяна Володимирівна	Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди	Професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи	Доктор педагогічних наук
12.	Семенова Валентина Федорівна	Донбаський державний технічний університет (м. Алчевськ)	Директор наукової бібліотеки	
13.	Семеріков Сергій Олексійович	ДВНЗ „Криворізький національний університет”,	Завідувач, професор кафедри фундаментальних і соціально-гуманітарних дисциплін	Доктор педагогічних наук
14.	Стасік Людмила Іванівна	Луганський державний медичний університет	Директор бібліотеки	
15.	Ткаченко Тетяна Петрівна	Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського	Директор наукової бібліотеки	
16.	Ткачова Наталія Олександрівна	Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди	Професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи	Доктор педагогічних наук
17.	Хриков Євген Миколайович	Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	Завідувач, професор кафедри державної служби, адміністрування та управління	Доктор педагогічних наук

АНКЕТА

для опитування адміністрації бібліотеки та професорсько-викладацького складу університету з метою виявлення значущих критеріїв оцінювання стану розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу

Просимо Вас узяти участь у дослідженні, спрямованому на пошук шляхів розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі ВНЗ. Опитування анонімне. Ваші відповіді будуть використані в узагальненому вигляді.

До Вашої уваги представлено перелік можливих критеріїв оцінювання управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу. Просимо Вас обрати найбільш значущі з них, оцінивши ступінь Вашої згоди з наведеним критерієм за такою системою: абсолютно правильно – 4; швидше так, ніж ні – 3; вагаюся відповісти – 2; швидше ні, ніж так – 1; абсолютно неправильно – 0 балів.

Критерії оцінювання розвитку електронної бібліотеки (ЕБ) в освітньому середовищі вищого навчального закладу

№	Критерії та параметри оцінювання розвитку електронної бібліотеки	Вагомість критерію				
		абсолютно правильно	швидше так, ніж ні	вагаюся відповісти	швидше ні, ніж так	абсолютно неправильно
Нормативно-правове забезпечення розвитку електронної бібліотеки						
1.	Наявність Положення про електронну бібліотеку	4	3	2	1	0
2.	Наявність Положення про структурний підрозділ, відповідальний за організацію, функціонування та розвиток ЕБ	4	3	2	1	0
3.	Наявність уніфікованих вимог до електронної бібліотеки	4	3	2	1	0
4.	Наявність порядку передавання електронних документів до фонду ЕБ	4	3	2	1	0
5.	Інше (що саме)	4	3	2	1	0
Кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки						
1.	Якість складу персоналу електронної бібліотеки	4	3	2	1	0
2.	Наявність системи	4	3	2	1	0

	підготовки та підвищення кваліфікації працівників ЕБ до забезпечення її функціонування та розвитку					
3.	Наявність системи мотивації працівників, що обслуговують ЕБ	4	3	2	1	0
4.	Наявність системи оцінювання діяльності персоналу, залученого до функціонування та розвитку ЕБ	4	3	2	1	0
5.	Інше (що саме)	4	3	2	1	0
Матеріально-фінансове забезпечення розвитку електронної бібліотеки						
1.	Якість обладнання приміщень та комп'ютерної техніки, необхідних для забезпечення функціонування ЕБ	4	3	2	1	0
2.	Наявність локальної мережі ВНЗ та швидкість каналів з'єднання з сервером бібліотеки	4	3	2	1	0
3.	Наявність Інтернет-мережі у структурних підрозділах ВНЗ, гуртожитках	4	3	2	1	0
4.	Наявність системи фінансового забезпечення функціонування ЕБ	4	3	2	1	0
5.	Інше (що саме)	4	3	2	1	0
Ресурси та послуги електронної бібліотеки						
1.	Якість інформаційних ресурсів електронної бібліотеки	4	3	2	1	0
2.	Спектр послуг, що надає електронна бібліотека	4	3	2	1	0
3.	Наявність системи моніторингу активності використання ресурсів ЕБ	4	3	2	1	0
4.	Наявність методики та систематичність вивчення ступеня задоволеності користувачів ЕБ	4	3	2	1	0
5.	Інше (що саме)	4	3	2	1	0

Соціально-прогностична забезпеченість розвитку електронної бібліотеки						
1.	Наявність стратегічного плану розвитку електронної бібліотеки	4	3	2	1	0
2.	Наявність програми розвитку електронної бібліотеки	4	3	2	1	0
3.	Наявність системи впровадження соціальних інновацій у роботу ЕБ	4	3	2	1	0
4.	Дієвість атрибутів іміджу та конкурентоспроможність ЕБ	4	3	2	1	0
5.	Інше (що саме)	4	3	2	1	0
Організаційне забезпечення розвитку електронної бібліотеки						
1.	Наявність положення про нормування роботи працівників, відповідальних за організацію, функціонування та розвиток ЕБ	4	3	2	1	0
2.	Наявність розробленої системи форм організаційного порядку в забезпеченні підвищення керованості ЕБ	4	3	2	1	0
3.	Узгодженість цілей і змісту роботи електронної бібліотеки зі структурою управління бібліотеки	4	3	2	1	0
4.	Наявність сформованого організаційного протоколу ЕБ (система документів, положень, графіків)	4	3	2	1	0
5.	Інше (що саме)	4	3	2	1	0

Дякуємо за співпрацю!

Затверджую

директор Наукової бібліотеки
ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”

Ж. В. Марфіна

« 06 »

06

2013 р.

ПОЛОЖЕННЯ
про відділ інформаційних технологій
та комп'ютерного забезпечення

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення є структурним підрозділом Наукової бібліотеки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка і підпорядковується директору бібліотеки.

1.2. Відділ забезпечує комп'ютеризацію всіх основних бібліотечних процесів, веде роботу по наповненню ПБД, забезпечує електронними ресурсами навчальну, наукову, та культурну діяльність університету, підтримує та оновлює сайт бібліотеки, координує роботу структурних підрозділів в цьому напрямку, забезпечує доступ користувачів до електронних ресурсів та Інтернет.

1.3. У своїй діяльності відділ керується Законами України „Про культуру”, „Про бібліотеку і бібліотечну справу”, „Про національну програму інформатизації”, „Про захист персональних даних”; „Положенням про бібліотеку”, документами, що регламентують роботу бібліотеки, цим положенням, правилами внутрішнього трудового розпорядку.

2. ОСНОВНІ ЗАДАЧІ

- 2.1. Комп'ютеризація та підтримка основних бібліотечних процесів.
- 2.2. Створення електронних ресурсів фонду бібліотеки.
- 2.3. Поповнення ПДБ та Репозиторію ЛНУ електронними документами.
- 2.4. Технічне і програмне забезпечення роботи системи “УФД/Бібліотека”.
- 2.5. Здійснення обслуговування користувачів в електронному читальному залі.
- 2.6. Підтримка Web-сайту бібліотеки.
- 2.7. Формування інформаційної культури користувачів.

3. ЗМІСТ РОБОТИ ВІДДІЛУ

- 3.1. Навчання та спеціалізована допомога співробітникам структурних підрозділів бібліотеки.
- 3.2. Технічне забезпечення системи “УФД/Бібліотека”.
- 3.3. Формування бази даних повнотекстових документів.
- 3.4. Оцифрування документів.
- 3.5. Переведення оцифрованих документів у формат pdf.
- 3.6. Переведення видань ЛНУ ім. Тараса Шевченка у формат pdf.
- 3.7. Поповнення ПБД електронними документами (магістерські роботи студентів, дисертації що захищені працівниками Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, автореферати дисертацій, наукові праці викладачів університету тощо).
- 3.8. Маркування та встановлення паролю на електронні документи.
- 3.9. Реєстрація магістерських робіт при прийомі їх до ПБД.
- 3.10. Підтримка роботи Репозиторію ЛНУ та наповнення його електронними науковими документами що створені співробітниками університету.

3.11. Забезпечення інформаційної безпеки: захист від несанкціонованого доступу.

3.12. Забезпечення схоронності інформації: здійснення резервного копіювання.

3.13. Підтримка й оновлення сайту бібліотеки ЛНУ ім. Тараса Шевченка.

3.14. Пошукове просування сайту.

3.15. Довідкове обслуговування користувачів через сайт бібліотеки.

3.16. Надання навігаційних послуг по Web-сайтах бібліотек й інших інформаційних установ.

3.17. Здійснення обслуговування користувачів у ЕЧЗ:

– Ознайомлення користувачів із правилами користування і можливостями електронного читального залу і бібліотеки.

– Запис та перереєстрація користувачів через електронний формуляр.

– Облік часу роботи за комп'ютером, розрахунок за послуги, що надаються.

– Друк тексту з ПБД.

– Запис інформації на електронні носії.

3.18. Відповідають за фінансовий звіт перед бухгалтером.

3.19. Друк та ламінування читацьких квитків.

3.20. Формування інформаційної культури користувачів:

3.21. Організація і проведення бібліотечно-бібліографічних занять для студентів I курсу.

3.22. Вчасне інформування керівництва бібліотеки про необхідність оновлення застарілого обладнання.

3.23. Ведення квартальних та річних звітів роботи відділу.

3.24. Бере участь у роботі з підвищення кваліфікації кадрів за профілем відділу.

3.25. Вивчає передовий досвід бібліотек з впровадженням комп'ютерних технологій та АБІС „УФД/Бібліотека”.

3.26. Бере участь у наукових дослідженнях, які проводяться в бібліотеці, а також методичних, науково-практичних і виховних заходах, організованих бібліотекою.

3.27. Дотримується виробничої й трудової дисципліни, правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії й протипожежної безпеки.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВІДДІЛУ

4.1. Робота відділу здійснюється відповідно до положення про відділ, технічної та методичної документації, затвердженої директором бібліотеки.

4.2. Робота відділу проводиться на основі плану відділу, який затверджується директором бібліотеки.

4.3. У структурі відділу виділяються спеціалізовані ділянки:

- робота з сайтом Наукової бібліотеки;
- робота з ПБД бібліотеки;
- ведення Репозиторія ЛНУ;
- обслуговування користувачів;
- сектор обліку та реєстрації користувачів.

4.4. Про свою роботу завідувач відділу звітує перед директором Наукової бібліотеки.

4.5. Адміністрація університету забезпечує відділ необхідним службовим приміщенням, комп'ютерною технікою та технічними засобами.

5. ШТАТ ВІДДІЛУ

5.1. Відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення очолює завідувач, якого затверджує ректор університету за поданням директора бібліотеки.

5.2. Завідувач відділу організує роботу відділу; несе відповідальність за весь комплекс робіт; за виконання планових показників діяльності відділу, трудову та виробничу дисципліну, веде облік роботи, складає плани та звіти.

5.3. Співробітники відділу призначаються та знімаються ректором університету за поданням директора бібліотеки.

5.4. Обов'язки співробітників відділу визначаються посадовими інструкціями, затвердженими директором бібліотеки.

6. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ВІДДІЛУ ЗІ СТРУКТУРНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ БІБЛІОТЕКИ ТА УНІВЕРСИТЕТУ

6.1. Відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення отримує:

– від директора Наукової бібліотеки вказівки та розпорядження щодо роботи відділу;

– від вчених секретарів спеціалізованих рад дисертації що захищені в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка на електронному носії для поповнення ПБД;

– від інститутів та факультетів університету магістерські роботи що захищені в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка на електронному носії для поповнення ПБД;

– від науково-дослідницького відділу з редакційно-видавничої діяльності електронні файли праць викладачів університету що були видані в університеті;

– від співробітників університету наукові праці на електронному носії для поповнення Репозиторія ЛНУ;

– від довідково-бібліографічного відділу інформацію щодо поновлення інформації на сайті бібліотеки та для відповіді на запити довідкової служби через сайт бібліотеки;

- від інших структурних підрозділів бібліотеки інформацію для сайту бібліотеки;

- з відділом абонементів з приводу виготовлення читацьких квитків.

6.2. Відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення надає директору бібліотеки:

- річні та квартальні звіти з роботи відділу;
- плани з роботи відділу;
- інформацію про технічну роботу комп'ютерного обладнання.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

РОЗПОРЯДЖЕННЯ № 75

від 13 березня 2012 року

м. Луганськ

*Про створення електронної
бази даних бібліотеки*

на виконання Комплексної програми розвитку бібліотеки (протокол засідання вченої ради № 7 від 25 січня 2008 р.) та з метою створення електронної бази даних дисертаційних робіт

ЗОБОВ'ЯЗУЮ:

1. Секретарів спеціалізованих вчених рад з захисту докторських (кандидатських) дисертацій здійснювати передачу електронних варіантів дисертаційних робіт до наукової бібліотеки університету після затвердження їх Атестаційною комісією МОНмолодьспорту України

Відповідальні: секретарі спеціалізованих вчених рад з захисту докторських (кандидатських) дисертацій.

2. Співробітників бібліотеки реєструвати роботи, здійснити обробку електронного варіанту тексту, а саме: забезпечити маркування тексту, встановити пароль захисту від модернізації тощо, надати загальний доступ до повнотекстових варіантів дисертацій у локальній мережі.

Відповідальні: директор бібліотеки, завідувач відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення наукової бібліотеки.

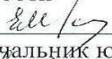
Ректор

С. В. Савченко

Проект розпорядження підготувала
директор бібліотеки

 Марфіна Ж. В.

Погоджено:
проректор з науково-педагогічної
роботи

 Клімочкіна О. М.
начальник юридичного відділу

 Миронченко О. В.

Ознайомлені:

 Н.І.Черв'якова

 О. Г. Сущенко

 Л.І. Шутова

 С.О.Вовк

 І. В. Грицьких

 А. Г. Черноштан

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

РОЗПОРЯДЖЕННЯ № 124

від 27 квітня 2011 року

м. Луганськ

*Про створення електронної
бази даних магістерських робіт*

на виконання рішення засідання ректорату від 14 лютого 2011 року «Про якість виконання дипломних та магістерських робіт в інститутах та факультетах університету» та з метою створення електронної бази даних магістерських робіт

ЗОБОВ'ЯЗУЮ:

1. Магістрантів здійснювати передачу електронних варіантів магістерських робіт до наукової бібліотеки університету електронною поштою на адресу: magister.lib@gmail.com або особисто до електронного читального залу не пізніше, ніж за два тижні до дня захисту.

При надсиланні або передачі магістерської роботи обов'язково дотримуватися таких технічних вимог:

1. тема листа повинна починатися з прізвища автора, після пробілу з великої літери – повна назва роботи;
2. лист повинен містити закріплений файл із текстом магістерської роботи;
3. формат закріпленого файлу – ***doc або *rtf**;
4. при передачі власноруч використовувати флеш-карти, CD- або DVD-диски.

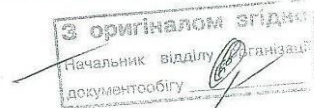
Роботи, надіслані без урахування технічних вимог, реєструватися не будуть.

Відповідальні: керівники магістерських робіт.

2. Співробітників бібліотеки реєструвати роботи, які відповідають вище зазначеним вимогам, та засвідчувати реєстрацію відбитком печатки на титульному аркуші магістерської роботи.

Відповідальні: директор бібліотеки, завідувач відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення наукової бібліотеки.

3. Магістрантів засвідчити в електронному читальному залі наявність електронного варіанту магістерської роботи не пізніше, ніж за 2 дні до захисту.

Відповідальні: керівники магістерських робіт.

4. Голів ДЕК не допускати до захисту роботи без штампу бібліотеки.

Відповідальні: голови ДЕК.

5. Директоратам інститутів і деканатам факультетів довести це розпорядження до відома магістрантів.

Відповідальні: декани факультетів та директори інститутів.

Ректор

С. В. Савченко

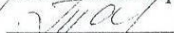
Проект розпорядження підготувала
директор бібліотеки

 Марфіна Ж. В.

Погоджено:
проректор з науково-педагогічної
роботи

 Ужченко Д. В.

начальник юридичного відділу

 Миронченко О. В.

З оригіналом згідно
Начальник відділу організації
документообігу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

РОЗПОРЯДЖЕННЯ № 186

від 22 липня 2012 року

м. Луганськ

*Про формування бази
даних репозиторію*

на виконання Ухвали ректорату від 06.02.2012 р. і з метою формування високого міжнародного рейтингу університету та підвищення індексу цитування праць викладачів і співробітників

ЗОБОВ'ЯЗУЮ:

1. Науково-педагогічним працівникам, у тому числі аспірантам та докторантам 2-3 року навчання, які працюють за сумісництвом на кафедрах університету, усі найбільш значущі наукові та навчально-методичні праці (монографії, статті, тези, автореферати дисертацій, підручники, навчальні та методичні посібники, курси лекцій тощо) надавати до наукової бібліотеки (ауд. 170 – електронний читальний зал) для формування репозиторію.

Відповідальні: завідувачі кафедр.

2. Матеріали, оформлені відповідно до нижче зазначених вимог, надавати до електронного читального залу.

Вимоги до оформлення електронного варіанту видання:

Файл обов'язково повинен містити:

- прізвище, ім'я та по батькові авторів;
- заголовок (назва статті), під яким необхідно розмістити вихідні дані видання.

- назва серії;
- тип матеріалів, які розміщуються (наприклад: книга, тези, монографія тощо);

- мова документа;

- ключові слова українською, російською та англійською мовами;

- анотація українською, російською та англійською мовами;

Відповідальні: завідувачі кафедр.

3. Відділу аналізу та перспективного розвитку університету враховувати при подовженні контракту із науково-педагогічними працівниками наявність їх праць у репозиторію університету.

Відповідальні: Семенов М.А.

4. При підрахунку рейтингів з наукової та навчально-методичної роботи враховувати лише ті праці науково-педагогічних працівників, які представлені в репозиторію університету.

Відповідальні: завідувач відділу аспірантури, голова наукової комісії, голова навчально-методичної ради.

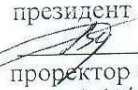
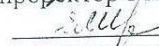

Ректор

С. В. Савченко

Проект розпорядження підготувала

директор бібліотеки
 Марфіна Ж. В.

Погоджено:

президент
 Курило В. С.
проректор з науково-педагогічної
 Клімочкіна О.М.
начальник юридичного відділу
 Миронченко О. В.

З оригіналом згідно
Начальник відділу організації
документообігу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

ПОГОДЖЕНО

Президент ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

В.С. Курило

2012

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

С.В. Савченко

2012

ПОЛОЖЕННЯ

про «Репозиторій Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

1. Загальні положення та терміни

1.1. Положення про репозиторій (електронний архів) Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – РЕПОЗИТОРІЙ) визначає основні поняття, склад, призначення та завдання і регламентує основні засади організації та управління електронним репозиторієм університету.

1.2. Основні терміни:

автор – фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір і якій належать майнові права інтелектуальної власності на нього відповідно до Цивільного кодексу України, Закону України «Про авторське право та суміжні права», іншого закону чи договору;

автор електронного документу – фізична або юридична особа, яка створила електронний документ відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг»;

власник інформації – фізична або юридична особа, якій належить право власності на інформацію відповідно до Закону України «Про захист інформації»;

право власності – це врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження майном. Об'єктами права власності громадян є твори науки, літератури та мистецтва, відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, знаки для товарів і послуг та інші результати інтелектуальної праці (Закон України «Про власність»);

суб'єкт права інтелектуальної власності – це творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до Цивільного Кодексу, іншого закону чи договору (ст. 421 «Цивільного кодексу України»);

твори – створені авторами у результаті творчої діяльності за особистою ініціативою, на замовлення чи в порядку виконання службових обов'язків: літературно письмові твори – книги, брошури, статті, конспекти лекцій, аналітичні огляди, звіти, презентації тощо; ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки; аудіовізуальні твори; твори образотворчого мистецтва; фотографічні твори; інші твори, представлені в електронній (в тому числі цифровій) формі, яку може зчитувати комп'ютер (ст. 433 Цив. кодексу України, ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»);

репозиторій (електронний архів) – це місце, де зберігаються, накопичується, систематизується в електронному вигляді продукти інтелектуальної діяльності наукового, освітнього та методичного призначення, та забезпечується довготривалий, постійний і надійний відкритий доступ до них засобами Інтернет-технологій;

автоматизованих системах за умови дотримання права власності громадян України на інформацію та права доступу до неї (№ 80/94-ВР від 05.07.1994);

- ГОСТ 7.1-2003. Библиографическая запись. Библиографическое описание (міждержавний стандарт);
- ГОСТ 7.82—2001. Библиографическая запись. Библиографическое описание электронных ресурсов (міждержавний стандарт).

2. Призначення, цілі та завдання, функції репозиторію

2.1. Основне призначення eLNU – накопичення, систематизація та зберігання в електронному вигляді інтелектуальних продуктів університетської спільноти, надання відкритого доступу до них засобами Інтернет-технологій, поширення цих матеріалів у середовищі світового науково-освітнього товариства.

2.2. Цілі eLNU:

- сприяння зростанню популярності університету шляхом представлення його наукової продукції у глобальній мережі Інтернет;
- збільшення впливу наукових досліджень в академічній спільноті світу та сприяння застосування (залучення) результатів досліджень Луганського національного університету імені Тараса Шевченка в науковий обіг;
- збільшення індексу цитування наукових публікацій співробітників Луганського національного університету імені Тараса Шевченка шляхом забезпечення вільного доступу до них за допомогою мережі Інтернет;
- створення нового додаткового ефективного віртуального середовища для науково-дослідницької діяльності в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка, поліпшення рівня задоволення інформаційних запитів користувачів;
- створення середовища, що дозволяє науковцям Луганського національного університету імені Тараса Шевченка зручно розміщувати свої наукові дослідження в електронній формі в надійний, організований електронний архів, що забезпечує відкритий доступ до них.

2.3. Завдання eLNU:

- забезпечити накопичення, систематизацію, зберігання в електронному вигляді інтелектуальних продуктів наукового, освітнього та методичного призначення, створених університетськими спільнотами Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, та забезпечити довготривалий, постійний і надійний відкритий доступ до них засобами Інтернет-технологій;
- забезпечити місце і спосіб централізованого і довготривалого зберігання в електронному вигляді повних текстів творів;
- поширити ці матеріали у середовищі світового науково-освітнього товариства;
- створити надійну і доступну систему обліку публікацій наукових робіт інститутів, факультетів і окремих працівників.

Репозиторій eLNU, орієнтований на науковців, викладачів, аспірантів та студентів.

2.4. Основні функції репозиторію:

- навчальна, яка спрямована на сприяння навчальному процесу;
- наукова, яка спрямована на сприяння науково-дослідницькому процесу;
- довідково-інформаційна, яка спрямована на задоволення інформаційних запитів з різних галузей знань;
- поповнення бібліотечного фонду оригінальними електронними документами та електронними копіями друкованих видань та їх збереження.

3. Управління репозиторієм

- 3.1. Загальне управління eLNU здійснюється згідно з нормативними документами університету.
- 3.2. Наукова бібліотека університету виступає координатором і основним виконавцем процесу створення репозиторію.
- 3.3. Технічну та програмну підтримку, працездатність програмних засобів забезпечує відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення Наукової бібліотеки та відділ комп'ютерних мереж Центру інформаційних технологій.
- 3.4. За збереження електронних документів репозиторію відповідає відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення, сектор створення електронних бібліографічних баз даних Наукової бібліотеки.
- 3.5. Усі суперечливі питання щодо включення або вилучення документів із репозиторію, коло осіб, які можуть розміщувати свої документи, перелік документів і порядок їх розміщення вирішуються відповідно до нормативних документів університету.

4. Склад репозиторію

- 4.1. Університетський репозиторій eLNU є універсальним за змістом науковим зібранням. Структура університетського репозиторію складається із спільнот (фондів) Інститутів, факультетів та науково-дослідницьких університетських установ у кореневому каталозі. Кожна спільнота може мати колекції: «Наукові роботи», «Навчальні видання», «Наукові роботи студентів» та інші.
- 4.2. Тематичний склад визначається Інститутами та факультетами відповідно до наукового та навчального процесів університету. До репозиторію можуть бути залучені:
 - статті, монографії, підручники, методичні матеріали, тематичні збірки, матеріали конференцій (препринти або постпринти);
 - наукові публікації працівників Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, здійснені в інших видавництвах, за умови відсутності заборони на їх розміщення в репозиторії з боку видавництва;
 - автореферати дисертацій, що захищені працівниками Луганського національного університету імені Тараса Шевченка;
 - інші матеріали наукового, освітнього або методичного призначення за бажанням їх автора.
- 4.3. За видами електронних ресурсів репозиторій не має обмежень. Це можуть бути електронні текстові дані, електронні числові дані, електронні картографічні дані, електронні зображення (відео, презентації), електронні звукові дані, електронні інтерактивні мультимедіа.
- 4.4. Хронологічні рамки для розміщення документів у репозиторії не встановлюються.
- 4.5. За бажанням автора та рівнем доступності документи в репозиторії можуть бути у відкритому доступі або у авторизованому доступі.

5. Принципи створення і функціонування репозиторію

- 5.1. eLNU є веб-орієнтована, кумулятивна та постійна база даних (цифрових копій документів) інтелектуальних продуктів університетської спільноти.
- 5.2. Репозиторій створюється за допомогою програмного забезпечення відкритого доступу DSpace, розробки Массачусетського технологічного інституту, що підтримує протокол обміну метаданими OAI-PMH (Open Access Initiative Protocol for Metadata Harvesting), дозволяючи тим самим інтегрувати електронний репозиторій у міжнародні реєстри ROAR, OpenDOAR та інші.

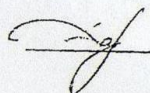
- 5.3. Репозиторій поповнюється документами шляхом передачі автором електронної копії твору до Наукової бібліотеки згідно з нормативними документами університету.
- 5.4. Архівування здійснюється уповноваженими працівниками Наукової бібліотеки відповідно до нормативних документів університету.
- 5.5. Процедура архівування в репозиторії здійснюється шляхом поетапного заповнення полів, які містять основний набір даних про твір (метаданих): автор (співавтор), назва, рік видання, анотація, джерело, видавництво, організація, ключові слова (українською, російською та англійською мовами) та файлу твору в одному з наступних форматів:

Формати, що рекомендуються для застосування, при розміщенні матеріалів		
Матеріал	Назва формату	Розширення
Текст	Adobe PDF, Microsoft Word	pdf, doc
Презентація	Microsoft Powerpoint	ppt
Таблиці	Microsoft Excel	xls
Зображення	JPEG, GIF	jpg, gif
Аудіо	WAV, MP3	wav, mp3
Відео	MPEG	mpeg, mpg

- 5.6. Роботи аспірантів, магістрантів та студентів розміщуються за наявності рекомендації наукового керівника.
- 5.7. За проханням від автора електронна публікація вилучається з відкритого доступу уповноваженими працівниками Наукової бібліотеки.
- 5.8. Якщо Інститут, факультет визнають низький рівень роботи, що представлена автором у відповідній спільноті репозиторію eLNU, за відповідним дорученням цей документ вилучається уповноваженим працівником Наукової бібліотеки.

РОЗРОБЛЕНО:

Заввідділом навчальних лабораторій
та комп'ютерних класів
«27» 02 2012 р.

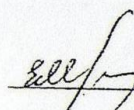
 О.В. Давискіба

ПОГОДЖЕНО:

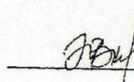
Проректор з науково-педагогічної роботи
«27» 02 2012 р.

 О.С. Меньяйленко

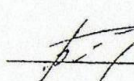
Проректор з науково-педагогічної роботи
«27» 02 2012 р.

 О.М. Клімочкіна

Директор Наукової бібліотеки
«27» 02 2012 р.

 Ж.В. Марфіна

Начальник юридичного відділу
«27» 02 2012 р.

 О.В. Миронченко

Анкета

**Інформаційні ресурси електронної бібліотеки Луганського
національного університету імені Тараса Шевченка**

Шановні користувачі!

Просимо Вас взяти участь у дослідженні, спрямованому на вивчення ефективності використання інформаційних ресурсів очима користувачів в електронній бібліотеці ЛНУ ім. Тараса Шевченка.

Дослідження є науковим і його результати будуть представлені в узагальненому вигляді. Ми гарантуємо анонімність Ваших відповідей.

Просимо Вас відповісти на наші запитання.

1. Як часто Ви використовуєте інформаційні ресурси електронних бібліотек?

- а) кожен день; б) приблизно раз на місяць; в) приблизно раз на рік;
д) не використовую

2. В чому Ви вбачаєте місію електронної бібліотеки?

3. Чи відповідає діяльність електронної бібліотеки, ресурсами якої Ви користуєтесь, цій місії?

- а) так; б) скоріше так, ніж ні; в) скоріше ні, ніж так; г) ні; д) важко відповісти

4. Які електронні бібліотеки ...?

	Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського	Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського	Російська державна б-ка	Ел. б-ки вищих навчальних закладів	Інші, які саме	Не дають рекомендації, щодо вибору ел. бібліотек	Не використовую
рекомендують Вам викладачі							
Ви використовуєте найчастіше							

5. Чи відвідуєте Ви сайт електронної бібліотеки ЛНУ імені Тараса Шевченка?

- а) так; б) ні (якщо Ваша відповідь ні, переходьте до запитання № 9)

6. Якими розділами сайту електронної бібліотеки ЛНУ імені Тараса Шевченка Ви користуєтесь найчастіше?

а) ресурси бібліотеки; б) пошук документів; в) комплектування; г) заборгованість

7. Яким видом інформаційних ресурсів електронної бібліотеки ЛНУ імені Тараса Шевченка Ви користуєтесь?

а) електронний каталог; б) повнотекстова база даних; г) бібліографічна база даних

8. Чи користуєтесь Ви довідковою службою електронної бібліотеки?

(Довідкова служба – це віртуальна довідкова служба, яка надає інформацію про наявність у фондах бібліотеки конкретного видання або здійснює тематичні запити у режимі віддаленого доступу).

а) так; б) ні

9. Якими додатковими послугами електронної бібліотеки Ви хотіли б користуватися?

10. До якої категорії користувачів Ви належите?

а) викладач б) співробітник в) аспірант г) студент

Дякуємо за співпрацю!

Напрями інтеграції університетських наукових ресурсів у міжнародні інформаційні системи

(за досвідом НТБ Дніпропетровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна)

1. Для репозитаріїв

– до міжнародних і національних систем відкритих цифрових архівів:

- ROAR (Registry of Open Access Repositories, <http://roar.eprints.org>);
- OpenDOAR (Directory of Open Access Repositories, <http://www.opendoar.org>);
- SSMOUA (Simple Search Metadata in Open Ukraine Archives, <http://oai.org.ua/>).

2. Для наукових видань

– до різноманітних світових баз даних науково-технічної інформації: реєстраційних систем і каталогів (Ulrichsweb™ Global Serials Directory, OCLC-WorldCat, DOAJ та ін.); наукометричних систем різного рівня (Web of Science, Scopus, Google Scholar, eLIBRARY.ru, CiteFactor, DRJI, Index Copernicus, Global Impact Factor (GIF), Universal Impact Factor (UIF) та ін.); пошукових служб і метасховищ наукової інформації (DRIVER, BASE, InnoSpace, ResearchBib, ВИНІТИ, Polish Scholarly Bibliography, Україніка наукова, Наукова періодика України та ін.)

– до цифрових колекцій університетських бібліотек світу й національних бібліотек різних країн. Наприклад, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна своєю періодикою представлений в: University of Cambridge (Велика Британія), UNIVERSIA (Іспанія), The Grove Online Library (Велика Британія), California State University (США), Monash University (Австралія), Erasmus Universiteit Rotterdam (Німеччина), University Georgia (США), Charles University in Prague (Чехія), Education for Scotland (Шотландія), State Library of New South Wales (Австралія), University of Sainte-Anne (Канада), Syracuse University (США), Search Texas A & M University-San Antonio Library (США), Simpson University (США), Leiden University (Німеччина), University of Groningen (Нідерланди),

University of Hong Kong (Китай), National library of Australian (Австралія) та ін. Leiden University 155 (Німеччина), University of Groningen (Нідерланди), University of Hong Kong (Китай), National library of Australian (Австралія), University of Windsor (Канада), University of Oxford (Великобританія), BABORD (асоціація університетів Франції), Stockholm University (Швеція) та ін.

3. Для окремих авторів та їх публікацій:

– самоархівування у тематичних та/або мультидисциплінарних репозитаріях світу (ArXiv – Physics; AgEcon: AgricultureandAppliedEconomics; CiteSeer – ComputerandInformationScience; PubMed – Medicine; SocialScienceResearchNetwork – SocialSciences; BEACONeSpace, CrystallographyOpenDatabase, ePrintsSoton – Engineering; e-LiS та ДокШир – LibraryandInformationScience; WorldBank: OpenKnowledgeRepository ; ArXiv; Zenodo; Figshare та ін.)

– створення авторських профілів вчених у пошукових системах (Google Scholar, Scirus, Science Research Portal, Science Research Portal, ResearchIndex, BASE та ін.) і соціальних мережах (Mendeley, ResearchGate, Scientific Social Community, Social Science Research Network, UniPHY, Computer Science Student Network, Connotea, NineSigma та ін.);

– створення особистих сайтів і блогів дослідників (Пан Бібліотекар, Могилянська бібліотекарка та ін.).

**Інформаційно-пошуковий навігатор інтернет-ресурсів
психолого-педагогічного напрямку**

Електронні бібліотеки (науково-інформаційні ресурси мережі Інтернет), електронна адреса	Вид документа (книги, довідкові видання, статті, автореферати дисертацій)	Бібліографічні інформаційні ресурси (списки, покажчики)	Правила або умови пошуку на сайті
1	2	3	4
Бібліотеки України			
Національні			
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – http://www.nbuv.gov.ua	Книги, статті, автореферати дисертацій http://www.nbuv.gov.ua/eb/ep.html		файли у форматі .pdf - тільки для читання, файли в форматі.zip – скачати безкоштовно
	Електронні фахові видання: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/index.html „Народна освіта” 2007–2010 рр. „Інформаційні технології і засоби навчання” 2006–2010 рр. „Освітологічний дискурс” 2010		скачати безкоштовно скачати безкоштовно файли у форматі .pdf – тільки для читання
	Розд. сайту „Наукова періодика України” (журн., зб. наук. пр., вісники, вчені записки та ін.) http://www.nbuv.gov.ua/portal/		файли у форматі .pdf – скачати безкоштовно
Державні			
Державна науково-педагогічна бібліотека імені В. О. Сухомлинського http://www.dnpp.gov.ua/	Видатні педагоги України та світу (інформ.-бібліогр. ресурс) http://www.dnpp.gov.ua/scientific_information_work/suhomlynskiy/ Книги Статті		файли у форматі .djvu скачати безкоштовно

Продовження дод. И

1	2	3	4
	<p>Педагоги-новатори України http://www.dnpb.gov.ua/scientific_information_work/teachers_innov/</p>	<p>Науково-допоміжна бібліографічна продукція (покажчики) http://www.dnpb.gov.ua/id/334/</p> <p>Персональна бібліографічна продукція: – біобібліографічні покажчики; http://www.dnpb.gov.ua/id/356/</p> <p>– серія „Видатні педагоги світу”; http://www.dnpb.gov.ua/id/357/</p> <p>– серія „Академіки АПН України”; http://www.dnpb.gov.ua/id/358</p> <p>– серія „Ювіляри АПН України” http://www.dnpb.gov.ua/id/359/</p> <p>Рекомендаційні видання: – покажчики; http://www.dnpb.gov.ua/id/353</p> <p>– списки; http://www.dnpb.gov.ua/scientific_information_work/bib_prod/id/354</p> <p>– календарі знаменних і пам’ятних дат в галузі освіти і педагогічної науки http://www.dnpb.gov.ua/id/355</p>	<p>файли у форматі .pdf – тільки для читання</p> <p>файли у форматі .pdf – тільки для читання</p> <p>файли у форматі .pdf – тільки для читання</p> <p>файли у форматі .pdf – тільки для читання</p> <p>файли у форматі .pdf – тільки для читання</p> <p>файли у форматі .pdf – тільки для читання</p> <p>файли у форматі .pdf – тільки для читання</p> <p>файли у форматі .pdf – тільки для читання</p> <p>скачати безкоштовно</p> <p>файли у форматі .pdf – тільки для читання</p> <p>скачати безкоштовно</p>

Код поля изменен

Код поля изменен

Продовження дод. И

1	2	3	4
Обласні			
Донецька обласна універсальна наукова бібліотека ім. Н. К. Крупської http://www.library.donetsk.ua/		Бібліографічні покажчики (видання бібліотеки) http://www.library.donetsk.ua/index.php?target=libvidanna	скачати безкоштовано
Луганська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. М. Горького http://www.library.lg.ua/ukr/		Бібліографічні покажчики http://www.library.lg.ua/ukr/izdaniya_ukazateli.php	скачати безкоштовано
Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психологічної культури http://psylib.kiev.ua/	Книги, навчальні посібники http://psylib.kiev.ua/ (предметний каталог)		скачати безкоштовно
Бібліотеки вищих навчальних закладів України			
Бібліотека Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти http://school-lib.lg.ua/	Книги Статті		файли у форматі .djvu, .pdf – тільки для читання скачати безкоштовно
Бібліотека Харківської державної академії дизайну і мистецтв http://www.ksada.org/html/bibu.html	Наукові видання: „Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту” http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/PPMB/index.html (вхід через Нац. б-ку України імені В. І. Вернадського (див. розд. „Тематичні та видові зібрання публікацій”) див. розд. „Наукова періодика України,.)		файли у форматі .pdf – тільки для читання

Код поля изменен

Код поля изменен

Продовження дод. И

1	2	3	4
Наукова бібліотека імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка http://www.library.univ.kiev.ua	Стародруки http://www.rarelib.undp.org.ua/ukr/	Бібліогр. список „Творча спадщина М. П. Драгоманова” http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/dragomanov.php3	файли у форматі .pdf – тільки для читання скачати безкоштовно
	Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка Сер. „Психологія. Педагогіка. Соціальна робота” http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/fonds/visnyk/poshuk.php3?them_key=Психологія.Педагогіка.Соціальнаробота&num=1		файли у форматі .pdf , скачати безкоштовно
Наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова http://hklib.npu.edu.ua	Книги, статті http://hklib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=KPD&P21DBN=KPD&S21FMT=&S21ALL=&Z21ID	Бібліографічні покажчики http://hklib.npu.edu.ua/index.php/ua/bibliographies	доступ з локальної мережі, частково – скачати безкоштовно
			скачати безкоштовно
Наукова бібліотека Національного університету „Києво-Могилянська академія” – http://www.library.ukma.kiev.ua	Книги, статті		доступ з локальної мережі
Наукова бібліотека СНУ імені Володимира Даля http://www.library.snu.edu.ua	Книги, статті, автореферати дисертацій		доступ з локальної мережі

Код поля изменен

Код поля изменен

Продовження дод. И

1	2	3	4
Наукова бібліотека Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського http://www.abris.crimea.ua/index.php?v=1	Словники та довідники http://www.abris.crimea.ua/index.php?v=4&tek=312&par=4 Автореферати дисертацій http://www.abris.crimea.ua/index.php?v=4&tek=345&par=4		скачати безкоштовно доступ з локальної мережі
Херсонська академія неперервної освіти http://academy.ks.ua/publications.php	Книги, навч.-метод. посіб., матеріали конф., статті		файли у форматі .pdf – скачати безкоштовно
Бібліотека Південноукраїнського національного університету імені К. Д. Ушинського http://library.pdpu.edu.ua/	Журн. „Наука і освіта” http://library.pdpu.edu.ua/baza-povnikh-tekstiv/vidannya-pnpu-imeni-k-d-ushinskogo.html		скачати безкоштовно
Сайти науково-педагогічних періодичних видань та видань, що продовжуються (педагогічні журнали та збірники)			
http://www.ukr-in-school.edu-ua.net	Українська мова та література в школі		скачати безкоштовно
http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VZhDU/index.html	Вісн. Житомир. держ. ун-ту. Розд. „Пед. науки”		файли у форматі .pdf – тільки для читання
http://web.znu.edu.ua/herald/pages/55.ukr.html	Вісн. Запоріз. нац. ун-ту : Пед. науки		файли у форматі .pdf – тільки для читання
http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vknukim_ped/texts.html	Вісн. КНУКіМ : зб. наук. пр. Сер. : Педагогіка		файли у форматі .pdf – тільки для читання
http://www.lnu.edu.ua/Pedagogika/visnykukr.htm	Вісн. Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка. Серія Педагогічна		файли у форматі .pdf – скачати безкоштовно
http://www.slavdpu.dn.ua/index.php/nauk/naukbooks	Пошуки і знахідки : матеріали наук. конф. Слов’ян. держ. пед. ун-ту 2009–2011 рр.		файли у форматі .pdf – скачати безкоштовно

Продовження дод. И

1	2	3	4
http://bdpu.org/zbirnuk_nauk.html	Зб. наук. пр. Бердян. держ. пед. ун-ту (Пед. науки)		файли у форматі .pdf – тільки для читання, деякі скачати безкоштовно
http://www.ukma.kiev.ua/ua/nauka/pratsi_vidan/nz/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=7&id=21&Itemid=31	Наук. зап. НаУКМА. Сер. : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота		файли у форматі .pdf – скачати безкоштовно
http://almanah.ikprao.ru/	Альманах Института коррекционной педагогики РАО (рос.)		скачати безкоштовно
http://www.ipe.poltava.ua/pm/postmetod.html	Постметодика		файли в форматі .pdf – скачати безкоштовно
http://www.uni-altai.ru/Journal/pedagog/titule.html	Журн. „Педагог” (рос.)		скачати безкоштовно
http://www.pedinform.ru/	Журн. „Педагогическая информатика”		скачати безкоштовно
http://scholar.urc.ac.ru/ped_journal/	Журн. „Педагогические и информационные технологии в образовании”		скачати безкоштовно
http://vestnik.yspu.org/	Науч. журн. „Ярославский педагогический вестник”		скачати безкоштовно
http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pedp/texts.html	Журн. „Педагогічний пошук”		файли у форматі .pdf – скачати безкоштовно
http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pedalm/texts.html	Журн. „Педагогічний альманах”		файли у форматі .pdf – скачати безкоштовно
http://academy.ks.ua/tavr_visnik.php	Таврійський вісник освіти		файли у форматі .pdf – скачати безкоштовно
Електронні наукові фахові видання			
http://www.ime.edu-ua.net/em.html	Інформаційні технології і засоби навчання		скачати безкоштовно
http://www.narodnaosvita.kiev.ua	Народна освіта		скачати безкоштовно
http://almamater.lnpu.edu.ua/magazines/elect_v/index.htm	Наук. вісн. Донбасу		файли у форматі .pdf – скачати безкоштовно
http://www.psyedu.ru/	Психологическая наука и образование (рос.)		файли у форматі .pdf – скачати безкоштовно

Продовження дод. И

1	2	3	4
Російські бібліотеки			
Російська національна бібліотека http://www.nlr.ru/	Автореферати дисертацій		доступ з локальної мережі
Освітні сайти і портали			
Сайт „Крок” (Компенсація. Розвиток. Корекція) http://www.krok.org.ua/	Книги, статті		скачати безкоштовно
Сайт „Освітні веб-ресурси учителям інформатики” http://galanet.at.ua	Статті		скачати безкоштовно
Бібліотека Гумера http://www.gumer.info/	Довідкові видання, книги		скачати безкоштовно
Российский образовательный портал http://museum.edu.ru/	Статті		скачати безкоштовно
Куб http://www.koob.ru/	Довідкові видання, книги		скачати безкоштовно
Детская психология на сайте Psi-Project http://psi.lib.ru	Книги, статті		файли у форматі .zip, скачати безкоштовно
Сайт „Психология на русском языке” http://www.psychology.ru/	Каталог текстів		скачати безкоштовно
Сайт http://do.gendocs.ru/	Книги, підручники, довідкові видання, автореферати		скачати безкоштовно
Повнотекстові довідкові видання: універсальні та галузеві			
Словопедия http://www.slovopedia.com/			скачати безкоштовно
Древо знаний http://drevoznaniy.info			скачати безкоштовно
Психологический словарь http://azps.ru/handbook/index.html			скачати безкоштовно

Продовження дод. И

1	2	3	4
Мультимедіа інформація			
Оксфордская видеоэнциклопедия для детей http://drevoznaniy.info/node/218			у форматі .avi, скачати безкоштовно
Библиотека словарей IV http://drevoznaniy.info/node/214			архів, скачати безкоштовно

Перевірено та доповнено станом на 27.11.2012 р.

**Результаты обчисления критерия Вилкоксона для электронных библиотек
экспериментальной группы**

NPAR TESTS

/WILCOXON=LNU_do DNUET_do SDPU_do WITH LNU_p DNUET_p SDPU_p (PAIRED)

/MISSING ANALYSIS.

Критерий знаковых рангов Уилкоксона

		Ранги		
		N	Средний ранг	Сумма рангов
LNU_p - LNU_do	Отрицательные ранги	0 ^a	,00	,00
	Положительные ранги	12 ^b	6,50	78,00
	Связи	0 ^c		
	Всего	12		
DNUET_p - DNUET_do	Отрицательные ранги	0 ^d	,00	,00
	Положительные ранги	11 ^e	6,00	66,00
	Связи	1 ^f		
	Всего	12		
SDPU_p - SDPU_do	Отрицательные ранги	0 ^g	,00	,00
	Положительные ранги	7 ^h	4,00	28,00
	Связи	5 ⁱ		
	Всего	12		

a. LNU_p < LNU_do

b. LNU_p > LNU_do

c. LNU_p = LNU_do

d. DNUET_p < DNUET_do

e. DNUET_p > DNUET_do

f. DNUET_p = DNUET_do

g. SDPU_p < SDPU_do

h. SDPU_p > SDPU_do

i. SDPU_p = SDPU_do

Статистики критерия^b

	LNU_p - LNU_do	DNUET_p - DNUET_do	SDPU_p - SDPU_do
Z	-3,145 ^a	-3,035 ^a	-2,646 ^a
Асимпт. знч. (двухсторонняя)	,002	,002	,008

a. Используются отрицательные ранги.

b. Критерий знаковых рангов Уилкоксона

ЕБ ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

LNU_do

		Частота	Процент	Валидный процент	Кумулятивный процент
Валидные	не використовується	10	83,3	83,3	83,3
	використовується епізодично або знаходиться на стадії адаптації	2	16,7	16,7	100,0
Итого		12	100,0	100,0	

LNU_p

		Частота	Процент	Валидный процент	Кумулятивный процент
Валидные	використовується епізодично або знаходиться на стадії адаптації	4	33,3	33,3	33,3
	використовується	8	66,7	66,7	100,0
Итого		12	100,0	100,0	

**ЕБ Донецького національного університету економіки та торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського**

DNUET_do

		Частота	Процент	Валидный процент	Кумулятивный процент
Валидные	не використовується	10	83,3	83,3	83,3
	використовується епізодично або знаходиться на стадії адаптації	2	16,7	16,7	100,0
Итого		12	100,0	100,0	

DNUET_p

		Частота	Процент	Валидный процент	Кумулятивный процент
Валидные	використовується епізодично або знаходиться на стадії адаптації	7	58,3	58,3	58,3
	використовується	5	41,7	41,7	100,0
	Итого	12	100,0	100,0	

**ЕБ Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка**

SDPU_do

		Частота	Процент	Валидный процент	Кумулятивный процент
Валидные	не використовується	8	66,7	66,7	66,7
	використовується епізодично або знаходиться на стадії адаптації	4	33,3	33,3	100,0
	Итого	12	100,0	100,0	

SDPU_p

		Частота	Процент	Валидный процент	Кумулятивный процент
Валидные	не використовується	3	25,0	25,0	25,0
	використовується епізодично або знаходиться на стадії адаптації	7	58,3	58,3	83,3
	використовується	2	16,7	16,7	100,0
	Итого	12	100,0	100,0	

**Результати обчислення критерію Вілкоксона
для електронних бібліотек контрольної групи**

NPAR TESTS

/WILCOXON=DDTU_do ChNPU_do KhNAU_do WITH DDTU_p ChNPU_p KhNAU_p (PAIRED)

/MISSING ANALYSIS.

Критерий знаковых рангов Уилкоксона

		Ранги		
		N	Средний ранг	Сумма рангов
DDTU_p - DDTU_do	Отрицательные ранги	0 ^a	,00	,00
	Положительные ранги	3 ^b	2,00	6,00
	Связи	9 ^c		
	Всего	12		
ChNPU_p - ChNPU_do	Отрицательные ранги	0 ^d	,00	,00
	Положительные ранги	4 ^e	2,50	10,00
	Связи	8 ^f		
	Всего	12		
KhNAU_p - KhNAU_do	Отрицательные ранги	0 ^g	,00	,00
	Положительные ранги	6 ^h	3,50	21,00
	Связи	6 ⁱ		
	Всего	12		

a. DDTU_p < DDTU_do

b. DDTU_p > DDTU_do

c. DDTU_p = DDTU_do

d. ChNPU_p < ChNPU_do

e. ChNPU_p > ChNPU_do

f. ChNPU_p = ChNPU_do

g. KhNAU_p < KhNAU_do

h. KhNAU_p > KhNAU_do

i. KhNAU_p = KhNAU_do

Статистики критерия^b

	DDTU_p - DDTU_do	ChNPU_p - ChNPU_do	KhNAU_p - KhNAU_do
Z	-1,633 ^a	-2,000 ^a	-2,449 ^a
Асимпт. знч. (двухсторонняя)	,102	,046	,014

a. Используются отрицательные ранги.

b. Критерий знаковых рангов Уилкоксона

Частотная таблица

DDTU_do

		Частота	Процент	Валидный процент	Кумулятивный процент
Валидные	,00	9	75,0	75,0	75,0
	1,00	3	25,0	25,0	100,0
	Итого	12	100,0	100,0	

DDTU_p

		Частота	Процент	Валидный процент	Кумулятивный процент
Валидные	,00	6	50,0	50,0	50,0
	1,00	5	41,7	41,7	91,7
	2,00	1	8,3	8,3	100,0
	Итого	12	100,0	100,0	

ChNPU_do

		Частота	Процент	Валидный процент	Кумулятивный процент
Валидные	,00	8	66,7	66,7	66,7
	1,00	4	33,3	33,3	100,0
	Итого	12	100,0	100,0	

ChNPU_p

		Частота	Процент	Валидный процент	Кумулятивный процент
Валидные	,00	5	41,7	41,7	41,7
	1,00	6	50,0	50,0	91,7
	2,00	1	8,3	8,3	100,0
	Итого	12	100,0	100,0	

KhNAU_do

		Частота	Процент	Валидный процент	Кумулятивный процент
Валидные	,00	9	75,0	75,0	75,0
	1,00	3	25,0	25,0	100,0
	Итого	12	100,0	100,0	

KhNAU_p

		Частота	Процент	Валидный процент	Кумулятивный процент
Валидные	,00	4	33,3	33,3	33,3
	1,00	7	58,3	58,3	91,7
	2,00	1	8,3	8,3	100,0
	Итого	12	100,0	100,0	

**Загальні результати обчислення критерію Вілкоксона
для електронних бібліотек експериментальної та контрольної групи до та
після проведення експерименту**

NPAR TESTS

/WILCOXON=ЕГ_до КГ_до WITH ЕГ_після КГ_після (PAIRED)

/MISSING ANALYSIS.

Критерий знаковых рангов Уилкоксона

Ранги

		N	Средний ранг	Сумма рангов
ЕГ_після - ЕГ_до	Отрицательные ранги	0 ^a	,00	,00
	Положительные ранги	12 ^b	6,50	78,00
	Связи	0 ^c		
	Всего	12		
КГ_після - КГ_до	Отрицательные ранги	0 ^d	,00	,00
	Положительные ранги	6 ^e	3,50	21,00
	Связи	6 ^f		
	Всего	12		

a. ЕГ_після < ЕГ_до

b. ЕГ_після > ЕГ_до

c. ЕГ_після = ЕГ_до

d. КГ_після < КГ_до

e. КГ_після > КГ_до

f. КГ_після = КГ_до

Статистики критерия^b

	ЕГ_після - ЕГ_до	КГ_після - КГ_до
Z	-3,078 ^a	-2,207 ^a
Асимпт. знч. (двухсторонняя)	,002	,027

a. Используются отрицательные ранги.

b. Критерий знаковых рангов Уилкоксона